Jean Marie Gustave Le Clezio

Ourania

Pentru Don Luis Gonzales, in memoriam

Am inventat o țară. Era război. În afară de bunicul Julien, în casă nu mai rămăsese alt bărbat. Mama avea un păr foarte negru, pielea ca de chihlimbar, ochi mari tiviţi de gene ca un desen în cărbune. Îşi petrecea mult timp la soare, îmi amintesc pielea de pe picioarele ei lucind peste tibii: îmi plăcea s-o mângâi cu degetele.

Nu prea aveam de mâncare. Veştile care ne soseau erau neliniştitoare. Totuşi, de atunci ţin minte că mama era o femeie veselă şi lipsită de griji, cânta la chitară şi dansa. Îi plăcea să citească, de la ea am moştenit convingerea că realitatea e o taină şi că doar visând suntem aproape de lume.

Bunica din partea tatălui era cu totul diferită. Era din nord, de pe lângă Compiegne sau Amiens, şi se trăgea dintr-un neam de ţărani încuiaţi şi autoritari. O chema Germaine Bailet, iar acest nume o caracteriza pe de-a-ntregul: zgârcită, încăpăţânată, capricioasă.

Se măritase de tânără cu bunicul meu, un bărbat din alte vremuri, fost profesor de geografie care-şi dăduse demisia pentru a se consacra spiritismului. Se izola într-un cabinet pentru a fuma ţigară după ţigară, tutun negru, citindu-l pe Swedenborg. Nu vorbea niciodată despre acest lucru. Doar o dată, când, văzându-mă citind un roman de Stevenson, spusese, pe un ton definitiv: „Mai bine ţi-ai citi Biblia.” Contribuţia sa la educaţia mea se oprise acolo.

Mama avea un nume aparte. Un nume blând şi uşor, un nume ce-i evoca insula, se potrivea cu felul în care râdea, cu cântecele şi chitara sa. O chema Rosalba.

Război e atunci când ne e foame şi frig Să fie oare mai frig în timpul războaielor? Bunica Germaine susţinea că ambele războaie pe care le cunoscuse, cel „Mare” şi cel „spurcat”, fuseseră însemnate în calendar de arşiţa verilor urmată de grozăvia iernilor. Povestea că în vara lui 1914, în satul ei, ciocârliile cântau: „Va-ras-ta, va-ras-ta!”

Dar numai în ziua în care se afişase ordinul de mobilizare, la jumătatea lui august, pricepuseră ţăranii ce şi cum. Bunica nu suflase un cuvinţel despre păsările care cântau în vara anului 1939.

Dar povestea că tata plecase pe furtună. Îşi sărutase nevasta şi băiatul, îşi ridicase gulerul, pe ploaie, şi nu se mai întorsese niciodată.

La munte, se lăsa frigul din octombrie. Ploua în fiecare seară.

Curgeau pârâiaşe pe mijlocul drumurilor, ca o muzică tristă. Erau corbi pe tarlalele de cartofi, parcă se întruneau, iar ţipetele lor umpleau toată pustietatea cerului.

Locuiam la primul etaj al unei vechi case de piatră, la ieşirea din sat. Parterul era alcătuit dintr-o mare încăpere goală care fusese cândva depozit şi ale cărei ferestre fuseseră zidite, ca urmare a unui ordin venit de la Kommandantur.

Nu pot uita mirosul acelei vremi. Un amestec de fum, de mucegai, un miros de castane şi de varză, ceva friguros şi neliniştitor.

Viaţa trece, ni se întâmplă tot felul de lucruri, uităm. Dar mirosul rămâne şi uneori iese din nou la suprafaţă, atunci când ne aşteptăm mai puţin, şi cu el revin amintirile, vremea nesfârşită a copilăriei, vremea războiului.

Lipsa de bani. Cum ghiceşte asta un copil de patru-cinci ani?

Bunica Germaine o pomenea în unele seri, pe când eu moţăiam deasupra farfuriei goale. „Cum să facem? Ne trebuie lapte, legume, totul e scump.” Nu de bani ducem lipsă, ci de timp. Mijloacele de a nu ne mai gândi la timp, de a nu mai sta cu frica zilei ce se sfârşeşte, a zilei ce vine.

Ziua stăteam în bucătărie. Odăile erau întunecate şi umede.

Ferestrele dădeau înspre o coastă stâncoasă, acoperită cu muşchi, unde apa părea să jirloiască întruna. Bucătăria era pe

partea cu strada şi avea două ferestre pe care bunica le acoperea în fiecare seară, la ora stingerii, cu hârtie albastră. Acolo ne petreceam cea mai mare parte din zi. Chiar şi iarna bătea soarele. N-aveam nevoie de perdele, pentru că nu stătea nimeni peste drum. In acel loc, strada începea să urce spre munţi. Nu trecea mai nimeni pe-acolo.

O dată pe zi, dimineaţa, autocarul se opintea la deal, gâfâind, cu un şuierat de gazogen. Când auzeam că soseşte, mă repezeam la fereastră, ca să văd acea gânganie de metal, fără nas, cu acoperişul ticsit de calabalâcuri cetluite cu sfoară, pe sub prelate. Staţia autobuzului era ceva mai la vale, în piaţă, în dreptul podului. Dacă mă aplecam, puteam să văd, pe deasupra câmpiei de ierburi sălbatice, acoperişurile clădirilor din sat şi turla pătrată a bisericii, cu pendulă, al cărei cadran avea cifre romane. Niciodată n-am ajuns să citesc ora, dar mi se pare că arăta întotdeauna miezul zilei.

Primăvara, bucătăria era năpădită de muşte. Bunica Germaine spunea că le aduseseră germanii. „înainte de război, nu erau atât de multe.” Bunicul o lua peste picior: „De unde ştii sigur? Le-ai numărat tu?” Dar ea o ţinea una şi bună. „încă de pe 14, le-am văzut venind. Nemţii le aduceau în coşuri şi le dădeau drumul, să ne demoralizeze.”

Pentru a lupta împotriva gâzelor, bunica atârna hârtii lipicioase de becul electric. Din lipsă de mijloace, ea folosea în fiecare dimineaţă acelaşi rulou, pe care îl curăţa seara. Dar, în acelaşi timp, dădea la o parte puţinul clei care mai rămânea şi, curând, în loc de capcană, ruloul ajunsese doar un loc de cocoţat pentru gângănii.

Bunicul, în schimb, avea o metodă mai radicală. Înarmat cu un plici reparat de douăzeci de ori, pleca la vânătoare în fiecare dimineaţă şi nu binevoia să-şi ia micul dejun decât după ce-şi dobora suta de muşte. Muşamaua rămânea în afara zonei de conflict. Bunica Germaine interzisese cu desăvârşire să fie strivită vreo muscă pe ea, din motive de igienă. Pentru mine, acea muşama era decorul principal al vieţii mele. Era o faţă de masă obişnuită, destul de groasă, cu un luciu cam uleios şi un oarece damf de pucioasă şi cauciuc, amestecat cu aromele bucătăriei.

Acolo mâneam, acolo desenam, acolo visam şi, uneori, chiar dormeam. Muşamaua era decorată cu nişte motive care

nu ştiu dacă reprezentau flori, nori sau frunze, poate toate laolaltă. Acolo bunica şi mama pregăteau masa, tocând legumele şi bucăţile de carne, curăţând morcovi şi cartofi, ridichi, topinamburi. Bunicul Julien îşi prepara tot acolo mixtura pe care o fuma, amestec de căpeţele de tutun, frunze uscate de morcov şi de eucalipt. După-amiaza, când socrii ei îşi făceau siesta, mama, Rosalba, mă punea să învăţ. Cu cartea deschisă, îmi citea poveşti. Apoi mă ducea la plimbare până la pod, să privim râul. Iarna, noaptea se lăsa repede, în pofida căciulilor de lână şi a blănurilor de oaie, dârdâiam de frig.

Mama se întorcea o clipă către miazăzi, ca şi când ar fi aşteptat pe cineva. O trăgeam de mână, să ne întoarcem acasă. Ne întâlneam uneori cu copii din sat, cu femei îmbrăcate în negru. Poate că mama schimba câteva cuvinte cu ele. Pentru a câştiga niscaiva bănuţi, seara croia, pe faimoasa muşama.

Cred că tocmai pe acea faţă de masă m-am gândit prima oară la o ţară imaginară. Era acea carte roşie, groasă, pe care o citea mama şi care vorbea despre Grecia, despre insulele ei. Nu ştiam ce e Grecia. Erau doar cuvinte. Afară, în culoarul friguros al văii, în piaţa bisericii, în prăvăliile unde o însoţeam pe mama şi pe bunica atunci când mergeau să cumpere lapte sau cartofi, nu existau cuvinte. Doar sunetul clopotelor, bocănitul saboţilor pe pavaj şi strigăte.

Dar din cartea roşie se iveau cuvinte, nume. Haos, Eros, Gaia şi copiii ei, Pontos, Oceanus şi Uranus, cerul înstelat. Le ascultam fară să înţeleg. Era vorba despre mare, cer şi stele. De unde să ştiu eu ce erau? Nu le văzusem niciodată. Nu ştiam decât desenele de pe muşama, damful ei de pucioasă şi vocea melodioasă a mamei care citea. În acea carte, am descoperit numele ţării Urania. Poate că mama a născocit acest nume pentru a-mi împărtăşi visul.

Am văzut inamicul. Spun „inamicul” pentru că nu ştiam nici cine erau, nici de unde veneau. Bunica Germaine îi ura atât de mult, că nu le rostea niciodată numele. Le spunea nemţi, frezaţi, teutoni, huni. Spunea doar „ei”. Şi „ei” au venit.

„Ei” au ocupat un sat. „Ei” blochează drumurile. „Ei” distrug case.

Era ceva ameninţător, abia aievea. Războiul n-are sens pentru copii. Mai întâi le e frică, apoi se obişnuiesc. De-abia când se obişnuiesc, devine inuman.

Mă gândeam la „ei” fară să cred în „ei”. Când mergeam în sat cu mama, culegeam pietre de pe drum. „Ce vrei să faci cu ele?”, m-a întrebat ea odată. Eu mi-am îndesat pietrele în buzunare. „Să le arunc”, am spus. Mama a fost nevoită să mă întrebe: „în cine?”

Dar pricepuse. Nu m-a mai întrebat nimic. Nu vorbea niciodată de toate acestea, de război sau de inamici. Era jocul ei: să vorbească despre altceva, să se gândească la altceva. Pesemne starea de nelinişte era de nesuportat. Uneori, seara, înainte de cină, mergea să se culce pe întuneric.

Cartea roşie, Urania, legendele Greciei, toate acestea contau pentru ea mai mult decât ceea ce se petrecea în munţi. Totodată, ieşea în fiecare dimineaţă, mergea la capătul drumului, pentru a pândi veştile, pentru a asculta ce se mai spunea, pe la brutărie, prin prăvălii. Ca şi când tata avea să se ivească la intrarea în sat, la fel de brusc precum se făcuse nevăzut.

Era toamnă. Inamicii erau deja în sat. Se auzea un duduit de motoare. Nu era autobuzul cu gazogen şi cu gâfâitul lui şuierător.

Motoare ce scoteau o muzică în două tonuri, unul ascuţit, altul mai grav. În acea dimineaţă, am fost trezit de zgomot. Eram singur în cameră, mi s-a făcut frică. Pereţii şi podeaua odăii se cutremurau, în bucătărie, le-am văzut pe mama şi pe bunica, stăteau în picioare în unghiul ferestrei. Scoseseră hârtia albastră, iar soarele intra în valuri până-n fundul bucătăriei, dându-i un aer sărbătoresc. Bunicul Julien rămăsese în fotoliul său şi privea drept în faţă, am remarcat că-i tremurau mâinile.

„Daniel.” Mama mi-a şoptit numele, iar vocea ei suna altfel.

Când m-am apropiat de fereastră, m-a strâns în braţe, să mă protejeze parcă. Îi simţeam cu obrazul osul coapsei şi mă străduiam să văd şi eu ceva, înălţându-mă pe vârfuri.

Afară, de-a lungul străzii, o coloană de camioane înainta încet, iar de la zgomotul motoarelor geamurile tremurau. Mergeau la deal, atât de aproape unul de celălalt, că păreau un tren.

De unde eram eu, înghesuit între zid şi coapsa mamei, nu vedeam decât prelatele şi geamurile camioanelor, ca şi când n-

ar fi fost nimeni la bordul lor. Priveam lunga defilare a camioanelor, auzeam duduitul motoarelor, geamurile care tremurau, poate bătăile inimii mamei, cu capul pe şoldul ei, spaima care umplea camera, valea întreagă. In afară de zgomotul motoarelor, totul era pustiu.

Nici ţipenie. Oare câinii mai lătrau prin curţi?

A durat multă vreme. Uruitul camioanelor părea să nu mai contenească niciodată. Inamicul urca pe vale, se înfunda în trecătoarea din munte, către graniţă. Deasupra noastră, cerul era albastru, încă văratic. Fără îndoială, la miazănoapte se îngrămădeau norii, peste crestele munţilor. Muştele, vremelnic deranjate de vibraţia motoarelor, îşi reîncepuseră dănţuiala, pe deasupra muşamalei. Totuşi, bunicul Julien n-avea de gând să le alunge. Stătea în faţa mesei, lumina îl lovea în plin, era palid şi foarte bătrân, foarte înalt şi slab, ochii îi erau străbătuţi de lumină, două bile transparente, gri-albastre. Nu ştiu de ce am păstrat tocmai această imagine a bunicului, iar ea s-a suprapus peste toate fotografiile sale.

Poate tocmai privirea lui pustie şi paloarea chipului îmi îngăduie să înţeleg importanţa evenimentului pe care îl trăiam, cu inamicul care se scurgea pe sub ferestrele noastre ca un lung animal de metal întunecat.

Mărio a murit în acea dimineaţă. Mărio mi-era ca un frate mai mare, uneori ne jucam împreună în curtea din spatele casei. Era tânăr, puţin cam zănatic. Mai târziu, mi-am închipuit că era iubitul mamei, dar e o simplă presupunere, pentru că ea nu mi-a spus-o niciodată.

Eram în patul bunicii, privind visător razele de soare ce se strecurau pe sub uşă.

Toată lumea plecase foarte departe. Auzeam o voce care o chema pe mama, cu un accent plângăreţ: „Rosalba!” Chipul tatălui meu era întunecat, dar nu ca şi când ar fi fost în umbră. Înnegrit de fum. „Rosalba!”, repeta vocea, dar nu era o voce de bărbat, ci mai degrabă cea a bunicii. O voce înceată, ce-şi târâie silabele. Am adesea acest vis. Tata a plecat pe când eram un prunc, şi totuşi sunt sigur că se iveşte în deschizătura unei uşi şi resimt o mare spaimă când aud vocea care o cheamă pe mama. N-am vorbit despre asta cu nimeni.

În acea dimineaţă, în timp ce visam, am auzit o explozie. Un zgomot puternic, foarte aproape, care m-a trezit din somn.

După aceea nu ştiu ce s-a mai întâmplat. Bunica s-a întors în curte să dea de mâncare la iepuri. Şi-i ascunsese după nişte lemne, ca să nu-i fure nimeni. Din când în când mai omoară câte unul, îl jupoaie. Ştie să lucreze foarte curat. Am văzut-o într-o zi în curte.

Iepurele era agăţat într-un cui din perete, era o băltoacă de sânge pe pământ, iar mâinile bunicii erau roşii.

Mai târziu, mama s-a întors de la cumpărături. Cumpărase o pâine rotundă, lapte într-o gamelă de tablă, câteva ridichi cu tot cu frunze, să facă o ciorbă. A pus produsele pe masă. Bunicul Julien îşi bea cicoarea cu înghiţituri mici, sorbind-o cu zgomot.

De regulă, bunica îl certa: „Termină cu zgomotele astea, ne calci pe nervi!" Dar ea nu spunea nimic. Mama părea tristă. Am auzit-o şuşotind cu bunica, vorbeau despre Mărio. N-am înţeles din prima clipă. Abia mai târziu, mult mai târziu, după război. Mărio căra o bombă pe care trebuia s-o pună pe pod. E calea pe care inamicii se îndreaptă spre trecători.

Când am înţeles că Mărio murise, mi-au revenit în minte toate detaliile. Oamenii îi povesteau bunicii cu de-amănuntul tot ce se întâmplase. Mărio străbătea câmpul, puţin mai la deal, la ieşirea din sat. Ascundea bomba în sac, alerga. Poate că s-a împiedicat de o brazdă de pământ şi a căzut. Bomba a explodat. Nu s-a mai găsit nimic din el. Era minunat.

Ca şi când Mărio şi-ar fi luat zborul spre o altă lume, spre Urania. Apoi anii au trecut, şi am cam uitat. Până astăzi, multă vreme după aceea, când întâmplarea mi l-a scos în cale pe cel mai bizar tânăr pe care l-am întâlnit vreodată Călătoream prin vestul mexican, într-un autocar ce mergea din portul Manzanillo către oraşul Colima. Autocarul era ticsit de lume când am urcat şi am mers drept în spate, către singurul loc liber.

N-am fost atent de prima dată la vecinul meu, dar autocarul s-a pus în mişcare, iar el a deschis geamul glisant din cauza căldurii.

Mi-a atins braţul pentru a mă întreba prin semne dacă mă deranjează curentul. Cum i-am răspuns că, dimpotrivă, îmi făcea bine, a schiţat un mic zâmbet, apoi s-a uitat pe fereastră. După o clipă, s-a întors din nou spre mine ca să-mi spună cum îl cheamă: „Raphael Zacharie". M-am prezentat: „Daniel Sillitoe",

şi i-am întins mâna. Băiatul a şovăit şi, în loc să-mi strângă mâna, s-a mulţumit să-mi atingă vârfurile degetelor cu un gest rapid. În afară de numele noastre, nici un alt cuvânt n-a fost rostit. Atunci mi-am dat seama cât de bizar e vecinul meu de drum. Ca să nu mai insist, îi voi face, succint, portretul.

Un băiat de şaisprezece sau şaptesprezece ani, îmbrăcat foarte curat cu pantaloni de stofa albastră şi cu un tricou sport cu mâneci scurte de un alb cam lipsit de strălucire. Părul lui negru, foarte des şi zbârlit ca al unui porc spinos, era tuns foarte scurt. Dar chipul său smead era rotund şi blând, cu trăsături de amerindian, un nas fin, pometi mari, ochi negri, migdalaţi, lipsiţi de gene şi sprâncene.

Am mai observat şi că urechile sale nu aveau lobi.

Când ne-am spus numele unul altuia, am fost surprins de expresia sa, destul de neobişnuită pentru cineva atât de tânăr. Avea un chip mai degrabă grav şi totodată deschis şi lipsit de timiditate, un aer de francheţe îndrăzneaţă ce mergea poate până la naivitate.

Am perceput toate aceste lucruri dintr-odată, doar din schimbul de priviri şi din acea stranie atingere a mâinilor noastre. Apoi băiatul s-a întors din nou către fereastră, iar începutul călătoriei noastre s-a desfăşurat fără să avem vreo treabă unul cu celălalt.

De altfel, tovarăşul meu părea mai interesat de privelişte decât de ceea ce se petrecea în autocar. Era aplecat spre fereastră, cu ochii întredeschişi, din cauza vântului şi a prafului, privind cum defilează străzile oraşului, oamenii de pe trotuare. Motorul autocarului torcea, iar sunetul claxonului răsuna din când în când de zidurile clădirilor.

După oraşul Tecoman, străbătut într-un nor de praf şi de zarvă, autocarul şi-a continuat drumul printr-o trecătoare ce urcă de-a lungul albiei secate a fluviului Armeria. Apoi a urcat pe o pantă vulcanică.

Eram în spate, stăteam deasupra roţilor, unde puteam simţi cea mai mică hârtoapă, cea mai mică crăpătură din asfalt. La curbe, trebuia să mă ţin de mânerul scaunului dinaintea mea ca să nu fiu azvârlit din mers sau să cad cu toată greutatea peste vecinul din dreapta. Băiatului însă nu părea să-i pese. Privea în continuare peisajul deşertic ce defila cu toată viteza

prin geamul pe care îl închisese acum aproape de tot şi care nuanţa în verde tot ce vedea el.

Mi-era greu să-mi închipui ce putea resimţi la vederea acestei privelişti monotone. In autocar, pasagerii aţipiseră, s-ar fi spus că se luaseră la întrecere, care adoarme primul. Cei mai mulţi dintre ei erau ţărani din regiune, din Jalisco sau Michoacân, gătiţi ca de duminică, uşor de recunoscut după pălăriile lor de paie împodobite cu ciucuri sau după cămăşile lor guayaberas scrobite. Erau şi călători de mai departe, studenţi din Guadalajara sau din Ciudad de Mexico veniţi să-şi petreacă sfârşitul de săptămână pe plajele din Manzanillo sau din Barra de Navidad, istoviţi de soare şi de nopţile albe.

Înăuntru, era zăduf, aerul se acrise de la praf şi gaze de eşapament. Miroseau şi oamenii, a năduşeală mucedă, dar nu era cel mai neplăcut miros.

Ceva mai târziu, Raphael a intrat în vorbă cu mine, ca să-mi arate ceasul de mână, un lucru ţipător cu un cadran bleu metalizat, în genul celor pe care le vând bişniţarii pe la intrările în târguri. Iar brăţara ceasului era din metal, din zale aurite. Băiatul mi-a vorbit în spaniolă, cu un accent puţin germanic. „L-am cumpărat la Manzanillo, mi-a explicat el. E primul meu ceas.” I-am răspuns cumva prosteşte, pentru că nu ştiam ce să-i spun, ca unui copil: „Arată foarte bine. E cu baterie sau cu arc?” Raphael m-a privit cu un aer puţin condescendent. „Ştii, acolo de unde vin eu, nu e nimic electric. E cu arc” (şi a folosit cuvântul spaniol de cuerda). „Ai dreptate, am spus. E mai bine aşa. Şi al meu e tot cu arc.” Am scos din buzunar bătrânul ceasornic care a aparţinut tatălui meu, singura amintire de la el. „Vezi, e vechi, mereu rămâne în urmă, dar ţin la el.”

Raphael s-a uitat foarte atent la ceasul meu. Apoi mi l-a dat înapoi şi m-a întrebat: „Ce înseamnă Junghans?

— E marca. E un ceas fabricat în Germania, înainte de război.„ Raphael a reflectat o clipă. „De ce vine de acolo? Ai locuit în Germania?„ Şi a adăugat: „E frumos, ca multe alte lucruri foarte vechi.„ Am răspuns: „Nu eu, tatăl meu, înainte de război, a fost în Germania, apoi, când s-a declarat războiul, a plecat în Franţa.”

Raphael s-a întors. A privit pe fereastră, am crezut că nu-l mai interesez. Apoi, după un lung moment, mi-a vorbit din nou. Mi-a pus întrebări despre tata, cu ce se ocupa. I-am spus că

tata a murit în război, când eram foarte mic, şi că nu-mi amintesc de el. Simplificam. Nu puteam să-i spun că tata îşi luase tălpăşiţa şi că nu aflasem niciodată ce se întâmplase cu el. „Şi mama ta?” Am ezitat înainte să-i spun: „E bătrână, cred că i-a pierit pofta de viaţă, va fi nevoită să meargă într-un azil de bătrâni, nu mai ştie cine este.”

Raphael mă privea fără să înţeleagă. „Spui lucruri ciudate. Cum se poate să-ţi piară pofta de viaţă?” Şi a adăugat: „La noi, oamenii nu sunt foarte bătrâni, dar au poftă de viaţă. Nici prin gând nu le trece să meargă într-un azil de bătrâni, speră să rămână tot timpul cu noi.”

Am întrebat: „Unde locuieşti?” Nu mi-a răspuns din prima clipă. Apoi mi-a spus, şi am auzit acel nume pentru prima oară.

„Se cheamă Campos.”

Pentru o vreme, nu ne-am mai spus nimic. Din peisajul catastrofic, de sierra vulcanică transversală, ţâşneau sclipiri albe prin geamul verzui. La vale, am zărit dintr-o privire albia fluviului Armeria, apoi autocarul şi-a continuat drumul printr-o câmpie monotonă, prăfoasă, şi mă gândeam la decorul cărţilor lui Rulfo, la Comala, asemenea unei table încălzite până la incandescenţă de soare, unde oamenii sunt singurele umbre vii.

Era o ţară neliniştitoare, prin care se putea trece dintr-o lume în alta. Simţeam nevoia să aflu mai multe despre vecinul meu.

„Vorbeşte-mi despre Campos”, am spus.

Raphael m-a privit cu neîncredere.

„E un loc ca oricare altul, a răspuns. Nu e nimic extraordinar acolo. E un sătuc, atâta tot.”

Tânărul îşi schimbase expresia feţei. Dintr-odată, părea rezervat, ostil. Am înţeles că-l deranjase întrebarea mea, că-mi adulmecase curiozitatea. Poate că nu eram primul care-i remarcase felul de-a fi, aspectul fizic, îmbrăcămintea. Pesemne era deja obişnuit să-i ţină la distanţă pe cei nepoftiţi.

M-am gândit la o altă modalitate de a-mi pune întrebările, care să nu fie prea inchizitorială, dar el a părut că-mi ghiceşte intenţiile, deoarece a început: „Dacă ţii să ştii neapărat, m-am născut în Quebec, la Râul-Lupului. Când mama a răposat, tata m-a dus până la Campos, pentru că nu mai putea să aibă grijă de mine.”

S-a oprit o clipă, am crezut că urma să-şi continue povestea, dar a spus: „Ştii, la Campos avem un obicei al locului. Când băieţii şi fetele cresc (şi a folosit expresia amerindienilor, desarrollado), trebuie să lase în urmă satul şi să meargă unde vor, să vadă lumea.

Mulţi merg în marile oraşe, la Guadalajara sau în Ciudad de Mexico. Cei care îşi permit merg în alte ţări, în Statele Unite sau în Costa Rica. Eu voiam să văd marea, pentru că am uitat-o de când mi-am părăsit ţara. Aşa că am luat autocarul de Manzanillo.

Cu banii pe care i-am primit, am cumpărat multe jucării din plastic pe care le-am vândut prin pieţe sau pe plaje. Mi-am cumpărat un ceas. Acum nu mai am bani, deci mă întorc la Campos. Iată, e tot ce am de spus."

Părea destul de mulţumit că şi-a spus istorioara. Dar mie mi-era greu s-o cred. Îmi lăsa impresia că e şiret, că se ascunde sub o mască de naivitate infantilă. Îşi pregătise nişte răspunsuri de-a gata şi le servea la nevoie.

„Şi ţi-a plăcut marea la Manzanillo?"

S-a destins, şi-a regăsit aerul lipsit de griji.

„E magnifică, a spus. E mare, foarte mare, iar valurile se izbesc de ţărmuri tot timpul, ziua, noaptea, oare de unde vin?"

Mă privea cu ochi strălucitori. Am înţeles că nu doar ne aflam în vorbă, ci vorbeam pe bune acum.

„Nu ştiu, am răspuns. De la celălalt capăt al lumii, din China sau din Australia, presupun." Răspunsul meu nu-l mulţumea.

Atunci mi-a vorbit din nou despre Campos.

„Ştii, Campos, unde trăiesc eu, e un sătuc de la capătul unei văi, la poalele unui munte înalt. La început, când am sosit, credeam că nu există nimic dincolo de munte, credeam că e capătul lumii.

Mă gândeam la ţara mea, la Râul-Lupului, voiam să scap de-aici ca să mă-ntorc acolo. Apoi am uitat, m-am obişnuit să trăiesc fără tata. Am fost mulţumit să merg la Manzanillo, să văd oraşul cu toţi oamenii lui, să văd marea, în fiecare seară stăteam pe plajă şi priveam valurile."

Autocarul se căţăra pe munte pe un drum şerpuitor. Nu se mai vedeau nici albia pe unde cursese no Armerfa, nici câmpiile sterpe. Dar, ieşind dintr-o trecătoare, am descoperit

siluetele maiestuoase a doi vulcani, vulcanul de apă şi vulcanul de foc, acesta din urmă mâncat de nori.

I-am spus lui Raphael numele vulcanilor. Se entuziasmase: „E magnific.” A adăugat sentenţios: „Lumea dă pe dinafară de lucruri atât de frumoase – şi am putea trece prin viaţă fără să le cunoaştem.”

Am îndrăznit să-i pun o întrebare: „Pot fi descoperite şi în cărţi. Tu mergi la şcoală, în satul tău Campos?”

Raphael încă privea vulcanii. Întrebarea mea îl deranja cu siguranţă, şi totuşi, după o clipă, mi-a răspuns.

„La Campos, n-avem şcoală, cum spuneţi voi. La Campos, copiii n-au nevoie să meargă la şcoală, pentru că şcoala noastră e pretutindeni. Şcoala noastră este tot timpul, ziua, noaptea, tot ce spunem, tot ce facem. Învăţăm, dar nu din cărţi şi din imagini, ci altfel.”

Vorbea cu blândeţe, aproape în şoaptă, ceea ce spunea i se părea evident. Şi, într-un anume fel, în acel autocar ce se zdruncina pe drumul din creierii munţilor, la poalele vulcanilor uriaşi, era limpede, dincolo de orice îndoială.

„Şi noi avem învăţători şi învăţătoare, sunt fraţii noştri şi surorile noastre mai mari, ei ne învaţă tot ceea ce trebuie să ştim.

— Dar să scrieţi şi să citiţi? Dar cifrele, algebra, geometria, ştiinţele, geografia, istoria? Asta nu-i tot o şcoală?”

Reuşisem să-l fac să râdă. Nu râdea ca un băiat de vârsta lui.

Cred că n-am văzut pe nimeni să râdă în acel fel. Nu îi râdeau doar ochii, ci şi gura, gâtul, întregul corp, în tăcere.

„De ce râzi? Am întrebat. Te amuză ce-ţi spun?”

Raphael mi-a atins braţul. „îmi cer iertare, prietene, n-am vrut să te jignesc. Ceea ce spui poate fi citit în cărţi, vreau să spun în cărţile voastre, ale celorlalţi mexicani.”

Am vrut să obiectez că nu eram cu adevărat mexican, dar am simţit că n-ar fi contat.

Raphael a binevoit să-mi dezvăluie mai mult. „La Campos, nu spunem matematică, algebră, geometrie, geografie şi toate ştiinţele pe care le-ai pomenit.” A aşteptat o clipă, s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit: „Noi spunem: adevărul.”

Mărturisesc că, auzind cum a pronunţat acest cuvânt, verdad, m-a străbătut un fior. Din acea clipă, am început să cred în existenţa satului Campos.

Mă frământau mii de întrebări. În acelaşi timp, autocarul nu era tocmai un loc de vis pentru o conversaţie. Hârtoapele, zgâlţâiturile datorate bucăţilor de gheaţă, arşiţa din miezul zilei ce creştea înăuntru. Dintr-odată, ciudatul meu tovarăş a lăsat priveliştea în pace şi a adormit.

Am coborât la Colima. Ar fi trebuit să merg mai departe, până la Guadalajara, unde aveam întâlnire cu un anume Valois, directorul departamentului de Istorie al Universităţii, împreună cu care trebuia să stabilesc planul anchetei şi lista recomandărilor mele.

Dar, când Raphael Zacharie şi-a luat rucsacul ca să coboare din autocar, nu ştiu de ce, l-am urmat. Am rămas pe trotuar, năuciţi de soare, încă asurziţi de duduitul motorului şi de vânt.

Apoi am mers spre centru, de-a lungul unui frumos bulevard flancat de cesalpinacee. Raphael privea totul cu atenţie, ca şi cum ceea ce vedea era incredibil de nou. Nu s-a mirat că-l însoţeam.

La un moment dat, doar a comentat: „Eşti ca mine, nu te grăbeşti."

Şi a zâmbit. În realitate, mă gândeam la întâlnirea pe care aveam s-o ratez şi la întârzierile care vor decurge de aici. Dar, în acea clipă, OPD-ul şi misiunea sa, proiectul de cartografie al văii Tepalcatepec, mi se păreau lipsite de importanţă.

Am sosit în piaţa centrală. Raphael s-a aşezat pe o bancă, la umbra unei magnolii. Cerul era de un albastru crud. Din acest loc, nu se puteau vedea vulcanii, dar le simţeam prezenţa, undeva la stânga, în spatele clădirilor moderne.

„îmi place acest oraş", a spus Raphael, cu o solemnitate care, la oricine altcineva, ar fi părut ridicolă. „îmi petrec noaptea aici, iar mâine voi pleca la Campos."

Am luat două camere la hotelul Casino, din piaţa centrală. Un vechi caravanserai cu o curte interioară şi tavane înalte. La căderea nopţii, ne-am reîntâlnit pe holul hotelului, mai degrabă un lung culoar ce lega curtea interioară de piaţă. Nişte fotolii de moleschin roşu erau aliniate faţă-n faţă de-a lungul

culoarului, cu un aer vag sovietic. La capătul culoarului, în spatele unui birou, proprietarul hotelului, un spaniol taciturn, îşi citea ziarul, fară să bage în seamă televizorul în care se derulau imaginile săltăreţe ale unui meci de fotbal.

Noaptea era blândă. Ne-am aşezat în fotolii, am mâncat pepeni şi am băut răcoritoare, pe care le-am cumpărat din apropiere, de sub arcade. Fluturii se învârtejeau în jurul becurilor, şi, din când în când, câte un liliac zbura de-a lungul culoarului, scoţând mici ţipete neliniştite.

„Un bătrân mi-a povestit că odinioară locuiau iezuiţi la Campos, a început Raphael. Mi-a spus că nu era chiar un sat, ci doar o tabără în mijlocul câmpurilor, cu colibe din lemn şi o biserică, şi de aceea oamenii i-au şi dat acest nume, Campos. Cel care mi-a povestit acest lucru îl auzise de la bunicul său, care în tinereţe lucrase acolo, înainte de revoluţie, înainte ca guvernul să pârjolească totul şi să preschimbe biserica în grajd. La Campos, totul a fost făcut una cu pământul, n-a mai rămas nimic, doar ziduri vechi şi turla bisericii, restul a fost dărâmat. Asta mi-a povestit bătrânul, dar nici el nu ştia cine sălăşluise acolo înainte. La început, nu erau decât colibe de lemn, apoi s-au înălţat şi ziduri, hambare pentru grâne, turla bisericii, şi s-a ridicat un zid înalt de cărămizi în jurul satului, să-l apere de hoţi. Iar, când a sosit cel care ne conduce, pe care îl numim Consilierul nostru, nu mai rămăseseră decât nişte ruine şi turla bisericii. Dar zidul a rămas în picioare. Şi acum Campos e locuit din nou, ca înainte.”

A păstrat tăcerea câteva minute, după care a spus: „îţi povestesc toate astea, dar, ştii, pentru noi ceilalţi, la Campos, nu sunt decât poveşti.” Păream surprins, aşa că a adăugat: „Poveşti, ştii tu, basme de adormit copiii sau de spus bătrânilor, ca să-şi amintească de tinereţe.”

Am spus: „Atunci, tot ce-mi povesteşti e născocit?” A început să râdă. „Născocit sau adevărat, pentru noi, în Campos, înseamnă acelaşi lucru. Noi nu considerăm adevărat doar ceea ce pipăim sau ceea ce vedem cu ochii. Lucrurile moarte continuă să existe, ele se preschimbă, nu mai sunt aceleaşi când ajung pe vârful limbii noastre.”

Căzusem pradă unui sentiment de bizarerie, deoarece, la urma urmelor, eram acolo, vorbind despre real şi despre nefondat cu un băiat de şaisprezece ani pe care-l ştiam de ieri,

pe culoarul acelui hotel, cu televizorul care clipocea şi bătrânul spaniol cufundat într-un ziar, cu fluturii de noapte ce se învârtejeau în jurul becurilor şi liliacul ce ţipa nevăzut prin văzduh.

Se făcuse zăpuşeală. Era o noapte de vineri într-un târguşor, maşinile şi camionetele se învârteau în jurul pieţei centrale claxonând, oamenii defilau pe sub arcade, într-o hărmălaie de voci, de râsete şi de muzică.

Raphael s-a ridicat. Avea chef să dea o tură prin piaţă, ca să vadă oamenii. S-a dus întâi în camera lui, să facă un duş, apoi şi-a făcut apariţia proaspăt şi ud, cu părul lui negru dat cu gel, răspândind în jurul său un parfum de săpun cu apă de colonie.

Pe stradă, nu trecea neobservat. Fetele îl priveau cu ochi zâmbitori. Mergea încet, legănat, cu un zâmbet un pic îngâmfat pe chipul său lătăreţ. La un moment dat, m-a luat cu nonşalanţă de braţ, ca-ntre bărbaţi (în ţările latine). Mi-a spus la ureche: „Ai văzut-o pe fata aia cu cârlionţi?” I-am mărturisit că nu văzusem nimic. Raphael a ridicat din umeri.

„Nu te uiţi niciodată la ce trebuie. Să dăm o tură prin piaţă, n-avem cum să nu dăm de ea.”

Oamenii se învârteau în jurul fântânii din centru, împodobită cu o statuie oribilă a lui Morelos. Erau două inele concentrice care înaintau în sens invers, unul de bărbaţi, altul de femei. Cât despre copii, alergau în toate părţile, îmbrâncindu-i pe trecători. Totul îmi amintea de tabloul lui Van Gogh, Prizonieri exersând.

În penumbră, ochii bărbaţilor străluceau, dinţii lor sclipeau cu o oarecare ferocitate. Pe şosea, şi maşinile se învârteau în jurul pieţei, cu muzica dată la maximum.

Deodată, Raphael m-a strâns de braţ. In faţa noastră, trei fete, foarte tinere, veneau spre noi cu vădită nepăsare. Trei fete la modă, cu blugi şi tricouri prea scurte, mai puţin cea din mijloc care purta un taior negru foarte bine croit. Pe ea o remarcase Raphael. In lumina lampadarelor, părul ei cârlionţat scânteia. Când au ajuns în dreptul nostru, fata cu cârlionţi şi-a întors capul, încrucişându-şi privirea cu cea a lui Raphael, fugitiv, preţ de-o clipită.

„Ai văzut? S-a uitat la mine!” Raphael se emoţionase. Chipul său arămiu se înroşise tot, iar ochii săi migdalaţi se

îngustau şi mai tare din pricina zâmbetului ce-i înflorise în obraji.

Eram şi mai uimit. Acest băiat ce venea din cel mai straniu loc de care am auzit vreodată, acea tabără numită Campos, unde, chipurile, domneau libertatea şi adevărul, devenise dintr-odată un cocoş necopt la minte şi înfumurat, nerăbdător să cucerească fete.

Aveam de gând să-i spun ceva ironic şi vag neplăcut, dar m-am abţinut. La urma urmelor, un asemenea comportament nu era anormal pentru un tânăr. Gata să lase totul baltă pentru ochii unei fetişcane întâlnite din întâmplare în piaţa centrală a unui orăşel de provincie.

Cele trei domnişoare se opriseră ceva mai departe, în faţa unui vânzător ambulant de îngheţată. Raphael m-a lăsat singur şi s-a dus la ele, iar eu m-am aşezat pe una dintre băncile de fier forjat ce decorează acele %ocalos din toate oraşele din Mexic, în amintirea lui Porfirio Dfaz. Am fumat privind vânzoleala plimbăreţilor.

Când mi-am îndreptat privirea spre grupul de fete, am constatat că Raphael plecase cu ele.

Eram puţin descumpănit şi mai ales ostenit. M-am întors la hotelul Casino, am urcat în camera mea şi m-am culcat îmbrăcat pe patul cu salteaua întinsă pe un soi de grătar. Prin fereastra înaltă pătrundea hărmălaia din piaţă, muzica bubuită din boxe, ţipetele stridente ale copiilor. Tavanul era zugrăvit de lumina galbenă a lampadarelor. Aveam de gând să-l aştept pe Raphael Zacharie, să-i mai pun şi alte întrebări despre Campos. Apoi am aţipit.

Am dormit prost în noaptea aceea: zarva din piaţă, zăpuşeala care se acumulase în cameră, ţânţarii însetaţi de sânge, grătarul patului care-mi învineţea coastele. Nu m-am dat bătut în faţa somnului decât spre dimineaţă.

M-am trezit târziu, soarele dogorea deja la fereastră.

Piaţa era încă pustie. Doar cartoanele şi cotoarele de porumb mai stăteau mărturie pentru ceea ce se întâmplase peste noapte.

Când am coborât să beau o cafea, spaniolul mi-a întins o bucată de hârtie împăturită în două. M-a spus: „E din partea tovarăşului dumneavoastră.” Mesajul era scris cu litere

rotunde, ca de copil: „Nu cunoaştem nici ziua, nici ora.” Am citit fără să înţeleg, cred că nici nu mă trezisem bine.

Proprietarul hotelului mi-a spus că Raphael plecase foarte devreme cu autocarul de paso în direcţia Morelia. Era tot ce ştia.

Şi-a reluat lectura ziarului său mototolit, ca şi când ar fi reînceput aceeaşi zi.

Colina antropologilor era dincolo de drumul către San Pablo, pe o coastă plină de grohotiş, ce domina întreaga Vale. Acolo îşi cumpăraseră terenurile antropologii din Emporio.

Când am văzut locul prima oară, la sosirea mea în Vale, era încă un povârniş de stânci negre, reziduuri ale unei vechi erupţii vulcanice, brăzdate de torente aproape secate care, în fiecare anotimp ploios, se umflau brusc. O vegetaţie pricăjită supravieţuia secetei. Tufişuri ţepoase, euforbii, cactuşi.

Acea colină nu interesase până atunci pe nimeni, în afară de vreo câţiva ciobani care-şi duceau acolo iezii la păscut. Probabil că antropologii au putut să-şi cumpere terenurile de la ţărani pe o nimica toată, pesemne vreo mână de smochine de nopal, acolo.

La marginea colinei se întindea o porţiune locuită, un fel de bidonvil mai degrabă decât un habitat rural, cu barăci făcute din scânduri de container, bolţari de ciment clădiţi fără mortar şi plăci de tablă ruginite. Acolo trăiau aşa-numiţii „Paraşutişti”, vreo cincizeci de familii adunate de nevoie, de care se foloseau nişte avocaţi corupţi pentru a ocupa terenurile vacante, în vederea exproprierii proprietarilor legitimi. Debarcau dintr-odată, veniţi cu camioanele de nicăieri, îşi construiau într-o zi barăcile, iar, când decretul de expropriere era semnat de autorităţi, îşi luau catrafusele şi duşi erau.

Paraşutiştii se aşezaseră cam peste tot în Vale, de-a lungul drumurilor, al canalelor de irigaţii, până la groapa de gunoi de pe drumul către Los Reyes.

Antropologilor nu le păsa de acea vecinătate. Era ca şi când nici n-ar fi văzut-o. Când şi-au deschis centrul de cercetare la Emporio, au decis să investească în domeniul imobiliar şi să-şi ridice acolo şi casele. Terenurile fuseseră găsite de şeful centrului, un răspopit pe nume Menendez. Lui îi venise şi ideea unui soi de „tebaidă” în acel loc: un edificiu hexagonal, cu o curte interioară în mijloc, împărţit în celule de

meditaţie şi de muncă pentru viitorii studenţi. Mare admirator al călugărilor franciscani şi al episcopului Vasco de Quiroga, îşi dorise recrearea atmosferei de studiu şi de reculegere din vremea primilor doisprezece apostoli ai Mexicului.

Nădăjduia să facă din casa sa şi din colină locul de întâlnire al tuturor cercetătorilor şi al tuturor filosofilor. Izbutise să atragă pe acest munte plin de grohotiş cea mai mare parte a intelectualilor din departamentul de Antropologie din Emporio. Guillermo Ruiz, cercetătorul peruan, cumpărase un teren pe vârful colinei şi plănuia să-şi construiască acolo o hacienda la scară mai mică, cu ziduri de bazalt, acoperiş de ţigle romane şi ferestre mari care ar da înspre peisajul Văii şi laguna Orandino.

Cum lotul său era în vârful unui povârniş abrupt, Ruiz se gândea să cumpere un măgar pentru a-şi transporta proviziile şi copiii; găsise şi un nume pentru animal: Caliban. Luase în calcul să-şi construiască un hambar pentru a creşte şi niscaiva orătănii: curcani, găini şi poate şi o capră. Se hotărâse să arendeze suprafaţa plană a terenului său unui ţăran care urma să planteze porumb şi dovleci, nu numai pentru consum, dar şi pentru luxul, spunea el, de a auzi, când va lucra la cercetările sale antropologice, muzica frunzelor foşnind în adierea vântului.

Bineînţeles, toate acestea rămâneau, în mare parte, la stadiul de proiect. Totuşi, puţin câte puţin, de-a lungul câtorva luni, am apucat să văd colina umplându-se de lume.

Cei mai mulţi cercetători nu prea aveau posibilităţi şi-şi construiau casele perete cu perete. Sociologul Enrique Mogollon îi încredinţase această sarcină unui arhitect de soi pe nume Gallo – poreclit, n-am ştiut niciodată de ce, Pico de Gallo, poate din cauza crestei sale roşcate – care începuse să înalţe, la poalele colinei, un fel de castel de beton, inspirat de Barragân, pe care îl zugrăvea, treptat, într-un albastru ultramarin, după un plan aşa de complicat, încât aveai impresia că vezi împăturindu-se şi despăturindu-se o origami gigantică şi hidoasă.

Treptat, şi alţi cercetători s-au asociat la proiectul lui Menendez, dând dovadă de un entuziasm surprinzător. Cei mai mulţi dintre ei veneau din Ciudad de Mexico, după terminarea doctoratului.

Unii umblaseră deja prin marile universităţi nord-americane, la Houston, la Austin, în Texas, sau la Tallahassee, în Florida. Când fuseseră recrutaţi de Emporio, nu erau bogaţi. Trăiseră ca nişte studenţi în apartamente mici, în cartierele periferice din Ciudad de Mexico, Atzapozalco, Iztapalapa, Ciudad Satelit. Erau căsătoriţi, aveau şi copii.

Brusc, Emporio le oferea o nouă viaţă. Puteau visa la o casă numai a lor, cu grădină, curţi interioare pline de flori, fântână.

Antropologia, ştiinţele politice, economia le deschideau uşile prosperităţii, ale notorietăţii. Lingvistica, fonologia, sociologia nu mai erau doar ştiinţe de laborator, recompensate de articole în reviste de specialitate sau de menţiuni bibliografice.

În Vale, erau Maestros, Doctores. Principalele bănci le ofereau recepţii, săli pentru colocviile lor, dineuri muzicale, expoziţii. În plus, ele îi ajutau pe cercetători să-şi împlinească visurile imobiliare cu ajutorul unor împrumuturi avantajoase.

Colina devenise teritoriul lor. În fiecare weekend, cei care încă nu-şi terminaseră casa veneau acolo cu familia. Îşi parcau maşinile la poalele colinei, pe drumeagul pietruit care o delimita de cartierul Paraşutiştilor.

Urcau colina pe jos, printre stânci, luau masa în mijlocul zidurilor neterminate, unde făceau frigărui pe un grătar improvizat din bolţari şi câteva sârme pentru betonul armat.

Ţâncii Paraşutiştilor se aventurau până la ei. Dar nu îndrăzneau să se apropie prea mult. Între stâncile de bazalt, pe jumătate pitiţi pe după cactuşi, chipurile lor înnegrite păreau măşti ireale. Priveau fără să exprime nimic, fără să rostească un cuvânt. Nici nu era nevoie să fie goniţi. Era suficient să se uite cineva la ei, râzând, cu o cutie de băutură răcoritoare în mână, şi ţâncii o tuleau ca un stol de vrăbii, fugeau, sărind din piatră-n piatră, zdrenţăroşi, cu picioarele goale. Fără un ţipăt, fără un râset.

Câţiva cercetători din Emporio rezistaseră la entuziasmul faţă de colina antropologilor. Erau mai ales istorici: Don Thomas Moises, care întemeiase Emporio, Pati Staub, Carlos Beltran, Eduardo Shelley şi Valois, cu care intrasem în contact pentru misiunea mea din partea OPD. Aceşti oameni preferau vechiul centru civic, cu casele sale din piatră, vestigii ale

splendorii Văii din vremea spaniolilor, lipsite de confort şi infestate de scorpioni şi de carcalaci, dar care rămâneau răcoroase chiar şi în luna mai, gratie tavanelor înalte şi curţilor interioare umbrite. Oare pentru că se consacraseră Istoriei? Sau din pricina originilor lor, cei mai mulţi născuţi în Vale şi plini de neîncrederea instinctivă a ţăranilor faţă de tot ce e nou? Fără îndoială, nu visaseră niciodată să-şi părăsească oraşul sau regiunea pentru a duce o viaţă mai bună, mai presus de mijloacele lor.

Când am sosit în Vale, şi eu alesesem să locuiesc în centru, într-un apartament spaţios şi rudimentar de pe bulevardul Cinco de Mayo, în faţa unei biserici neterminate, năpădite de mărăcini.

Oricum, n-aş fi putut să mă cazez altundeva: cartierele frumoase, Şoseaua, Media Luna, şi toate acele ansambluri rezidenţiale de lux ce purtau nume pretenţioase, Resurreccion, Paraiso, Huertas, erau departe de tot, iar eu nu aveam maşină. Cât despre colina antropologilor, nici măcar nu mi-am închipuit că poate exista aşa ceva.

Prima oară am mers acolo pentru inaugurarea turnului lui Menendez. Era o dimineaţă de septembrie, sub un cer ameţitor de albastru. Povârnişurile colinei erau acoperite de flori violete, un fel de liană ipomee ce şerpuia printre blocurile de lavă. Autocarul mă lăsase la San Pablo, şi străbătusem pe jos cartierul Paraşutiştilor.

În Mexic, există o particularitate: când eşti străin – adică, deşi te-ai îmbrăcat ca toată lumea, mergi cu autobuzul şi te porţi aşa încât să nu atragi atenţia nimănui, eşti funciarmente diferit – nu vezi pe nimeni, dar toţi te văd pe tine. Treci pe străzi, prin faţa caselor, câţiva ţânci o tulesc la goană, îţi încrucişezi paşii cu câteva femei îmbrobodite în şalurile lor albastre. Grupuri de bărbaţi zăbovesc la colţul unei străzi, pe călcâie, cu spatele la zid, cu pălăria înşurubată pe creştet. Când te apropii, se uită în altă parte, sunt foarte ocupaţi să privească pe jos, o piatră, o surcea. Parcă ar dormi. Şi toţi ştiu cine eşti, ce faci, unde te duci.

M-am cam rătăcit în cartierul Paraşutiştilor. Un labirint de străzi, de case sărăcăcioase, de curţi goale. Maidanezi. Am descoperit până la urmă calea ce urcă spre colină, un drum prost, numai pietre, pe care cercetătorii din Emporio îşi

muncesc nevoie-mare suspensiile de Yips şi de Combi. Drumeagul urcă aproape în linie dreaptă, cu o pantă de cincisprezece la sută, care pesemne se transformă în torent de fiecare dată când plouă.

Când am ajuns la moşia antropologilor, serbarea începuse deja. Porticul de la intrare era oarecum pretenţios, un fel de arcadă din piatră, având o uşă cu doi batanţi din lemn lăcuit, împodobită cu nişte cuie de aramă. O poartă care avea un rol pesemne pur descurajant, deoarece riveranii nu izbutiseră să înalţe decât o schiţă de îngrăditură, ce încadra uşa. Poarta era larg deschisă, am intrat.

Menendez m-a primit pe treptele turnului său. Era un omuleţ bondoc, cu un început de chelie, îmbrăcat cu o cămaşă gmjabera roz-pal şi cu pantaloni prea scurţi şi prea strâmţi, care-i strângeau coapsele grase.

Se zvonea (iar el nu tăinuia acest lucru) cum că Federico Menendez se răspopise ca urmare a unei chestiuni legate de moravuri, pentru că îi iubea prea mult pe copilaşii din parohia sa. M-a îmbrăţişat călduros, imprimându-mi pe cămaşă, în trecere, un uşor parfum de violete.

„Ce plăcere să vă văd aici, toată lumea vă aşteaptă, Don Thomas a vorbit despre dumneavoastră, sunt nerăbdători să-l cunoască, în sfârşit, pe faimosul geograf francez, au multe întrebări” etc. Făcusem cunoştinţă cu Menendez cu puţină vreme înainte, când Valois mă prezentase departamentului de Antropologie, dar îi ştiam deja trăncăneala pe de rost.

„Veniţi înăuntru, să vă prezint echipei de cercetare.”

Turnul Ivii Menendez avea uşi mari, arcuite şi vitrate, mai mult largi decât înalte, ce dădeau spre grădina interioară. In centrul grădinii, pe un grătar artizanal, făcut dintr-un bidon, bucăţi de carne se perpeleau pe frigările lor. Era stilul fals rustic, atât de drag antropologilor. In jurul grătarului, blocuri de bazalt ţineau loc de scaune.

Menendez a făcut prezentările: „Doctor Daniel Sillitoe, de la Universitatea din Paris.” întotdeauna mă întrebam oare ce putea să însemne, pentru posesorii unor diplome din America Latină, această „Universitate din Paris”. Pesemne era totuna cu tricourile vândute în Juârez, la graniţa de nord, pe care stă scris: Universitatea din Statele Unite.

În pofida originilor lor disparate, antropologii alcătuiau deja un grup bine cimentat. Erau de faţă Leon (Saramago) din Ecuador, Ariana (Luz) din Chile, Guillermo (Ruiz) din Peru, Andres (Matos) din Argentina, Carlos (de Oca) din Costa Rica şi mexicanii Enrique Vega, Ruben Esteban, Maria Mendez, Victor Loza şi alţi câţiva, ale căror nume îmi scăpau deja. Ultimul venit în echipa din Emporio era un spaniol pe nume Garci Lazaro, un tip de vreo treizeci de ani, flegmatic şi bolnăvicios. Fusese pe dată adoptat de grupul cercetătorilor, care-l cazaseră într-un pavilion din Media Luna, unde îi pregătiseră o primire amuzantă, pitind o ditamai şopârla în dulapul din baie. În prima seară, Garci a deschis dulapul, ca să-şi aranjeze lucrurile de toaletă, şi s-a trezit că-i cade în cap reptila amorţită de frig; a ieşit din baie pe jumătate gol, spre marea veselie a antropologilor care pândeau pe culoar. Era genul de glumiţe ce creau legături în cadrul micii comunităţi a cercetătorilor. Evident, ca francez, şi geograf pe deasupra, eram condamnat la izolare.

Antropologia era, incontestabil, regina ştiinţelor umaniste. După părerea tuturor, la ce folosea studiul încreţirilor scoarţei şi al rocilor, sau chiar harta pedologică a văii din Tepalcatepec?

Astfel că, după prezentările şi elogiile superlative ale lui Federico Menendez, conversaţia s-a rostogolit departe de mine, despre subiecte din care nu pricepeam o iotă. Bucăţile de carne circulau în farfurii de carton. Ciozvârte calcinate, impregnate cu un miros puternic de kerosen, pe care trebuia să le mesteci îndelung înainte de a te hotărî să le înghiţi dintr-odată, stropite cu o duşcă zdravănă de Cola.

M-am aplecat spre vecina mea Ariana. „Ce e?”

Ea s-a strâmbat. „Inimă de bou.” Câinii lui Guillermo erau lângă ea. Mi-a spus: „Faceţi ca mine. Daţi la câini.”

Pe la patru după-amiaza, a început să plouă. Jăraticul lovit de picăturile grele scotea aburi acri. Antropologii s-au retras în turn, împărţiţi în două grupuri, dată fiind îngustimea celulelor.

Menendez nu-şi mai încăpea în piele din pricina rolului său de amfitrion, se învârtea de la unul la altul, împărţea pahare de sangria, de rom-Cola, de suc de pepene, dădea din mână-n mână platouri cu chicharrones şi cu pateuri de gutuie.

In toată hărmălaia, prin fumul de ţigară, îi vedeam silueta burtoasă, dănţuia pe vârfuri, cu mânuţele ridicate, ca nişte aripi de pinguin, pentru a se fofila mai bine printre convivi. Era ridicol şi vag emoţionant. Era din Vale, şi nu unul dintre acei intelectuali paraşutaţi din Ciudad de Mexico, plini de dispreţ faţă de această provincie îndepărtată, populată îndeobşte de ţărani îmbogăţiţi din negustoria cu căpşune şi cu mazăre.

Se născuse într-un sat, într-o familie săracă, care nu a avut posibilitatea să-l trimită la alte studii în afară de seminarul teologic. Un preot răspopit, care păstrase marca deformantă a religiei de meserie. Şi, în pofida comicului emanat de trupuşorul său durduliu şi de manierele sale exagerate, păstrase şi ceva din profilul semeţ al strămoşilor săi amerindieni, un nas coroiat, un chip larg, pleoape grele, amintind de vechii şoguni ai Japoniei.

Grupul din jurul lui Garci Lazaro vorbea tare, râdea tare. Nu urmărisem toată dezbaterea. Era vorba de un peşte, un interlop local numit El Terrible. Se aruncau în discuţie şi nume de fete, şi brusc am înţeles că bărbaţii se hlizeau descriindu-şi atributele sexuale.

Pentru mine, care nu stăpâneam spaniola de stradă, nu era prea limpede. Auzeam cuvinte precum vaina, queso, paja, contextul nu lăsa loc de îndoială. Îmi aminteau de vremea liceului, de aluziile scârboase la lungimea penisului lor, la forţa constrictivă a eventualelor vagine, totul într-un vocabular încifrat ce provoca râsul.

M-am întors spre Ariana din nou. „Despre cine vorbesc? Cine e acest El Terrible?”

Ea a părut nu jenată, ci plictisită să explice totul unui nou-venit.

„Se referă la Mahalaua Roşie, înţelegi, nu? Mahalaua de toleranţă, unde se află toate bordelurile din regiune.”

Crezusem că pricep, într-adevăr, dar tot n-aveam habar de ce anume vorbeau despre asta.

„E o idee a lui Garci, li s-a părut amuzantă, vor face cercetări despre mahalaua respectivă, au hotărât să lucreze pe această temă.”

Ariana Luz avea pielea foarte măslinie, o chiliană cu trăsături amerindiene marcate. Locuia singură, îşi termina doctoratul în antropologie socială şi se interesa în mod vizibil

de acest spaniol proaspăt debarcat, înalt şi blonziu, cu ochi albaştri, bulbucaţi, şi cu bărbie inexistentă. Era chiar tipul cercetătorului cinic, bun vorbitor, ambiţios şi afemeiat.

În acel moment, Garci Lazaro vorbea despre o fată, Lili, abia venită din satul ei, o mică amerindiană din Oaxaca, mai curând mignonă, dar grăsuţă, îi descria pieptul, pântecele, avea un tatuaj cu Bugs Bunny în josul spinării, de unde pornesc fesele. Ii imita vocea, felul ei prostuţ de a-i răspunde la întrebări, o plătise pentru interviu, dublu faţă de preţul obişnuit al unei partide de sex, iar ea spunea cu vocea-i piţigăiată: „Da, Conaşule”, „Nu, Conaşule”, ca o servitoare, ca o sclavă neagră. Toţi aprobau cu râsetele lor zgomotoase, hohote de râs virile, beau, care rom-Cola, care sangria, şi spuneau istorioare: „Lili cu paznicul de la intrare. Io nu beau alcool, doar o cubita, domnu' poliţai, o cubita mititică!” Leon Saramago, fumând din cigarillo: „Eu am venit ceva mai târziu, nu ştiam că Garci trecuse deja pe la ea, eram în cameră, ea începuse să-şi dea fusta jos, în fine, să şi-o sumeată, iar eu i-am zis că vreau să-i pun nişte întrebări, iar ea a rămas cu fusta ridicată şi mi-a spus: întrebările acum sau după aceea, ca domnu' de adineauri, Conaşu' doctor?” Râdeau în hohote, iar scatoalcele prieteneşti pe care i le dădeau lui Garci îl făceau pe acesta să se clatine pe picioare, cu paharul de sangria pe jumătate vărsat pe cămaşă.

Mexicanii, Vega, Loza, Valois, Uacus şi ceilalţi, se ţineau deoparte.

Şi Juan Uacus era un fost seminarist, foarte amerindian, sumbru, mereu îmbrăcat în negru. Se spune că se trage din Irecha, străvechii regi din Michoacân. A fost angajat de Thomas Moises pentru a studia şi a preda limba tarasque în Emporio, în cea mai pură tradiţie colonială a acelor naguatlatos indigeni. Prima oară când am intrat în vorbă cu el, în bibliotecă, mi-a răspuns cu neîncredere.

Apoi s-a destins. A înţeles că nu făceam parte din cercul „capitalinilor” care au investit în cartierele frumoase. Locuieşte în ansamblul rezidenţial Emiliano Zapata, pe panta vulcanului Curutaran, un cartier popular unde ţâncii se joacă pe străzile pline de praf.

Uacus şi cu mine ne-am aşezat la marginea curţii interioare, luând cu noi şi cubitas. Ploaia atrăsese ţânţarii. Era cald, aproape zăpuşeală. „Cine e această Lili de care îşi bat joc

cu toţii?”, am întrebat eu. Uacus nu manifesta nici o emoţie ieşită din comun, îşi păstra expresia încăpăţânată şi melancolică. Se zvonea prin Emporio că Juan Uacus era un mare cărturar, precum şi un mare alcoolic. Doar protecţia lui Don Thomas îi îngăduia să-şi păstreze postul de cercetător. Multor antropologi le-ar fi plăcut să-l vadă plecat, întors în satul lui de la munte, Arantepacua. „Este indio”, spuneau Mogollon, Beltran, Staub, atunci când vorbeau despre el.

Motivul pentru care Thomas Moises îi lua apărarea rămânea un mister. Oare se temea de el? Neîncrederea instinctivă a unui metis local faţă de unul dintre descendenţii regilor amerindieni? Oricare ar fi fost motivul, Uacus nu voia să-mi răspundă la întrebare. A spus doar: „O târfă, aţi înţeles. Una dintre fetele din Mahalaua Roşie.” Oare el aproba proiectul de studii al grupului lui Garci Lazaro, acea făcătură de un gust îndoielnic? Probabil că nici nu-i păsa. Nu era decât o variaţie pe acel mod minor al ironiei pe care îl cultivă membrii unui grup dominant într-o societate în care totul, chiar şi ştiinţa pură, este expresia foamei lor de putere.

Ceva mai târziu, după ce am băut câteva cubitas în plus, m-am întors la grup. Garci Lazaro terminase de vorbit. Părea cam obosit (serile din Mahala). Părul de un blond şters îi atârna peste figură.

Chiar şi istovit, îşi păstra vivacitatea privirii, a ochilor lui bulbucaţi, înmuiaţi într-o licoare răutăcioasă. În jurul lui, tolăniţi pe pământ, sprijiniţi în perne, antropologii fumau discutând. Nu ştiu de ce, dar mi-a venit să iau totul de la capăt, să le dau cu tifla.

„Dar cum de v-aţi închipuit că viaţa unei prostituate din Mahalaua de toleranţă poate fi un bun subiect de disertaţie?”

S-a lăsat o tăcere consternată. Un… Geograf, ba pe deasupra şi francez, un ignorant, care confundă aculturaţia cu metisajul şi care-ar face mai bine să se caţăre şi să preleveze eşantioane de pământ, cu ciocănelul şi cu sacii lui pentru specimene.

Leon Saramago s-a ridicat şi m-a luat, protector, de după umeri.

„Ştii, noi încă suntem capabili să ne disociem sentimentele de observaţii.” Mi-a vorbit pe un ton confidenţial. „E vorba de un „teren„, hombreSă nu-ţi faci o părere greşită

despre intenţiile noastre: dacă am râs nu înseamnă că e ceva neserios.” Nu-l ascultam. Îmi ţineam privirea aţintită în ochii lui Garci. Simţeam o mânie de care alcoolul nu era tocmai străin. „Nu-i adevărat, nu-i vorba despre un teren. E vorba de o fiinţă umană, o fată care duce o viaţă groaznică, o viaţă pe care nu ţi-ai dori-o nici pentru cei mai răi duşmani ai tăi, sclava acestui El Terrible, în cloaca sa, o fată prin care a trecut jumătate din populaţia masculină a Văii, toţi căpşunarii şi culegătorii de avocado, notabilităţile, bancherii, ba chiar şi profesorii şi cercetătorii din Emporio, şi tu numeşti asta un „teren„, sau poate că te exprimi metaforic, câmpiile de pământ negru invadate de flora microbiană, secate, pe care trudesc copiii din flori ai lui Lili şi ai celorlalte, pentru a furniza materie primă pentru Strawberry Lake sau pentru dulceţurile Mac Cormick, poate că te referi la băţul de scormonit şi la mâinile care plantează din nou răsadurile sau la degeţelele care culeg fructele în fiecare dimineaţă, cu noaptea-n cap, la ora la care săraca fată care s-a lăsat muncită, drogată, ameţită, îmbătată, adoarme în odaia ei din închisoarea Mahalalei!”

Garci ridica din umeri. Pufnea, şuşotea ceva la urechea vecinului său. Înţelesese totul. Dar deja hărmălaia conversaţiilor îşi reintra în drepturi. Ariana Luz a încercat să salveze momentul. „Te înşeli, Daniel, chiar e un proiect care stă în picioare. Dacă le iau şi ei puţin pe fete peste picior nu înseamnă că sunt insensibili.”

Era limpede că băusem prea mult rom-Cola şi că-mi lăsasem ego-ul să-şi iasă din matcă. Am căutat susţinerea lui Juan Uacus, dintre mexicani. Dar ei plecaseră deja în altă încăpere. Nu puteam spera la nici o complicitate. Mă simţeam expus.

Saramago mi-a spus să mă aşez. Îmi explica.

„Tu eşti geograf, prietene, e un lux în ţările noastre, în America Latină. Poţi fi geograf la tine acasă, în Franţa, în Statele Unite, unde vrei tu. Nici o problemă, îţi respectăm ştiinţa. Dar noi trăim o altă urgenţă. Şi trebuie să ne ocupăm de asta, nu avem de ales. Trebuie să ne mânjim mâinile cu ulei ars, trebuie să răscolim tot căcatul ăsta, chiar dacă pute. Suntem medici de urgenţă, n-avem timp să aşteptăm şi să discutăm despre drepturile femeii, toate astea, despre dreptul la imagine, la demnitate. Prietene, îţi explic că trebuie să ne

grăbim, suntem într-o avalanşă. Înţelegi, nu? Suntem cu mâinile în toată murdăria asta.”

Totul căzuse. Am mormăit o obiecţie zadarnică. „Eu unul tot nu cred că fiinţele umane sunt ulei ars.” Şi am adăugat: „Şi, chiar dacă sunt ulei ars, tot nu e un subiect de studiu, nu în acest mod.

Îmi aminteşti de mediciniştii care glumesc pe seama corpurilor pe care le disecă.”

Ariana s-a înfuriat. „Dar cu ce drept vii şi judeci ceea ce fac?”

Ea se agăţa de zâmbetul moale al lui Garci Lazaro. Probabil că minţea. Cred că ştia că Mahalaua era cel mai prost subiect posibil pentru un studiu de teren.

Saramago m-a condus afară. I se stinsese ăgarillo. Picăturile de ploaie curgeau pe părul lui lung, pe barba sa înspicată cu fire argintii.

Semăna cu Zeus sau mai degrabă cu Moise al lui Michelangelo.

Căuta un cuvânt de încheiere.

„Ştii, geografii şi antropologii sunt ca artiştii cu sociologii, n-au cum să facă niciodată casă bună.” Apoi, cu un zâmbet abia schiţat: „Nu eu spun asta, ci unul dintre compatrioţii tăi, filosoful Gilles Deleuze.”

Acestea fiind spuse, am fugit, clătinându-mă, am coborât pe ploaie drumeagul de pietre negre şi alunecoase spre poalele colinei, către cartierul Paraşutiştilor. Pe jos, de-a lungul şoselei, spre oraş, spre Valea cu străzi desfundate, acele străzi strâmte cu trotuare foarte înalte şi cu băltoace, nu băltoace, ci iazuri, puţuri de apă neagră, străbătute de maşini cu farurile aprinse ce înaintează în apa până la portiere, stropindu-i din cap până-n picioare pe cei câţiva trecători care se grăbesc, adăpostindu-se şi ei, cum pot, sub saci de plastic.

În august, sub cerul ce învăluia vulcanii, apa îneca întreaga Vale.

Ieşea din gurile de canal, o apă neagră, acră, ce ţâşnea din fundul câmpurilor şi care acoperea încet curţile, parcările, marginile drumurilor. In jurul oraşului, se oglindeau orezarii nesfârşite.

Sosisem tocmai în acel anotimp, cu un autocar ADO (Autobuses de Occidente, numite şi de accidente, din cauza

stării lor mecanice), venit din Morelia. O misiune de trei luni, cu posibilitate de prelungire.

Suficient pentru a umple trei caiete: un releveu pedologie din Tepalcatepec, un plan de ocupare a solurilor din Vale şi o hartă geopolitică a regiunii Bajio. Pornisem la drum înarmat cu scrisoarea de recomandare dată de directorul meu de cercetare din OPD, profesorul Cosmao, pentru directorul de la Emporio, doctorul Thomas Moises. Şi un cuvânt amabil pentru profesorul Valois, care-şi făcuse studiile în Franţa, la facultatea din Toulouse.

Nu eram sigur de ceea ce căutam aici. Poate dezrădăcinarea sau, dimpotrivă, realitatea, o anumită realitate care nu figura cu adevărat în pregătirea mea profesională din Franţa. Aveam capul plin de cifre. Un dosar doldora de proiecte. Deficienţa proteică a alimentaţiei din America Latină, exploatarea copiilor şi a mâinii de lucru femeieşti, îndatorarea ţăranilor, exilul lor forţat spre capitală sau spre graniţa cu Statele Unite. Rapoarte bătute la maşină, fişe tehnice, comunicate ale OPD, ale FAO, ale UNESCO.

În prima mea noapte petrecută în Vale, la hotelul Peter Pan, din centru, jumătate din dosarele mele erau udate din cauza unui burlan. Cumpărasem sfoară şi cleşti de rufe de la magazinul cu articole de menaj şi-mi pusesem documentele la uscat aproape de fereastră. Camera semăna cu o fabrică de bancnote false.

Zi de zi, am explorat oraşul. Erau mai multe cercuri concentrice. În mijloc, piaţa centrală, cu magnoliile sale tunse în formă de ciuperci, şi foişorul dezafectat al fanfarei, unde ţâncii se jucau de-a v-aţi ascunselea. Biserica şi, exact alături, palatul municipal şi închisoarea; aceasta din urmă construită din chirpici, pesemne nu-i încurca din cale-afară pe prizonierii care voiau să evadeze. În cercul următor, piaţa comercială. Mai întâi, piaţa acoperită, unde se vindeau cosmeticale, lenjerie, discuri şi casete video, precum şi câteva flecuşteţe numai bune de suveniruri pentru eventualii turişti. Aici se intra printr-un fel de galerie de fier forjat şi de geam spart, unde se instalaseră şi vânzătorii de chongos, caramel cu lapte, pateuri de goyave şi alte dulceţuri din cactus. În stânga bisericii, începea strada vânzătorilor de haine vechi, negustori de rebo os, care se termina printr-un apendice: o prelungire sinuoasă de stradă,

unde se aflau trei ateliere foto şi unica prăvălie cu xerox şi calculatoare. În cercul următor, piaţa de fructe şi legume dădea pe dinafară, nemaiîncăpând în spaţiile care-i fuseseră rezervate.

Mersesem acolo în cea de-a doua zi a întâlnirii mele cu Dahlia, fără să-mi închipui că aveam să devenim iubiţi. Ea sosise de curând în Vale şi-mi explicase: „Dacă un oraş te nelinişteşte, du-te în piaţa agroalimentară, vei învăţa să-l cunoşti.” îi răspunsesem: „Prefer să merg la cinema, dar nu e nici o problemă, te pot însoţi.”

Dahlia Roig era portoricană, venise în Mexic cu câţiva ani în urmă. Se măritase cu un salvadorian, un revoluţionar în exil, student la Universitatea Autonomă. După ce a venit pe lume singurul lor copil, divorţaseră, iar copilul fusese dat în custodia lui din raţiuni financiare. Ea venise aici şi se înscrisese în Emporio, la istoria artei sau muzică etno, cam aşa ceva. Dahlia era înaltă şi brunetă, cu pielea de culoarea pâinii rumenite, iar ochii de culoarea mierii.

Era înaltă şi zveltă şi avea pe burtă o cicatrice violetă, deasupra pubisului. Prima oară când am văzut-o goală, am întrebat-o: „Ce-ai păţit aici?” Mi-a luat mâna şi mi-a pus-o pe burta ei, pe cusătura întărită: „Pe aici s-a născut fiul meu, Fabio. Nu puteam să-i spun Cesar, şi atunci am găsit un alt nume latin.”

Am mers pe aleile pieţei de legume, mă ţinea de mână. Din cauza înălţimii sale, mergea puţin aplecată, cu o mână înainte, pentru a da la o parte pânzele prea joase ce acopereau tarabele. Simţeam în nări o mireasmă puternică de coriandru, de goyave, de ardei copţi.

Şi un miros de apă neagră ce ieşea din rigolele acoperite cu grilaje de ciment. Când şi când, ne trezeam în plin soare, în mijlocul unui roi de false viespi colorate în roşu şi negru. Îmbătător! Ne încheiasem misiunea de recunoaştere prin străzile de lângă autogară, unde amerindienii din Capacuaro îşi vând încărcătura de mobile cioplite din lemn de pin încă verde, frumos mirositor. Spiritul cartierului l-am găsit în trăsăturile unui bărbat fără picioare, fără vârstă, ce se fofila parcă trăgând la rame în căruciorul său, cu un fier de călcat în fiecare mână, ca în filmul lui Bunuel. I-am dat o bancnotă, iar el mi-a făcut cu ochiul. După-amiază, am cărat fructe, cu sacul, la hotelul Peter

Pan. Ne-am îmbuibat cu pepene dulce, cu mango, cu banane sălbatice. Am făcut dragoste pe salteaua pusă pe podea, pentru a evita dormeza desfundată. Apoi am picotit, privind cum se schimbă lumina pe perdelele de la fereastră, pe măsură ce norii umpleau cerul. Era un mod de a face cunoştinţă cu acest oraş, de a-i resimţi acoperişurile de ţiglă şi străzile aglomerate de maşini, pieţele sale arhaice şi marile centre comerciale. Pentru a nu ne mai simţi doar în trecere. Pentru a crede că vom rămâne, o vreme, poate chiar mai mult.

A doua zi, am găsit un apartament de închiriat în faţa bisericii în ruină. Ne-am mutat în câteva ore. O saltea matrimonială cu arcuri pe o rogojină de papură, o masă de brad căreia i-am tăiat picioarele cu ferăstrăul, trei scăunele joase cumpărate de la bişniţarii de pe bulevardul Cinco de Mayo. Apartamentul ascundea un ditamai frigiderul ciupit de rugină, care sforăia ca un câine cu astmă, şi un aragaz slinos. A trebuit să cumpărăm două butelii de propan, cu tot cu ceas, şi câteva ustensile. Cele două ferestre ale camerei de zi dădeau înspre biserica în ruină, deci n-aveam nevoie de perdele, în dormitor, mă gândisem să atârn o bucată de pânză la fereastră, dar Dahlia a preferat să lipească ziare pe ochiurile de geam. Fata nu se prea sinchisea de „decoraţiunile interioare”. Apartamentul mai avea o cămăruţă ce putea fi folosită ca birou, dar Dahlia a hotărât să fie camera lui Fabio, după ce-i va fi obţinut custodia.

Dahliei îi plăcea mult să gătească. Pregătea felurile de mâncare din copilăria ei, petrecută în San Juan, legume amestecate cu orez şi mazăre pasată, morun, banane călite. Nu-i puneam întrebări, nici ea mie. Cred că ne eram recunoscători unul altuia că nu luam nimic ca fiind bătut în cuie.

În acelaşi timp, era depresivă. Uneori îşi întrecea măsura la băutură, rom-Cola saupalomas, cana o cu suc acidulat de portocale, şi se chircea pe saltea, cu capul spre fereastra acoperită cu ziare.

Ieşea de acolo cu tenul cenuşiu şi ochii umflaţi, ca şi când urca la suprafaţă după o lungă scufundare. Nu vorbeam despre asta, dar simţeam că n-avea să dureze. Eu îmi voi redacta raportul despre valea Tepalcatepec şi despre exproprierea micilor agricultori şi îmi voi continua viaţa în altă parte, în

Franţa, unde voi fi profesor într-un mic liceu, departe de această Vale suprapopulată. Ea nu va putea pleca niciodată, un fir de carne o va ţine întotdeauna legată de fiul ei. Dar voiam să credem că toate acestea nu aveau prea multă importanţă.

În fiecare seară, începând cu ora şase, oraşul se aglomera peste măsură. Venite din cele patru colţuri ale regiunii, maşinile intrau în oraş pe strada principală sau pe Cinco de Mayo şi se învârteau în jurul pieţei centrale, după care plecau mai departe, spre vest. Era ca o febră. Vacarmul maşinilor 4 x 4, al SUV-urilor, al camionetelor cu platformă, Dodge Ram, Ford Ranger, Ford Bronco, Chevy Silverado, Toyota Tacoma, Nissan Frontier, scârţâitul cauciucurilor lor late pe asfaltul fierbinte, mirosul de diesel, uleiul încins, praful acru şi, peste această hărmălaie, bubuiturile grele ale başilor care ţineau ritmul, un fel de dum-dum necontenit ce se îndepărta, revenea, se ducea şi mai departe, ca un animal foarte lung căruia îi zvâcneau organele şi care încercuia piaţa şi casele din centrul civic.

La început, ieşeam din siestă cu spiritul cleios, cu pielea încă lipicioasă de dragoste. „Ascultă, spunea Dahlia. Zici că e război."

Eu fumam o ţigară privind luminile nopţii ce începeau să clipească pe tavanul camerei. „Mai degrabă sărbătoare." Dar resimţeam o anumită nelinişte a Dahliei, o teamă ancestrală ce o cotropea la lăsarea întunericului. „Sunt căpşunarii, culegătorii de avocado, vin de peste tot, vor să ne-arate ce tari sunt."

Dahlia născocea romane, aşa era firea ei. Rămăsese militanta comunistă ce fugise din Porto Rico şi se măritase din dragoste cu un revoluţionar.

„Se dau mari cu banii lor, şi nimic mai mult: au ieşit la agăţat."

Dahlia făcea urât. Îşi astupa urechile. „Lua-i-ar naiba, cu banii, femeile şi maşinile lor cu tot!"

Nu puteam s-o liniştesc. Aş fi putut să-i spun că nu ei erau responsabili nici de maşinile, nici de muzica lor dată tare: nu pentru ei fuseseră inventate. Ei nu erau, la urma urmelor, decât ţărani îmbogăţiţi, o verigă slabă şi uşor de înlocuit în lungul lanţ al dependenţei economice.

Dahlia se refugia în bucătărie. Îşi aprindea un joint. Era felul ei de a-şi astupa urechile. Asculta la walkman muzicăportorriquena, cu tobe şi salsa.

La sfârşitul anotimpului ploios, Valea se umplea în fiecare seară.

În spatele geamurilor fumurii, la adăpostul carlingilor lor strălucitoare, decorate cu flăcări, cu dragoni, cu ninja sau războinici azteci, fiii celor înstăriţi luau în stăpânire centrul civic din care părinţii lor se retrăseseră din pricina insalubrităţii. Veneau de la periferie, din ranchurile şi din ansamblurile rezidenţiale ale bogătaşilor, din Glorieta, din Media Luna, din Porvenir, din Huertas, din Nuevo Mundo.

Moştenitori ai imperiului căpşunei, miliardari din familii precum Escalante, Chamorro, Patricio, De la Vega, De la Vergne, Olguin, Olid, Olmos…

De multă vreme părinţii lor îşi schimbaseră locuinţele antice din piatră roz, dărăpănate şi superbe, cu vile californiene de beton, zugrăvite cu roşu şi galben, castele neogotice cu acoperişuri din imitaţie de ardezie şi cu mansarde false, prispe cu peristil din marmură şi saloane de jacuzzi, piscine în formă de inimă, de chitară şi de căpşună.

Dar nici că renunţaseră la dreptul lor asupra oraşului. Îşi transformaseră casele de familie în galerii comerciale, în parcări cu etaj, în cinematografe, în gelaterii sau în restaurante care serveau fripturi după moda gaucho.

În centrul acestui oraş în ruine, cu străzi desfundate, cu canale de scurgere sub cerul liber, Don Thomas crease Emporio, un atelier de cercetare şi de învăţământ superior dedicat ştiinţelor umaniste şi cunoaşterii.

Thomas Moises nu provenea din acele mari familii de cultivatori de căpşune şi de avocado care ţineau întreaga Vale în mâinile lor. El era ultimul lăstar dintr-o lungă tradiţie de oameni cu ştiinţă de carte, oameni de vază care dăduseră statului judecători, învăţători şi preoţi şi care ştiuseră să treacă prin războaie şi revoluţii cu bine, ţinându-se departe de putere. Nu era originar din Vale, ci din Quitupan, un sat de munte de la izvoarele fluviului Tepalcatepec.

Prima oară când l-am întâlnit, în biroul său din Emporio, am fost întâmpinat cu o rezervă binevoitoare care mi-a plăcut. Am văzut un omuleţ durduliu, cu pielea mată şi părul foarte

negru, cu ochi blânzi de amerindian şi o mustaţă scurtă demodată. De altfel, totul era demodat la el. Era îmbrăcat cu un costum maro a cărţii haină părea ponosită, cu o cămaşă guayabera albastră, cu picioruşele în nişte pantofi negri impecabil văcsuiţi. La cincizeci de ani, după o viaţă întreagă consacrată predării istoriei prin universităţi, creasе acest mic colegiu, din dragoste pentru regiunea sa natală, pentru a încerca să salveze ce se mai putea din tradiţie şi din zestrea amintirii. Acestui Ateneu îi dăduse modestul nume de Emporio, adică Hală. În schimbul unei chirii ridicate, el îşi instalase colegiul într-o străveche locuinţă nobilă din Vale, pe care o salvase astfel, provizoriu, de apetitul dezvoltatorilor imobiliari.

Smulsă din zgomotul străzii de o prispă mare, închisă de un grilaj spaniol, casa era construită pe un singur nivel, cu o serie de încăperi înalte înşirate una după alta, ale căror uşi vitrate dădeau într-o curte interioară în care se aflau portocali şi o fântână de a ulejos. Acolo, în acea atmosferă colonială, cercetătorii se întâlneau şi-şi ţineau cursurile.

O dată la două săptămâni, într-o vineri seara, Emporio îşi deschidea larg porţile pentru toţi locuitorii Văii. Era ideea lui Don Thomas, mai degrabă fixaţia lui: să dărâme îngrădirile prejudecăţilor şi ale castelor, să lase ţăranilor şi oamenilor din popor cale liberă spre cultură, să liberalizeze, să popularizeze, să facă schimburi culturale. Ideea îi făcea să strâmbe din nas pe cercetătorii veniţi din capitală, mai cu seamă pe antropologi, toţi cei care nu-şi mai încăpeau în piele de ştiinţa lor şi o confundau cu puterea. Ei nu credeau prea mult în ideea de schimburi culturale. „Toţi ţăranii ăştia gătiţi ca de duminică, toţi indienii care vin la biserică vineri seara ca să asculte cu gura căscată slujba în latină.”

Dar recunoşteau că acele seri cu porţile deschise au o utilitate: „Măcar nu vor putea spune că-i ţinem la distanţă sau că dosim cine ştie ce secrete faţă de ei.” Leon Saramago, antropologul ecuadorian, nu-şi ascundea dispreţul pentru Don Thomas. Chipul său jupiterian schiţa o strâmbătură pe sub barbă: „Da, e genial din partea bătrânului că a înăbuşit din faşă orice critică împotriva noastră, a celorlalţi intelectuali.” Pesemne nu izbutea să-şi închipuie că Thomas Moises se amuza să vadă cum intră, de două ori pe lună, în clădirea somptuoasă a acelor hacendados Verdolaga, strănepoţii sclavilor care

trudiseră pe plantaţiile de trestie de zahăr în secolul trecut. Era ceva de o amabilitate revoluţionară.

De îndată ce Don Thomas a văzut că intru, i s-a luminat chipul: „Un geograf, e magnific! Aşa ceva nu se găseşte pe toate drumurile!” Apoi şi-a temperat entuziasmul: „Veţi putea explica oamenilor de aici la ce foloseşte geografia.” îşi deschisese fără zăbavă agenda şi o răsfoia. „Suntem pe 6 august, 20 e deja ocupat, pe 3 septembrie nu voi fi aici, 17 va fi după serbările patriotice, toată lumea va fi încă în oraş, e foarte bine, sunteţi de acord?” Nu vedeam cum aş fi putut spune nu. Îmi rămânea puţin timp pentru a scrie un text în spaniolă. Don Thomas se înfundase în fotoliul său de piele, ochii lui negri mă observau cu satisfacţie. Arăta ca un bun învăţător care tocmai se pregătea, patern, să-şi ţină întreaga clasă peste orele de program.

„Veţi putea vorbi despre Humboldt, sau despre Lumholtz, autorul cărţii Mexico desconocido, ştiţi că a trecut pe aici, s-a cazat chiar în prezbiteriul San Nicolas, înainte de a se aventura în sierra tarasque. Îşi pusese în cap să aducă societăţii geografice din New York cadavrul mumificat al unui amerindian, a încercat să mituiască pe cineva să-i dezgroape un mort la Cheran, în muntele din apropiere, şi asta aproape că l-a costat viaţa, abia a mai avut timp să se urce pe catâr şi să-i dea bice, tulind-o în goană.”

Brusc şi-a întrerupt digresiunea: „Despre ce ne veţi vorbi?” Am răspuns: „Despre pedologie.”

Don Thomas nu-şi pierdea cumpătul prea uşor: „Magnific! A început el, cu entuziasm. Oamenii de aici sunt toţi ţărani, îi va interesa foarte mult.” Apoi şi-a urmat o altă idee: „Mi s-a spus că plănuiţi să străbateţi regiunea Tepalcatepec pe jos; şi acest lucru îi va încânta pe oameni, Pământurile fierbinţi, Infiernillo, barajele de pe fluviu, când vă veţi întoarce, ne veţi putea ţine o conferinţă de vineri seara, nu?” Apoi şi-a inaugurat pe mine gluma pe care-i plăcea s-o povestească de fiecare dată când venea vorba despre Pământurile fierbinţi. „Ştiţi după ce se recunoaşte un locuitor din Tepalcatepec când soseşte în iad? Păi, doar el cere o pătură să se învelească noaptea!”

Cu anecdote de acest gen, Thomas Moises trecea drept un mototol în ochii antropologilor din Ciudad de Mexico. Eu l-am îndrăgit din prima. Buna-dispoziţie, bonomia, fineţea sa de

ţăran trecut prin viaţă. Latura sa demodată. Sfioşenia sa, precum şi neîncrederea faţă de oamenii prea înzestraţi. Dacă n-ar fi fost acolo, în fruntea colegiului Emporio, cred că n-aş fi rămas nici o zi în plus în acel oraş, în acea Vale egoistă şi vanitoasă. Aş fi luat-o pe Dahlia de mână şi am fi plecat în altă parte, tocmai spre Pământurile fierbinţi. Sau la munte, cu semenii lui Juan Uacus, abandonaţi şi taciturni.

Aşteptând seara conferinţei, îmi căpătasem obiceiul să-l vizitez pe Don Thomas în biroul său. Soseam dimineaţa, pe la unsprezece, înainte de cafecito. Băteam câmpii, vorbeam câte-n lună şi-n stele, sau, mai bine spus, Don Thomas vorbea, iar eu îl ascultam. Era un izvor nesecat de poveşti. Evoca naşterea vulcanului Paricutfn, când avea el zece ani. Taică-său îl dusese cu maşina până la marginea falezei unde văzuse enorma dihanie neagră cum îşi vomita lava în mijlocul câmpurilor de porumb şi cerul cenuşiu.

Revoluţia cristeros, când oamenii de pe valea Juârez îşi schimbaseră numele pentru a scăpa de răzbunare. Lazaro Cârdenas, care avea o bunică negresă pe care voia s-o ascundă cu orice preţ şi care-i aruncase în puşcărie pe cei ce trăncăneau prea mult. Călăul generalului, un anumit Empujas o empujo, „împinge sau te-mping eu”, deoarece îşi punea cuţitul la gâtul condamnaţilor şi lăsa să aleagă între execuţie şi sinucidere. Aventurierul francez, un anume conte de Raousset-Boulbon, care voia să întemeieze un stat autonom pe coasta Sonora, sau proiectul unui consorţiu de bănci americane însărcinat să cumpere, în Mexic, teritoriul Californiei de Jos, din care să facă o nouă Florida, cu cazinouri şi hoteluri de cinci stele.

Don Thomas se înţepenea în fotoliul său mare, îşi aprindea o cigarillo şi începea să depene o poveste, cu ochii întredeschişi, ca un bătrân povestitor amerindian.

La prânz, se ridica şi mergeam în livada de portocali, pentru cafea. Cercetătorii şi profesorii din diferitele departamente i se alăturau. Nimeni n-ar fi lipsit la cafeaua de la prânz, nici măcar cei care nu-l înghiţeau deloc pe Don Thomas. Soarele scânteia în frunzele portocalilor, reverberând în bazinul albastru al fântânii.

Erau clipe de distracţie.

Dahlia venea uneori alături de noi, se aşeza puţin mai într-o parte, fiind încă intimidată de Don Thomas şi de clica antropologilor. Ea stătea la taclale cu secretara din Emporio, Rosa, o femeie de vreo treizeci de ani, disperată să se mărite. Sosea apoi Garci Lazaro, însoţit de micul său grup, pentru care Ariana Luz păstrase scaune. De când cu incidentul de pe colina antropologilor, Garci evita să mă privească, mă ignora pur şi simplu.

Don Thomas era la curent cu disensiunile şi cu dezacordurile noastre, dar nu voia să ţină partea nimănui. Emporio era lucrarea, opera sa, iar el voia să creadă în continuare că toţi participanţii la acest proiect erau ca şi familia sa. Tocmai din acest motiv Don Thomas nu se căsătorise şi nici nu avusese copii. Era gata să îmbrăţişeze lumea întreagă.

Într-o bună zi, în biroul său, am ţinut să-i vorbesc despre Campos. M-a ascultat atent, ca unul care ştie, dar nu vrea să spună nimic. Apoi a continuat cu o altă poveste.

„Ne aflăm într-o ţară de vis pentru orice utopie. E în afara timpului, e cumva nicăieri. De altfel, este unicul loc din lume în care un bărbat, şi nu oricare, Don Vasco de Quiroga, primul episcop din Michoacân, a realizat ad litteram Utopia lui Thomas Morus şi i-a pus în aplicare toate principiile, într-un sat de pe malul lacului Pâtzcuaro, la Santa Fe de la Laguna, unde a întemeiat o mănăstire-spital alcătuită din celule, împărţind populaţia în falanstere, iar tot ce a făcut există şi în ziua de azi.” Aş fi vrut să profit de ocazie pentru a aduce vorba din nou de Campos, dar el a expediat definitiv subiectul. „Da, ştiu, pe drumul spre Ario s-a dorit crearea unei comunităţi conduse de un fel de iluminat. S-au aşezat pe locul unei foste colonii iezuite, iar apoi terenul a fost ocupat de revoluţionari. Părintele Pro a fost împuşcat de federali tocmai în biserica din Campos, tata mi-a povestit că un băiat îi luase ceasul, înainte să fie îngropat. Mi-a spus că-i văzuse ceasul, un ceas bombat de buzunar, din argint, călăii săi nu apucaseră să şi-l însuşească.”

Am făcut o ultimă tentativă. „Cineva mi-a spus că oamenii din Campos au încercat să reia munca iezuiţilor şi că vor să facă un fel de societate ideală…” Don Thomas mi-a retezat-o din scurt. S-a ridicat, sosise vremea pentru cajecito.

„Există mereu iluminaţi, peste tot, şi mai ales prin părţile noastre, vin de pretutindeni, rămân o vreme, apoi îşi iau tălpăşiţa, şi nimeni nu mai aude nimic despre ei. Păsări migratoare, la urma urmelor.”

Păsările negre care agitau frunzişul eucalipţilor de pe marginea drumului, în fiecare seară, la ieşirea din oraş, lângă cinematograful Charlie Chaplin. N-am îndrăznit să mai aduc vorba de Campos.

Oricum, nu putea fi un subiect de conversaţie, şi Raphael mi-ar fi spus acelaşi lucru.

În acea perioadă, am mers pentru prima oară în Mahalaua Roşie Dahlia nu se simţea prea bine. Până la urmă, a luat autobuzul spre Ciudad de Mexico, ca să-şi vadă fiul. Era bolnav, se pare, nimic grav, o chestie de copii, ca varicela sau scarlatina. Era răvăşită.

Într-o seară, s-a dus la autogară, doar cu un rucsac. M-am gândit că în realitate îi era dor de Hector, că mai era îndrăgostită de el.

Am crezut că pleca de tot, că nu avea să se mai întoarcă niciodată.

Avea aerul încăpăţânat, tragic, al unei alcoolice.

Am vrut s-o însoţesc până la autogară, dar m-a refuzat violent.

„Nu e nevoie, pot să merg şi singură.” Şi m-a părăsit fără să-mi spună nici măcar la revedere.

Seara am rătăcit prin oraş. Era o zăpuşeală apăsătoare, fulgere dănţuiau pe deasupra vulcanilor. La sud de piaţă, de îndată ce treceai de bulevard, începea un cartier părăsit. Străzi desfundate, băltoace de apă noroioasă, destul de adânci cât să te îneci în ele.

Un cartier de beţivi, de holtei. Am mers de-a lungul căii ferate, era singurul drum luminat de felinare.

După gara trenurilor cu ecartament redus, care transportă trestie de zahăr din Los Reyes – un mărfar căznit care transportă şi călători şi care face şase ore până la capătul liniei din Yurecuaro – am mers de-a lungul cartierului Paraşutiştilor care s-au aşezat dea lungul căii ferate, identic cu cel pe care-l văzusem de-a lungul canalelor, singurele terenuri pe care statul le pune la dispoziţia celor fără locuinţă. Apoi un no man's landla ieşirea din oraş, şi, în sfârşit, un drum pavat

care servea odinioară drept hacienda Verdolaga. Urmam toate indicaţiile date de Leon Saramago în proiectul său de cercetare.

Brusc se pornise ploaia, iar această stradă lungă, luminată de felinare galbene, cu băltoacele ei ciuruite de picături, îmi amintea de povestea lui Bardamu care mergea prin Parisul interbelic.

Mergeam de-a lungul unui zid înalt de cărămizi cu cioburi de sticlă înfipte în partea de sus, care ascundea fostele grădini şi livezi.

Din loc în loc, câte o poartă de fier cât mai nevopsită purta, scris cu litere neîndemânatice, numele grădinii. Nume sforăitoare pentru un cartier atât de jalnic: Miramar, Paraiso, Jardân la California, Jardân Camelia, Salon de fiestas Leti, Pinocchio.

Noaptea abia se lăsase, se auzeau deja acorduri muzicale, bubuiturile înfundate ale başilor, acordeonul. Maşinile circulau una după alta, zgâlţâindu-se pe pavaj, mergând în zigzag pentru a evita enormele gropi pline cu apă, cu ştergătoarele pornite, cu geamurile fumurii, cu numerele de înmatriculare puse în evidenţă de neoane albastre, cu parbrizul şi oglinda împodobite cu leduri roşii şi verzi.

Erau aceleaşi maşini, aceleaşi SUV-uri şi 4 x 4 pe care Dahlia le ura atât de mult, când se învârteau seara în jurul pieţei centrale.

Înaintam de-a lungul zidului de cărămizi şi nu ştiam de ce inima îmi bătea atât de tare. O impresie de singurătate, şi acele grădini interzise, de cealaltă parte a zidului de cărămizi, şi cioburile de sticlă ce prindeau picăturile de ploaie şi licărirea lampadarelor.

La intrarea în grădina Adas, un bărbat aştepta, în picioare, pe ploaie, cu pălăria de paie protejată de o husă din plastic transparent, cu mâinile în buzunarele bluzonului. Un bărbat de vreo şaizeci de ani, burtos, cu chipul barat de o mustaţă deasă, grizonantă. M-am gândit la Dorados din Villa sau la soldaţii cristeros, de altfel, am şi văzut un revolver în tocul său prins la curea. În spatele său, într-o gheretă, o puşcă antică stătea rezemată de zid.

M-am oprit ca să-i vorbesc. I-am oferit o ţigară. Îl chema Don Santiago. I-am vorbit despre Lili, „Lili? Sau Liliana?”. Mă

privea fără vreo simpatie excesivă. „Poate Liliana.” Nu voiam să par prea insistent. Santiago trăgea dintr-o ţigară. Avea mâini aspre, de ţăran, cu unghii plesnite, înnegrite. Îmi închipuiam că putea să semene cu acel călău al generalului Cârdenas.

„Lucrează aici?” Santiago părea că se gândeşte la ceva. Se uita drept în faţă, iar fumul ţigării îl făcea să clipească din ochii lui înguşti. „Liliana aţi spus?” A dat din cap că nu. „Nu, nu cunosc pe nimeni cu acest nume aici. Poate mai departe.” Dădea impresia că se gândeşte la ceva. Am crezut că îşi juca bine rolul. „Dar vi s-a spus că se află aici?” N-aveam de gând să-i vorbesc despre Garci Lazaro şi despre Emporio. I-am cerut voie să intru în grădină. El mi-a făcut un semn discret, ca şi când era de la sine înţeles.

„Intrarea e liberă, dacă aveţi vârsta.” Chiar şi când glumea, Santiago rămânea încruntat. „Numai puţin”, am spus.

„Staţi cât vreţi: puţin sau toată noaptea. Dar nu se va mai da băutură după miezul nopţii, mâine e duminică.” Am spus: „E prohibiţie, aşa e?” El a adăugat: „Dar nu veţi găsi nici o Lili sau Liliana aici.” S-a întors, privea în continuare ploaia căzând şi maşinile mergând şi legănându-se pe drum, cu farurile aprinse.

Grădina Atlas era o fostă livadă plantată cu arbori centenari de goyave şi de mango, ce stătea mărturie pentru farmecul Văii din vremea în care viaţa era tihnită, iar oraşul era înconjurat de proprietăţi rurale. In capăt, pe stânga, se afla o fostă casă ţărănească, cu arcade din cărămizi văruite, şi un ditamai acoperişul de olane în stare proastă, ale cărui găuri fuseseră astupate cu bucăţi de tablă ondulată.

Pe veranda luminată de neoane, o tejghea din răchită împletită ţinea loc de bar. În unele seri, când nu ploua, venea câte o orchestră, pesemne să cânte în grădină, pe un fel de soclu din ciment, bolerouri şi cumbias, cu acordeon, requinta, guitarron. Dar în seara aceea muzica venea dintr-o boxă superputernică, plasată chiar pe dalele cu care era pavată terasa. Se auzea o muzică tristă, nazală, violentă, care făcea să se cutremure pământul de sub picioarele mele.

Grădina era aproape pustie. Doar o pereche de beţivi aşezaţi, pe ploaie, în fotolii de plastic, aproape de un manghier, cu picioarele în noroi. Grădina era scăldată de o lumină albăstrie răspândită de un spot care fumega sub picături.

Pe verandă, câteva fete stăteau pe scaunele de plastic, bând ceva cu bărbaţii. O combină frigorifică de mari dimensiuni stătea lângă bar, şi, cum nu era nimeni, m-am servit de unul singur cu o sticlă de Tecate. Ceva mai târziu, un tip fără vârstă, îmbrăcat cu un bluzon de mecanic, a venit după bani. Pentru băuturi mai consistente, trebuia să te adresezi la bucătărie, la celălalt capăt al terasei, lângă un fost lavoar.

Interiorul casei era zugrăvit în verde. Singurul element decorativ se afla în salon, un tavan de tejamanil. Cu scânduri de meycţuite îmbinate în formă de V între grinzi. Restul lăsa o impresie de jeg şi de melancolie, plictisul nesfârşit al unei nopţi de sâmbătă spre duminică, când aştepţi ceva ce ştii că nu se va întâmpla niciodată.

La capătul terasei, aproape de boxa care zbiera, erau aliniate fetele, aşezate pe scaunele lor de plastic. Când am intrat, m-au privit, apoi şi-au întors privirea cu indiferenţă. Erau destul de tinere, mai degrabă urâţele. Îmbrăcate cu o brasieră care le scotea pieptul în evidenţă şi cu o fustă scurtă din material sintetic, unele aveau în picioare un fel de sandale cu barete şi tocuri înalte, iar altele pur şi simplu adidaşi albi. N-am îndrăznit să întreb dacă vreuna auzise de Lili. Pentru ele, eram doar un plimbăreţ, de pe urma căruia nu se puteau aştepta la mare lucru.

Râdeau puţin, beau cubitas, fumau. Lumina albastră a spotului se reverbera pe pereţi, pe plăcile duşumelei şi dădea chipurilor lor o expresie fantomatică. Aveau guri prea mari, prea roşii, iar orbitele păreau pete întunecate, subliniind linia craniului. Dar aveau un păr frumos de amerindiene, greu şi negru, prins în piepteni de plastic ce imita foarte bine fildeşul.

Boxa cânta întruna, înşirând cumbia după cumbia, fără ca fetele să pară că le ascultă. Doar cei doi beţivani începuseră să danseze în ploaie, călcând în picioare iarba din grădină, ca doi urşi dresaţi.

M-am dus să mă aşez pe un scaun de plastic, pe verandă, ca să mai beau o bere. Bărbatul în bluzon mi-a zis ceva, dar n-am înţeles ce anume. M-am întors să mai stau puţin de vorbă cu Santiago, care se adăpostise sub arcade. I-am oferit o cutie de bere, şi a devenit mai vorbăreţ. „Aici era o cazarmă pe vremea revoluţiei.”

Cum vedea că păream interesat, a continuat. „într-o seară, revoluţionarii au atacat şi au omorât pe toată lumea. Astfel, a devenit un salon de petreceri.” Mi-a arătat un glonţ. „Vedeţi? E un treizeci-treizeci, e calibrul folosit de cristeros, rebelii.” Mi-a pus glonţul în palmă.

Era greu, rece, mă întrebam dacă omorâse pe careva. „L-am scos din zid, dinspre stradă.” Şi a repetat, ca şi când s-ar fi petrecut ieri: „Au omorât pe toată lumea, până la ultimul. I-au îngropat undeva, pe un câmp.”

Ceva mai târziu, cam pe la miezul nopţii, o fată a venit după mine să mă ia la dans. Poate că-i spusese Santiago să aibă puţină grijă de mine. Era înaltă, bine cambrată, cu un chip indiferent. La bolero, o ţineam de mijloc, simţindu-i sub degete ţesătura apretată a corsajului. Picioarele ni se ciocneau puţin. Îi simţeam mireasma pielii, amestecată cu parfumul ei, cu crema pentru albire pe care şi-o dăduse pe faţă. Am dansat până la capătul boleroului şi am mers să ne aşezăm mai într-o parte pe verandă. I-am luat o bere pe care a băut-o, ştergându-şi gura cu dosul palmei.

„Ce faci aici? Eşti turist sau ai venit cu afaceri?” A luat o ţigară din pachetul pe care i-l întinsesem şi o ţinea între dinţi. Avea o gură disproporţionat de mare. Îi lipsea un incisiv, fapt care-i dădea un aer cam neghiob. Nu era urâtă, dar în ochii ei încercănaţi se citea oboseala. M-am gândit că putea să aibă maximum douăzeci de ani, dar un corp prematur îngreunat de naşterile succesive sau de avorturi. M-am gândit că putea semăna cu Lili. Fără să sper cu adevărat, i-am spus acest nume. M-a privit plină de mânie. „Ce te fute pe tine grija cum mă cheamă? Ai nevoie să ştii cum mă cheamă ca să mă fuţi?” (Traduc din spaniolă, dar era mult mai grosolan.) Am mai rămas puţin să bem şi să fumăm, apoi m-a luat de mână şi m-a dus în casă, într-un alcov separat de bar printr-o simplă perdea. Erau acolo un pat de fier şi un scaun de plastic asemănător ca acelea de pe terasă. Pereţii erau pătaţi, iar tavanul de pânză rupt pe alocuri. S-a dezbrăcat rapid, punându-şi hainele pe scaun. Avea un corp masiv, ţâţe grele cu areole foarte negre, dar un pântece plat. Pubisul îi era în întregime ras, poate din cauza păduchilor. Pe pat pusese un obiect bizar, verde fluorescent, şi dintr-odată am priceput că era un prezervativ. Semăna mai mult cu un accesoriu pentru extratereştri.

Mă durea inima, mi se învârtea capul. „îmi cer scuze”, m-am bâlbâit.

Ea nu s-a mirat prea tare. A luat bancnotele şi s-a îmbrăcat la loc. Ba chiar a zâmbit. Când am ieşit din cameră, mă clătinam puţin, iar ea m-a însoţit până la bar. Celelalte fete au strigat ceva şi au început să râdă. Nu puteam să mai rămân, de altfel, trecuse de miezul nopţii şi nu mai aveau băutură. Fata m-a luat de braţ şi m-a condus până la poarta grădinii. Santiago m-a privit cum ies fără să spună nimic.

Conferinţa mea a avut loc într-o seară cruţată, ca prin minune, de ploaie. Thomas Moises mă aştepta la intrarea în Emporio. Când am sosit, era atât de emoţionat că m-a îmbrăţişat. Şi mi-a arătat afişul atârnat alături de uşă. Pe un fundal de câmpii şi de vulcani, titlul era scris cu litere albe, mari:

PEDOLOGIA El retrato de la tierra Subtitlul puţin cam dramatic, „portretul pământului”, era o sugestie a lui Menendez. Avea grijă să nu pună pe fugă publicul deja subţire al serilor de vineri.

Oamenii soseau. Cercetători din echipa istoricilor, a sociologilor, şi naguatlato Uacus. Dar nici picior de antropolog. Subiectul discuţiei li se păruse pesemne subţirel, întărindu-le ideea că geografia e o disciplină nefolositoare.

Încetul cu încetul, curtea interioară din Emporio s-a umplut ochi. Scaunele erau aşezate în semicerc, în faţa mesei mele. Era un public convenţional. Femei din burghezia de pe Vale, pe care Menendez le saluta galant. Domni în guajaberas, notari, medici, funcţionari de bancă. Îi atrăsese „portretul pământului”, deoarece proveneau cu toţii din acest pământ, fii, nepoţi de ţărani, adesea ţărani ei înşişi. Fuseseră hrăniţi de acest pământ, din el îşi trăseseră certitudinile şi puterea.

Mai erau acolo şi câţiva lucrători agricoli, mici fermieri, veniţi în oraş pentru o tranzacţie, sau pentru relaxare, care intraseră din curiozitate sau pentru că n-aveau nimic mai bun de făcut.

Menendez era în al nouălea cer. „Atâta amar de lume, e pentru prima oară când Emporio primeşte atâta lume, e un succes.” S-a aplecat peste masa mea, prefăcându-se că aranjează carafa de apă şi paharul. „Priviţi, în spate, puţin la dreapta, e Aranzas, cu soţia şi fiica.” Şoptea ca şi când ar fi

spus un secret. „Don Aldaberto Aranzas, proprietarul tuturor pământurilor şi al plantaţiilor de avocado la vest de Vale, până la Ario. Un om important, finanţează revista lui Jornada, şi unul dintre principalii noştri susţinători."

Scrutând umbra din fundul curţii interioare, am zărit un om slab, uscăţiv, îmbrăcat în gri, cu faţa tot gri, cu vârful ţestei părăsit de păr. Două femei stăteau de-a stânga şi de-a dreapta lui, destul de drăguţe şi de proaspete. In pofida prezenţei familiei sale de-o parte şi de alta, am remarcat că are aerul sinistru al unui gangster de cinema.

Şi am zugrăvit portretul pământului.

Am vorbit despre această Vale, ca şi când ar fi fost cel mai important loc din lume.

Opintelile vulcanilor, scurgerile de lavă, ploile de cenuşă, vreme de secole. Locul acestui teren, în clasificarea solurilor, între laterit, stepă, sol eolian, tundră. Descoperirea geografului rus Dokuceaev, ideea lui de a zugrăvi portretul unui pământ mereu în mişcare. Alunecările, glaciaţiunile, şiroirea apelor şi, pe fundul Văii, acel căuş ce primea humusul gramineelor, ce favoriza fermentarea şi impregnarea bacteriilor.

Cuvintele mele răsunau în curtea interioară din Emporio precum cuvintele unei poezii. Numele ştiinţifice pe care le stâlceam cu pronunţia mea barbară, în traducerile mele aproximative.

Vorbeam despre cernoziomul bogat, ce conţine peste zece la sută humus, şi despre cealaltă extremă, stepa şi pădurea joasă, stearpă, din Asia Centrală. Vorbeam despre soluri grele, gelatinoase, de culoarea cernelii negre, amestecuri de loess şi de humus, până la un metru adâncime. Am spus că erau negre cum e, pesemne, pământul din grădina Raiului. Am rostit adevăratele nume ale pământului din Rai, nume ce răsunau în curtea din Emporio: Cernoziom, Castanoziom şi Faeoziom.

Simţeam cum mi se urcă beţia la cap (recunosc că băusem mai multe cubitas înainte de a intra în scenă). Nu puteam să-mi desprind privirile de pe feţele întoarse către mine, acele chipuri impenetrabile, nepăsătoare, cu ochii ascunşi de umbra din orbite, mi se părea că îmi hotărau viaţa, soarta, că trebuia să păstrez acele spirite sub stăpânirea mea, să le împiedic să se desprindă, să se uite, să nu las acele priviri să se elibereze de privirile mele, fie şi doar pentru o clipă. Nu

mai vorbeam despre humus, potasiu, nitrat, nici măcar despre ceea ce făcea ca pământul de pe această Vale să producă două recolte pe an, nici despre banii pe care îi produceau astfel proprietarii, comorile geologice ce se transformau în dolari în conturile lor din bancă.

Vorbeam despre naşterea ţării lor, despre vulcanii care îşi vomitaseră lava şi cenuşa, acei vulcani asemenea zeilor, Nevado de Colima, Tancitaro, Patamban, Xanoato Jucatzio, care acoperiseră cu sângele lor văile şi câmpiile până la ocean, despre calderas, movilele, conurile de cenuşă care ieşeau la suprafaţă din această lavă, despre izvoarele duble de apă fierbinte şi de apă îngheţată care ţâşneau, gheizerele cu ţâşniturile lor intermitente de pucioasă la Ixdan, vorbeam despre marea falie care rupea continentul în două şi prin care curgea fluviul Tepalcatepec, despre cutremurele submarine, în larg de Lâzaro-Cârdenas, şi despre furtunile magnetice.

Le vorbeam despre lenta coborâre a gheţarilor, din Wisconsin, în nordul Statelor Unite, din Saskatchewan în Canada, care îmbrăţişaseră vulcanii după moartea lor şi le zdrobiseră crestele într-o pulbere fină, neagră, ce intrase adânc înăuntrul pământului. Apoi despre marea pădure de molizi şi de pini, o pădure atât de deasă că razele soarelui nu străbăteau până la pământ.

A fost epoca în care primii bărbaţi şi primele femei sosiseră în această Vale, nu bărbaţi şi femei cum sunt cei de azi, ci bărbaţi şi femei ca nişte cerbi şi ciute, lupi şi lupoaice, care dormeau ziua şi umblau noaptea, îşi alegeau drumul după gustul frunzelor şi al pietrelor, care-şi purtau într-un cuib de crengi zeul lor de foc, care-şi vedeau strămoşii în stânci şi-n apa lacurilor, în peşterile din coasta munţilor, pe vulcanul Curutaran, unde-şi trăseseră semnele cu cretă pe piatra neagră. Iar, când gheţarii se retrăseseră spre miazănoapte, pădurile se transformaseră în jăratic din pricina fulgerului şi a flăcărilor vulcanilor, arzând secole întregi, cenuşa se ridicase pe cer, întunecând soarele. Iar pe acest pământ pârjolit ierburile creşteau în voie şi odată cu ele soseau şi turme de bivoli şi de cai sălbatici, antilope şi leneşi uriaşi, lei şi elefanţi, iar oamenii îşi duceau viaţa cocoţaţi pe falezele arse şi-şi desenau pe trupuri şi pe stânci drumul stelelor, scolopendre şi păsări-tunet.

Am vorbit despre acele veacuri nenumărate în care Valea şi câmpiile din jurul ei alcătuiau un ocean de fâneţe peste care sufla crivăţul iarnă de iarnă, peste care şiroiau ploile vară de vară, iar văzduhul negru ca smoala îşi asmuţea vârtejurile, şi se iveau lacuri, lucind în soare aidoma unor oglinzi de argint, apoi piereau, şi viaţa se năştea în acele ape negre, printre rădăcini, şi impregna pământul cu bacterii şi spori.

Am vorbit despre evapotranspiraţie, despre rizosferă, despre depozite minerale, fier, potasiu, nitrat, şi despre mor, acel humus brut ce pătrunde în adâncimea solului. Am amintit de coridorul întunecat ce străbate continentul american de la nord la sud, de pământul cenuşiu boreal canadian, de stepa neagră, de la stâncile roşii de fier până la seroziomul clar al deşertului californian. Şi pe acest coridor au apucat-o oamenii, acum zece mii de ani, hrănindu-se cu ierburi şi rădăcini şi luându-şi partea cuvenită de pe oasele marilor rumegătoare. Şi tot de-a lungul acestui coridor au descoperit plantele care astăzi hrănesc întreaga lume, porumbul, roşia, fasolea, dovleacul, cartoful dulce şi chayote. Le semănau, iar ele înaintau împreună cu ei pe drumul acelui pământ negru, până în această vale. Şi, într-o bună zi, după mii şi mii de ani, de războaie şi de cuceriri, măceluri şi foamete, ei semănaseră o iarbă nouă, cu fructe roşii şi acide, venită din China, din Franţa şi din Germania, acea iarbă care mănâncă degetele copiilor şi care mănâncă şi pământul, nemailăsând loc pentru nimic altceva.

Am rostit încet numele varietăţilor de căpşune, ale răsadurilor, ale fabricilor de congelare, ale producătorilor de dulceţuri:

Fragaria vesca Alpina Alafio Virginia Grandi flora Marshall Dollar Klondike Oregon Dunlap Brandy Wine Jocunda Chiloensi Julhke Hermosa Vienesa Hclvetica.

Oare locuitorii din Vale sunt sensibili la frumuseţea numelor?

Şi-au numit oare astfel fiicele, în amintirea tuturor celor care se zoresc să umple cartoanele cu noaptea-n cap?

Am spus numele fabricilor de congelare, pentru care trudeşte jumătate din populaţia Văii, de la ţâncii care culeg la bătrânele care ambalează fructele în cutii de plastic. Iar aceste nume, în curtea din Emporio, răsunau într-o litanie acuzatoare

şi monotonă, luau locul numelor pe care nu puteam să le pronunţ, numele proprietarilor funciari şi ale agenţilor comerciali care-şi extrăgeau aurul din ţărâna neagră, din sudoarea peonilor, din durerea degeţelelor de copii pe care acidul căpşunelor le roade până la sânge, până le cad unghiile.

M-am oprit pentru o clipă. Asistenţa era înmărmurită, agăţându-se de cuvintele mele. Chipurile, ochii erau îndreptaţi spre mine.

Doar câteva secunde, cât să aud gâlgâitul fântânii electrice din mijlocul curţii interioare (o idee de-a lui Menendez, ca să dea un aer „colonial”) şi, trecând pe deasupra zidurilor şi a acoperişurilor, vacarmul maşinilor 4 x 4 şi al SUV-urilor care continuau să se învârtească în jurul pieţei centrale. Cât să mă gândesc la Lili, prizonieră undeva prin Mahala, cât să-mi închipui că aud bubuiturile grele ale boxelor din grădinile interzise.

Când mi-am reluat cuvântarea, aveam vocea mai joasă, puţin răguşită. De oboseală, de emoţie, şi-mi simţeam mâinile, în care-mi ţineam foile de hârtie, tremurând. Aproape fără să mă opresc, fără să respir, am citit până la capăt: „Doamnelor şi domnilor, pământul este pielea noastră.

Asemenea pielii noastre, el se schimbă, îmbătrâneşte, devine mai fin sau se întăreşte, în funcţie de tratamentele primite, se crapă şi se răneşte. Acest pământ, pământul negru al grădinii Raiului pe care l-aţi primit moştenire voi, cei născuţi în Vale, sau imigranţii veniţi din alte părţi, acest pământ pe care v-aţi oprit, care vă hrăneşte, care vă ţine legaţi, nu cumva să credeţi că e veşnic. Pământul negru, cernoziomul sunt efemere, bogăţia lor nu durează decât o clipă. A fost nevoie de mii şi mii de secole pentru a-l fabrica, pentru a-l aduna în căuşul acestei Văi. Există în lume locuri la fel ca acesta, în Ucraina – ţara care a denumit cernoziomul – în Rusia, în apropiere de Urali, în America de Nord, în statele Idaho şi Wisconsin. In fiecare dintre aceste locuri, procesul de fabricare a urmat aceiaşi paşi: a fost nevoie înainte de toate de acele păduri de nepătruns, pârjolite, nimicite până la rădăcini, apoi de ierburi, de praful vulcanic şi de îndelungata secetă ce asigură penetrarea mineralelor. Astăzi, când priviţi această Vale, ce vedeţi? Pământul negru este acoperit de case, de străzi, de centre comerciale, iar noile cartiere ale oraşului

elimină în fiecare zi ape menajere, nitraţi, fosfor, pe care acest pământ nu mai are timp să le dizolve.

Solul este „nodul” ecosferei, doamnelor şi domnilor, solul pe care mergeţi, de pe urma căruia mâncaţi, solul este pielea, viaţa dumneavoastră. Dacă nu-l trataţi cum se cuvine, îl veţi pierde, pentru că un sol degradat nu se recuperează. Când se distruge, e nevoie de mii şi mii de ani ca pământul să inventeze unul nou.

Protejaţi-vă pielea, doamnelor şi domnilor, respectaţi-o, aerisiţi-o, drenaţi-o, interziceţi folosirea excesivă a îngrăşămintelor, construiţi rezervoare pentru a o adăpa, terase pentru a o consolida, plantaţi arbori cu rădăcini adânci, interziceţi construcţiile şi asfaltările, deturnaţi apele negre spre bazine de decantare.

Am zugrăvit pentru dumneavoastră, în cuvintele mele, portretul acestei Văi şi al pământurilor ei roditoare, de când s-au format din pădure şi până astăzi, în epoca monoculturii intensive.

Făcând acest lucru, mi s-a părut că vă descriu un trup de femeie, un trup viu, cu pielea smeadă, impregnat de căldura vulcanilor şi de tandreţea ploilor, un trup de femeie amerindiană plin de forţă şi tinereţe. Aveţi grijă ca acest trup de femeie atât de frumos şi de darnic să nu ajungă, din cauza lăcomiei sau a inconştienţei dumneavoastră, un trup uscat şi sterp, de bătrână cu pielea cenuşie, descărnată, sortită morţii nu peste multă vreme.”

M-am oprit, mi-am închis clasorul. A urmat o tăcere profundă.

Don Thomas a fost primul care, pentru a risipi jena, a dat semnalul aplauzelor. O căutam pe Dahlia din ochi, dar pesemne că părăsise curtea interioară, discret, pentru a fuma o ţigară pe stradă. Ecologia o exaspera.

În hărmălaia care a urmat, am privit mişcarea lentă de retragere a lui Don Aldaberto Aranzas. S-a ridicat, foarte ţeapăn în costumul său gri. Poate că şi-a trecut mâna peste ţeasta pleşuvă în semn de perplexitate. În urma lui, una lângă cealaltă, soţia şi fiica sa s-au îndreptat către ieşire. Arătau fragile, umane. Mi-ar fi plăcut să se întoarcă, să mă privească, chiar şi o clipită, pentru a-mi spune că mă ascultaseră.

Restul asistenţei a sfârşit prin a se scurge, într-o mişcare cumva mecanică. Menendez a venit spre mine şi mi-a strâns mâna cu o căldură puţin cam excesivă. „Magnific, fantastic, poetic!” Şi a adăugat, pe un ton în care străbătea o vagă nelinişte: „Va trebui să aşteptăm reacţia revistei La Jornada.” Thomas Moises avea ochii întredeschişi de mulţumire. A încheiat, cu aerul unei false bonomii: „Acum ştim cu toţii cu ce se mănâncă pedologia.”

Pe stradă, l-am văzut pe Raphael. Îmi ascultase discursul din poarta de la Emporio, fără a îndrăzni să intre. Mi-a atins vârful degetelor şi mi-a spus: „Am înţeles aproape tot.”

L-am întrebat: „Şi ce părere ai?” Ca şi când ar fi fost un curios oarecare sau un interlocutor banal. A zâmbit. „Cred că ai dreptate.

Dar n-ai fost foarte simplu.” Eram, într-adevăr, destul de vanitos, pentru că m-am gândit la fraza lui Mozart despre concertele sale.

Raphael a văzut-o pe Dahlia care mă aştepta pe trotuar. Mi-a spus: „Voi vorbi cu tine în curând. Îţi voi scrie povestea mea, mi-am cumpărat hârtie şi un creion.” N-am avut timp să-i mulţumesc şi nici să-mi iau la revedere, a plecat fără să se întoarcă. Cred că în acea seară m-am gândit pentru prima oară la Urania, la ţara pe care o inventasem în copilărie.

A doua zi, în zori, m-am hotărât să merg până la Campos Autobuzul m-a lăsat la Ario, în piaţa centrală. Am mers până la ieşirea din sat. Era o zi minunată, scăldată în lumina străvezie a zilelor de după ploaie. Vulcanii se conturau clar la orizont, fară nori în preajmă, mai puţin Patamban care nu ajunge niciodată să-şi piardă complet coroana albă.

Ario pare să fi scăpat de voracitatea dezvoltatorilor imobiliari.

Poate din cauza dificultăţilor în privinţa aprovizionării cu apă, pentru că solul e făcut dintr-un grohotiş negru, impermeabil.

Aici nu întâlneşti exploatări de căpşune sau de mazăre. Sunt doar mici terenuri arabile dreptunghiulare, de o parte şi de alta a drumului, unde ţăranii au plantat fasole şi ceapă.

Când am trecut, câteva femei erau pe câmp, la sapă; puteam să cred că sunt bătrâne, din pricina ţoalelor cu care

erau îmbrăcate şi a pălăriilor conice de paie asemănătoare cu cele ale vietnamezelor.

Dar una dintre ele, cu care am vorbit, şi-a ridicat capul şi i-am văzut faţa: era o fată foarte tânără, aproape o copilă. „Care e drumul spre Campos?”, am întrebat. N-a părut să priceapă. Am vorbit despre ruine, despre biserica părintelui Pro. Mi-a arătat o colină, în depărtare.

Apropiindu-mă, am văzut, într-adevăr, ieşind dintr-un pâlc de copaci, silueta unui turn din cărămidă roşie. Un vechi drum pavat, mâncat de ierburi, ducea până la un zid înalt din chirpici.

Aici uitaseră să protejeze zidurile cu cioburi de sticlă înfipte pe creastă. Nici o maşină nu mai urcase pe acel drum de multă vreme, iar ierburile îl năpădiseră pe de lături. Înainte să ajung la zid, am dat peste un fel de hangar dărăpănat care avea uşile larg deschise, iar un câine lătra mai să rupă lanţul. Am rămas o clipă neclintit în mijlocul drumului, apoi un om în vârstă s-a ivit în prag, holbându-se la mine cu mâna streaşină deasupra ochilor.

L-am salutat, dar mai întâi a intrat fară să-mi răspundă. Puţin mai târziu, a apărut în umbra streşinii. Apropiindu-mă, am zărit în spatele lui un tractor John Deere în pană şi alte obiecte care aglomerau fundul hangarului, îngropate sub pânze de păianjen şi pline de praf. Roţi de camion, unelte ruginite, bidoane vechi, panouri de tablă, o scară din lemn mâncată de cari.

Până să-l salut din nou, bărbatul m-a şi întrebat: „Ce căutaţi?” Am strigat: „Campos.” Mă privea fară să fie prea binevoitor: „Campos.

Ce Campos?” M-am apropiat, i-am vorbit despre iezuiţi, despre biserică. L-am pomenit şi pe părintele Miguel Pro şi am minţit puţin spunându-i că eram istoric. Omul s-a mai îmblânzit. Chiar s-a prefăcut că aruncă în câine cu o piatră, să-l facă să nu mai latre.

„Ehei, iezuiţii au plecat de multă vreme.

— Când au plecat?”

Acum, că se potolise şi câinele, puteam intra în hangar. Bărbatul era mai puţin bătrân decât crezusem, dar avea o faţă muncită, cu ochii înfundaţi în orbite, cu hainele murdare şi prăfoase, iar în picioarele goale avea nişte sandale făcute dintr-

un pneu care-i scoteau la vedere unghiile înnegrite şi rupte. Ochii lui galbeni erau vioi, mă urmăreau.

Bărbatul a scos un râset scurt înainte de a-mi răspunde la întrebare: „O-ho-ho. Nici nu eram născut când au plecat de-aici. Era înainte de revoluţie.

— Dar părintele Pro?

— Pe el l-am cunoscut, dar eram copil când l-au omorât. Locuia aici.„ Şi arăta ruinele de pe cealaltă parte a zidului din chirpici. „îmi amintesc de el, era un bărbat arătos, foarte înalt, cu părul şi barba negre ca pana corbului.

De mai multe ori m-a mângâiat pe creştet, în treacăt.” Şi-şi arăta partea din spate a ţestei, ca să-mi închipui mai bine scena.

„L-au împuşcat acolo, în piaţa din Ario, în faţa palatului municipal. Dintre cei doisprezece soldaţi din plutonul de execuţie, se spune că doar unul a tras şi i-a trimis un glonţ drept în inimă. Şi, puţin după aceea, cică ăla care a tras a murit sufocat în somn, şi asta era răzbunarea părintelui Pro. Haideţi să vă arăt ceva, dacă sunteţi istoric.”

S-a dus să scotocească în fundul hangarului, şi am crezut că urma să-mi arate glonţul care i-a curmat zilele părintelui Pro. S-a întors cu ceva care semăna cu un capăt de ţeavă. Se termina cu o sită de duş, din alamă, complet coclită, de care atârna un lanţ. Mi-a întins-o.

„Părintelui îi plăceau mult duşurile, a comentat el. Pe acesta l-a primit nu ştiu de unde, cred că din Statele Unite. Dimineaţa şi seara făcea duş, trăgea de lanţ şi apa curgea din rezervorul pe care i-l montaseră pe acoperiş.”

I-am dat sita de duş înapoi. Bătrânului nu-i venea să creadă că nu sunt captivat de povestea cu duşul părintelui Pro. Dar, în acelaşi timp, faptul că ţineam în mâini acel obiect îmi provocase o anumită reacţie, mi-l închipuiam pe acel bărbat bine, înalt, arătos, cu părul şi barba negre, care îndrăgea atât de mult viaţa, în timp ce se lăsa stropit de apa rece a duşului. Poate că trăsese de acel lanţ chiar în dimineaţa în care federalii veniseră după el să-l împuşte.

„Dar acum cine mai locuieşte la Campos?” Arătam spre zidul înalt ce ascundea secrete. Bătrânul a schiţat un gest de nerăbdare.

„Ani la rând, a rămas aşa cum era după război. Mergeam să mă joc printre ruine, cu ceilalţi copii, căutam o comoară, se spunea că iezuiţii îşi îngropaseră pe undeva aurul înainte de a pleca. Dar n-am găsit niciodată nimic, nici măcar un şurub.” Şi-a rezervat o clipă de reflecţie înainte de a-mi răspunde la întrebare.

„Acum trăiesc nişte oameni acolo, nişte străini, nişte hippies (pronunţa hipiss, cu un iot puternic), locuiesc în ruine, sădesc legume, au vaci, uneori îmi dau câte-o bucată de brânză sau fructe. Plătesc o chirie proprietarului care locuieşte în Ario.”

Am scos un pachet de ţigări americane. Ne-am aşezat pe nişte scaune de plastic, la umbra streşinii. In faţa noastră, vedeam zidul înalt de chirpici de la graniţa cu Campos. Ceva mai departe, la dreapta, o poartă înaltă, din fier ruginit, era închisă. Peste Campos, cerul era de un albastru uluitor, iar cei doi munţi Cuates domneau frăţeşte asupra Văii, cu formele lor desăvârşite. La vest, înspre ocean, înmugureau volute de altocumulus. Din când în când, treceau stoluri de grauri care se îndreptau spre marile câmpii de la celălalt capăt al Văii. Păsări colibri bâzâiau, cu ţipete mici, ascuţite, în jurul unei liane de juanmecate, ce înlănţuia stâlpii şubrezi ai hangarului.

Brusc mă întrebam de ce venisem. Cu nădejdea de a intra în Campos, fără îndoială, de a-l revedea pe Raphael Zacharie, de a-i mai pune întrebări. Desigur, mânat de curiozitate, pentru a vedea cu ochii mei ce era cu această tabără. Ceva tainic, aproape neliniştitor, se petrecea dincolo de acel zid. Încercam să prind frânturi de voce omenească, ţipete de copii, ecourile unei activităţi oarecare, lovituri de ciocan, chemări. Dar totul era tăcut.

Bătrânul fuma fară să vorbească. Într-un final, a mormăit: „Am o idee…” îşi căuta cuvintele. „Dacă vreţi să ştiţi, nu vor mai locui multă vreme aici.” Era limpede că, pentru acest bărbat, locuitorii din Campos nu erau legitimi. Erau intruşi, venetici. Urma să-l întreb de ce credea aşa ceva, dar a început iar să vorbească despre părintele Pro. „Ţinea slujba în fiecare dimineaţă la ora şase, chiar şi-n vremea revoluţiei. Avea o slujitoare care trăgea clopotul ce anunţa slujba de Angelus, îmi amintesc foarte bine, o grăsană trăgea de frânghie, iar clopotul se zbătea în vârful turlei, ding-dong, ding-dong. Tata ne spunea

că nu trebuie să mergem la biserică, că toate astea se vor sfârşi prost. Spunea că, din pricina blestematului de clopot, într-o zi vor veni soldaţii să-l aresteze. Dar părintele Pro era încăpăţânat, voia să tragă clopotul în continuare, iar, când soldaţii au venit după el, şi-a pus roba neagră şi pălăria de preot, şi aşa l-au şi împuşcat. Mormântul lui se află în cimitirul municipal, dar nu e nimic în cavou. Adevărul e că a fost înmormântat pe un câmp, dar nimeni nu ştie unde.”

L-am lăsat pe bătrân în tovărăşia amintirilor lui, în fundul vizuinii sale. Am mers de-a lungul zidului. Soarele încălzise deja chirpicii, şopârlele se agăţau de crăpături.

Am trecut prin faţa porţii înalte. Pe metalul ruginit, se vedeau urmele loviturilor, poate că federalii au fost nevoiţi să spargă poarta cu o grindă. Dar încuietoarea fusese schimbată, era o piesă de alamă nouă-nouţă.

Deasupra porţii o marchiză de lemn şi cu ţigle romane ţinea adăpost de ploaie sau de soare, dar n-am văzut nici un nume, nici o sonerie pentru nici un vizitator.

Am rămas o clipă în faţa porţii, să ascult. De mai multe ori, mi s-a părut că aud câte ceva, voci de femei, strigăte de copii. Nu ştiu de ce, aceste zgomote nu m-au liniştit. Au trezit în mine o nelinişte şi mai mare, ca şi când m-aş fi aflat dinaintea unui loc ameninţat, peste care plana promisiunea unei distrugeri iminente.

Vântul a început să adie, şi de cealaltă parte a zidului frunzele copacilor tremurau. Poate vedeam în acea mişcare o dovadă că în acel loc exista o viaţă omenească, o viaţă socială. Când am plecat, bătrânul stătea tot pe scaun, la umbra hangarului, dar nu mi-a răspuns la salut. Chiar şi câinele a tăcut chitic.

Puţin după aceea, Raphael a venit la Emporio, spre sfârşitul unei după-amiezi, când întregul oraş dormea. Îmi lăsase primele pagini din caietul său, pe care scrisese titlul în franceză, cu litere mari, stângace, POVESTEA LUI RAPHAEL „Poarta se deschide, intru. S-a întâmplat ieri, sau cu foarte multă vreme înainte, nu-mi amintesc prea bine. Eram încă un copil, rătăcisem mult, eram la capătul călătoriei.

Intru în Campos, văd copacii înalţi, grădinile. Simt mireasma frunzelor, a pământului reavăn, aromele fructelor coapte.

Văd un sat de pământ roşu, acoperişurile de ţigle peste care merg porumbeii. Văd un turn pătrat, înalt, de culoare roz, aurit de lumina serii. Turnul e sălaşul păsărilor: porumbei, turturele şi, aproape de acoperiş, cuiburi de lăstuni.

Sunt ostenit. Suntem pe drumuri de luni întregi, tata şi cu mine. Nici măcar nu-mi mai pot aminti cum era înainte să plecăm.

Bătrânul stă nemişcat la intrarea în sat, ne aşteaptă. Chipul său cărămiziu e scăldat în razele soarelui. Are părul lung şi negru, învrâstat cu fire de argint. Zâmbeşte foarte blând.

Spune că suntem bine-veniţi. Ii strânge mâna tatălui meu, într-un fel pe care nu l-am mai văzut. Îi atinge palma cu un gest rapid, astfel ne salutăm între noi la Campos.

Merg în urma bătrânului, tata ne urmează, cărând în spate un rucsac de călătorie, îi aud respiraţia şuierând când urcă la deal, pentru că e bolnav. Aş vrea să dorm. Caut din ochi un colţ în care să mă-ntind; aşa am călătorit, de când am părăsit Râul-Lupului, dormind prin parcuri publice şi săli de aşteptare.

Bătrânul mă întreabă cum mă cheamă. În acel moment, nu vorbeam limba din Campos, aşa că mă-ntreabă în engleză. Răspund: Raphael Zacharie. Îmi spune şi el cum îl cheamă: Anthony Martin. Porecla sa: Jadi. În limba din Campos, înseamnă (Antilopa”.

Nu vorbesc limba din Campos. În acel moment, nu vorbeam limba nimănui. Sunt închis între ziduri nevăzute. În instituţiile religioase unde mă plasase guvernul, nu mergea. Am rănit şi am bătut, am înjurat şi am blestemat. La închisoare, tata a auzit vorbindu-se despre acest refugiu, de la un maestru amerindian, un choctaw care vindecă nebunia. Astfel, s-a hotărât să vină la Campos. E ultimul loc rămas. Tata trebuie să se întoarcă la Râul-Lupului, să-şi ispăşească pedeapsa cu închisoarea, şi mai e şi alcoolul care-l roade pe dinăuntru.

Bătrânul mi-a făcut un pat într-o odaie a casei sale, o rogojină de paie şi o pătură. Tata a rămas şi el în odaie, cu spatele sprijinit de rucsac. Trebuie să plece din nou, să se întoarcă în nord. Priveşte ţintă în faţa sa, fără să scoată un cuvânt, dar respiraţia îi şuieră întruna. Cred că îşi va da duhul înainte de a ajunge la Râul-Lupului.

După aceea, bătrânul a suflat în lampa cu gaz. În acea noapte, a căzut o ploaie blândă peste frunzişul de pe acoperiş. Apa picură în bidonul din faţa uşii. Ascult ploaia înainte să adorm. Face un zgomot care te linişteşte şi te leagănă ca un cântec ce aduce somnul.

A doua zi dimineaţa, am ieşit din casă de cum am deschis ochii. Tata a hotărât să mai rămână câteva zile, înainte să plece din nou spre nord.

Privesc în jurul meu. Soarele încă nu a răsărit, dar cerul e deja limpede.

Bătrânul Jadi nu mai e acolo. Satul prinde să se trezească la viaţă.

Casa în care mi-am petrecut noaptea este în susul satului, lângă un pârâu aproape secat. Privesc şirurile de case, cu străzi bine croite, arată ca nişte balcoane deasupra bisericii în ruine. De cealaltă parte, dincolo de zidul înconjurător, văd o vale ceţoasă şi vulcanii. Munţii se pun de-a curmezişul, unii sunt împăduriţi, alţii pleşuvi, muntele de după Campos se cheamă chiar muntele Pleşuv.

Un drumeag pietruit duce în mijlocul satului, spre turnul cel înalt pe care l-am văzut la sosire. Alături de turn, e o casă mare din pământ cu acoperiş de frunze, acolo se adună locuitorii. La deal şi pe coasta însorită a satului, sunt câmpurile. Porumb şi fasole, o postată de trestie de zahăr şi livezi de manghieri şi de portocali.

Mai la deal, la poalele muntelui Pleşuv, recunosc grajdurile: clădiri mari, fară ferestre, împrejmuite cu o îngrăditură de pietre clădite una peste alta. Vacile îşi mănâncă nutreţul. N-am mai văzut niciodată unele la fel: sunt mici, pământii, cu cocoaşă şi ditamai coarnele.

Singurul lucru care mă preocupă în clipa de faţă e să mănânc ceva. Înainte de a sosi în Campos, în ajun, am împărţit cu tata ultima bucată de pâine din această călătorie. Mă las călăuzit de un miros de fum ce vine dinspre o casă mare din mijlocul câmpului.

Văd oameni îndreptându-se spre această casă care este bucătăria tuturor locuitorilor din Campos. Mâncarea e servită pe o masă mare, şi fiecare-şi umple strachina de lemn şi apoi se aşază pe pământ sau pe nişte scăunele joase. Cred că n-am mai mâncat de multă vreme ceva aşa de bun. Fructe, legume crude

şi un fel de turte de porumb coapte într-o frunză verde, făcute de o indiancă pe nume Marikua şi numite aici curindas. În limba din Campos. În sfârşit, fasole, miere amestecată cu bucăţi de fagure. Atunci am băut pentru prima dată din sucul plantei nurhite, despre care îţi voi vorbi mai încolo. Din ea fac şi o fiertură, numită, în limba lor, nurhite kamata, dar care e numai pentru anumite seri.

Am mâncat la masă cu alţi copii şi mai mici decât mine, pentru că aici copiii au întâietate şi ocupă peste tot locurile cele mai bune.

Eram în mijlocul casei comune, sub acoperişul de frunze. La fiecare capăt al casei stau adulţii, şi, mai într-o parte, ferit de soare, pe un scăunel scund, l-am văzut pe Anthony Martin, Consilierul.

La Campos, mulţi copii nu au părinţi, fie au fost aduşi aici la internat, fie au fost abandonaţi, unii chiar au ieşit din închisoare şi şi-au găsit aici un refugiu. Alţii sunt aici cu mama lor, ca Yazzie şi Mara sau gemenii (Bala, Krishna). Dar la Campos nu există părinţi, după cum am aflat mai târziu. Copiii îşi aleg singuri casa în care dorm, ca să fie împreună cu prietenii lor sau să-şi facă noi prieteni. Adulţii nu sunt decât nişte paznici, ca să-i apere şi să-i ajute, dar nu-şi pot exercita nici o autoritate. Fraţii şi surorile mai mari sunt adevăraţii părinţi, care-i însoţesc peste tot, îi sfătuiesc, îi ceartă la nevoie. Iar adulţii nu încetează să înveţe, şi ei trebuie să capete învăţătură. Cum ţi-am explicat deja, nu există şcoală la Campos, întregul sat e o mare şcoală.

În timpul primei mele mese la Campos, am vorbit cu un copil de seama mea pe nume Oodham. Este o poreclă, pentru că aici nimeni nu-ţi spune pe numele tău adevărat. Cu el pot vorbi, pentru că cea mai mare parte a locuitorilor din Campos vorbesc o limbă deosebită, în care se amestecă mai multe limbi. Nimeni nu ştie limba tatălui meu, limba inuită. Oodham vorbeşte puţină franceză şi spaniolă, cu un accent puternic (totuşi, nu mai puternic decât al meu). Îmi explică orarul din Campos, îmi spune că va trebui să aibă grijă de mine. Îmi spune că va fi îndrumătorul meu – pentru că aici, la Campos, un copil poate fi îndrumătorul altui copil, şi chiar, dacă e cazul, al unui adult.

„Acolo sus, îmi spune el, arătându-mi câmpurile, e învăţătura de dimineaţă. Iar acolo jos, spune el, arătându-mi turnul din cărămizi roşii, e învăţătura de seară.” „învăţătura de seară? Dar ce anume se învaţă seara?” „Viaţa, se învaţă despre viaţă. La Campos nu se învaţă nimic altceva decât despre viaţă.”

Nu am vreme să-i pun şi alte întrebări. Fără nici cel mai mic semnal, sunet de clopoţel sau pocnit din degete, toţi copiii se ridică, îşi iau străchinile şi se duc să le spele, pe rând, la pompă.

Adulţii se îndreaptă spre plantaţii.

La Campos nu există muncă. De altfel, nici timp liber, învăţătura nu se face într-o casă închisă, ca la Râul-Lupului. Nu există nici un învăţător în picioare pe o estradă care să vorbească în latină sau care să scrie cifre albe pe o tablă. Aici se învaţă discutând, ascultând poveşti sau chiar visând, privind cum trec norii.

Fiecare îi învaţă pe ceilalţi ce ştie. Încă de când suntem copii, îi învăţăm pe ceilalţi ceea ce ştim şi ceea ce uităm când creştem.

Cei mici nu văd lucrurile la fel. Nu gândesc la fel. Nu au aceleaşi griji. Pentru ei, ziua e cât anul de lungă, iar satul Campos e mare cât o ţară. Sunt nişte furnici, ne explică Jadi. El îi numeşte furnicile sale, albinele sale, păsările colibri ale sale. Mai spune că trebuie să învăţăm cu toţii să fim mici pentru a deveni oameni.

Nu toţi fac aceleaşi treburi. Bărbaţii şi femeile nu au aceeaşi muncă. Bărbaţii se ocupă cu treburile grele, taie lemne, curăţă tarlaua de pietre. Când am sosit eu, porumbul tocmai fusese secerat, iar bărbaţii curăţau ştiuleţii cu mâinile, în timp ce femeile netezeau frunzele pentru a coace curindas şi prăjituri de porumb însiropat numite uchepos. In limba din Campos.

Am rămas în prima mea zi împreună cu Oodham. La început, nu voiam să-mi fie îndrumător. II respingeam, ne băteam, şi trebuia să vină câte un adult să ne despartă. Apoi mi-a devenit prieten.

II însoţesc pe tarla. O parte a câmpului a ars, trebuie să curăţăm pământul şi să scoatem pietrele. Soarele îmi pârjoleşte ceafa şi faţa, nu pot merge până la capăt. Sunt ostenit, mă dor

ochii. Mă aşez pe o piatră şi mă odihnesc privindu-i pe bărbaţii aplecaţi care muncesc. Pentru prima dată, mă simt liber.

Spre miezul zilei, mergem din nou sub marele acoperiş de frunze din mijlocul satului. Femeile şi fetele vin din altă parte şi ne regăsim sub acoperiş. Am mâncat curindas şi uchepos, fasole şi dulceaţă de căpşune. Marikua e cea care a pregătit dulceaţa, împreună cu fetele.

La Campos nu mâncăm niciodată carne, doar ouă. Locuitorii spun că n-ar fi o mâncare tocmai sănătoasă. Din laptele de la vaci fac caş, pe care-l înfăşoară în pănuşi de porumb. Când le prisoseşte, caşul e vândut în satul vecin, la brutării şi la piaţă. Banii sunt folosiţi la cumpărat ulei pentru lămpi, săpun şi unelte. In susul terenului, aproape de grajduri, se află o ciupercărie. Femeile se ocupă de ea, Marikua, Adhara şi celelalte. Copiii nu au voie să intre în ciupercărie, de teama microbilor pe care i-ar putea aduce.

Seara, la apusul soarelui, fiecare şi-a ales casa în care va dormi.

Oodham mi-a propus să dorm cu el, şi am şovăit, întrucât n-am dormit niciodată la cineva, iar în timpul călătoriei m-am învăţat să dorm pe pământ, oriunde mă aflam. Iau rogojina de paie şi pătura pe care mi le-a dat Consilierul şi merg la Oodham, în casa lui de lângă pârâu. Casa lui e mai curată şi mai răcoroasă decât cea în care am dormit cu tata în prima mea noapte aici. Oodham locuieşte acolo împreună cu alţi băieţi care au lucrat la câmp.

În casa din susul satului trăieşte un cuplu, un bărbat pe nume Christian şi o femeie foarte frumoasă, cu părul negru şi lung.

Oodham mi-a spus cum o cheamă, e prima oară când aud un astfel de nume: Hoatu. Au sosit în Campos în acelaşi timp cu Consilierul. Oodham îmi spune că ei vor îndruma tabăra atunci când Jadi va fi prea bătrân.

Am trecut prin faţa casei lor pentru a merge să mă spăl la pârâu, iar Hoatu stătea pe prispa de lemn a casei sale. Avea o poziţie cum n-am mai văzut: rochia lungă îi era înnodată între picioare, îşi ţinea piciorul stâng pe coapsa dreaptă, cu trupul lungit pe jumătate, sprijinindu-se în cot. Mă priveşte zâmbind. Mă încearcă o senzaţie pe care n-o cunosc, ceva cald care mă înconjoară şi mă alină.

În acea noapte, am adormit visând la Hoatu. Mă gândeam şi la toate celelalte lucruri noi pe care le-am învăţat de-a lungul acestei prime zile în Campos.”

Lectura acestor pagini m-a lăsat într-o stare ciudată, vecină cu reveria.

Se întorsese anotimpul secetos, şi odată cu el se apropia şi data plecării mele în valea Tepalcatepec, însă îmi era greu să mă îndepărtez de Vale. Atunci am făcut cunoştinţă cu Orandino Dahlia se întorsese din Ciudad de Mexico depresivă de tot.

Petrecuse cincisprezece zile împreună cu fiul ei Fabio, în apartamentul din suburbia Xochimilco, unde Hector locuia împreună cu câţiva foşti revoluţionari salvadorieni din Bloc. Vorbiseră mult, fumaseră mult, băuseră mult, cântaseră mult. Nu mi-a spus, dar am priceput şi singur că se lăsase învinsă şi făcuse dragoste cu Hector. Îşi petrecuse cea mai mare parte a timpului îmbrăţişându-l pe Fabio, mângâindu-l şi plângând.

Nu puteam să-i spun ce părere proastă aveam despre fostul ei soţ şi despre acei aşa-zişi revoluţionari depăşiţi de vremuri, care puneau lumea la cale la adăpostul azilului lor aurit, care proclamau anateme împotriva celor rămaşi în ţară, care semnau ordine de expurgare, dar care nu erau în stare să-şi vadă de propria lor familie.

Le lipseau luciditatea şi compasiunea. I-am spus doar: „De ce nu l-ai adus pe Fabio cu tine?”

Nu mă gândisem la consecinţele întrebării mele. Dahlia a plâns mai întâi, apoi a izbucnit în râs. Mă strângea în braţe, mă săruta, îi simţeam fierbinţeala trupului lipit de trupul meu şi răsuflarea cu miros de vin, îi gustam lacrimile, îi muşcam buzele şi sânii. Era o sălbăticiune în care viaţa dădea pe dinafară, plină de instincte şi de patimă, înzestrată cu o forţă excepţională. Mă strângea între coapsele ei puternice, îi atingeam tendoanele spinării, din părţile laterale ale coloanei vertebrale, întreţeserea muşchilor de pe burtă.

Tremura.

Am rămas aproape toată după-amiaza tolăniţi pe salteaua din camera de zi, cu trupurile scăldate în sudoare. Când s-a lăsat, în cele din urmă, seara, pe când hora autovehiculelor îşi reîncepea învârteala în jurul pieţei centrale, ne-am îmbrăcat să ieşim la o plimbare.

Era o vreme blândă, pe cer se zăreau o puzderie de stele. Am mers la cinematograful Chaplin, departe de centrul civic. Era un film rusesc, n-am înţeles prea bine, se petrecea în zăpadă cu nişte cai, era de Parajanov. Am ieşit înainte să se termine. Dahlia voia să mai stăm, dar mie îmi venise rău.

Am mers până în piaţa centrală. De la o gheretă, am cumpărat tacos şi suc de pepene. Am fumat pe o bancă. Dahlia îşi ţinea capul pe umărul meu. Mi-a spus, la un moment dat: „Tu nu eşti ca el, tu eşti de treabă. Ai avea grijă cum se cuvine de fiul meu.” Nu eram sigur de ceea ce voia să-i răspund. „Da, da, dar e pentru tine, pentru el şi pentru tine, are nevoie de tine la fel de mult cât ai tu nevoie de el.” Nu însemna nimic, dar ea nu mă asculta, înţelegea doar ce-şi închipuia.

„Ştii, Daniel.” Avea o voce cam joasă, ca şi când mi-ar fi mărturisit ceva nepreţuit. „Dacă l-aş putea avea pe Fabio cu mine, dacă l-aş putea avea numai pentru mine.” Se uita în faţa ei, cu o anumită încetineală în privire. „Ştiu ce-aş face. Aş merge la noi, în San Juan, în cartierul meu, Loiza, şi nu m-aş mai întoarce aici niciodată.” O vreme era tăcută, apoi începea din nou cu vocea ei răguşită. „L-aş creşte de una singură, n-aş avea nevoie de nimeni, ar fi viaţa mea, înţelegi, menirea mea în viaţă.”

Şi a spus aceste lucruri cu o gravitate tristă din pricina căreia mi-au dat lacrimile. Dar, în acelaşi timp, ştiam că, din cauza patimii ei pentru băutură, n-ar izbuti niciodată să-şi înfăptuiască proiectul şi ar continua să treacă de la un bărbat la altul, să se înece în propria ei deznădejde.

Vorbea de una singură, cred că n-o mai ascultam cu adevărat.

Vorbea despre casa cea mare din Lofza, o casă de lemn din apropierea canalului. Vorbea despre copiii celor bolnavi de SIDA, unii deja contaminaţi, fără păr în cap şi slabi de te-apuca frica, mici fantome. Ar merge acolo, împreună cu Fabio, le-ar spune poveşti ca să-i facă să râdă şi le-ar cânta. Visa intens. Am dus-o în apartament, am culcat-o pe saltea. In luna mai, încăperile sunt adevărate cuptoare. M-am culcat direct pe dale, cu o geantă rulată în loc de pernă. Ştiam că toate acestea nu aveau cum să dureze.

Făcuserăm împreună o parte din călătorie, şi fiecare avea să-şi vadă de drumul său.

Iar aceasta n-a întârziat să se întâmple. Într-o zi, la sfârşitul lui mai, cred, m-a anunţat: „Daniel, nu mai pot rămâne cu tine.” N-am întrebat-o nimic, mi-a spus: „O să te înfurii, o să-mi porţi pică.” N-am îndrăznit să-i răspund că nimic din ceea ce făcea nu mă putea aduce în pragul mâniei. Am crezut că n-ar înţelege, că ar lua atitudinea mea drept indiferenţă, drept lipsă de implicare. Şi totuşi, era pe dos, pentru că o iubeam.

Se petrecea într-o după-amiază, lucram în biblioteca din Emporio la un releveu pedologie al Văii. Când era zăpuşeală, nu întâlneai pe nimeni la Emporio, aveam impresia că sunt singurul cercetător. Am rămas cu creionul ridicat deasupra hărţii.

„Ce se întâmplă?

— E Hector. Thomas Moises l-a invitat la Emporio, să ne vorbească, în calitate de martor, despre situaţia din Salvador, despre Monseniorul Romero, despre toţi preoţii asasinaţi.„ A adăugat, pentru că în mintea ei acest lucru trebuia să justifice restul: „Fabio va veni aici, voi putea rămâne tot timpul cu el.”

Dintr-odată, am fost uimit să constat că sunt cuprins de nerăbdare, mânie, aproape gelozie. Auzeam un ţiuit în urechi. Aveam impresia unei căderi vertiginoase.

Nu puteam spune nimic. N-aveam nimic de spus. Stabiliserăm de la bun început că n-aveam nici un drept unul asupra celuilalt.

Că eram împreună din întâmplare. Că Dahlia nu era îndrăgostită de mine, că era în continuare unită cu Hector, în pofida divorţului, al înşelărilor, în pofida răului pe care şi-l făcuseră unul altuia. Şi acel băieţel de trei ani, Fabio, a cărui fotografie mi-o arătase de o sută de ori, acel băieţel care semăna cu ea, cu aceiaşi ochi mari şi negri, cu aceiaşi cârlionţi arămii. Într-o zi, ca să mă aflu-n treabă, îi spusesem că Fabio era Nino Aviles, copilul-profet care-i călăuzeşte pe sclavii fugari în romanul scris de Edgardo Rodrfguez Juliâ. Dahlia se înfuriase: „îţi interzic, înţelegi? Îţi interzic cu desăvârşire să vorbeşti despre fiul meu, în orice privinţă!” Vocea îi şuiera, ochii parcă erau de jăratic, ca ai unei pisici furioase. „Iţi interzic să-i rosteşti şi numele, înţelegi? Doar eu am dreptul!”

Dintr-odată, îi devenisem duşman. Îmi aminteam de reacţia Arianei Luz când îl atacasem pe Garci Lazaro, pe colina antropologilor.

Poate că asta îmi tiuia în urechi şi-mi dădea ameţeală. Singurătatea mea. Sentimentul vidului, al vidului imens din existenţa mea.

Am întâlnit-o pe Lili.

Nu mă întorsesem în Mahala. Se putea trăi foarte bine în Vale fără să te preocupe acel no man's land al viciului şi al sărăciei. Eu unul am detestat întotdeauna turismul voyeur, acele incursiuni ale mic-burghezilor din cartierele arătoase de prin bidonviluri şi aleile cu târfe din mahalalele nevoiaşe. Puştanii din Texas şi din California care-şi vomită în fiecare primăvară ultimul lor an de liceu în barurile din Juârez, Nogales sau Tijuana. Turiştii trecuţi de cincizeci de ani veniţi din Italia, din Franţa, din Elveţia, pentru a-şi încerca norocul în ţări imaginare în care speră că biştarii lor le vor putea permite să-şi cumpere fetiţa sau tinerelul pe care au visat să-l siluiască în oraşul lor. Sau pur şi simplu acei scriitori care cred că un pahar de bere băut pe masa jegoasă a unui tripou, în aerul îngreunat, în hurducăiala autocarelor şleampete, sau muzica răguşită a unui juke-box din Cuba, din Manila, din Tegucigalpa, înseamnă viaţă.

De la Ariana Luz am aflat unde locuia.

Eram tot la biblioteca din Emporio, tocmai răsfoiam Boletân de la Cuenca del Tepalcatepec pentru a recopia nişte hărţi. Am vorbit una-alta, iar ea a ţinut să-mi precizeze: „Ştii că Leon Saramago a abandonat ancheta despre Mahala?” Am spus lipsit de convingere: „Da? De unde până unde?” Ariana mă privea cu ochii ei răutăcioşi: „Tocmai tu întrebi? După ieşirea ta împotriva lor?” Eram uluit că-şi închipuia că aş fi putut avea cea mai mică influenţă. „Nu te cred”, am spus. Ariana a ridicat din umeri: „Ipocritule!” Apoi mi-a povestit pe scurt, coborându-şi vocea, ca şi când ar fi fost vreun secret: „Saramago a intrat într-o încurcătură. Vezi tu, împreună cu Garci voia să facă o anchetă în cartierul în care locuieşte acea fată, Lili, şi au fost acolo de două sau trei ori, la Paraşutiştii din Orandino, cineva nu şi-a ţinut pesemne gura şi povestea a ajuns la urechile avocatului Aranzas, poate că i-a fost frică, s-a simţit ameninţat, şi Thomas Moises însuşi a spus gata, ajunge, că lucrurile evoluau într-o direcţie ce putea să aibă consecinţe politice, le-a spus lui Garci Lazaro şi lui Leon Saramago că Emporio nu-şi permite duşmani, mai ales pe unul ca Aranzas, şi au abandonat

ancheta, gata, s-a zis şi cu Mahalaua Roşie, şi cu Liliana, iar El Terrible e intangibil.”

Nu puteam să-i spun că vestea mă întrista din cale-afară.

Am întrebat-o pe Ariana: „Ai adresa acestei fete, Lili?”

M-a privit cu un aer ironic: „De ce, şi tu vrei s-o întâlneşti?”

M-am prefăcut că nu pricep aluzia şi am spus: „Nu sunt la ordinele lui Aranzas, nu fac parte din Emporio. Sunt în trecere, nu contez.”

Ariana a părut că apreciază argumentul. Ba chiar am crezut că zăresc un licăr de amuzament pe faţa ei severă. „La urma urmelor, nu-i un secret pentru nimeni.”

Mi-a explicat. Fusese acolo o dată, împreună cu Garci. E la capătul canalului, alături de unica băcănie din colţ. „Acolo locuieşte. O colibă mai degrabă sordidă.

— Trăieşte cu un bărbat?

— Când am fost eu acolo, era cu o bătrână, Dona Tilla, căreia îi spune bunică, e tot ce-ţi pot spune.”

Ariana se tot uita la mine cu un aer întrebător.

„Chiar vrei să te duci? Ştii, acolo sunt oameni periculoşi, tot cartierul e periculos. Poate că ar trebui să rogi pe cineva să te însoţească. Pe Dahlia Roig, de exemplu.” Am constatat că în acest orăşel totul se ştia. Pentru o clipă, gândul m-a iritat, dar imediat apoi nu-mi mai păsa.

Am rânjit: „Ar fi o descindere a poliţiei, iar mie nu-mi arde s-o văd pe această fată ca să scriu un articol.” Ariana mi-a întors-o: „A, da? Dar de ce atunci?” Imediat şi-a revenit: „Scuze, vorbesc prostii. Tu nu eşti aşa.” Nu ştiam dacă, venind de la ea, era un compliment sau doar mă trata cu condescendenţă.

Ariana s-a scotocit în geantă şi a scos o fotocopie împăturită în patru. Am văzut o fată îmbrăcată sumar, strânsă în braţele unui bărbat mai în vârstă, cu pălărie texană, cu chipul dur însemnat de acnee. Lili cu El Terrible. M-a spus: „Păstreaz-o, nu-mi mai trebuie.”

Când Ariana a plecat, am rămas singur în faţa hărţilor şi a revistelor şi m-am întrebat de ce voiam atât s-o întâlnesc pe această Lili, de ce fusesem într-o seară în grădina Adas să mă fac de râs în fata tuturor acelor fete. Îmi închipuiam ceva tainic, ceva întunecat în acea grădină luminată de neoane, cu

muzica acelor cumbias, cu luminile roşii şi galbene ce străluceau printre copaci, scobind orbitele fetelor ca nişte capete de mort şi făcând din gurile lor nişte răni.

Lili, Lili din lagună, Lili cu chipul neted de copil, cu sânii săltaţi de corsajul prea strâmt, Lili cu privirea din picături de obsidian, lili venită din străfundul munţilor, din Yalalag, din Oaxaca, Lili pe care am întâlnit-o în faţa colibei sale de cărămizi clădite fară mortar şi cu acoperiş din tablă, pe malul lagunei Orandino, mi-am închipuit că mă aştepta, că ştia de venirea mea.

Când ajung la capătul drumeagului de pământ, o zăresc. Stă jos, în faţa uşii de la casă, îmbrăcată cu nişte pantaloni prea largi şi cu un tricou pe care scrie Eu kadi radial, un nume ca de camionagiu.

Nu e cu mult mai înaltă decât copiii care se jucau de-a quemados pe stradă, lovind cu beţele în cutii de conserve, în loc de bâte şi mingi. Lili are un chip rotund, o gură cărnoasă, părul foarte negru, vopsit cu grijă, şi un breton ce-i acoperă fruntea până la rădăcina nasului, inclusiv sprâncenele. O recunosc din prima, graţie fotografiei pe care mi-a dat-o Ariana, dar şi pentru că am visat-o. Ii recunosc privirea, o privire directă, limpede, cu o licărire înstelată în irişii ei profunzi.

Ii vorbesc fără să ştiu ce vreau să-i zic. Cred că în acea clipă n-am nimic să-i spun. Spun: „Domnişoară, cu permisiunea dumneavoastră, aş vrea.” Dar nu continui, iar ea mă priveşte fară uimire.

Nu vreau nimic altceva decât să rămân în picioare, în soarele ei, iar ea să-mi privească umbra.

N-am venit să-i vorbesc, să facem schimb de nume, adrese, întrebări şi răspunsuri. Nu pare să aştepte nimic, doar să mă dau la o parte din soarele ei, ceea ce şi fac, apoi mă aşez pe călcâie alături de ea şi-i ofer o ţigară. Aş vrea să-i cer iertare, iertare pentru tot ce i-au făcut bărbaţii, iertare pentru umilinţele şi râsetele dispreţuitoare. Iertare pentru că a fost smulsă din ţinutul ei natal, pentru că a fost dată pe mâna călăilor. Pentru incest, viol şi distrugere. Pentru că i-au scos la mezat trupul. Şi iertare pentru că au făcut din ea un obiect de studiu, pentru complicitatea privirilor indiscrete ale studenţilor şi ale cercetătorilor, ale antropologilor, le-am putea spune antropofagi. Cu mâinile lor care scot din buzunar carneţelul şi

creionaşul, care dau drumul pe furiş casetofonului ascuns în taşcă. Râsetele care se răspândesc în sala de gardă când ascultă înregistrarea vocii sale limpezi, puţin nazală, puţin cântată, o voce de fată de la munte. Vocea ei ce răspunde la întrebări-capcană, în cuvinte simple, cuvinte inocente. Iertare pentru Trigo notarul, sufletul damnat al avocatului Aranzas, care ţine de beregată cartierul Paraşutiştilor şi care le ameninţă cu expulzarea, cu aruncatul în puşcărie, pe ea şi pe bunică-sa. Şi iertare pentru El Terrible, poate cel mai puţin teribil dintre toţi, el măcar nu minte, nu-şi ascunde adevărata fire şi vorbeşte despre bani fără a face promisiuni deşarte.

N-am putut să-i spun nimic. Lili fumează în linişte şi, terminând, striveşte chiştocul cu vârful încălţării şi se ridică pentru a primi cadourile pe care le-am adus pentru bunică-sa (o cutie de biscuiţi cu marshmallows, un litru şi jumătate de suc acidulat, o tabletă de ciocolată Carlos Quinto cumpărate de la Don Jorge, la intrarea în cartierul Paraşutiştilor). Se duce în fundul casei să caute un al doilea scaun, un scăunel de lemn ca acelea pe care le folosesc amerindienii, şi stăm aşa la soare.

Suntem mai străini unul de celălalt decât dacă ne-am fi născut pe planete diferite. Totuşi, mă simt bine cu ea. A început să-mi răspundă, are o voce uşoară, o voce proaspătă şi tânără, puţin batjocoritoare. Îmi vorbeşte despre bunică-sa, care nu iese niciodată din casă, care doarme cât e ziua de lungă în alcovul ei, îmi vorbeşte despre copiii din cartier care lucrează la descărcat sau pe câmpurile de căpşune şi pe care camioanele îi ia în fiecare dimineaţă, cu noaptea-n cap.

Nu îndrăznesc să-i vorbesc despre Mahala, despre viaţa grea de care nu-i străină. O privesc când şi când, încerc să-i citesc pe chip urmele violenţei, pe frunte, în ochi. Întâlnirile cu notabilităţile Văii în odăi jalnice, dormezele pătate, un lavabou, o oglindă ciobită, un scaun de plastic pe care bărbaţii îşi lasă cămaşa şi pantalonii.

Dar e ilizibil. Răul a trecut peste ea ca o apă murdară, fără să lase urme. Bărbaţii i-au ţinut coapsele, s-au împins în ea, bărbaţi obişnuiţi, nici mai răi, nici mai buni ca alţii, bărbaţi căsătoriţi, cu copii, care trăiesc în noile vile din Glorieta, din Media Luna, din Paraiso.

Ţărani, buticari. Poate Don Chuy, pe care l-am întâlnit pentru studiul meu asupra solurilor, care deţine monopolul

maşinilor de recoltat mazărea, cu aerul unui şef de trib, înalt şi puternic, cu pielea aproape neagră de atâta stat în soare. Trigo notarul, omul bun la toate al lui Aranzas, înalt şi slab, cu o mustaţă zbârlită, şi care se dă poetul Văii. Lili însă e ca o floare, o floare amerindiană, floarea de mai, de pildă, cu petalele sale catifelate, mireasmă de vanilie şi de piper, o floare ce emană tinereţe şi viaţă. Acei bărbaţi au atins-o, au respirat-o, au uitat de ei înşişi într-însa. Au luat de fiecare dată câte puţin din viaţa şi din tinereţea ei. Dar ea şi-a păstrat privirea limpede, vocea uşoară, râsetele, trupul de femeie şi chipul de copil, miroznele ei de ţărână.

S-a oprit din vorbit, iar eu mă gândesc dintr-odată că semăn cu acei oameni.

Te-am căutat, am venit la tine, în această casă care e singurul tău refugiu. M-am aşezat pe scaun alături de tine. Ţi-am adus cadouri, pe care i le-ai dat bătrânei care se ascunde în fundul casei şi pe care-o numeşti bunică, deşi toată lumea ştie că ţi-e alcahueta, că te-a primit când ai fugit de taică-tău şi te-a vândut lui El Terrible.

Iar eu am fost ca toţi acei bărbaţi, am vrut să-ţi adulmec mireasma, să mă hrănesc cu viaţa ta.

Mi-a adus puţină Cola într-o ceaşcă. Beau cu înghiţituri mici.

Trec oameni pe stradă, ne spionează fără să ne privească. Nişte ţânci stau la pândă în spatele unui zid. Spun măscări, iar Lili dă după ei cu pietre.

Apoi se aşază alături de mine, cu mâinile strânse între genunchi.

Deodată, îmi pune o întrebare care mă face să tresar, spune doar: „Şi acum?” Nu ştiu ce să-i răspund. Îmi mărturiseşte că va pleca în curând, că va trece în partea cealaltă, în Statele Unite. Mi te-nchipui, Lili din lagună, pe străzile din Los Angeles sau la periferia oraşului Chicago, îmbrăcată într-un trening, cu părul tuns şi făcut permanent, muncind într-un restaurant de chili con carne sau într-un butic de telefoane. Mi te-nchipui, Lili, măritată cu un militar, trăind la Denver, în pavilionul curăţel al unei baze. E destul de comic.

Dar orice e mai bine decât viaţa ta de acum. Aş vrea să-i spun: pleacă, voi merge cu tine. Te voi urma oriunde te vei duce. Vom trece graniţa împreună, la Palomas-Colombus, tăind-

o, noaptea, prin deşert. Tu cunoşti rădăcinile care dau de băut şi de mâncat, mescalul, fructele sălbatice. Eu cunosc oraşele, drumurile, locurile de dormit. Vom lua autocare Greyhounds, vom merge spre nord, poate până în Canada.

Ea suspină, spune: „Poate mă vor ucide înainte.” O spune fără să-şi schimbe vocea, fară exces dramatic. Sună mai adevărat aşa. Ii spun: „Nimeni nu te va ucide acolo.” Aş vrea să adaug, dar nu îndrăznesc: pentru că eşti nemuritoare. N-ar fi înţeles.

Rămânem pe scaune, fără să ne atingem, fară să ne vorbim. Se întorc camioanele de la câmp, în nori de praf. Se dau jos copiii şi femeile cu feţele mascate de fulare. Mă privesc, pesemne îşi închipuie că sunt unul dintre acei bărbaţi care fură copii şi răpesc fetele tinere să-i vândă ca sclavi.

Lili mă apără. Ea păstrează întreaga lume în noutatea sa, cu privirile ei.

Lili, nu m-ai luat la întrebări, nu m-ai întrebat ce caut şi de ce am venit. Ai spus doar: „Şi acum?” Ai vârsta bazaltului din temple, eşti o rădăcină nepieritoare. Eşti blândă şi vie, ai cunoscut răul şi ai rămas nouă. Dai la o parte mâlurile mizeriei de pe marginea canalului, filtrezi apa neagră a lagunei Orandino, aduci strălucire pe zidurile şi acoperişurile caselor de Paraşutişti.

A intrat în casă. Dona Tilla o cheamă, să-i dea un pahar de apă, o farfurie de supă. Am alunecat în visul meu. Am lăsat-o pe Lili, am plecat fără să mă-ntorc, am trecut de prăvălia lui Don Jorge, unde se-nghesuie copiii să cumpere chicles, sucuri acidulate la cutie.

Soarele cade spre coline, spre Campos. Păsările străbat cerul pustiu în direcţia eucalipţilor înalţi, la capătul drumului spre Los Reyes.

Intru în Valea plină de zgomot, maşinile şi camioanele căpşunarilor vor începe să dea târcoale, luminile verzi şi roşii se vor aprinde în grădinile din Mahala, ca s-o ia înaintea miezului nopţii.

Hector s-a cazat în vila unui istoric din Emporio, pe nume Monsivas, căruia îi plăcea să tragă la măsea, poreclit, din această pricină, Don Chivas.

Era în cartierul şic al Văii, cartierul Huertas, cu arbori centenari de mango şi de goyave, cu străzi pavate în stil vechi,

umbrite de cesalpinacee. Cartierul era despărţit de mahalaua Paraşutiştilor printr-un canal de irigaţii. Dar, din când în când, sărăntocii îşi construiau noaptea punţi, încercând să dea năvală. Era o bătălie neîntreruptă. Paznicii din cartierul Huertas, majoritatea foşti poliţişti în şomaj, angajaţi de proprietari, făceau ronduri în jurul ansamblului rezidenţial, îi alungau pe intruşi cu lovituri de măciucă sau ameninţându-i cu câinii-lupi. Se îndârjeau şi împotriva punţilor de scânduri, care erau reconstruite a doua zi.

Dahlia mă invitase. Pesemne că resimţea o oarecare vinovăţie faţă de mine, sau voia să creadă că viaţa ei îşi reluase sensul şi ţinea s-o arate. Dacă nu cumva va fi fost dintr-un soi de răutate, pentru plăcerea de a-i aduce laolaltă pe fostul soţ şi pe fostul amant.

Gândindu-mă mai bine, mi se părea că eram una dintre cauzele anexe ale depresiei ei. Purtarea mea rece, egoismul, scepticismul meu când îmi vorbea despre revoluţie. Pentru ea, doar asta conta, în afară de fiul ei: revoluţia ce va să vie, lupta celor din Puerto Rico împotriva imperialismului yankeu. Ea cultiva imaginea saint-sulpiciană a lui Che, nu fotografia romantică a lui Alberto Diaz Gutierrez, zis şi Korda, ce se găseşte pe toate tricourile din lume, şi pe Che din selva boliviană, cu câteva săptămâni înainte să moară, cu faţa febrilă, mâncată de barbă, cu hainele boţite, de parcă ar fi dormit pe o bancă dintr-o sală de aşteptare. Deja însemnat de soarta sa.

Nimic de-a face cu absurda autocelebrare a antropologilor de pe colina lor plină de grohotiş. Hector era un militant al revoluţiei universale.

Până una-alta, era cazat în vastul living al lui Don Chivas. Lângă el am recunoscut-o pe Bertha, soţia lui Don Chivas, o helveto-nemţoaică specialistă în istorie veche, pe care Don Thomas o angajase în Emporio pentru luxul de a întreţine o latinistă autentică, într-o ţară în care această limbă era şi mai exotică decât limba poporului tarasque. Cele două fiice ale Berthei, Atena şi Afrodita, cea din urmă la fel de urâtă şi de masivă ca maică-sa.

Hector era îmbrăcat într-un fel de ţinută de luptă, cu pantaloni de pânză şi cămaşă kaki cu multe buzunare şi buzunărele. Foarte brunet, arătând mai degrabă ca un conchistador decât ca un guerillero.

Cu el era un băiat tinerel, mai curând un flăcău de optsprezece-douăzeci de ani, foarte amerindian, cu chipul blajin şi inexpresiv, cu ochi negri, migdalaţi, şi o gură ce arăta o dantură perfectă, de un alb strălucitor ce ieşea în evidenţă pe faţa lui smeadă. În mod curios, Dahlia făcea pe stăpâna casei, turna suc de portocale în pahare, împărţea sendvişuri cu caşcaval şi şuncă.

Am întrebat de Fabio. Dahlia şi-a pus un deget pe buze. „Doarme, vrei să-l vezi?” Arăta spre camera ce dădea în living, cu uşa întredeschisă. N-am îndrăznit. „Mai târziu poate, dacă nu se trezeşte.”

Conversaţia se reluase, întorcându-se în jurul Revoluţiei din Salvador, al asasinării preoţilor, al masacrului de la Chalatenango.

„Şi azi? A întrebat Don Chivas. Acum, că toate astea au trecut, cine va continua lupta?”

Hector stătea în picioare, ca la o tribună. Ochii îi străluceau, el scăpăra de elocvenţă. Pesemne era obişnuit să ţină discursuri prin saloane. „După declaraţia franco-mexicană din anii '80, lumea i-a judecat pe Reagan şi pe clica sa, pretinsa sa coaliţie a bunăvoinţei faţă de America Latină, toţi vânduţi puterii corupte, unchiului Sam, vânduţi pentru arme, împrumuturi bancare, bacşişuri în dolari pe care-i pun la adăpost în insulele Cayman, în Antigua.

Aceasta ne e lupta din ziua de azi, trebuie să măturăm acest noroi, dar îţi pot spune, companero, că nu va fi uşor.” A vorbit cu ardoare despre Cayetano, pe care-l întâlnise în pădure lângă Chalatenango, un adevărat revoluţionar, pur şi dur, format pentru lupta de stradă, indiferent faţă de onoruri, bani sau moarte.

„Pentru noi – a început Don Chivas cu vocea sa puţin vătuită, şi mă întrebam dacă acest noiii includea şi pe oamenii de faţă sau se referea la specialiştii în istorie contemporană din rândurile cărora el se pretindea un eminent exemplu – pentru noi, e puţin cam greu de înţeles alianţa dintre Frontul Farabundo Marti şi Salvador Cayetano, care reprezintă tendinţa marxistă din Salvador, şi Biserica Catolică.” Şi a tras un fum din cigarillo. „Şi-ţi voi spune, e şi mai greu de înţeles alianţa catolicilor, oricât ar fi ei de progresişti, cu armata revoluţionară, care nu are altă soluţie decât violenţa.

Toate astea ni se par, cum să spun? Cumva monstruoase, contra naturii, nu?„ S-a întors către mine şi Dahlia, în căutarea unei aprobări. Şi a terminat grav, mândru de comparaţia sa: „In fine, e adevărat că există exemple de alianţe bizare, mă gândesc la Revoluţia Rusă, Biserica nu e neapărat de partea celor puternici.„ In acel moment, s-a auzit vocea blajină a lui Angel, amerindianul: „Prietene, oare nu e şi mai greu de înţeles atunci când Biserica nu e de partea celor săraci şi revoltaţi?”

A urmat o tăcere destul de lungă. Hector se aşezase să ciugulească nişte fursecuri. Afişa o mutră dispreţuitoare. Angel era la fel de nepăsător, nu mânca, dar bea punch. În acea clipă, m-am gândit la capcana în care căzuse Dahlia. Era una dintre acele fete care-şi irosesc viaţa înşelându-se în legătură cu sentimentele celorlalţi, cele pe care şi le-nchipuie, cele pe care cred că le inspiră ele. Dar poate că nici nu ştie să trăiască altfel.

Cât despre Hector, se vedea cu ochiul liber că-i dispreţuia pe oamenii pe la care trecea. Don Chivas, Bertha, acest cuplu de intelectuali mic-burghezi care trăiau în stil princiar în vila lor cu dale de marmură, la doi paşi de bordeiele Paraşutiştilor, de cotineţele în care se refugiau prostituatele din grădini pentru a scăpa de peştii lor.

Dar îşi ţinea gura. Răzbunarea sa consta, cumva, în faptul că îl indusese în invitaţia sa la Emporio pe acest amerindian, Angel din Chalatenango, taciturn şi zâmbitor, care ne privea pe rând şi care putea să ne spintece, cu duhul blândeţii, pe toţi, cam cum sunt tăiate fructele.

Am vrut să vorbesc despre Lili, despre laguna Orandino, despre camioanele care-i iau în fiecare dimineaţă pe copiii Paraşutiştilor la munca de câmp, despre femeile care trudesc zi de zi în fabricile de congelare şi de împachetare, pentru a îmbogăţi companii ca Mac Cormick sau Strawberry Lake.

I-am spus lui Hector: „Ai venit cumva să aduci şi aici flacăra revoluţiei?” Hector a zâmbit, dată fiind solemnitatea întrebării. A părut că reflectează, trăgând un fum: „Prietene, ar trebui să ştii că revoluţiile nu se fac cu sentimente, chiar dacă sunt sentimentele potrivite.”

Don Chivas a crezut că e bine să-i sară-n ajutor. Şi a adăugat, pentru urechile mele: „Ştii, noi aici avem experienţă, revoluţia, lupta armată, reforma agrară, naţionalizările şi chiar

revoltele indigene din Chiapas, le-am făcut pe toate. Suntem pe puţin cu un secol înaintea tuturor.”

Hector s-a strâmbat, fumul trabucului său îi înţepa ochii. „Un secol trece repede. Într-o bună zi, ne vom trezi că am întârziat cu un secol.”

Băutura circula, păhărelele de tequila, cele cu o cruce pe fund, hasta no verte Jesus. După atâtea schimburi de idei, Hector ostenise.

Şi-a schimbat stilul. Don Chivas şi-a adus chitara şi s-au apucat să cânte, pe rând, rondouri, melodii spaniole. Hector cânta bine, fetele Berthei s-au aşezat pe pernuţe, una lângă cealaltă, pentru a-l asculta. Lumina de la sfârşitul după-amiezii, caldă şi galbenă ca tequila din pahare, se filtra prin ochiurile colorate de geam ale ferestrei. Hector a început să cânte, refrenuri melancolice, amoroase, iar ochii săi negri străluceau de emoţie la umbra sprâncenelor sale dese.

Totul era cât se poate de romantic. Îmi puteam închipui că o sedusese pe Dahlia cu acele cântece, că-i căzuse în mreje, rând pe rând, dur şi casant când îşi expunea teoriile despre guerilla, dar şi tandru şi nostalgic când interpreta romanţele lui Agustin Lara, sau Lm Sandunga îndrăgită de Frida Kahlo.

Am tras concluzia că un geograf francez nu putea să înţeleagă o iotă din istoria recentă a Americii Latine, acest amestec de comedie şi tragedie, şi, fără îndoială, cu atât mai puţin din povestea de dragoste dintre Hector şi Dahlia – când din camera alăturată a ieşit Fabio, ca un prinţişor aurit. Nu-l ştiam decât din fotografii.

Chiar părea desprins dintr-o carte cu poze, cu părul ciufulit de la somn şi cu ochii încă plini de vise.

S-a ghemuit în poala Dahliei să asculte muzica. Moştenise graţia şi culoarea pielii de la mama sa şi ochii mari şi umezi de la tatăl său.

Ne-a observat unul după celălalt cu gravitatea copiilor, şi fiecare i-a zâmbit. Angel n-a părut emoţionat. Semăna cu Fabio, având o privire în acelaşi timp intimidată şi insistentă.

Am simţit o înfiorare pe care cu greu mi-o pot explica, ca şi când tot ce spusesem, toate acele frumoase fraze despre revoluţie şi despre religie, acea evocare a acordurilor trecute între Mitterrand şi Portillo, tragerile de timp precaute ale lui Reagan, care nu voia să-i dezavueze pe militarii represiunii din

America Latină, de teamă să nu asiste la răspândirea bolii contagioase a rebeliunii, totul era măturat de privirea acestui băieţel şi de cea a amerindianului din Chalatenango, cu forţa tinerească a celor care n-au nevoie de cuvinte. O forţă ce dădea pe dinafara istoriei ca lava dintr-un crater şi înainta lent, maiestuos, o forţă aidoma vieţii.

I-am lăsat pe Don Chivas şi pe Hector cu cântecele lor. I-am sărutat pe Dahlia şi pe Fabio. Nu eram sigur că-i voi mai revedea vreodată. Mi se năzărea că sunt un fel de plută în derivă de-a lungul unei coaste ceţoase.

Dacă aş fi putut, de-aş fi îndrăznit, aş fi traversat canalul pe una dintre punţile de scânduri pentru a intra în cartierul Paraşutiştilor, până la laguna Orandino. Pentru a o căuta pe Lili, pentru a mă cufunda în privirea ei, pentru a-i auzi vocea. Pentru a o observa în timp ce pregăteşte masa bătrânei pe care o numeşte bunică, înainte de a urca în maşina lui El Terrible, care-o duce să-şi câştige traiul în Grădini.

Dar m-am întors în apartamentul pustiu. Când m-am întins pe saltea, maşinile îşi reluau învârteala de fiecare seară prin străzile strâmte şi aglomerate, lansând, din claxoane, primele note din La Cucaracha, La Raspa, La Bamba.

Raphael a venit la Emporio. Când a intrat în bibliotecă, nu l-am recunoscut. Mi s-a părut mai înalt, mai puternic. Părul îi crescuse, era foarte des pe ţeasta lui rotundă, părea un eschimos.

S-a uitat la hărţile şi la notele mele. „La ce sunt bune?”

Am încercat să-i explic: „Pregătesc o călătorie de studii pe valea Tepalcatepec, am spus. Trebuie să-mi aleg drumul.” A luat una dintre foi pentru a o examina, cam dintr-o parte. „E drumul pe care-l vei urma?” Arăta linia fluviului, afluenţii, curbele de nivel.

„Trebuie să încerc să merg în linie dreaptă, să fac o secţiune.”

Tot nu înţelegea: „La ce bun să mergi în linie dreaptă?”

Am spus: „E o misiune de recunoaştere.”

Raphael nu s-a poticnit de cuvânt, deşi poate nu însemna mare lucru pentru el. A remarcat: „Dar, dacă mergi în linie dreaptă, nu vei putea întâlni oameni.”

Am dat din cap: „Nu, nu voi întâlni pe nimeni. E un studiu asupra pământului, nu am nevoie să întâlnesc oameni.” M-a

privit cu uimire: „Dar cum poţi studia pământul dacă nu te întâlneşti cu cei care locuiesc deasupra?” Era destul de logic, dar am preferat să schimb vorba.

Era trei după-amiază, ora pustie. Nu era nimeni la bibliotecă, în afară de Tina, o studentă însărcinată cu supravegherea, care părea cufundată în lectura unui fotoroman.

L-am dus pe Raphael în livada de portocali. Examina totul cu aceeaşi curiozitate: bazinul de a ulejos, fântâna oprită. Arborii în ghivecele lor, mesele de fier decorate cu nu ştiu ce reclame la o marcă de bere, umbrelele. A vrut să vadă şi cubiculele care seamănă cu nişte faguri (lui Don Thomas îi place să-i asemuiască pe cercetători cu albinele).

L-am dus să viziteze birourile pustii la ora prânzului. Ce l-a impresionat mai mult n-au fost nici calculatoarele, nici fotocopiatoarele, nici chiar proiectorul cu ecranul său, ci un cadran solar din secolul trecut, peceduit în zidul de cărămizi de la capătul curţii interioare. A citit formula în latină gravată pe o efigie de ipsos: In horas non mutatur.

M-a întrebat ce înseamnă, iar când i-am spus, a exclamat: „Dar n-are nici un sens! De ce a fost scrisă o asemenea minciună?” Urma să-i explic vanitatea foştilor proprietari ai clădirii, hacendachs Verdolaga, care se mândreau cu cunoştinţele lor umaniste ca Pickwick, dar Raphael şi-a urmat ideea: „Cunoşti tu două ore care să fie identice? Ai trăit deja zile care durau luni întregi şi altele care treceau într-o clipită?”

I-am atras atenţia că purta un ceas la încheietură, de când călătorise până în Pacific. Mi-a spus: „Dar nu e pentru mine, e pentru munca mea, patronul meu nu vrea să întârzii.” Eram surprins de veste: „Munceşti acum? Şi ce faci?” A fost cam evaziv. „Lucrez la piaţă, într-un magazin în care se vând seminţe.” S-a dat puţin înapoi, pentru a admira cadranul solar. „Fraza ta e idioată, a încheiat el, dar obiectul e folositor, voi putea fabrica unul pentru Campos, să-l aşez pe turnul unde se află observatorul astronomic.”

Am mers să ne aşezăm sub o umbrelă de soare. Am făcut două cafele la expresor. Raphael a vrut cafeaua cu mult zahăr. Privea, cu un amuzament copilăresc, cum se scurge zahărul brun din linguriţă,. Apoi mi-a povestit: „Nu mai locuiesc în Campos. Lucrez ca să pun bani deoparte, să pot călători în

continuare. La vârsta mea, trebuie să încerc totul, am multe de învăţat. Nu crezi?” I-am spus: „Dar prietenii tăi? Consilierul, cum îl cheamă?

— Anthony.

Jadi. El ne cere asta. Vrea să fim gata de plecare. Spune că trebuie să ne pregătim să ne ducem viaţa şi altundeva. Un băiat a plecat deja, e în Ciudad de Mexico, ne-a scris să ne anunţe că se căsătoreşte cu o fată de acolo.”

L-am privit fără să ştiu ce să spun. Mă încerca un soi de nelinişte la gândul că Raphael părăsise protecţia zidurilor înalte din Campos şi că se aruncase în Vale.

Poate că Raphael mi-a ghicit sentimentul, deoarece a vorbit despre altceva.

„Ţi-am mai spus cum s-au cunoscut tata şi mama?”

Tăceam, privindu-l, aşa că a continuat: „Tata e din neamul inuiţilor, de pe lacul Saint-Jean, la nord de Quebec, o regiune unde nu sunt drumuri, ci doar păduri şi râuri.

Când avea douăzeci de ani, tata a plecat la vânătoare, într-o iarnă, cu unchiul meu. Au mers zile întregi, fără să dea de urma vânatului, apoi i-a prins un viscol şi s-au rătăcit. Pe când înaintau să-şi regăsească drumul, tata a căzut într-o capcană de elan şi şi-a rupt piciorul. Nu mai putea merge, şi atunci unchiul meu i-a construit un adăpost, i-a lăsat merinde şi ulei pentru aprins focul şi a plecat să caute ajutor. A continuat să meargă spre sud până când a dat de o cale ferată şi s-a căţărat în primul tren care ducea lemne spre vest. Trenul a mers o noapte întreagă, până ce a trecut printr-un sătuc din pădure, şi atunci unchiul meu a sărit din tren şi a mers să bată la uşa unei case. Un bărbat a acceptat să-l caute pe tata cu sania sa. L-au adus în sat şi l-au îngrijit, i-au pus aţele şi bandaje, pentru că nu era medic în sat. Acolo unde era îngrijit, tata a cunoscut o tânără foarte frumoasă, cu părul blond şi ochii albaştri, s-au îndrăgostit pe dată. Când s-a vindecat, a plecat spre Saint-Jean, dar a făgăduit că se va întoarce, şi astfel s-au căsătorit. Tânăra se numea Marthe şi era mama. Au mers să trăiască la Râul-Lupului, unde tata a lucrat la un gater, şi acolo m-am născut şi eu.”

Raphael povestise simplu, fără să ridice vocea, părea un basm.

Dar povestea sa se termina mai trist: „Mama a murit. Era bolnavă de inimă, a murit când aveam zece ani. Tata n-a suportat şi a început să bea, s-a lăsat de muncă. Într-o seară, s-a bătut, a rănit pe cineva şi a fost băgat la puşcărie. Judecătorul m-a închis şi pe mine într-o mănăstire, dar am fugit de mai multe ori, şi de fiecare dată mă prindea poliţia şi mă aducea înapoi la internat. Atunci tata s-a hotărât să fugă, într-o zi în care prizonierii lucrau la ţară, a luat o maşină şi am plecat spre sud, până aici. Iată povestea mea.”

Am stat minute-n şir fară să ne vorbim, în zăpuşeala după-amiezii. Oraşul era suspendat. Era ceasul dulce în care lui Don Thomas îi plăcea să se cufunde în siestă. Pentru asta, aşternuse un pat de campanie în biroul său, la celălalt capăt din Emporio, într-o fostă cameră de serviciu. Când i-am aflat meteahna, i-am povestit despre Saint-Pol Roux; i-a plăcut atât de mult, că înainte de a moţăi îşi agăţa pe uşă o tăbliţă pe care scria: „Directorul munceşte.”

Curând avea să se lase seara, iar maşinile îşi reluau mersul. Pe acelaşi ton pe care îmi spusese povestea de dragoste dintre tatăl său şi mama sa, Raphael a spus: „Mi-ai cerut să-ţi scriu tot ce merită povestit despre Campos.

Voi face acest lucru, deoarece Campos nu mai există. Aşa a spus Consilierul. A primit o scrisoare recomandată de la proprietarul terenului, avem patruzeci şi cinci de zile să plecăm în altă parte.”

Vestea m-a uimit. Ştiam că planează o ameninţare şi circulau unele zvonuri despre colonia din Campos. Dar habar nu aveam că era ceva iminent. Am vrut să-i spun lui Raphael că nu era totul pierdut, că-i puteam mobiliza pe oamenii din Emporio, pe antropologi, că am putea vorbi cu Aranzas.

Dar Raphael nu asculta. Era puţin exaltat: „Consilierul ne prevenise că trăim deasupra unui vulcan, că într-o zi vulcanul se va trezi, şi totul se va termina. Nu cunoaştem nici ziua, nici ora. De aceea trebuie să plecăm astăzi. Trebuie s-o luăm de la capăt altundeva.”

Avea o voce tânără şi proaspătă, mi se părea c-o ascult pe Lili vorbind despre plecarea sa spre graniţă. În acelaşi timp, îi puteam simţi neliniştea. Campos era satul său. Când sosise aici, era încă un copil răzvrătit care nu vorbea cu nimeni. Acum devenise bărbat.

„Unde vă veţi duce?” Am pus întrebarea ştiind că încălcăm o lege din Campos, aceea de a nu vorbi niciodată despre viitor.

Şi totuşi, Raphael mi-a răspuns: „Vom merge spre sud. Nu cunosc locul, nimeni nu-l cunoaşte. Jadi a visat la un loc, la miazăzi, pe mare. Poate că vom trăi acolo. Vom vedea.”

Voiam să ştiu mai multe. I-aş fi vorbit de amănunte: bani, paşapoarte. Am înţeles că nu folosea la nimic. La fel de bine i-aş fi putut cere o hartă, itinerare, curse de autocar.

Raphael părea visător. Apoi a spus: „De un singur lucru îmi pare rău. Jadi e bătrân. Nu ştiu dacă mai e în stare să călătorească acum. Spune că ne va părăsi şi se va întoarce la el acasă, la familia lui. Dar avem nevoie de el.” înainte să plece, Raphael mi-a arătat un lucru ciudat. A scos din cămaşă o foaie de hârtie pe care a despăturit-o şi pe care era desenul pe care-l reproduc aici: „Vezi, mi-a spus el, ca răspuns la neliniştea mea, şi eu călătoresc după o hartă. Nu e o hartă a pământului, ci un petic de cer pe care l-am ales şi pe care l-am desenat pentru tine.”

Apoi şi-a suflecat mâneca pentru a-mi arăta încheietura stângă.

Am văzut, pe pielea-i smeadă, şapte arsuri ce reprezentau acelaşi desen. „L-am făcut cu un cui înroşit în foc. Ca să nu mă rătăcesc.”

Era în privirea sa o furie liniştită. Îmi amintesc că în acea clipă am resimţit un vid şi mi-au ţiuit urechile, pentru că tocmai înţelesesem nebunia locuitorilor din Campos şi a Consilierului lor, tot ceea ce îi condamna în ochii oamenilor obişnuiţi, tot ceea ce îi izgonea din Vale.

Mă întorc la Orandino ca în locul cel mai viu din Vale.

Laguna nu e foarte mare. Iarna, în anotimpul secetos, apa este de un albastru profund. Seara, rândunelele zboară atât de jos, că aripile le ating suprafaţa apei şi o fac să tremure. Culeg, în trecere, câte o gură de apă, poate şi vreo gânganie.

La început, Paraşutiştii se aşezaseră la marginea lagunei, pe tot malul, pentru a profita de apă şi a prinde broaşte. Apoi, într-o zi, am remarcat un gard de lemn pe malul sudic. La puţin timp după aceea, au venit buldozerele, să facă una cu pământul vreo cincizeci de cotineţe şi să niveleze terenul. Se pare că e un proiect finanţat de numeroasele bănci din Vale, pentru a crea

un cartier rezidenţial de lux, cu grădini, o piscină deschisă şi un teren de golf. Se va numi Orandino, pur şi simplu.

Naguat/ato Uacus, care locuieşte nu foarte departe, îmi explică dedesubturile afacerii: avocaţii şi notarii din Vale s-au asociat pentru un împrumut la bănci. Avocatul Aranzas şi-a luat toate precauţiile: cei mai mulţi Paraşutişti sunt pe statul său de plată.

Probabil că nu s-au aşezat pe malul lacului din întâmplare. Terenul aparţinea ultimei supravieţuitoare a uneia dintre marile familii din Vale, o fată bătrână pe nume Antonina Escalante. Trimiţându-i pe aceste pământuri, Aranzas pregătea ordinul de expropriere, în virtutea legilor revoluţionare care atribuiau parcelele neocupate ţăranilor fără pământ. Nu mai rămânea decât să li se răscumpere loturile, pentru o sumă derizorie pe care n-o puteau refuza.

De cealaltă parte a lacului, situaţia rămânea neschimbată.

Coliba bunicii lui Lili era tot acolo. Am ciocănit în uşa deschisă şi am intrat. În bucătărie, am zărit o mogâldeaţă neagră: era Dona Tilla, aşezată pe scăunelul de copil, ca o vrăjitoare.

Nici nu s-a clintit când am intrat. Pe faţa ei de culoarea argăselii vechi, ochii păreau două pete sticloase. Cum se întâmplă adesea cu orbii, bătrâna nu se teme de nimic. Mi-a simţit prezenţa, dar n-a schiţat nici un gest.

La un moment dat, a ţipat cu o voce neplăcută: „Cine e?”

Apoi: „Pleacă de-aici!”

Ar fii trebuit să-ncerc s-o duc cu zăhărelul, să-i aduc un bidon de suc, biscuiţi umpluţi. Aş fi aşteptat-o pe Lili.

Dar Lili nu va veni azi. Beto, unul dintre ţâncii care mă spionează de fiecare dată când o vizitez pe Lili, un băiat amerindian cu faţa ingrată, ascuţită ca o lamă de cuţit, îmi spune că El Terrible a luat-o cu maşina ieri-seară. I-am cumpărat de la Don Jorge bomboane, să le împartă cu ceilalţi ţânci din cartier. Poate că mai degrabă şi le va piti pe undeva, într-un ungher, la înălţime, să nu i le ia câinii.

Oraşul Paraşutiştilor se întinde pe mai mulţi kilometri, de-a lungul canalului de irigaţii. Nimeni nu se aventurează pe-acolo, nici măcar vreun antropolog în căutare de subiecte. Aceşti oameni nu există aievea. Sunt fantome.

Pe timpul zilei, nu mă întâlnesc aproape cu nimeni. Drumurile de pământ parcă ar fi bombardate, noroiul lor nu se usucă niciodată, nici atunci când nu plouă. Apa canalului se infiltrează în pământul negricios, impregnând-o de mirosul ei.

Am făcut cunoştinţă cu câţiva ţânci de pe canal. Firmin, care locuieşte în casa de lângă Dona Tilla. Beto, Fulo şi alţi câţiva, cărora le-am uitat numele. Sunt agresivi şi răutăcioşi, dar s-au obişnuit să mă vadă, sau poate să primească bomboane şi chicles.

Aici cei mai mulţi copii lucrează. Camioanele vin să-i ia împreună cu femeile, când se crapă de ziuă, şi-i duc pe câmpurile de căpşune. În anotimpul culesului, mulţi îşi însoţesc mamele în fabricile de ambalare şi congelare de la ieşirea din oraş, pe drumul spre Carapan şi Yurecuaro. Fabricile au nume care sună bine. Le-aş fi putut menţiona în conferinţa mea. Se numesc El Duero, Azteca, Rio Frio, Cornucopia Co. Ele fac parte din ARCEC, Asociaţia Regională de Congelare şi de Exportare a Căpşunelor.

Sunt mari castele de ciment cenuşiu, înconjurate de parcări unde se învârteşte în permanenţă un carusel de semiremorci şi pe care unul dintre economiştii din Emporio le-a comparat, amabil, cu nişte stupi. Într-adevăr, fabricile zumzăie din cauza compresoarelor care produc gheaţă zi şi noapte.

Am vrut să vizitez una dintre fabrici, dar n-am putut. Un gardian înarmat, în uniformă gri, mi-a explicat că e interzis din motive de igienă. Mi-a povestit despre sasurile dotate cu suflante pentru dat muştele afară şi despre razele ultraviolete pentru omorât microbii. În acelaşi timp, mă gândeam la ţâncii în zdrenţe care trec în fiecare dimineaţă prin aceste uşi. Oare îi trimit la duşuri înainte de a-i pune să rupă cozile căpşunelor? Mi s-a părut că gardianul îşi bate joc de mine. Poate că semănăm cu un muscoi curios care urma să bâzâie pe la urechile administratorilor. Pesemne citiseră El Imperialismo fresa al lui Ernest Feder şi nu le plăcuse.

În prăvălia lui Don Jorge, aştept întoarcerea camioanelor.

Don Jorge, băcanul, este un bărbat de vreo cincizeci de ani care sporovăieşte cu dragă inimă. Deja mi-a povestit de mai multe ori despre viaţa sa de dincolo, când lucra la căile ferate în Detroit, statul Michigan. Şchiopătează, pentru că i-a căzut o şină peste laba piciorului şi i-a retezat patru degete. Dar

consideră că acel accident a fost o binecuvântare cerească, deoarece compania de cale ferată îi plăteşte, din acea zi, o mică pensie, cu care şi-a putut cumpăra băcănia. Mi-a arătat cârdul său mica, de securitate socială, şi permisul de conducere. Pe fotografia plastifiată, nu e „Don”

Jorge. E smead, cu chipul barat de o mustaţă deasă, seamănă cu orice alt imigrant venit din sud. I-am putut citi data naşterii, octombrie 1938. Avea cinci ani când vulcanul Paricutân s-a înălţat pe un câmp, către Angahuan. Dar nu-şi aminteşte nimic.

Pe la trei după-amiaza, sosesc camioanele. Drumul canalului e desfundat şi strâmt, camioanele nu încap. Se întorc pe un terasament, la intrarea în ansamblul rezidenţial Huertas, în faţă la tortilkria.

Dintr-odată, cartierul se umple. Grupuri de femei, îmbrăcate în zdrenţe prăfoase, pantaloni şi adidaşi pe sub fustele lipsite de formă, cu capetele înfăşurate în lenjerii vechi. Vorbesc tare, râd.

În urma lor merg copii, tot în zdrenţe, cu chipurile înnegrite. Au saci de plastic cu căpşune şterpelite de pe câmp. Nu râd, nu vorbesc. Soarele care le-a pârjolit feţele le-a încins şi limbile.

Este ora la care Don Jorge face afaceri.

Stau mai deoparte, într-un ungher al prăvăliei, sorbindu-mi sucul acidulat cu înghiţituri mici, şi privesc femeile care defilează.

Bătrâne drapate în şaluri albastre, prăfoase, tinere însoţite de copii cu picioarele goale în galoşi sau încălţaţi în bascheţi prea mari legaţi cu sforicele. Ele cumpără de doi bani bomboane, biscuiţi, ţigări la bucată. Don Jorge le serveşte, cu polonicul, Kulay (Cool-Aid) rozaliu în pungi de plastic, pe care le vor suge afară.

Fumez o ţigară la soare, în faţa prăvăliei, când sunt abordat de doi copilaşi, băiat şi fată, de cinci şi şapte ani, murdari, mucoşi şi zdrenţăroşi. Îi cheamă Adam şi Eva. Nu au figuri amerindiene, precum ceilalţi ţânci din cartierul Paraşutiştilor, ci limpezi, cu păr blond şi ochi verzi. Vin din Altos din Jalisco, din Teocaltiche. Cerşesc, fetiţa are o voce smiorcăită.

Îi cunosc. I-am văzut deja la Don Chivas, într-o după-amiază de duminică. Stăteam la taclale, cred că era şi Dahlia acolo. Au sunat la uşă, slujnica a ieşit să deschidă, şi dintr-odată ni s-au înfăţişat aceşti doi sărăcuţi, strânşi unul lângă celălalt, cu clăile de păr amestecate, cu ochii plini de răceală, se strâmbau la soare înălţându-se pe vârfuri pentru a privi înăuntrul acelui palat. Fetiţa îşi trăgea frăţiorul de mânecă, iar el încerca să-şi ţină, cu o mână, pantalonii care-i cădeau în vine.

„Ce vor?”, a întrebat Don Chivas.

Iar fetiţa, cu aceeaşi voce piţigăiată, ca un elev care-şi recită lecţia:„…Dacă ne puteţi da şi nouă nişte fructe, să v-ajute Dumnezeu…”

Sigur zărise coşul de fructe rămas pe masă, încă plin de mere roşii şi de struguri, în jurul cărora bâzâiau viespile. Don Chivas s-a întors cu un aer plictisit şi a spus bonei: „Dă-le o pungă de plastic să strângă goyave şi mango căzute prin grădină şi dă-le şi nişte pâine care a început să se întărească.”

N-am uitat această întâmplare.

Acum Adam şi Eva se opriseră în faţa prăvăliei lui Don Jorge, micuţa psalmodia ceva de neînţeles, fără să întindă mâna. Bănuţi, ceva de mâncare.

Am intrat în prăvălie să cumpăr câteva gume de mestecat Tigru, nişte marshmallows mucede, pe care Don Jorge le-a pus într-o pungă. Când le-am dat pe toate Evei, nu-i venea să creadă că are voie să le păstreze, chiar şi punga de plastic roz o intimida. Apoi s-a întors pe călcâie şi a plecat strângându-şi punga la piept, mergea prea repede, iar Adam o urma smiorcăindu-se, tropăind, cu pantalonii care i-o luau la vale.

Am mai aşteptat puţin. Speram că, orice s-ar fi întâmplat, Lili s-ar fi întors să-şi vadă bunica. Lili a mea, cu chip de copil, cu trup de femeie, cu viaţa pierdută.

Mă gândeam la portretul ei împreună cu El Terrible, ea şi cu privirea ei extatică, ca şi când ar fi băut şi ar fi fumat, şi peştele cu o pălărie de cow-boy, cu pielea ciupită de vărsat şi aducând a general neserios, în grădina Atlas, unde odinioară soldaţii Regelui Cristos îi împuşcaseră pe federali.

În colibe, de-a lungul canalului, până la zidul Orandino, femeile pregăteau masa, iar fumul care urca din grătare răspândea un miros amestecat de bucătărie şi de gaz. Soarele

poleia acoperişurile de tablă. Totul avea un aer sărbătoresc şi totodată singuratic, resimţeam greutatea timpului, ca şi când pământul ar fi basculat şi ar fi împins tot ce exista spre abisul orizontului tivit de vulcani.

Nu ştiu de ce, mi-am amintit ce spusese Raphael în bibliotecă: Nu cunoaştem nici ziua, nici ora.

Am mers până la puntea de scânduri care trecea peste canal, graniţa cu bogătaşii din Huertas, şi am pătruns în ansamblul rezidenţial printr-o spărtură în gard, pe unde trecuseră Adam şi Eva.

Dahlia era în livada de portocali din Emporio pentru cafeaua de la prânz. Şedea timidă la un capăt de masă dreptunghiulară, cu ochii plecaţi. De când locuia împreună cu Hector şi Fabio acasă la Don Chivas, n-o mai vedeam. Părea nefericită. Era palidă, Ciudad de Mexico şi capa sa de pucioasă îi şterseseră de pe chip strălucirea sa de creolă. Alături de Bertha şi de soţul ei, părea o copilă.

Se întruniseră acolo istoricii şi sociologii, şi chiar naguatlato Juan Uacus, pentru a-l sărbători pe Thomas Moises. Antropologii se abţinuseră. Se zvonea că urzeau un complot pentru a lua puterea în Emporio.

Din toată echipa lor, doar Ariana Luz şi Garci Lazaro erau acolo. Se zvonea şi că Ariana era slăbiciunea lui Thomas Moises, că se îndrăgostise lulea de ea şi că ea îl urma ca o umbră pentru a-l trăda mai bine. Era „urechea” facţiunii antropologilor şi le raporta tot ce putea să dea apă la moară funestului lor plan.

Prezenţa în Emporio a revoluţionarului Hector Gomez pesemne că era pentru ei mană cerească. Când Don Thomas îl invitase în mod oficial pe salvadorian să participe la un seminar de istorie contemporană, Guillermo şi gaşca sa pricepuseră că venise momentul acţiunii. Scriseseră un raport la Ministerul Educaţiei şi întocmiseră un dosar secret, cu sprijinul notabilităţilor.

Hector stătea alături de Thomas Moises, cu amerindianul Angel puţin mai în spatele său. Îşi fuma trabucul cu un aer detaşat, cu ochii întredeschişi, fără să asculte ce se vorbea. Don Thomas a anunţat conferinţa de vineri, care se intitula simplu: „Revoluţii”.

Fără a-şi pierde expresia de indiferenţă, Hector a vorbit despre ce trăise în Salvador, despre moartea Monseniorului Romero, despre revoltele studenţeşti şi despre represiune.

Când a isprăvit de vorbit, Garci şi-a început atacul. Cu vocea sa scârţâitoare, cu accentul său cumva manierat, de castilian, dar cu o sclipire veninoasă în ochii săi bulbucaţi, albaştri-verzui: „Hector, te-am auzit vorbind despre Monseniorul Romero. Nu cumva era un terorist?” A spus acest lucru cu blândeţe, într-un moment în care conversaţia lâncezea, şi fiecare îşi vârâse nasul în ceaşca de cafea.

Toate privirile se întorseseră spre Hector, chiar şi Don Thomas amuţise, cu ceaşca la jumătatea distanţei până la gură. Am văzut în ochii Dahliei o scânteiere indignată, înfierbântată. Am remarcat că-i tremurau buzele.

„Ar trebui să-ţi fie ruşine de ce-ai spus, Garci.”

Se ridicase, cu mâinile pe masă, pentru a vorbi mai bine. I se adresa lui Garci, doar lui. A continuat: „Nu ştiu dacă spui asta pentru că habar nu ai de istoria Salvadorului sau pentru că vrei să pari inteligent, ţinându-le hangul celor care l-au asasinat pe episcopul Oscar Arnulfo Romero, vocea celor lipsiţi de glas, omul care vorbea în numele celor cărora Biserica s-ar fi cuvenit să le ia apărarea. In numele celor uitaţi, pe care cei bogaţi şi puternici îi tratează ca pe duşmanii lor.”

Ea s-a întrerupt, într-o tăcere impresionantă, şi fiecare dintre noi rămânea în aşteptarea replicii care urma să vină. Dahlia era în picioare, cu toate privirile aţintite asupra ei. Era foarte frumoasă în acea clipă, dramatică, o actriţă pe scenă.

„Au trecut mai bine de zece ani de când Monseniorul Romero a fost asasinat pe când ţinea o slujbă pentru canceroşi, în biserica Medaliei-Tămăduitoare, iar cei care l-au ucis sunt aceiaşi care-l acuzau pe Cristos, sunt militarii, emisarii CIA trimişi de Ronald Reagan. Iar când foloseşti cuvântul „terorist„, ar trebui să ştii că Monseniorul Romero îşi iertase ucigaşii chiar dinainte să-l omoare, şi în fiecare duminică oamenii veneau în Catedrala San Salvador să-l asculte, pentru că era lumina lor, iar presa îi transmitea cuvintele în lumea întreagă şi guvernul trebuia de fiecare dată să-l contrazică; n-avem nevoie să-i căutăm pe cei care l-au omorât, pe cei care au fost autorii morali ai crimei, deoarece au spus-o şi au repetat-o, că, dacă Monseniorul Romero continua să predice, nu-i mai puteau

garanta securitatea. Iar în biserica bolnavilor de cancer el le-a spus asta celor care voiau să-l omoare, suntem unul şi acelaşi popor, săracii sunt fraţii noştri şi surorile noastre, le-a reamindt cuvântul lui Dumnezeu, să nu ucizi, soldatul trebuie să nu se supună ordinelor şi să lase armele jos, a cuvântat pentru ultima oară în acea zi, în numele lui Dumnezeu, în numele poporului care suferă şi care se roagă proniei cereşti, vă rog, vă implor, vă ordon, încetaţi represiunea!”

Dahlia s-a oprit, cu ochii strălucitori, cu cârlionţii zburliţi, şi, dintr-odată, în tăcerea care a urmat, s-a petrecut acel lucru incredibil, în livada de portocali din Emporio, în zăpuşeala de la prânz, s-au pornit ropote de aplauze, mai întâi Hector şi amerindianul, apoi toată lumea, mai puţin Garci şi Ariana, iar Dahlia a rămas în picioare, cu faţa îmbujorată, frumoasă ca o icoană.

Şi ni se părea că Monseniorul Romero era şi el prezent printre noi, că vorbise şi pentru ei, pentru Paraşutiştii de pe canal, pentru femeile şi copiii gârboviţi în fiecare zi pe câmpurile de căpşune, închişi în fabricile de congelare.

Cred că în clipa aceea eram cu toţii, într-o măsură mai mică sau mai mare, îndrăgostiţi de Dahlia. Chiar şi Garci era, pesemne, tulburat, pentru că a fost primul care s-a ridicat, tuşind, şi dus a fost, iar Ariana nu l-a mai urmat. Don Thomas a rămas cu Dahlia.

O vedea pentru prima dată cu adevărat, nu ca pe studenta zăpăcită despre care vorbeau toţi băieţii între ei, acea creolă drăguţă cu ochi de catifea, ci o femeie adevărată, inteligentă, pătimaşă, care ştia să ţină piept cuiva, care avea ceva de spus.

Când m-am apropiat, am auzit că o întreba despre Porto Rico, iar ea îi vorbea despre problemele sociale, despre femeile bătute şi părăsite, despre droguri, despre SIDA care făcea ravagii în cartierele populare din San Juan. Am crezut că Don Thomas voia s-o integreze în echipa de cercetători, îi oferea o conferinţă de vineri despre ţara sa. Spunea o banalitate, ceva de genul: „. nimeni nu ştie ce e Porto Rico, toţi cred că e o insulă unde se bea rom şi se dansează salsa.”

Dahlia era în centrul unui mic grup, Menendez, Rosa secretara, Hector şi Angel şi, bineînţeles, Don Chivas şi Bertha, pe care discursul ei îi entuziasmase.

Râdea, era radioasă, uitase de toată viaţa ei, atât de neagră.

Mi-am spus că poate, în sfârşit, îşi găsise şi ea locul.

Don Thomas era puţin mai într-o parte, cu mâinile în buzunarele cămăşii sale guayabera bleu-ciel, cu capul într-o parte, cu un zâmbet părintesc pe chip, cu burtica lui rotunjoară, cu părul negru cu şuviţe cărunte, care-i dădeau aerul unui pandit de treabă.

Emporio cunoştea astfel un scurt răgaz în bătălia pentru putere.

Don Thomas habar nu avea, sau nu voia să ştie: era trădat de cea mai mare parte a celor care îl înconjurau, cum fusese Monseniorul Romero. Îşi savura, fară îndoială, ultimele sale clipe de pace, fericirea unor schimburi intelectuale, când un revoluţionar, omul său de încredere şi fosta sa soţiepasionaria se puteau întâlni liber în antrepozitul gândirii şi al cunoaşterii, în inima unuia dintre statele cele mai tradiţionaliste din Uniunea Mexicană.

Totuşi, am resimţit o vagă greaţă, o stare de rău, la ideea că toate acestea nu erau decât un joc, o pantomimă fară multe consecinţe, doar discuţiile studenţilor între ei, seara, în cafenelele din oraş, sau întâlnirile mondene în turnul lui Menendez de pe colina antropologilor.

Aşteptam lăsarea serii. In câteva minute, câteva ore, maşinile 4 x 4 şi SUV-urile căpşunarilor aveau să iasă din pământ, şarpe lung de metal ce încercuia oraşul în duduitul motoarelor şi sunetele claxoanelor, în bubuiturile başilor înzecite de boxe; un apendice al acestuia ar înainta de-a lungul grădinilor din Mahala, iar celălalt ar aluneca, pierzându-se în depărtare, pe drumul vulcanilor. Fără ca nimeni să se gândească la fete, la Lili din lagună, prizoniere ale celor care le cazau. Era irezistibil.

Am lăsat în urmă Emporio şi m-am afundat în oraşul încă toropit de soare.

Îmi petrec zilele şi unele nopţi în cartierul Orandino. Pe măsură ce se apropie data plecării spre Tepalcatepec, nerăbdarea mea sporeşte. Mi se pare că acolo, pe acea linie dreaptă imaginară pe care am trasat-o peste munţi şi văi, voi găsi motivul venirii mele în această ţară. Soluţia unei enigme, la fel de greu de surprins ca şi secretele de nemărturisit care se

ascund dindărătul zidurilor înalte din Mahalaua de toleranţă, unde Lili e sechestrată de El Terrible.

M-am gândit să depun o plângere la poliţie, să scriu un articol pentru Ltf Jornada. N-am avut curajul. Sunt un străin.

În fiecare dimineaţă, când se crapă de ziuă, sunt pe drumeagul de pământ parcurs de camioanele căpşunarilor. Pe platformele fară prelată întrezăresc forme omeneşti, înfăşurate în pânze de sac pentru a se adăposti de frig şi de praf.

În fiecare dimineaţă, o vizitez pe Dona Tilla. Nădăjduiesc, în pofida oricărei evidenţe, că Lili se va întoarce. Bătută, umilită, dar liberă. Gata pentru marea sa plecare.

Casa e întunecată şi friguroasă.

Dona Tilla e chircită în fundul alcovului său, lângă pat. Am impresia că nu doarme niciodată. Seamănă cu un păianjen bătrân, pe care frigul l-a mai amorţit şi l-a făcut inofensiv.

Intru fără să fac zgomot, dar ea îmi ghiceşte prezenţa, îmi simte căldura, mirosul. Şi ţipă, cu vocea ei arţăgoasă: „Cine e?”

Niciodată nu mi-am spus numele, îmi închipui că nu şi-l va aminti.

Spun: „Prietenul Lilianei.” îmi depun ofrandele pe genunchii ei, biscuiţii cu umplutură de nalbă care-i plac, turtă dulce, ciocolată neagră. Dona Tilla nu mulţumeşte. Nu suflă un cuvinţel, nu mă întreabă niciodată de ce vin, ce caut. Rămâne pe scăunelul ei, cu mâinile-i bătrâne, înnegrite, în poală, pentru a ţine cadourile mele în şorţ. Picioarele, striate de vene noduroase, cu unghii ca nişte gheare, sunt pe jumătate băgate în nişte şlapi.

Vorbesc puţin, cu o voce monotonă, nu sunt sigur că-mi înţelege limba. Îi vorbesc despre Lili, despre viaţa ei când era mică, la Oaxaca, despre tatăl ei care o bătea, despre speranţele ei de a-şi duce viaţa altundeva, într-un loc în care ar fi liberă.

Când mă îndepărtez şi rămân în faţa casei fumând, o aud cum mormăie, printre dinţi, o litanie de înjurături, chingada, chingada vaina, hembra, perra. Sau o aud cum se ridică să scotocească prin bucătărie.

Foloseşte o găleată să-şi facă nevoile, în spatele unei perdele.

Ronţăie câţiva biscuiţi, pe care-i înmoaie într-un pahar înainte de a-i strivi între gingiile sale ştirbe. Uneori merge până la uşa casei târşâindu-şi scăunelul. Face câţiva paşi afară, la

soare, sprijinindu-se într-o coadă de mătură pe post de toiag. La lumină, părul ei foarte lung, cenuşiu şi des, luceşte ca o coamă. Seamănă cu o străveche statuie ieşită dintr-un templu.

Se aşază, micuţă şi foarte dreaptă, cu ochii închişi din pricina luminii, fară să dea drumul cozii de mătură. Nepăsătoare, semeaţă.

Ea a primit-o pe Lili când fugea de tatăl ei. Era mult de-atunci.

Apoi au sosit Paraşutiştii şi au pus stăpânire pe Orandino. Şi Dona Tilla s-a scufundat, puţin câte puţin, în nebunia senilităţii. Din când în când, îşi mai redeschide pleoapele, şi-i întâlnesc privirea tulburată de cataractă. Mi se pare că vrea să-mi spună ceva ce nu înţeleg.

În Orandino toţi se tem de ea şi o respectă, mai puţin copiii care intră în colibă să-i şterpelească biscuiţi. Femeile din cartier îi aduc de mâncare în fiecare seară, orez şi o fiertură. Lili plăteşte o fetiţă din vecini să dea cu mătura de dimineaţă şi să-i golească găleata în canal. Se pare că, într-o zi, o femeie şi-a adus copilul căzut din vârful unui copac, înţepenit de moarte, iar Dona Tilla i-a masat fontanela, i-a suflat în gură, iar copilul a înviat şi a plâns.

Merg spre groapa de gunoi. Se află la ieşirea din Vale, după colina antropologilor, pe drumul spre vulcani. Este pământul stăpânit de copiii Paraşutiştilor.

Oamenii din Vale care-şi petrec un sfârşit de săptămână la malul mării sau care se duc la picnic în parcul natural al vulcanilor, împreună cu copiii lor, trec pe lângă muntele de deşeuri fără să se oprească. Doar uneori, să arunce un sac de gunoi sau să scape de vreun obiect mai incomod pe care nu l-au vrut benele gunoierilor.

Şi nici în acest caz nu se opresc. Camionetele lor încetinesc pe pantă, împing obiectul la poalele muntelui, apoi o zbughesc cu toată viteza, urcând geamurile, din cauza putorii şi a muştelor.

Beto, cu chip de amerindian. El m-a dus prima oară la groapa de gunoi. Merge acolo în fiecare zi, în speranţa că va găsi ceva de vândut. În josul drumului, la o cotitură, s-a instalat o tarabă cu vechituri, ţinută de un moşneag ce seamănă cu un soldat de la revoluţie, moţăind sub un acoperiş de tablă. Cumpără şi vinde.

Ţâncii îi aduc un pneu de camion scos de pe jantă, o placă de fier ruginit, bidoane de plastic, oale de pământ ciobite, sârmă electrică, robinete, cartoane vechi.

Mă priveşte trecând fără a fi surprins. De multă vreme, lumea se rezumă pentru el la această cotitură a drumului în care s-a oprit, la camioanele care-şi dau duhul urcând pe coasta vulcanilor, la muntele de spurcăciuni al cărui metan arde zi şi noapte. Dincolo, poate că pentru el nu mai e nimic, doar un şanţ circular, adânc, în care se prăbuşesc oamenii după moarte.

Beto e cu mult înaintea mea. A început să se urce pe mormanele de gunoi descărcat. Deasupra noastră, cerul e de un albastru viu. Vântul rece alungă fumul, dar acesta se învârtejeşte şi se-ntoarce, cu o răsuflare pestilenţială. La capătul drumului trasat de benele gunoierilor, deşeurile recente alcătuiesc un fel de baraj, o morenă. Acolo lucrează cei mai mulţi copii. Sunt vreo douăzeci, poate mai mulţi, ca nişte mici gângănii negre. Caută resturi, tortillas uscate, pachete de pâine feliată râncede, să le vândă crescătorilor de porci. Alţii sunt mai sus, pentru a da peste un pneu abandonat, carton sau cupru. Scotocesc cu mâinile goale sau cu un băţ cu nişte cuie la capăt, pe post de cârlig.

În jurul lor muntele fumegă. Nu printr-o singură gură, ca vulcanii, ci ca şi când ar fi fost străbătut de un incendiu, al cărui jăratic s-ar mai aprinde când şi când. Fuioare de fum uşor, acru, gălbui, ce se înfăşoară pe cerul senin.

Aerul e tăcut, soarele pârjoleşte. Nu sunt păsări sau gâze, doar aceste muşte plate ce se lipesc de feţe şi de mâini. L-am pierdut din vedere pe Beto. Rămân la marginea morenei, la capătul drumului pe care benele l-au croit prin gunoaie. De cealaltă parte, acolo unde bătrânul soldat şi-a instalat taraba, sacii zburători s-au agăţat de crengile copacilor, de braţele cactuşilor.

În seara aceea, când am mers la biblioteca din Emporio, studenta Tina mi-a dat un plic mare pe care am recunoscut scrisul cu litere de tipar al lui Raphael Zacharie. Plicul conţinea mai multe foi, care continuau POVESTEA LUI RAPHAEL „Mi-a plăcut Campos din prima, chiar dacă la început era greu.

Aveam atâtea de învăţat despre noua mea viaţă. Trebuia să uit tot ce şdusem la Râul-Lupului, şcoala de la mănăstire,

rugăciunile înainte de orele de curs, slujba de la ora şase, spovedania obligatorie. După moartea mamei, tata a început să bea, iar eu eram tot timpul nervos, nu ascultam pe nimeni, refuzam regulile. Când tata a hotărât să mă ducă în Mexic, credeam că nu mă voi întoarce niciodată. Bunica m-a ajutat să-mi pregătesc o valiză, m-a însoţit până la maşină şi mi-a făcut semne cu batista când a pornit maşina, îmi amintesc de drumul care defila înapoi, luând cu el căsuţele albe şi copacii cu frunze ruginite de toamnă. Am mers zile întregi, apoi maşina a făcut pană undeva, într-o ţară în care ningea. Am lăsat maşina pe marginea drumului şi am continuat spre miazăzi, peste câmpii. Am trecut graniţa în Mexic într-un sătuc, îmi amintesc numele, Palomas, deoarece tata mi-a spus că însemna Turturele.

Am călătorit în autocare, dormeam prin gări sau grădini publice, era vreme frumoasă. Când am sosit la Campos, amintirile vieţii mele se ştergeau deja. Asta şi voia tata, s-o uit pe mama, cu faţa ca de ceară pe perna de la spital, cu mâinile îngheţate. S-o uit şi pe bunica inuită, şi pe toţi cei din familia mea, să ajungă nişte străini pentru mine. Chiar şi tata îmi devenise străin.„ „La Campos, avem treabă tot timpul. Oodham mi-a arătat ce e de făcut şi ce nu. La început, nu-l ascultam, nici nu-l priveam.

Apoi am acceptat să-mi fie îndrumător.

La Campos, totul e diferit.

De pildă, nu există WC-uri moderne. Băieţii se uşurează pe tarla, iar fetele merg în locuri adăpostite de crengi. De căcat, ne căcăm seara, după lăsarea întunericului. Băieţii fac asta în grup, într-un şanţ pe care-l acoperă apoi cu puţin pământ. După aceea te speli cu puţină apă din puţ sau te ştergi cu o mână de frunze de bumbac. Sunt copaci înalţi care cresc pe malul pârâului. Acolo te speli seara, în apa rece a pârâului. Şi când pârâul e secat, iarna, te speli la pompa rezervorului. Fetele au un loc mai la deal, la poalele colinei, un bazin mare, de piatră, între copaci.

La început, nu ştiam ce să fac cu fetele. Oodham mi-a arătat, într-o seară, după muncă, m-a dus aproape de bazinul fetelor, şi ne-am apropiat fără să facem zgomot. Erau vreo douăsprezece fete, unele mari, altele încă nişte copiliţe. Cerul era senin, chiar şi fară lună, li se vedeau trupurile netede şi lucioase. Stăteau pe vine în apă, acolo unde pârâul cade în

bazin, şi se stropeau între ele, râzând, şi-şi cufundau părul în apă. Îşi lăsaseră hainele grămadă pe mal.

Oodham a început să se târască prin mărăciniş, iar eu l-am urmat. Eram lungiţi în ţărână, ramurile arbuştilor ne zgâriau picioarele şi feţele, dar nu simţeam nimic. Ne ţineam respiraţia, să nu facem zgomot. La un moment dat, una dintre fete ne-a simţit, a spus ceva, iar celelalte au început să râdă. Oodham e îndrăgostit de una dintre fete, una mare de cincisprezece ani, cu păr blond, pe care o cheamă Yazzie. Are o soră ceva mai mică, foarte brunetă, pe care o cheamă Mara. Consilierul le numeşte finele sale, deoarece i le-a încredinţat maică-sa. Yazzie şi-a dat seama de ceva. A ieşit din baie şi a mers în direcţia noastră, încercând să ne zărească. Pe întuneric trupul său lucea într-o lumină albăstrie, vedeam pentru prima oară o fată goală, sânii, umbra de peste pubis, arcul coastelor sale ieşind în afară. M-am temut să nu ne descopere şi am tulit-o la fugă, prin mărăciniş. Am auzit-o pe Yazzie ţipând şi aruncând cu pietre după noi la întâmplare.

Inima îmi bătea puternic, credeam că era ceva rău. În şcoala de la mănăstire vânau întotdeauna revistele în care apăreau poze cu femei goale. Oodham a sosit, nu era mulţumit că o zbughisem.

Mi-a spus că la Campos nimic nu-i neîngăduit. Că asta-i viaţa, băieţii le pândesc pe fete când merg la pârâu, iar fetele se lasă privite, aşa e jocul. Mi-a mai spus că nu e rău să faci ceva plăcut.

M-a întrebat dacă ştiu cum se face dragoste. I-am răspuns cu cuvintele grosolane auzite la şcoală, şi atunci mi-a spus că îmi va arăta într-o seară oameni care fac dragoste. Fără chestii murdare care provoacă râsul. Fără chestii din reviste sau filmele X.

Într-o noapte, dormeam în aceeaşi casă cu el, m-a trezit. Am mers până în susul satului, unde trăiesc Hoatu şi iubitul ei Christian. Înaintam fară să facem zgomot, doar câinii maidanezi, care dau târcoale noaptea, s-au pus pe urlat. Dar oamenii din sat sunt obişnuiţi să audă câinii.

În casa lui Hoatu, dormeau doi copilaşi la intrare, înveliţi în aceeaşi pătură. Erau gemenii Bala şi Krishna. Am trecut peste ei fară să-i trezim şi am dat puţin la o parte un colţ din

perdeaua de la cameră. Îmi amintesc, inima îmi bătea cu putere, tremuram puţin. Credeam că voi vedea ceva neîngăduit.

Priveam înăuntrul camerei, iar când ochii mi s-au obişnuit cu întunericul, am distins două forme sub plasa de ţânţari. Aerul era cald şi greu. La un moment dat, Hoatu a dat la o parte plasa de ţânţari şi i-am văzut umărul şi spinarea foarte albe, am văzut un trup cu piele închisă la culoare zidit în ea şi braţele care-o înlănţuiau. Am ghicit că era Christian, dar n-am priceput din prima că tocmai se iubeau.

A durat multă vreme, le ascultam răsuflările, ca o sforţare, ca o durere, le simţeam mirosul de sudoare. Îmi amintesc ce am simţit atunci, mi se învârtoşa sexul. Privindu-l pe Oodham, am văzut că şi el era cuprins de aceeaşi tulburare, se sprijinea în coate şi nu-şi dezlipea privirea din încăpere. Mi-a luat mâna şi mi-a pus-o în partea de jos a burţii lui, i-am simţit sexul sculat. La un moment dat, Hoatu a gemut, dar nu de durere, mai degrabă ca un suspin reţinut, şi, în aceeaşi clipă, Oodham a respirat mai puternic, dând drumul unui lichid cald. La Râul-Lupului, mi s-a întâmplat aşa ceva de mai multe ori, dimineaţa când eram pe jumătate în vis, iar într-o zi părintele Borg, care supraveghea dormitoarele, a intrat brusc, mi-a smuls cearşaful şi m-a gonit spre duşuri. Apoi, când am fost la spovedanie, mi-a vorbit cu severitate, spunându-mi că băieţii nu trebuie să rămână lungiţi în paturi fără să doarmă, că trebuia să rămân curat, şi pentru asta să mă spăl trăgând bine de piele să nu rămână nimic care ar putea mirosi urât.

După dragoste, Christian şi Hoatu au adormit înlănţuiţi. Oodham a plecat pe furiş, dar eu am rămas multă vreme în casă, în pragul camerei, ascultându-le răsuflările liniştite.

În acea noapte, am început s-o iubesc pe Hoatu. Nu cum o iubeşte un bărbat pe o femeie, să stea culcat în braţele ei şi să-i simtă dogoarea trupului, ci într-un fel mult mai intens, ca noaptea şi stelele, răsăritul zilei, norii şi munţii, florile de pe colină, apa de pârâu unde se scaldă fetişcanele.

Simţeam aşa ceva pentru prima dată. Nu i-am spus lui Oodham, cred că şi-ar fi bătut joc de mine.

După noaptea aceea, nu ne-am mai întors în casa lui Hoatu şi a lui Christian. N-am mai vorbit niciodată despre asta. Era ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.„ „La Campos e mult de muncă. Cum se crapă de ziuă, suntem pe tarla, la plivit, la scos

pietrele, la smuls buruienile. Rând pe rând, ne ocupăm de grajd, mulgem, rânim. Lucrăm la lăptărie, să facem caş. Sau mergem la hambar, să curăţăm porumb. Mereu se găseşte câte ceva de făcut.

Muncim din zori până la prânz, băieţi şi fete, precum şi oamenii mari, în echipe de zece-douăsprezece persoane. Dar alternăm treburile grele, care se fac afară, pe tarla, cu muncile de interior: olăritul, împletitul, ţesutul, curăţatul grăunţelor de pe ştiuleţi, măcinatul.

După-amiaza e rezervată studiului şi dialogului. Facem schimb de idei, împărtăşim ceea ce am învăţat, exersăm limba elmen, limba din Campos. Marikua, care s-a născut în ţinut, ne învaţă cuvintele limbii ei, pentru că Jadi voia ca şi aceasta să facă parte din limba elmen.

Spunem tiriap kamata, awanda, tinakua, tsipekua, adică terciul de porumb, cerul, albina, viaţa.

La început, mi se părea că eram în vacanţă, o vacanţă foarte mare. Credeam că într-o zi un învăţător avea să ne ia şi să ne închidă pe toţi într-o sală ca la Râul-Lupului, pentru a ne forţa să citim, să scriem şi să socotim. Dar, încetul cu încetul, am înţeles că munca la câmp, lăptăria şi discuţiile de după-amiază, desenul sau poveştile pe care le scriam, toate acestea erau şcoala noastră. Am înţeles că era un joc. Că toţi eram învăţăcei, de la cei mai mari la cei mai mici. Şi că eram, de asemenea, când ne venea rândul, învăţători.

Chiar şi tata, care are mâinile bătucite de munca la gatere şi spiritul bătucit de alcool, ajunsese aici ca un copil care trebuie să înveţe totul. Mi-a spus asta într-o seară, înainte de a porni din nou la drum, pe când mersesem cu el în casa comună în care se mânca. Lucrase la săparea unui puţ, în partea de jos a taberei, în apropiere de turn. Soarele îi arămise faţa, hainele îi erau ponosite şi acoperite de praf, dar nu mai semăna cu un prizonier care evadase. Mi-a vorbit despre munca sa, şi despre pompa cu oscilaţie inventată de iezuiţi, pe care o reparase. M-a întrebat: „Eşti fericit?” Nu ştiam ce să spun, iar el mi-a zis: „Dacă şovăi înseamnă că eşti fericit.” A mai spus: „Nu ştiam că există un loc în care poţi fi tu însuţi.” Pe moment, n-am înţeles prea bine ce voia să zică. Dar am simţit că-mi devenise mai apropiat, chiar dacă nu mai puteam locui împreună. Uitaserăm vremea dinainte, moartea mamei, fuga pe

drumuri. A doua zi, a plecat spre nord, pentru a-şi ispăşi pedeapsa în închisoare. Nu l-am mai văzut.”

Am dosit foile de la Raphael în clasorul în care îmi aranjez toate documentele referitoare la Tepalcatepec. Mi se pare că toate acestea fac parte acum din viaţa mea, din ceea ce am venit să caut în această Vale.

Ceva mai târziu, am găsit în cutia mea poştală din Emporio alte foi, înfăşurate şi strânse cu o sforicică. Pe prima pagină, sus la stânga, Raphael îşi scrisese numele şi titlul, POVESTEA LUI JADI „E cel care a venit primul la Campos, el a înfiinţat comunitatea noastră. Fără el, nimic din ce se găseşte aici n-ar exista. Fără îndoială, nici noi n-am fi devenit ceea ce suntem. De aceea este Consilierul nostru.

Cineva i-a povestit tatălui meu, iar el mi-a povestit mie după aceea. Jadi se născuse la Konawa, la amerindienii choctaw, aproape de Canadian River. Mama sa era din neamul dine, iar tatăl său era francez, de aceea îl chema Anthony Martin. Când era copil, taică-său a părăsit-o pe maică-sa şi s-a întors în Franţa, să-şi continue viaţa alături de o altă femeie, în oraşul Bordeaux. Anthony a fost crescut de mama sa în rezervaţie, la Gallup, în Arizona. Şi, pentru că alerga repede, maică-sa îl poreclise Jadi, însemnând „antilopă” în limba dine. Mai târziu, mama lui s-a întors la Konawa, dar el a hotărât să vadă lumea. A lucrat cam peste tot, în plantaţiile de portocali din California, în minele de uraniu din Arizona. În acelaşi timp, se îmbăta şi trăia cu femei, iar familia maică-sii l-a renegat din cauza proastei sale purtări.

Când a împlinit optsprezece ani, Statele Unite erau în război împotriva Japoniei, iar Jadi s-a înrolat în infanteria marină. S-a bătut în Oceanul Pacific, pe toate insulele, în Guam, Wake, Okinawa. Apoi a rămas mai multe luni pe o insulă pustie, la Hahashima, se ascunsese acolo fără să ştie că războiul se sfârşise.

Înnebunise. Armata l-a închis într-un spital militar, împreună cu alţi bărbaţi zdrobiţi de război. Unii îşi pierduseră picioarele sau braţele, alţii minţile, ca Jadi. În fiecare noapte îi vedea pe inamicii pe care-i ucisese, corpurile arse prin peşteri, cadavrele bărbaţilor şi femeilor pe care păsările de mare le ciuguleau pe plaje. În Japonia, două avioane ale armatei americane lansaseră bombe, şi în oraşe muriseră mii de

oameni, bărbaţi, femei şi copii, iar alţii mureau încetul cu încetul din cauza otravei din bombe. Când aflase de asta, Jadi plânsese. Medicii îi dădeau medicamente pentru a-l face să doarmă, iar Jadi a înţeles că avea să moară. A aruncat pilulele şi a fugit, să se ascundă în munţi, unde nu există decât natura şi fiarele sălbatice. Tata spune că, la nord, aproape de graniţa cu Canada, parcurile sunt aşa de mari că poţi merge zile întregi fără să dai de nimeni. Jadi a trăit în munţi un an întreg. Dormea prin peşteri, prindea iepuri în capcană, vâna cerbii cu o suliţă, zile întregi, fără să se oprească, până ce animalul se culca, istovit, şi-şi aştepta moartea. La capătul unui an de viaţă în munţi, Jadi a avut o viziune.

Dumnezeu i-a apărut în vis şi i-a spus: Acum te poţi întoarce acasă. Atunci a pornit spre Konawa, s-a căsătorit şi a lucrat la un agent de asigurări. A avut copii, a dus o viaţă liniştită. Şi-a construit o casă la ţară, a crescut albine, iar soţia sa vindea mierea în magazine. Astfel, a învăţat să le vorbească albinelor. A mai studiat astronomia, matematica şi toate acele lucruri pe care ni le arată aici despre viaţă şi univers. Apoi a avut o dramă, soţia sa a murit într-un accident de maşină. Atunci şi-a luat rămas-bun de la familie, spunând că se va întoarce într-o bună zi. Că avea alte sarcini de îndeplinit înainte de a muri. A spus că erau şi alţi copii pe lume şi că trebuia să aibă grijă de ei, şi toată lumea a crezut că-l cuprinsese din nou nebunia. Totuşi, a plecat spre miazăzi şi s-a oprit aici, pentru că i-a plăcut locul şi pentru că putea închiria un teren suficient de mare pentru a construi un sat. Astfel, a creat satul Campos, pentru a-i primi pe oamenii care se rătăciseră. Dar spune că într-o bună zi se va întoarce la Konawa, acolo unde este îngropată soţia sa. Spune că se va întoarce acolo pentru a muri.

Iată povestea lui Anthony Martin, Consilierul nostru. Iar acum ştim că momentul în care va trebui să plece se apropie. Nu ştim ce avem de făcut. Poate că trebuie să plecăm şi noi, poate că fiecare ar trebui să purceadă spre locul de unde a venit.

Ne-a spus că nimic nu poate dăinui. Doar stelele rămân aceleaşi. Trebuie să ne gândim că şi noi vom pleca. Camposul nu e al nostru, nu aparţine nimănui. Ne-a mai spus: „Într-o bună zi, veţi deschide larg porţile şi veţi pleca pe drumuri.”

La început, nu înţelegeam. Credeam că era învăţătorul nostru, într-o zi, i-am zis: „Învăţătorule”, cum le spuneam călugărilor de la Râul-Lupului. M-a privit cu mânie, nu-i văzusem niciodată această expresie pe chip. Mi-a spus: „Să nu-mi mai spui niciodată învăţător.” A luat o tingire veche şi un ciocan de lemn şi m-a dus până în susul câmpului, acolo unde se găseau stupii. A urcat pe o stâncă şi a început să bată în tingire cu ciocanul, întorcându-se încet în jurul său.

Şi s-a întâmplat un lucru nemaivăzut, de nu-mi venea să-mi cred ochilor. Din toate ungherele au sosit albinele, râuri-râuri, ca o negreală curgând din susul muntelui. S-au învârtit în jurul lui Jadi, iar el bătea molcom în tingire. Albinele se învârteau, auzeam bâzâitul miilor lor de aripi, un bâzâit ascuţit, de mă lua cu frig. Priveam fară a îndrăzni să mă clintesc. Albinele s-au pus pe el, unele după altele, pe umeri, pe piept, pe mâini, în timp ce continua să bată în tingire, mai încet, ca şi când le-ar fi fermecat. La sfârşit l-au acoperit cu totul, iar el a încetat să mai bată, dar am auzit că bâzâia, din gât, le vorbea, spunea a-hmm, a-hmm, ca un copac cu scoarţa sumbră, cu pielea mişcătoare sub freamătul miilor de picioruşe şi de aripi, un copac cu braţele întinse. Şi a azvârlit departe tingirea şi ciocanul, iar albinele îi mergeau pe chip, pe pleoape, pe gură. A rămas multă vreme neclintit, iar eu îl priveam. Apoi albinele şi-au văzut de drum, agale, în grupuri mici, ca un fum care se risipeşte. Când au plecat şi ultimele, Jadi a coborât de pe stâncă.

Pesemne că arătam ca un prost, pentru că m-a privit râzând. Mi-a arătat secretul său, regina albinelor pe care o ascunsese în buzunarul cămăşii. Am coborât din nou spre sat. După aceea, am înţeles că nu trebuia să crezi doar ce vezi cu ochii. Şi că nu exista învăţător nici măcar pentru albine.„ „Este Consilierul nostru. Dar nu vrea să ne înveţe. Nu vrea să ne arate calea prin cuvinte. Vrea să înţelegem singuri, din noi înşine, urmând pilda vieţii.

El ne spune să privim cerul. Când nu sunt nori, ne cere să veghem împreună cu el, pentru a privi stelele.„ „Prima dată când am privit cerul a fost la sosirea mea în Campos. Era frig, vântul măturase cerul, era lună nouă. Aici nu se prevede nimic. Nu e ca pentru oamenii de la oraş, azi e sărbătoare şi mâine se lucrează. La Campos, când cerul e senin, se ştie ce va fi seara.

Ne spunem între noi, de la unul la altul: deseară vom privi stelele.

Tata mergea alături de mine, dar Jadi mă ţinea de mână. Am mers în susul satului, acolo unde se află rezervorul. Am sosit în poiana din faţa casei comune, iar în penumbră i-am zărit pe toţii copiii deja aşezaţi pe pământ, unii împreună cu părinţii lor.

La început, se aud zgomote, râsete, voci. Apoi, încetul cu încetul, pe măsură ce se lasă întunericul, se face linişte. Toate focurile sunt stinse, toate lămpile. Nu mai rămâne nici o lumină, doar dinspre oraş, o pată mare, roz, plutitoare.

E frig, pentru că nu e nimic între pământ şi cer. Aud cel mai mic zgomot, cri-cri-ul greierilor în arbuştii de bumbac, şiroitul pârâului, adierile, răsuflările. Tata şi Jadi s-au aşezat, iar eu m-am culcat cu faţa la cer. Nimeni nu scoate o vorbă. Din când în când, o şuşoteală, un copil care întreabă ceva, sau mai curând un cântecel scurt şi se opreşte. Cred că e prima dată când privesc cerul. Îmi amintesc, la Râul-Lupului, vara, cu alţi băieţi, stăteam lungiţi pe pajişte, pândind stelele căzătoare. Tata nu mi-a vorbit niciodată despre stele. N-am privit niciodată cerul cu adevărat până atunci.

Stau lungit pe pământ, cu ochii larg deschişi, şi sorb noaptea.

Jadi ne explică cerul. Spune că pielea noastră e ca pelicula aparatelor de fotografiat şi că, dacă am putea rămâne destul de mult nemişcaţi, desenele stelelor s-ar însemna pe trupurile şi pe chipurile noastre şi nu s-ar mai şterge niciodată. Spune că strămoşii, odinioară, îşi pictau pe chipuri mersul stelelor şi că băieţii îşi tatuau pe încheietură cele şapte stele ale Cloştii cu pui, numite şi Pleiadele.

Ne mai spune şi că sunt cele mai importante stele şi, în fiecare an, în luna decembrie, rămânem treji o parte din noapte pentru a le vedea trecând la zenit şi coborând din nou spre apus.

Prima oară când le-am privit eram mândru pentru că am putut să văd toate cele şapte puncte, iar Consilierul îmi spusese că foarte puţini oameni ajung să vadă cea de-a şaptea stea, şi de aceea arabii o numiseră încercarea. Îmi spusese numele celorlalte: „Cea mai strălucitoare, sus, în stânga, e Atlas, tatăl. Celelalte sunt fiicele, Alcyone, Asterope, Celaeno, Electra,

Maia, Merope. Dar n-o poţi zări pe Electra, e nevoie de un telescop.” Scrutasem cerul îndelung, închipuindu-mi că aş putea-o vedea pe Electra. La sfârşit mi se învârtea capul. Jadi m-a consolat: „Şi eu, când aveam vârsta ta, le puteam zări pe toate. Acum port un nor în ochi, abia dacă mai pot deosebi pata limpede pe care ele o fac pe cer, chiar şi pentru asta trebuie să privesc cu coada ochiului.”

Nimeni nu-mi mai vorbise astfel despre cer. Acum, de fiecare dată când cerul e senin, cu lună nouă, aştept noaptea cu nerăbdare pentru a mă culca pe pământ şi a hoinări printre astre.

Cerul se mişcă tot timpul, nu e niciodată la fel de la o noapte la alta. Privim mersul stelelor. Aproape de coada lungă a Galaxiei, în locul în care, spre nord, face o scobitură, le pândesc, pe de o parte, pe Polaris, iar, pe de alta, pe Algol, lupul. Familia celor şapte fete urcă de-a lungul şarpelui de stele, fugind de Aldebaran, alunecă pe o plută de-a lungul malului, în largul unei vele triunghiulare. În septembrie, după ploi, aşteptăm sosirea stelelor căzătoare. Şi marele zmeu care traversează, lent, Calea Lactee, pe drumul către vântul de miazănoapte.

Voiam să ştiu mai multe. Speram să fie cât mai multe nopţi numai bune de observat. Mergeam să-l văd pe Jadi, îi spuneam: „Va fi deseară?” El zâmbea, văzându-mă aşa grăbit. Spunea: „Cerul este pentru noi la fel de important ca şi pământul, dar nu trebuie să fie mai important.” Fireşte, se gândea că m-aş putea izola în contemplaţie, pierzându-mi simţul realităţii. Cerul e o recompensă pentru cel care-şi consacră forţele pământului, şi nu doar pământului, ci tuturor creaturilor. Jadi vedea că nu aveam destule relaţii cu ceilalţi locuitori din Campos, cu băieţii de vârsta mea. Nu mai vorbeam cu Oodham. Felul lui de-a fi, pânditul fetelor la baie, obsesia lui pentru Yazzie, pe care Consilierul o numeşte Bumbac-porumb din cauza culorii părului, toate astea mi se păreau copilăreşti, inutile.

Jadi mă vedea plecând la muncă, dimineaţa, cu sapa pe umăr, la semănat porumb, la scos pietrele de pe tarla. Mergeam în partea cea mai înaltă, la distanţă de ceilalţi. Eram închis în mine, mâneam de unul singur, nu departe de colină, aşezat pe o piatră, să-mi mănânc în linişte pâinea. Într-o zi,

trecând prin faţa lui, m-a oprit şi mi-a ridicat mâneca de la cămaşă şi a văzut pe încheietura mea desenul celor şapte stele, făcut cu un cui înroşit în foc. M-a certat: „Nu trebuie să iei de bun tot ce ţi-am povestit, e o poveste dintr-un alt timp, a unui alt popor.” A plămădit nişte argilă şi mi-a întins-o peste arsuri, dar semnele tot nu mi-au trecut.

Doar atunci l-am văzut pe Jadi mânios. După aceea, n-a mai vrut să-mi vorbească despre stele. În nopţile senine, când toată lumea mergea să se uite la cer, el se retrăgea în casa lui din susul satului. Hoatu îi ţinea locul.

Pentru a mă pedepsi, în zilele dinainte îmi dădea sarcini deosebit de obositoare, să curăţ drumurile şi poiana cu maceta, să spăl la pârâu ustensilele de bucătărie. Iar seara adormeam buştean, înainte să apară stelele.

Într-o zi, mi-a explicat: „Devii trufaş de la cunoaşterea cerului, dar nu te cunoşti pe tine însuţi. Poţi vedea cele şapte stele ale Cloştii cu pui, ţi le însemnezi pe încheietură. Dar oare ai habar că mai poţi vedea peste patru sute cu o simplă lunetă şi mii cu un telescop mai acătării? Ţi se par legate ca o familie, dar ştii ta oare că sunt la sute de ani-lumină unele de altele şi că, dacă ai putea trăi mai mult de-o viaţă de om, de pildă, cât trăieşte un copac, le-ai vedea despărţindu-se, schimbându-şi locul, înfăţişarea? Nu cunoaşterea trebuie s-o cauţi, ci, dimpotrivă, uitarea.”

Altă dată, Jadi şi-a bătut joc de mine: „Eşti un copil, Raphael.

Priveşti cerul, cauţi stelele, dar nu vezi noaptea.„ Nu înţelegeam, aşa că mi-a spus: „Chiar dacă ai putea desluşi mii şi milioane de stele cu un telescop, mai mare şi mai adevărat pe cer e întunericul, vidul.”

Totuşi, ceva mai târziu, Jadi mi-a adus o hârtie mare, cum nu mai văzusem niciodată, fină şi uşoară, pe care se vedeau fibrele în transparenţă; fiecare foaie era cusută de cealaltă pentru a alcătui o faţă de masă albă. El a desfăşurat-o pe pământ, fixând-o cu pietre, ca să n-o ia vântul. Pe foaie erau însemnate cu creionul puncte negre, legate între ele de linii drepte sau de parabole. Pe alocuri vedeam inscripţii într-o scriere pe care n-o cunoşteam. Mi-a spus: „Este harta cerului de deasupra noastră, la Campos, de la începutul şi până la sfârşitul anului.” Jadi mi-a dat un creion de tâmplar. A spus:

„Am început această hartă acum multă vreme, când am sosit aici.

Acum vederea mi-a slăbit, şi-ţi cer ţie s-o duci mai departe.„ I-am arătat caracterele bizare care figurau alături de desenele constelaţiilor. „Nu ştiu ce înseamnă.„ Jadi a zâmbit, zicând: „Este în limba elmen, scrierea astrelor. Te voi învăţa eu.” Astfel am devenit desenatorul cerului.

Îţi scriu numele limbii noastre: îţi voi spune mai multe despre acest subiect mai târziu. Deo camdată, aş vrea să-ţi vorbesc despre GRĂDINA NOASTRĂ Când Anthony Martin, Consilierul nostru, s-a stabilit în Campos, aici nu era nimic, doar un munte de pietriş şi terenuri întinse, acoperite de mărăcini şi de ierburi, acolo unde iezuiţii avuseseră odinioară câmpurile de porumb. Mai erau şi pomii înalţi, care făceau goyave, mango, rodii şi papaya, dar care redeveniseră sălbătici. Jadi nu ştia nimic despre plante, despre ierburi medicinale, despre miresme. Mi-a spus într-o zi: „M-am născut vânător, nu cunosc decât deşertul, întinderile înierbate peste care aleargă antilopele. N-am primit la naştere tainele rădăcinilor, ale scoarţelor şi ale florilor. Oamenii din neamul meu se credeau veşnici.” O indiancă de la munte, pe nume Marikua, ne-a făcut grădina, împreună cu un haitian zis Sangor, dar pe care-l chema de fapt Gibson Sangle. Înainte de a veni aici, Sangor era medic la dispensarul Crucii Roşii din Vale. Urma să fie trimis în altă ţară, dar a preferat să rămână şi s-a stabilit în Campos împreună cu Marikua.

Ei au adus toate plantele necesare îngrijirii noastre.„ „Au ales povârnişul din josul satului, în apropiere de turnul de observaţie. Au pregătit pământul cu bălegar de cal şi au răsădit în partea de jos legume, fasole, roşii. In mijloc au pus plante pentru decocturi şi mirosuri, cimbru, anis, salvie, citronelă, şi mai la deal, aproape de zidul în ruină al bisericii, au răsădit specii rare, ipomee, degeţele, mimoze. La umbra bisericii, plantele timide, menta, genţiana, datura, plantele pentru tincturi, orhideele şi cattleyas care se vând la piaţă. Ceva mai departe, pe pietre, escabiosa pentru ochi, spanacul amar, chinina creolă pentru febră. Sangor cunoaşte plantele care vindecă muşcăturile de şarpe şi înţepăturile de scorpion, gaiacul sau lemnul vieţii pentru alinarea reumatismelor, liana cu flori albe pentru spălat pe corp, păstăile de cacao pentru

uscat mâncărimile, coriandrul bun la răcorit copiii cu fierbinţeală, tamarinul folosit ca purgativ. Marikua cunoaşte şi alte plante de leac, şopârliţa, năutul, busuiocul, tărtăcuţa pentru încheieturi, ghimbirul auriu, fibra de fasole pitică pentru omorât nervul dinţilor bolnavi, papaya pentru durerile de stomac, achiote pentru alinarea înţepăturilor pricinuite de gângănii, frunzele de patchouli pentru înmiresmarea trupului înainte de a face dragoste.„ „Tot Marikua ne-a adus şi nurhite*. Ţi-am vorbit deja despre ea.

Sangor o numeşte Zeiţa Noastră, deoarece e planta care ne înviorează şi ne readuce pofta de viaţă. Jadi şi Sangor au gustat-o pentru prima dată când au sosit la Campos. Marikua le-a făcut cunoştinţă cu nurhite, e o taină a indienilor de la munte. Sunt frunze de un verde-închis, puţin dantelate, culese de prin râpi, pe unde nu umblă nimeni.

Nurhite e sălbatică, nu se poate răsădi, nu se poate semăna.

Creşte liber, unde pofteşte, şi, dacă încerci s-o muţi, piere. In fiecare săptămână, tinerii din satele indiene merg s-o culeagă de pe munte. Când Marikua s-a stabilit în Campos, împreună cu Sangor, le-a arătat celor tineri locurile tainice, dinspre La Cantera, Tarecuato, la poalele unui munte numit Tzintzunhuato, muntele colibrilor. Merg la cules de frunze mai cu seamă iarna, după ploi, când planta e frumoasă şi puternică şi poate da lăstari. Am mers şi eu cu ei.

Luăm autocarul de Los Reyes, coborâm la cotitura cea mare, în locul de unde se vede piscul Tancitaro înzăpezit deasupra pădurii de pini. Mergem jumătate de zi, până la prânz, şi ne aşezăm tabăra la poalele muntelui colibrilor, sub pini, fară să facem foc, ca să nu atragem atenţia. E o regiune primejdioasă, locuitorii satelor indiene ne-au prevenit că umblau traficanţi de droguri pe munte.

Când se crapă de ziuă, fiecare merge pe cont propriu prin râpe, să-şi umple sacii cu frunzele culese. Mergem foarte departe în munte. Am învăţat să recunoaştem toate locurile, precum şi păsările, prepeliţa, gaiţa albastră, acvilele şi vulturii hoitari. Toată ziua culegem frunze, iar seara dormim strânşi unii în alţii să nu simţim frigul. In fiecare noapte, se aude un ţipăt de cucuvaie şi ni se face frică. Dar n-am văzut niciodată

păsări-muscă, doar fluturi mari, negru cu galben, care se agaţă de pini.

Odată, i-am auzit pe cărăuşii de droguri. Gaiţele albastre ne-au alertat. Ne-am pitit în tufişuri, fară a ne clinti. Au trecut foarte aproape de noi, le-am văzut puştile şi rucsacurile în care cară cocaina. Vin dinspre Pământurile fierbinţi, duc droguri pe Vale şi, mai departe, la Guadalajara şi Ciudad de Mexico. Marikua spune că-i omoară pe cei pe care-i întâlnesc în cale şi că siluiesc femeile.

Când ne e frică sau când suntem osteniţi, ne punem ghirlande din frunze de nurhite pe cap şi simţim că zeiţa ne apără.

La întoarcerea în Campos, e sărbătoare. Toată lumea ne aşteaptă. Marikua ne pregăteşte kamata nurhite, băutură de nurhite, cu mălai, e şi dulce, şi amar, şi tare ca muntele pe care trăieşte planta.

Bem şi ne tolănim la umbră în case pentru a dormi până seara.”

Raphael a adăugat un post-scriptum, o pagină pe care însemnase ELMEN „La început, limba noastră nu exista. A luat naştere încetul cu încetul, odată cu fiecare nou-venit. Toţi cei care vin la Campos sunt la capătul drumului, nu au nici un alt loc în care să meargă. Chiar şi Efrain ştia că aici poliţia n-avea cum să-i dea de urmă. Doar Sangor şi Marikua locuiau în Vale chiar şi înainte să vină Jadi. La început, fiecare vorbea pe limba lui, spaniola, engleza sau franceza.

E ciudat, deoarece, de cum intră în tabără, învaţă să vorbească limba celorlalţi şi o uită pe-a lor. Aşa a apărut limba elmen. Nu ştiu cine a găsit acest nume. Mi s-a povestit că, odinioară, pe vremea iezuiţilor, trăia în Campos un om care numise locul Armen, sau Almen, însemnând „piatră” în limba sa, pentru că nu erau decât pietre pe-aici. Iar numele a rămas.

În limba elmen, fiecare vorbeşte cum vrea, cum îi vine, schimbând cuvintele sau folosindu-se de cuvintele celorlalţi. Interesant e faptul că această limbă nu foloseşte doar la vorbit, ci şi la cântat, la strigat sau la jucat cu sunetele. Uneori îţi vine doar să scoţi sunete, pentru a râde, pentru a imita. Schimbi ordinea cuvintelor, transformi sunetele, adaugi bucăţele din alte cuvinte în interior sau imiţi accentele, dar şi sunetele scoase de ploaie, vânt, tunet, ţipetele păsărilor, vocea câinilor

ce cântă noaptea. Iar alteori cauţi să răstorni frazele, pui laolaltă toate sunetele care seamănă între ele sau întorci cuvintele, şi celălalt trebuie să ghicească ce-ai spus. E un joc. Când ieşim clin Campos, vorbim pe limba elmen între noi, ştim că nimeni nu ne poate înţelege. În Vale, când ne aud oamenii, cred că suntem nebuni. Într-o zi, eram la piaţă cu Oodham, când cineva ne-a oprit şi ne-a spus: „Vorbeam ca voi când eram mititel." Aceasta este limba din Campos."

RĂTĂCITUL „este numele dat de Jadi lui Efrain Corvo, când acesta a sosit la Campos, n-am înţeles niciodată cu adevărat de ce, poate din cauza cărţii The Estranged One, care-i plăcuse. A sosit când steaua Sirius, câinele de vânătoare, era încă acoperită de soare, adăugându-şi febra la arşiţa dinaintea ploilor. Din acest motiv, am crezut că era un vânător.

Era un fugar, înfometat şi istovit, iar Consilierul l-a primit şi i-a spus că putea rămâne să-şi refacă forţele înainte de a-şi continua drumul. Venea din Brazilia, mersese pe jos, străbătuse mlaştinile şi pădurile, fără acte, fără bani, mâncând cum putea şi dormind sub cerul liber. Era înalt şi slab, cu pielea arsă de soare, cu hainele numai zdrenţe, iar Jadi i-a dat haine curate şi sandale. Nu vorbea limba noastră, doar portugheza, amestecată cu engleza şi cu spaniola. S-a stabilit în Campos ca şi când nu mai trebuia să plece.

La început, îmi făcea plăcere să vorbesc cu el. Îmi amintea de fuga noastră spre miazăzi, a tatălui meu şi a mea. Povestea că indienii din pădure îl găzduiseră luni întregi, pe un râu numit Chucunaque. Căutase aur şi huacas. Muncise într-un gater, la fel ca tata. Vânase jaguari ca să le vândă blana. Ne povestea toate astea prin semne şi termina mereu cu aceleaşi cuvinte, jumătate în portugheză, jumătate în spaniolă: a barcosh, a caballosh, pentru a spune că fugise. Poliţia era pe urmele lui, dar nu ne spunea şi de ce. Zicea că există o recompensă de o mie de dolari pe capul său.

Ne făcea plăcere să-l ascultăm. Ne-a învăţat să fumăm, chiar dacă acest lucru îi displăcea Consilierului. Avea un cuţit, ne-a învăţat să aruncăm cu el în copaci. Îşi bătea joc de noi când plecam la învăţătură în casa comună. Se lăuda cu lucruri ieşite din comun, că înainte de a pleca din Campos va da o mare petrecere, va cumpăra un bou pentru a-l frige de la cap până la coadă. Nu credea în vegetarieni.

Vorbea şi despre fete. Voia să ştie care erau fetele libere sau dacă aveam vreo logodnică. Îşi bătea joc de Oodham din cauza lui Yazzie, spunea că e coaptă şi că trebuie să se ocupe de ea. Mie nu-mi plăcea felul în care o privea pe Hoatu. O sorbea din priviri când trecea, fluierând între degete, dar nu comentase niciodată.

Pentru a rămâne la Campos, lucra puţin la câmp, tăia iarba cu maceta. Dar se vedea că asta nu-i făcea nici o plăcere. Când nu-l supraveghea nimeni, se aşeza la umbra unui copac, în susul terenului, şi fuma fară să facă nimic. Dar noi, cum eram tineri, veneam la el seara să-i ascultăm poveştile şi cântecele.

Uneori împrumuta chitara de la Sheliak şi cânta cântece din ţara sa, acompaniindu-se cu o muzică blândă. Ne insufla pofta de a călători. Pe atunci a întâlnit-o pe Adhara. A sosit în Campos şi nu ştiam nimic despre ea, în afară de faptul că e bolnavă. Era palidă şi obosită, şi ea era rătăcită, dar nu ca Efrain. Fugise dintr-o clinică unde o închiseseră părinţii, pentru că voia să moară. Avea părul de un blond foarte pal şi ochii de un albastru aproape străveziu. Nimeni nu ştia cum o cheamă, în afară de Consilier şi de Hoatu care-i văzuseră actele, şi ei au numit-o Adhara, pentru că arăta ca o fecioară. Hoatu o luase sub protecţia sa, dormea în casa ei şi nu o mai părăsea.

Apoi a vorbit cu Efrain. Poate din cauza cântecelor, a poveştilor sale. El o făcea să râdă. A devenit prietena lui, noaptea mergea la el, în casa în care dormea împreună cu mai mulţi tineri. Oodham mi-a povestit că mergeau împreună pe munte, deasupra câmpurilor, şi că-şi petreceau nopţile sub cerul liber.

Consilierul nu ştia nimic. Iar noi nu vorbeam despre asta pentru că nu ni se părea ceva important. Adhara era îndrăgostită, începea din nou să trăiască. Hoatu a încercat s-o prevină, i-a spus că brazilianul nu e un bărbat potrivit pentru ea, că va pleca într-o zi şi o va părăsi. Nu avea încredere în el. Dar Adhara nu o asculta, într-o zi, s-a mâniat şi s-a mutat în casa lui Efrain. Astfel a început totul. În acel moment, am ghicit primejdia. Am înţeles că Efrain nu venise aici din întâmplare, ci hotărâse să se stabilească printre noi, să ne influenţeze, să ne schimbe. Am vrut să vorbesc cu Jadi despre asta, i-am pomenit de Sirius, vânătorul, dar el mi-a răspuns: „Stelele n-au a face cu

treburile oamenilor. Dacă nu-l putem accepta pe acest om, dacă nu-l putem face fratele nostru înseamnă că nici comunitatea noastră nu face doi bani.”„

HOATU „Ţi-am povestit despre noaptea în care Oodham m-a dus în susul satului şi am privit-o pe Hoatu cum face dragoste cu Christian, le-am ascultat răsuflarea, le-am respirat mirosul de sudoare.

Visam la ea. Era pe la începutul verii, pasărea-liră se vedea bine pe cer, cu aripile deschise, cu Vega la zenit, şi, aproape, în stânga sa, ochiul scăpărător al păsării, Altair. Desenasem pentru Jadi Calea Lactee care curge către miazăzi şi colţul lui Akrab, scorpionul, împlântat în corpul său alb. Sub carapace bate steaua roz, pe care grecii o numesc Antares, iar arabii Kalb, inimă. Vorbesc despre stelele care străluceau pe cer în acel moment, pentru că din ele mi s-a născut dorinţa.

O urmăresc pe Hoatu când lucrez pe câmpurile de porumb.

Este îmbrăcată în rochia ei albă şi, ca să se apere de soare, poartă şalul albastru al indiencelor, care se confundă cu părul ei negru.

Prima dată când am zărit-o, am crezut că e înaltă. Dar, când m-am apropiat de ea, am văzut că e mai mică decât mine. Este subţirică şi zveltă, are gesturi care lasă impresia că pluteşte pe deasupra pământului.

Mi-a vorbit în limba mamei sale (aşa cum se face în elmen). O limbă stranie, cu sunete blânde, r-uri şi l-uri, silabe lungi şi un mod de a se opri la capătul frazei cu o aspiraţie pe care n-o pot imita.

Apoi mi-a vorbit în franceză: „Eşti de la miazănoapte, din Canada, o ţară unde iarna nu se zăreşte soarele.” Nu m-a întrebat nimic, a spus doar că vine de pe o insulă din Pacific, care se numeşte Raiatea, că tatăl ei era militar, că a luat-o cu el în California şi că a lucrat într-un salon de coafură. Şi-a trecut palma peste părul meu, tuns foarte scurt, şi a râs: „Ai un cap rotund de tot, ca un puişor”, mi-a spus. E porecla pe care mi-a dat-o Jadi, cred că ţi-am scris deja, de la constelaţia Cloşca cu pui pe care mi-am ars-o pe încheietură.

Hoatu are ochii verzi, aşa îmi închipui culoarea mării în jurul insulei pe care s-a născut. M-am îndrăgostit de ea din prima zi şi pentru toată viaţa. Poate că şi ea ştie. Pentru ea,

iubirea nu e un sentiment exclusiv şi nici tragic. Spune că e ceva de toate zilele, care se schimbă, se transformă, revine. Spune că te poţi îndrăgosti de mai multe persoane în acelaşi timp, de un bărbat, de o femeie, chiar şi de un animal sau de o plantă. Că e uşor, şi uneori fără ieşire, că e ceva aievea, dar şi din lumea viselor, că e blând, dar şi dureros. Când mi-a vorbit prima dată, în susul satului, mi-a spus: „Ştii că nu există mistere?” Şi cu siguranţă păream uimit, deoarece a repetat: „Ştii bine, nu există secrete.” Era greu pentru mine, întotdeauna am crezut că lumea e, dimpotrivă, plină ochi de secrete. Că înţelegem un cuvânt, o vorbă, în vreme ce o mie de alte cuvinte ne rămân ascunse. Că fiinţele umane se folosesc de limbaj în principal pentru a minţi.

Ea e cea care mi-a deschis spiritul. I-am povestit atunci cum o pândisem, în casă, într-o seară, când făcea dragoste cu Christian.

I-am spus acest lucru tremurând, pentru că m-am temut să nu-mi mai vorbească. Nu a râs şi nu s-a supărat. M-a întrebat doar dacă fusesem singur. Am spus că nu, dar nu l-am pomenit pe tovarăşul meu Oodham. Poate că oricum ştie adevărul.

Christian nu e ca ea. Este din Ciudad de Mexico. Era student la Universitatea Autonomă şi a părăsit totul pentru a trăi cu Hoatu.

Este gelos. Când a aflat că mergeam în susul satului ca să mă întâlnesc cu Hoatu, mi-a vorbit aspru şi m-a îmbrâncit. Dar asta o face să râdă pe Hoatu: faptul că un bărbat poate fi gelos pe un copil de cincisprezece ani. I-a şi spus, dar el s-a întunecat şi mai mult.

Ceea ce a schimbat totul a fost sosirea în sat a lui Efrain brazilianul. Iese adesea din Campos. Spune că merge la piaţă sau că trebuie să se vadă cu nişte prieteni. Dar Hoatu ştie că merge în Mahala, să bea şi să se culce cu fetele. Poate că e geloasă din cauza Adharei.

Într-o seară, Hoatu era singură. Christian ieşise încă o dată cu Efrain şi cu băieţii. Mergeau în Guadalajara să cumpere materiale.

Hoatu m-a dus pe munte. Purta rochia ei albă brodată şi şalul albastru, dar era desculţă. Lui Hoatu nu-i place încălţămintea, merge peste tot în picioarele goale, chiar şi pe

stânci. Poate să se caţăre şi să sară fară să se rănească sau să se înţepe în tufişurile de spini.

Îmi amintesc cât de cald era. Stâncile negre încă erau fierbinţi.

Cerul era senin, galben amestecat cu albastrul nopţii ce se lăsa.

Hoatu m-a luat de mână ca să-mi arate apusul soarelui dincolo de vulcani. „Priveşte, puişor!”

S-a aşezat într-o scobitură, într-un loc unde crescuse iarba în pofida secetei. Mirosea a acru şi a dulce, iar când m-am aşezat alături de ea i-am simţit mireasma şi am început să tremur. M-am temut să nu mă vadă că tremur şi mi-am ascuns mâinile sub mine.

Şi-a bătut joc de mine: „Ţi-e frică de mine? Sunt chiar aşa de groaznică?” N-am îndrăznit să-i mărturisesc că eram aşa pentru că eram îndrăgostit de ea. Mi-a vorbit despre Christian, mi-a spus că era violent, că era influenţat de Efrain, care este diavolul. A spus şi lucruri foarte blânde despre dragoste. Credeam că vorbea despre Christian şi, în ciuda a tot ce-mi explicase, nu simţeam decât dispreţ. Vorbea despre gelozie. A spus: „Vezi tu, sentimentele sunt uneori iarbă uscată.” Şi în acelaşi timp a smuls o mână de iarbă aspră de lângă ea. „Iarba uscată e numai bună de dat la vaci şi la cai.” Nu pricepeam prea bine unde bătea.

Îmi amintesc, e ceasul apusului. Aerul e uscat, iar norii de deasupra vulcanilor au o culoare vie şi violentă. E ceasul violet.

Pentru prima oară văd acea culoare, ne umple ochii şi ne pătrunde-n trupuri. Pentru acea culoare m-a adus Hoatu până aici. O privesc fară să mă pot clinti, iar Hoatu îşi trece mâna prin părul meu, peste obrajii mei. <Ai barba moale, chiar că eşti un pipichu (Mi-a spus puişor în limba elmen, iar cuvântul m-ar fi supărat dacă ar fi venit de la altcineva.) Mă aplec şi-mi lipesc capul de şoldul ei, iar ea mă tot mângâie cu dosul degetelor, foarte blând. Îi simt căldura, amestecată cu căldura pietrelor negre, cu lumina violetă a cerului. Dintr-odată, mă opresc din tremurat. Rămânem strânşi unul în celălalt, până la lăsarea nopţii.

La un moment dat, mă apropii de faţa ei, cu ochii închişi, călăuzit de căldura răsuflării sale. Pe întuneric, văd cu mâinile, trupul, sânii, pântecele ei, îmi îndrumă sexul şi mă învaţă să fac

dragoste, domol, s-a culcat pe iarba uscată şi pe pietriş, iar eu sunt în genunchi în faţa ei, încet, cu capul pe spate pentru a vedea noaptea, în licărirea lunii care soseşte la marginea vulcanilor, apoi mai repede, respirând, sorbindu-i răsuflarea, cu gura plină de părul ei şi cu ochii în ochii ei limpezi, căutând până-n străfundurile ei.

După ce am făcut dragoste, am coborât spre Campos. Lumina lunii ascundea stelele. Departe, Valea se luminase şi semăna cu cerul şi constelaţiile sale. Vedeam luminile galbene de-a lungul căii ferate, panglicile roşii ale maşinilor pe drumuri, marele glob lăptos care plutea deasupra clădirilor, bănci şi case de asigurări.

Hoatu mergea repede, în ciuda întunericului, şi-mi era greu s-o urmez, mă clătinam pe terenul stâncos. La Campos totul adormise.

Strălucea doar lampa lui Jadi, la lucru în turnul de observaţie.

Înainte să se întoarcă în casa ei, Hoatu mi-a pus mâna pe buze.

Mi-a spus: „Trebuie să pleci, Raphael. Trebuie să cauţi aventura.”

Nu m-am mai întors cu ea pe munte. Din acea zi, Hoatu nu mai e niciodată singură, fie că lucrează pe câmp, fie că are grijă de cei mici. Uneori o văd trecând împreună cu Christian. Ea-mi zâmbeşte, dar nu-mi vorbeşte.

La început, m-a durut, ca o trădare. Nu puteam înţelege. Când o zăream pe Hoatu, chiar departe, inima începea să-mi bată repede.

N-am vorbit cu nimeni despre asta, eşti primul căruia îi spun adevărul. Hoatu mi-a arătat iarba geloziei. Asta aveam în inimă, în gâdej.

Când am împlinit şaisprezece ani, am plecat din Campos, pentru a cunoaşte lumea, şi m-am vindecat de iarba care mă sufoca.

N-a mai rămas decât iubirea pentru Hoatu.

Atunci te-am întâlnit pe tine, prietene Daniel.”

Iar eu mi-am reluat caietul de notiţe, pe care mă gândisem să-mi scriu darea de seamă asupra ipoteticei mele rute prin Tepalcatepec.

Dar, în locul acestor lucruri serioase, am notat:

Lili din lagună pe ce căi te-au purtat paşii de când ai fugit din această Vale egoistă şi împietrită, din acest oraş al puterii şi al banilor, peste care domnesc regii căpşunelor şi proprietarii fabricilor de congelare?

Toţi acei urmaşi de hacendados deveniţi politicieni, doctori, notari, notabilităţi, oameni ai legii sau ai religiei. Ei te devorau, zi de zi, noapte de noapte, îţi mâncau sărăcia, îţi rodeau inima, îţi sorbeau sufletul, răsuflarea. Fac asta de secole întregi, fetelor de la munte, băieţilor de la periferia metropolei, fără să obosească, fără să se căiască. Niciodată nu le ajunge, au mereu nevoie de sânge proaspăt, de carne proaspătă.

Şi eu am fost ca ei, chiar dacă doar în vis. Mă alăturam lor, nu scoţând răgete şi lălăind cântece de băutură, ci alunecând cu gândul cât mai aproape de tine, în taina vieţii tale. Nici măcar într-o cameră de hotel, ci în grădina Adas, în alcovul jegos cu pereţi zugrăviţi în verde, la adăpostul unei perdele trase de mii de ori, prinse de zid cu o sârmă cu capetele răsucite după două cuie ruginite, perdea pe care cultivatorii de mazăre şi de ceapă au dat-o la o parte de fiecare dată şi care s-a impregnat de mirosul lor. Tu aşteptai tolănită pe pat, fumai, băuseşi. Pe buzele tale am simţit mirosul de băutură amestecat cu mireasma pielii tale, acel parfum de săpun Dial pe care-l foloseşti şi care mă tulbură ca mirosul de bebeluş.

Trupul tău, la care visez acum când e prea târziu, când ai dispărut. Trupul tău cu forme indecise, încă învăluit de copilărie, dar deja uzat, de atâta văzut, atins, cunoscut. Pielea ta, culoarea pielii tale, granulaţia foarte netedă şi foarte moale pe umeri şi coapse, pântecele tău fraged puţin umflat deasupra buricului şi năsturelul buricului puţin ieşit în afară, ca la copiii săraci, atrăgător, ca un ochi în centrul trupului tău, şi semnele de pe pântecele tău, cicatricele, cutele, dar nimic care să dezvăluie povestea vieţii tale, violenţa tatălui tău, incursiunile, violurile şi bolile, avortul făcut în grabă de bătrâna curandera pe care tu o numeşti bunică, rădăcina foarte amară care ţi-a golit pântecele, care a scobit o gaură în trupul tău de era să mori. Mâinile tale, nu mâini de fată tânără, lungi şi elegante, ci mâini de femeie, bătătorite de muncă, uzate de pisălogul care zdrobeşte grăunţele de porumb pe o lespede de lavă, palmele

tale care frământă coca în fiecare dimineaţă pentru a face tortillas albastre. Şi trupul tău aplecat peste cel al altcuiva, spinarea ta lată şi întunecată, ca în tablourile lui Diego Rivera, despicat pe toată lungimea ei de şira spinării, o linie întunecată ce porneşte de la părul de deasupra cefei şi coboară până la rinichi, şi, de fiecare parte, fesele, gropiţele şi semnul, norul roşu care spune că eşti amerindiană, că vei rămâne ce eşti, la fel ca, după tine, copiii şi nepoţii tăi, dacă îţi vor fi lăsaţi de la Dumnezeu. Ai fi vrut să-ţi ascunzi acel semn, făcându-ţi tatuajul cu faimosul iepuroi, de care îşi bătuseră joc Saramago şi Garci Lazaro.

Cred că n-am urât niciodată pe nimeni la fel de mult ca pe acest Iban poreclit El Terrible (o poreclă foarte literară, al cărei autor bănuiesc că a fost notarul Trigo). Peşte, paznic de puşcărie, torţionar, domnind peste întreaga Mahala. II urăsc, deşi nu l-am văzut niciodată decât în fotografia pe care mi-a dat-o Ariana, făcută de Garci în grădina Atlas. Iban, cu pălăria de cow-boy dată pe spate, cu figura lui buhăită de ţăran îmbogăţit, cu părul creţ, asudat, lipit de frunte, cu ochii lui mici şi nasul mare, cu bărbia şi zâmbetul lui sigur pe sine şi dominator.

Din el văd mai ales mâna, o mână largă, întunecată, cu degete cârnăţoase, având pe arătător un ghiul de onix, mâna pe care o ţine pe braţul lui Lili, cu care o ţine după bunul lui plac. Braţul lui stâng pus de-a curmezişul pântecelui ei, sub sâni, purtând la încheietură un ceas pe care mi-l închipui de aur, al cărui cadran reflectă lumina aşa de mult, că nu pot distinge ora. O ţine bine, n-are scăpare.

Ea s-a tras puţin înapoi, stând pe marginea scaunului de plastic.

Trupul său e ca o ofrandă, un animal de sacrificiu. Pântecele, coapsele, fusta ridicolă din plastic argintiu, aşa de scurtă, că i se văd chiloţii. Torsul său strâns într-o brasieră, pieptul dulce. Ţine ambele mâini într-o parte, alăturate pe marginea unei mese, şi, ca să nu alunece, şi-a înţepenit picioarele pe bara de jos a scaunului, blocându-le cu tocurile sandalelor sale cu barete.

Dar mai ales îi iau la întrebări chipul. Chipul ţâşnit din întuneric, vag extatic, frumoşii ei ochi migdalaţi care privesc în altă parte, dincolo de obiectiv, de realitate. Ochii de agat şi de

onix, arcul desăvârşit al sprâncenelor acoperite de bretonul negru. Recunosc acest chip, această privire. E cea a Lilianei pe care am întâlnit-o în lagună, cu care am stat de vorbă. La Orandino, era cu totul alta.

Nu mai era o păpuşă, ci o tânără liberă, care şi-a planificat viaţa, care a hotărât s-o rupă cu trecutul. Eram sigur că va reuşi, că se va descurca. Şi acum, că am pierdut-o, mă obsedează chipul prizonierei, ca şi cum, tot privind la această fotografie, aveam să fiu în stare să intru în povestea ei, să-i dau de urmă.

Am rătăcit ca un beţiv pe drumul pavat care merge de-a lungul Mahalalei. Ploile au contenit de câteva luni, dar băltoacele noroioase nu ajung să se zvânte. Singura noutate sunt nyctaginaceele care scaldă zidul de cărămizi într-o cascadă de frunzuliţe înmugurite, mov, roz, stacojii. Chiar înainte de întoarcerea iernii, primăvara dă în floare. Soarele dogoreşte pe cer până-n ultima clipă, face să scânteieze pietrele, firicelele de iarbă, cioburile. În crăpăturile zidului, şopârle mari, în albastru şi roşu, rămân întoarse spre astru, cu gura deschisă, cu guşa pulsând. Apoi soarele se scufundă înspre Ario, în spatele muntelui Pleşuv din Campos, iar noaptea se lasă brusc. Văd vulcanii suspendaţi deasupra brumei din Vale, Cuates, Patamban, Tancitaro, cu crestele încă luminate de soare. Se fac nevăzuţi la rândul lor.

Solitudine extremă. Totul e liniştit, peste apa lagunei, peste câmpuri şi drumuri, în jurul oraşului. Apoi becurile se aprind, aproape în acelaşi moment, precum şi felinarele galbene de-a lungul străzii pavate ce duce până la Grădini. Ţânţarii ţâşnesc ca şi când s-ar deschide saci mari, negri, liliecii se clatină pe cer, iar pe străzile alăturate se pornesc ruliul şi tangajul maşinilor şi al camionetelor peste gropile din asfalt; farurile lor aprinse găuresc prăfăraia.

În grădina Adas, ca în fiecare seară, sunt în formaţie completă Chabela, Beţi, Leti, Lola, Celi, Mina, Chata. Când intru în grădină, ele par să se strâmbe, cu o mină batjocoritoare. Don Santiago mă salută. E la fel de sumbru şi de indiferent. În fundul gheretei, puşca e la locul ei, rezemată de zid. Santiago e cu adevărat un supravieţuitor al vremurilor în care cristeros i-au împuşcat pe federalii din cazarmă, ucigând tot ce mişcă, chiar şi câinii sau găinile din curte. Bineînţeles, e

prea tânăr să fi luat parte la măcel, dar mi-o închipui pe maică-sa ducându-l la fereastră, ca să vadă cotiga trasă de măgari ce cară cadavrele către câmp, unde vor fi azvârlite într-un şanţ umplut cu var nestins.

Fetele sunt aliniate la zid, pe verandă, aşteaptă. Unele sunt în picioare, altele stau pe scaunele de plastic. Sporovăiesc puţin, fumează, beau bere direct din sticlă. Sunt urâte. Ochii le sunt înnegriţi cu rimei, gurile lăbărţate de rujul de culoarea căpşunei, de culoarea sângelui. Hainele lor sunt demodate: rochii negre decoltate, furouri transparente, sutiene cu sârmă, mov, roz, negre.

Sunt încinse cu nişte curele aurite, poartă în exces bijuterii de duzină, pandantive în formă de cruce, cercei, coliere. Una într-un costum de baie cu şnururi ce se înnoadă la ceafă. Alta în furou negru, fără fustă, cu picioarele strânse, să nu i se vadă chiloţii. Şi încă una, mascată de ochelari de soare extravaganţi, în formă de fluture, cu margini albe, semănând cu unul dintre fraţii Rapetou.

Le cunosc. Le-am văzut când am venit s-o caut pe Liliana.

Ele au cheia misterului meu, fără îndoială, ştiu povestea Lilianei mele. Ştiu unde-a închis-o El Terrible. Poate chiar o pizmuiesc, pentru că a ales-o pe ea, iar ele rămân tot nedesprinse din sterilul lor. Poate că-şi închipuie că Lili a plecat cu el spre o lume nouă, un oraş din nord, ticsit de lumini şi de lux.

Ele au rămas încremenite, cu privirea fixă. Ochii le sunt pătaţi de albeaţă. Chipurile le sunt însemnate de trăsături amare care le pleoştesc obrajii şi colţurile buzelor, precum şi coada ochilor. În lumina neoanelor, în ameţeala aceea, care pune stăpânire pe mine, seamănă cu nişte înecate.

Am întrecut măsura la băutură. Încerc să le vorbesc fetelor, dar ele îşi bat joc de mine, mă iau peste picior. Cu una dintre ele, mică, zdravănă, cu părul roşu, aspru şi des, o perucă poate, încerc să dansez un bolero. În grădină, în mijlocul lampioanelor aprinse, o pereche se învârte în contratimp, se moleşeşte. Deodată, la capătul verandei, aproape de vechiul lavoar, mi se pare c-o văd pe Lili. Stă în penumbră, cu un ditamai tipul care aduce a măcelar, cu un trunchi enorm, care-i umflă cămaşa albă cu mânecă scurtă, descheiată peste burtă. Fata e în fustă scurtă şi corsaj negru, în sandale, îi văd unghiile

de la picioare sclipind în roz-bombon. Cred că are cel mult şaisprezece ani.

Când mă apropii, ea-şi ridică privirea şi se holbează la mine.

Nu e Lili, dar seamănă cu ea. Are un chip trist, de fată cuminte, un breton pe linia privirii sale pustii. Alături de ea, văd faţa măcelarului, cu ochii ca nişte bile. Şi-a pus mâna cu degete scurte peste pieptul fetei, ca şi când i-ar fi căutat inima. E aplecată spre bărbat şi, în acelaşi timp, se sprijină cu o mână de genunchii ei strânşi pentru a se trage înapoi. Cred că n-am văzut nimic mai mincinos, mai denaturat.

Abia îmi mai amintesc ce s-a întâmplat după aceea. Am strigat cu mânie: „Unde e, unde-aţi dus-o?” Mai întâi, m-a tras de mână cea cu care dansam, m-a tras spre perdeaua alcovului şi am crezut că avea să-mi arate trupul neînsufleţit al lui Lili, cu chipul înnegrit de strangulare. În cameră e o fată pe care n-o cunosc. Aud râsetele celorlalţi pe verandă şi repet cu o voce de beţiv: „Mincinoşi, hoţi, asasini!” Strig numele lui El Terrible. Aş vrea să-l provoc, să-l lovesc, aşa cum îşi loveşte el fetele. Santiago e lângă mine. Pe faţa lui nu e nici urmă de mânie. Doar mă apucă de încheieturi şi mă face să merg de-a-ndăratelea până la poartă. Îmi spune: nu e nici un El Terrible aici. Pe proprietar îl cheamă Juan Dominguez. Băutura te face uneori lucid, îmi amintesc în acea clipă refrenul pe care l-am auzit în Emporio de la un antropolog No es lo mismo Juan Domingue j no me chingueDintr-odată, mi s-a domolit mânia şi m-a apucat un râs prostesc, de copil.

Santiago are o voce aproape blândă. Se adresează celui care sunt eu, fiul de burghez, copilul răsfăţat care habar nu are de scursorile societăţii, studentul care a învăţat despre viaţă din cărţi şi care va fi într-o zi un dascăl bun, un soţ bun, poate chiar şi un bun scriitor.

Ajunşi în stradă, mă împinge în direcţia căii ferate, spre lumină.

Ştiu că nu mă voi mai întoarce niciodată în grădina Adas.

Câteva zile mai târziu, citind numărul săptămânal din La Jornada, am aflat despre arestarea lui Iban Omar Guzmân, zis şi El Terrible, sub acuzaţia de proxenetism şi de sechestrare. Un lung editorial, semnat Alcibiade (se ştie aici că sub acest nume de condei se ascunde executorul judecătoresc Trigo,

aghiotantul lui Aldaberto Aranzas), făcea apel la epurarea Văii, la închiderea acelor „Grădini ale infamiei” (tidul editorialului) şi la proclamarea prohibiţiei băuturilor alcoolice în tot teritoriul. Era ironic.

Pentru o gură de aer proaspăt şi de stare de bine, am citit paginile din caietul lui Raphael Zacharie, la mii de leghe de toată această mocirlă, ce vorbesc despre sărbătoarea lor numită PRIVITUL CERULUI„ „Ţi-am spus deja, prietene Daniel, cum am început să cunosc cerul după sosirea la Campos, numele stelelor, fazele planetelor şi ale lunii. Şi apoi, la ceva vreme după ce tata se întorsese deja la Râul-Lupului ca să-şi ispăşească pedeapsa în închisoare, a avut loc marea sărbătoare numită „privitul cerului”. Îmi place numele acestei sărbători în spaniolă, mirar el cielo, pentru că mă duce cu gândul la oglinda cerului.

Iată cum se petrece.

Iarna, în apropierea Crăciunului, după ce se sfătuieşte cu toţi locuitorii satului, Consilierul hotărăşte că a sosit timpul, când zilele sunt scurte şi nopţile foarte lungi, când pământul se odihneşte, ieşit de sub puterea soarelui, iar pielea devine subţire şi nouă, când apa lacurilor e foarte albastră şi apa pâraielor transparentă, iar muntele se acoperă cu floricele albastre.

În ajunul sărbătorii, fiecare trebuie să se pregătească. Nu făcând o muncă anume, ci, dimpotrivă, încetinindu-şi viaţa. Dacă, în mod obişnuit, cineva are nevoie de o jumătate de zi pentru a curăţa un teren de pietre, atunci munceşte mai domol şi nu isprăveşte nici până la lăsarea serii. Dacă, de obicei, copiii trebuie să facă exerciţii la matematică împreună cu Sangor, ei nu trebuie să înveţe decât o oră şi să reia de unde au rămas mai târziu, în cursul după-amiezii.

Băieţii şi fetele care se ocupau cu ţesutul pânzei în atelier îşi domolesc mişcările suveicii, iar cei care gravează tărtăcuţele cu lupa sau care pregătesc oalele de pământ se mişcă foarte încet, ca şi când ar măsura.

Hoatu dă exemplul pisicilor (Hoatu are o pasiune pentru pisici, a cules toate pisicile maidaneze din Campos, care ne apără de şoareci şi de carcalaci). Observă o pisică în timp ce se pregăteşte să sară, spune ea. Înainte de a fi cea mai rapidă, este cea mai înceată din lume. Copiii încep atunci să meargă ca

nişte pisici, se opresc cu un picior în aer şi întorc capul, pentru a privi peste umăr.

De asemenea, nu mâncăm, sau mâncăm foarte puţin în acea zi. Jadi, Sangor şi alţi adulţi chiar postesc vreme de mai multe zile, dar nu vorbesc despre asta. Consilierul spune că nu e obligatoriu. Că niciodată unul dintre noi nu trebuie să se simtă mai bun decât ceilalţi, deoarece n-ar mai putea fi pregătit pentru adevăr.

Acum, că tata a plecat din nou, Jadi e cel care mă călăuzeşte prin sărbătoare. El repetă ceea ce mi-a spus când am venit, că nu stelele contează, ci cunoaşterea vidului.

Pentru aceasta, trebuie să intrăm în lentoarea spaţiului. Nu explică acest lucru cu adevărat, deoarece, dacă ni l-ar spune în cuvintele ştiinţei, ar fi ca acei oameni care scriu cărţi despre tăcere.

Spune doar: „închipuie-ţi unde te afli în această clipă. Închipuie-ţi cine eşti. Eşti doar o odaie întunecată, a cărei diafragmă se deschide asupra întunericului nopţii. Odaia ta e o bucată de lavă azvârlită în spaţiu, iar această bucată de lavă este prinsă într-o horă în jurul unei stele cu o putere este aşa de mare, încât nici un corp din vecinătatea sa nu poate scăpa de sub atracţia sa. Chiar şi această stea fuge prin vid cu o viteză incalculabilă, către o destinaţie pe care nu o vom cunoaşte niciodată, face parte dintr-un lac de alţi sori ce alcătuiesc Galaxia, care se îndepărtează de celelalte lacuri, de celelalte Căi Lactee, fiecare către un punct din spaţiu, cu o viteză de neconceput, şi aceşti sori, aceste Căi Lactee sunt aşa de îndepărtate, că, deşi le-am privi întruna mii de ani la rând, tot nemişcate ni s-ar părea. Închipuie-ţi toate acestea. Priveşte cerul. Lacurile de stele, sorii, nebuloasele, galaxiile, norii, ciorchinii de chiciură prinşi de comete. Gândeşte-te la caruselul astrelor şi al sateliţilor lor, Jupiter, Saturn, Marte, Venus, Mercur. Gândeşte-te că tot ceea ce ţi-am spus mai adineauri trece prin gaura minusculă a pupilei tale, o rază fină ca un fir din părul tău, care intră în domul craniului tău, în casa trupului tău, în timpul preascurtei tale vieţi, al timpului tău care nu durează mai mult decât greierele pe care-l asculţi în aceeaşi clipă, agăţat de ramura arbustului de bumbac, care ghiceşte lumea într-un singur cri-cri.

Închipuie-ţi că această noapte este cea mai lungă din viaţa ta.

Lasă-te purtat într-o altă lume, ghiceşte-o ca greierul, prin porii pielii tale, nu doar cu odăile goale ale ochilor, ci cu tot trupul.

Respir-o, bea-o. Dacă ai impresia că ştii ceva, uită tot ce ştii.”

Astfel mi-a vorbit Jadi, în prima seară, înaintea sărbătorii. Şi mi-a mai spus ceva, erau ultimele sale cuvinte: „Multă vreme, oamenii din neamul meu au crezut că pământul era o tipsie înconjurată de un mare fluviu ce curgea în ambele sensuri şi în care cădeau sufletele după moarte. Au crezut că munţii erau găunoşi şi conţineau apa izvoarelor. Spuneau că stelele erau spirite, că soarele se năştea în fiecare dimineaţă şi murea în fiecare seară. Au învăţat să citească vremea şi au făcut noduri pe sfori pentru a prevedea eclipsele de lună.

Suntem cu toţii copiii acelor oameni. Într-o zi, vom înţelege lucruri despre care nici nu bănuim că ar fi posibile. Vom trăi sub noi legi, vom inventa noi ştiinţe. Lumi fară gravitaţie, particule fără nume, o moleculă care să trăiască fără hidrogen sau oxigen, o materie fară carbon. O vibraţie care nu va mai fi lumina, o dimensiune care nu va mai fi nici timpul, nici spaţiul. Toate acestea vor veni pur şi simplu pe raza cunoaşterii, mai subţire ca pânza de păianjen, mai uşor ca aripa de fluture. Vom ajunge la asta sau vom muri. De aceea ţi-am spus, şi am spus-o fiecăruia dintre voi, priviţi cerul şi pierdeţi-vă în spaţiu în această noapte.”

După aceea, stingem toate luminile, ne înfăşurăm în pături din pricina frigului. Mergem în cel mai înalt loc din sat, aproape de rezervoarele de apă, pentru că de acolo nu se mai aude nimic, în afară de cri-cri-ul greierilor sau de hămăitul câinilor. In acel loc se află două case mari cu acoperiş de frunze, care-i adăpostesc pe copii sau pe cei prea obosiţi pentru a rămâne treji toată noaptea, numite din acest motiv „Casele cerului”. Ceilalţi rămân nemişcaţi, cu ochii deschişi, pentru a intra în spaţiu. Am intrat din prima.

Deasupra mea s-a deschis o poartă mare şi am simţit că alunec prin ea, nu în închipuire, ci cu privirea, o mişcare ce pornea din centrul corpului meu şi se înfunda în întuneric. E o experienţă pe care n-o pot explica. Mi se părea că eram

totodată aici şi acolo, foarte aproape, foarte departe. Alunecam în acelaşi timp cu ceilalţi, ne aflam cu toţii într-o singură mişcare. Nu mai simţeam nici frigul pământului, nici trecerea orelor. La un moment dat, am văzut că astrele se mişcaseră, că se apropiau de îngrămădirea neagră de copaci din spatele muntelui. Credeam că nu rămăsesem acolo decât o clipă, şi deja noaptea se sfârşise. Cu puţin înaintea zorilor, a sosit Jadi, însoţit de Hoatu şi de Christian. Mergeau în mijlocul trupurilor lungite pe pământ, şi, din când în când, Jadi suna dintr-o scoică roz pe care o remarcasem în casa lui. Un sunet lung, puţin trist, care mă ducea cu gândul la cornul folosit de vânătorii de pe la noi, pentru a goni elanii.

Este semnalul că noaptea s-a sfârşit. Ne ridicăm, unii după alţii, şi mergem încet. Avem impresia că ne întoarcem dintr-un vis.

Când răsare soarele, ne ducem la copiii din „Casele cerului" ca să bem kamata nurhite, pe care ne-a pregătit-o Marikua. Nu suntem osteniţi. Ne privim, privim în jurul nostru, totul ni se pare nou, strălucitor, exact. Ne simţim bine."

Aldaberto Aranzas primea oaspeţi: fiica sa împlinea cincisprezece ani. Mai la o parte de drumul principal, la vreo zece kilometri de oraş, Aranzas cumpărase de la familia de hacendados Escalante o colină de nisip negru pe care plantase arbori de avocado. Din când în când, scăpa din biroul său din Vale pentru o paranteză de viaţă seniorială. Deşi averea sa era recentă, Don Aldaberto se făcea că-i dispreţuieşte pe căpşunari, aceşti inculţi îmbogăţiţi peste noapte care domneau asupra Văii, mergeau cu maşini 4x4, îşi construiau palate de prost-gust în ansamblurile rezidenţiale privilegiate din Huertas sau Media Luna şi închiriau, preţ de un weekend, câte un avion întreg ca să meargă la cumpărături în familie la Miami.

Însă Aranzas pretindea că se trage din primii cuceritori veniţi din Castilia pe vremea lui Cristobal de Olid şi a lui Nuno de Guzmân. Printre strămoşii săi, se numărau oşteni şi oameni ai legii, dar nici un negustor.

La intrarea în hacienda, pe portic, sculptase, în basorelief, blazonul în ipsos al familiei sale, deasupra căruia tronau iniţialele numelui său: A. A. Blazonul închipuia un plug tras de doi boi, o fantezie, îmi explicase Don Thomas, ca o reminiscenţă a legendei întemeietoare a familiei Aranzas: o

moşie de mai multe aran adas, întinderi pe care le poate ara o pereche de boi într-o zi, dăruite de regele Spaniei unui strămoş îndepărtat, în chip de mulţumire pentru serviciile oferite. Moşia actualului descendent era, fără îndoială, mai modestă, dar suficientă pentru gloria sa.

De pe şesul unde se întindea casa, se putea vedea până departe, dincolo de şirurile perfect drepte de arbori de avocado, până spre valea Ario. De acolo, puteam zări casele din sat şi, departe de tot, la poalele muntelui jupuit, satul Campos. M-a încercat un sentiment de ameninţare, de violenţă, ca în faţa unei văi liniştite peste care se îngrămădesc nori apăsători de furtună.

„Tot ceea ce vedeţi aici aparţine sau va aparţine într-o bună zi lui Aranzas.” Don Thomas era alături de mine, nu-l auzisem venind. „Chiar şi Campos?”, l-am întrebat. Don Thomas aflase, fără îndoială, despre legătura mea cu colonia poporului-curcubeu şi despre Consilierul acestuia, Anthony Martin.

„Mai ales Campos. Intenţionează să recupereze totul, să planteze arbori de avocado sau să creeze ansambluri rezidenţiale. E un om foarte bogat. Haideţi să vă prezint.”

Serbarea se ţinea în grădină, în faţa casei. Aranzas strânsese un mic grup de prieteni, majoritatea persoane importante din Vale, avocaţi, notari, edili municipali, doi sau trei preoţi în civil. Fata lui Aranzas se îmbrăcase cu o rochie vaporoasă de quinceanera, discuta cu alte tinere, sub supravegherea mamei sale. De departe, l-am recunoscut în apropierea ei pe inefabilul Menendez, îmbrăcat cu o vestă fără guler, din mătase gri. Don Aldaberto stătea în picioare în apropierea barului, cu un pahar în mână. Era exact aşa cum îl întrezărisem în timpul conferinţei mele, înalt, slab, într-un costum sobru şi sumbru care-l făcea să arate ca un gropar sau ca un gangster. In fundul grădinii, la umbra unui foişor de vară, o orchestră cânta o melodie la chitară, un cântec melancolic. Cu toate că soarele strălucea puternic, vase cu jăratic dogoreau de o parte şi de cealaltă a mesei încărcate de aperitive, de unde unii oaspeţi se zoreau să înşface bucăţi de barbacoa. În aer plutea, împreună cu muzica fină, un miros de carne la grătar, amestecat cu tutun şi cu parfum uşor greţos.

„L-aţi întâlnit deja pe domnul Sillitoe, oaspetele nostru geograf, nu-i aşa?” Familiar, Don Thomas îl luase de braţ pe Aranzas şi mă trăgea spre el cu cealaltă mână. Ne-am strâns mâinile sec. „V-am ascultat vorbind despre Valea noastră seara trecută. O conferinţă foarte bună, felicitările mele.”

I-am mulţumit, înclinându-mă uşor. Încă puţin, şi aş fi pocnit din călcâie, ca prusacii. „Daniel Sillitoe este doctor la Universitatea din Paris, a comentat Don Thomas. Se află aici în misiune, pentru a efectua un releveu al Pământurilor fierbinţi.”

Aranzas se arăta interesat din politeţe: „Ce porţiune?

— Valea Tepalcatepec.

— A, bine.”

Don Thomas avea un entuziasm abia forţat, ca de fiecare când venea vorba despre Pământurile fierbinţi.

„Daniel va traversa în linie dreaptă, de pe un mal al fluviului pe celălalt; geografii numesc asta o secţiune.”

Aranzas domina de la înălţimea staturii sale. Faţa sa cu trăsături regulate nu exprima nici plictis, nici curiozitate. Dar ochii săi erau mobili, într-o nuanţă blândă de căprui, umbriţi de gene lungi, ca de femeie. Fruntea sa înaltă, atacată de chelie, îi dădea un aer de respectabilitate cumpănită pe care i-o dezminţea viclenia din privire.

Asculta răbdător balivernele lui Don Thomas despre Pământurile fierbinţi, de unde îşi trag obârşia toate civilizaţiile din America.

„. totul vine de acolo, agricultura, metalurgia, artizanatul penelor, deoarece amerindienii nu se puteau lipsi de penele de quetzal şi de papagal, chihlimbarul, parfumurile, inventaseră chiar şi astronomia, iar zeii lor erau cu toţii născuţi în Pământurile fierbinţi, se numeau Uirambanecha, adică poporul bazaltului, pentru că se zămisliseră din scurgerile de lavă ale vulcanilor în Oceanul Pacific.

Iar zeul lor principal se numea Tzintzun Wikisho, colibriul din stânga, adică de la miazăzi, care simboliza constelaţia Păsării, pe care o numim Al Tahir în arabă…”

Menendez se apropiase pe vârfuri, tiptil. Faţa lui mare, năsoasă, exprima iubire pe când îl asculta pe Don Thomas. „Ne-am zămislit cu toţii din Pământurile fierbinţi, continua acesta din urmă. Totul purcede din acest ţinut, bucătăria, artele, poezia, muzica. Că veni vorba de muzică, ştiţi că orchestrele

din Tepalcatepec, din Apatzingân şi din Aguililla folosesc aceleaşi instrumente ca maurii, chirimia şi tăblaş, şi-şi fac caii să dănţuiască pe estrade de lemn, pentru a imita ritmul de tarbukas din Africa de Nord? Este creuzetul civilizaţiei noastre. Şi tot în Pământurile fierbinţi a luat naştere şi mişcarea acelor libertadores împotriva Spaniei, iar părintele Hidalgo şi-a slobozit faimosul strigăt. Din cauza fertilităţii, a căldurii, a vivacităţii oamenilor şi a simţului derizoriului, împotriva trufiei oamenilor din Pământurile reci, a cruzimii lor, a gustului lor pentru jertfe, a despotismului lor.”

Aldaberto Aranzas n-a făcut nici un comentariu. Era doar uşor aplecat înainte, cu mâinile în buzunare, ca un judecător ce ascultă o pledoarie dezordonată.

Era la curent. N-avea cum să nu ştie, el, proprietarul singurului săptămânal din Vale, La Jornada. Lovitura de stat împotriva lui Thomas Moises se pusese în mişcare. Sprijinindu-se pe rapoartele cu privire la gestionarea deficientă, pe capriciile directorului care se amorezase de revoluţionari şi de terorişti (Hector şi mâna sa dreaptă), de un amerindian etilic (Juan Uacus) şi de un spion străin (eu), membrii Comitetului executiv şi acţionarii din Emporio hotărâseră în unanimitate să voteze o moţiune de cenzură împotriva lui Thomas Moises. Circula o petiţie în legătură cu primejdia la care expunea instituţia şi cu necesitatea de a alege imediat un nou director. Dahlia mi-a arătat petiţia, turba. „Ticăloşi, pendejos, hijos, hijas de la Malinche, ignoranţi, politicieni!”

Era ceva patetic. Don Thomas visase la un Emporio, un Ateneu în care, departe de metropola asfixiată, se pot întâlni persoanele de bună-credinţă, o nouă Grecie, nu foarte diferită de model, deoarece aici sălăşluiau laolaltă facţiunile armate, cămătarii şi sclavii.

Era opera vieţii sale. Universitarul, scriitor, poet, îşi clădise proiectul piatră cu piatră. Forţase uşa notabilităţilor, ţesuse intrigi, recrutase, ba chiar izbutise să-i convingă pe bancheri. Juan Uacus, care era alături de Don Thomas încă din primele zile ale centrului Emporio, îmi enumerase toţi naşii acestui proiect, dintre care unii erau de faţă la serbarea lui Don Aldaberto Aranzas. Notarii Acevedo, Arce, Godinez, bineînţeles licenciado Trigo, care ţinuse, în Vale, o conferinţă despre poezie. Dealerii locali de la John Deere, Nissan, pneurile

Euzkadi, farmaciştii, proprietarii hotelurilor Meson del Marques şi Peter Pan. Asigurătorul Jorge Soto, arhitectul Pico de Gallo şi mulţi alţii pe care n-aveam de unde să-i cunosc.

Dar cel care fusese cheia reuşitei proiectului, care facilitase obţinerea împrumuturilor, a autorizaţiilor, şi care găsise locaţia, era Don Aldaberto în persoană.

Acum, la ananghie, Don Thomas venise să-i ceară sprijinul.

Fără îndoială, subestimase puterea intelectualilor, a acelor inşi din capitală care cunosc bine mecanismele administraţiei şi care sunt capabili să-i blocheze creditele şi să pună în joc supravieţuirea instituţiei mai curând decât să renunţe la ambiţia lor. Încă nu se pregătise pentru ce e mai rău.

Înzestrat cu toate aceste informaţii, eram în stare să evaluez situaţia. Mă dădusem înapoi, mai la o parte, pentru a admira priveliştea. Aranzas nu alesese la întâmplare locul casei sale. De pe terasă, îmbrăţişa întreaga Vale, şoseaua care traversa câmpurile inundate, pata întunecată a oraşului ce se întindea până la contraforturile munţilor şi ajungea până la fundătura din Campos. În unele momente, poate credea cu adevărat că le stăpâneşte pe toate.

Pe grătare sfârâia carnea, răspândind un miros îmbietor. Nu mai era picnicul rustic al antropologilor în turnul lui Menendez.

Aici servitori în vestă albă puseseră la fript bucăţele de vită, fleici de calitate superioară, asezonate cu sos roşu şi ceapă. Iar oaspeţii nici că se lăsau rugaţi de două ori.

M-am alăturat unui grup în care am recunoscut-o pe umbra lui Don Thomas, frumoasa Ariana Luz. Soţia lui Aranzas era cu ea, precum şi Bertha, soţia lui Don Chivas, şi fiicele sale Afrodita şi Atena. Când m-am apropiat, Ariana a schiţat un surâs cam crispat.

Nu-i plăceau banalităţile. A trecut la atac: „Ai găsit-o pe protejata ta, fata aceea din canal, cum îi spuneai?” Ariana băuse câteva pahare, alcoolul o făcea agresivă. „Liliana?”, am spus. „Da, aşa e, Liliana, Lili, obiectul disputei.” Soţia lui Aranzas se aplecase, mă privea curioasă. „O dispută, ce romantic! Povestiţi-mi!”

Am întrerupt-o: „Nu e nimic de povestit, cineva a dispărut.”

Dar Ariana nu voia să mă slăbească. Faţa ei colţuroasă avea o expresie dură, tensionată. „A dispărut, dar unde? Nu mai e în Orandino, la adresa pe care ţi-am dat-o?”

Scena devenea ridicolă. Vorbea tare, iar lumea se aduna ca la urs. L-am văzut pe Don Thomas la capătul terenului, cu Menendez şi Aranzas. Am oprit-o pe Ariana: „Ascultă, am venit doar să-mi iau rămas-bun de la Don Thomas. Plec peste câteva zile şi nu ştiu dacă mă mai întorc.” îndepărtată de grupul femeilor, Ariana nu mai avea de ce să vorbească tare. Rămăsese nemişcată, cu braţele atârnând.) rA> da, nu, nu ştiam.” Mi-a venit să-i vorbesc despre Don Thomas, despre tot acel complot. Tocmai ei, care fusese urechea răzvrătiţilor, care profitase de încrederea acelui bărbat pentru a-l trăda. Uneori, nu-i nevoie de vorbe pentru a spune lucrurilor pe nume. Pesemne că Ariana mi-a citit în ochi ce credeam despre ea. S-a uitat la mine cu un aer ciudat, cu o privire care trecea pe lângă mine, ca şi când ar fi aţintit un punct imaginar, un pic în spatele meu şi mai la dreapta. Am lăsat-o.

Rămânea tot ceea ce voiam să-i spun lui Aranzas, cu o voce răguşită de justiţiar. Să-i arăt acel capăt al Văii, acea pată unde satul Campos încă exista şi pe care hotărâse s-o nimicească dintr-un condei pentru a-şi extinde plantaţiile sau pentru a-şi crea viitorul său ansamblu rezidenţial, care se va numi poate Cerro de las Campanas ori El Cubilete, un nume pe placul tuturor foştilor luptători din revoluţie. Şi de ce nu Padre Pro? O revoluţie o alungă pe alta, nu-i aşa?

În bruma după-amiezii, Valea părea cel mai paşnic loc de pe pământ. Fuioare domoale de fum se întindeau, şerpuiau pe deasupra câmpurilor. În găvanele de umbră de la poalele munţilor înalţi, deja se aprindeau luminile, iar fabricile de congelare semănau cu nişte castele imense din basme, cu turnurile şi şanţurile lor. Doar Campos rămânea în afară, tăcut, o insulă întunecoasă la capătul drumului.

Câteva zile mai târziu, Ea Jornada a lansat atacul final împotriva satului Campos, într-un editorial fără semnătură, dar unde se recunoştea cu uşurinţă condeiul vehement al lui Alcibiade, alias Trigo. Republica ideală a Consilierului era descrisă acolo ca un refugiu de vagabonzi veniţi din străinătate,

unde aveau căutare drogurile, promiscuitatea şi practicile cele mai condamnabile ale fostei mişcări nord-americane hippie.

Consilierul însuşi era zugrăvit ca un guru fanatic şi primejdios care-şi sechestra membrii sectei după ce le jefuise economiile.

Caricatura putea fi cu greu luată în serios, dar ea semnala iminenţa declanşării procedurilor legale pentru a expulza din Campos toţi locuitorii. Era o chestiune de zile. Am hotărât să amân călătoria spre Tepalcatepec până ce totul va deveni limpede. Şi, într-adevăr, a doua zi după apariţia numărului din La Jornada, am primit, prin intermediul lui Raphael, o scrisoare dictată de ANTHONY MARTIN, CONSILIERUL „îţi scriu aceste lucruri ştiind că zilele noastre în Campos sunt numărate.

Scriu fară mânie, deoarece acest punct final era prevăzut încă din momentul în care visul numit Campos a căpătat contur. Dar nu fară îngrijorare, pentru că nu ştiu ce li se va întâmpla tuturor celor care m-au urmat, care au crezut în mine, în pacea şi armonia acestui loc. îmi fac griji pentru toţi cei, pentru toate cele care au lucrat cu mâinile lor la construirea acestui sat şi la desţelenirea câmpurilor, pentru ca visul să nu rămână o himeră şi să se preschimbe în realitate.

În nici o clipă nu le-am ascuns că viaţa noastră aici era vremelnică, iar comunitatea noastră nu putea fi legată de durata şederii noastre la Campos, deoarece singura noastră legătură cu acest pământ era un contract de închiriere, care se încheie mai devreme sau mai târziu.

Dar nu prevăzusem că se va încheia aşa de curând. Oare n-am fost destul de atent la semnele prevestitoare, la zvonuri, la pizmă, la defăimare? Sau poate am păcătuit prin naivitate, crezând că am putut inspira simpatie în acest ţinut, ba chiar entuziasm, dar nu erau decât vorbe găunoase, baloane de săpun, vânt bun de învârtit moriştile.

Poate că am dus lipsă de luciditate şi de modestie. Am fost ca acel poet francez, fratele meu, care, după ce a străbătut lumea în lung şi-n lat, în clipa în care-şi dădea sufletul, a exclamat: deja!

Nu mai pot prinde rădăcini pe undeva. Sunt prea bătrân, mi-e inima istovită. I-am spus-o celui pe care îl consider fiul meu şi în grija căruia îmi încredinţez scrisoarea. Raphael, pe

care l-am numit Puişor de la cele şapte stele pe care şi le-a tatuat pe încheietură.

I-am spus, ca să le repete şi celorlalţi: „Trebuie să plecaţi de aici, să căutaţi alt pământ, dar fără mine.” Mi-a răspuns: „Fără tine nu e cu putinţă.” I-am spus că venise vremea să mă întorc în locul naşterii mele, la Konawa, pe Canadian River, iar el şi-a ascuns ochii ca să plângă. Am simţit că mi se rupe inima, fapt pe care nu-l mai credeam cu putinţă. Îmi închipuiam că prevăzusem totul, până în ultima zi, iar un copil îmi rezervase această surpriză.

I-am vorbit despre viaţa care îl aştepta, despre ţările pe care avea să le străbată, despre noile prietenii, despre libertate. Îmi aminteam că la vârsta lui părăsisem totul pentru a porni în recunoaşterea lumii.

Mi se rupe inima când înţeleg că îi dăruisem acestui copil, şi tuturor locuitorilor satului, iluzia unei protecţii fără sfârşit, ca şi când ne-am fi ales sălaşul în rai. Şi de aceea mă simţeam vinovat.

L-am luat tare pe Raphael, dar, de fapt, îmi venea să plâng împreună cu el. I-am spus: „De cine îţi va fi dor? Oare nu-i ai pe Hoatu şi Christian, îi vei urma, vor fi familia ta? Nu ai oare şi un tată care are nevoie de tine, în ţara ta?” Dar copilul mi-a spus cu încăpăţânare: „Nu ne poţi lăsa. Fără tine nu vom ajunge niciodată până la acel nou tărâm pe care ni l-ai făgăduit.”

Atunci m-am întors şi am mers în susul satului, pentru a-mi ascunde mânia şi emoţia. Acum nu mai pot vorbi, nu mai vreau să iau decizii. Sunt prea bătrân, inima îmi e bolnavă, la fel şi sufletul. Vreau să devin un moşneag inutil, numai bun de izgonit, care merge la cerşit pe drumuri, clătinându-se, cu o coadă de mătură în mână pe post de toiag.

Deja regret cerul din Campos. În ţara mea, în Oklahoma, cerul e deseori acoperit de nori. Nu pot fi citite în fiecare noapte stelele, nebuloasele palide, sorii la eclipsă, uriaşele îndepărtate în haloul lor roşu, toate acele figuri cu care am trăit, Carul, ochiul ursului Dubhe, coada sa, măruntaiele, gazela Telitha pe care o vânează şi care ridică în aer praful strălucitor cu fiecare salt, era numele pe care i-l dădusem lui Hoatu când a sosit, din cauza felului ei de-a alerga desculţă

peste stâncile de la munte, cu Christian mereu în urma ei, îndrăgostit. Oare îşi vor aminti, de dragul meu?

Altais, şarpele încolăcit, ochiul său, Rastaban. Şi Thuban, care a fost centrul universului înainte de steaua polară, acum zece mii de ani.

Ce mai rămâne din ţinutul în care m-am născut? Mă mai aşteaptă oare cineva? Am plecat de multă vreme, toţi cunoscuţii mei au murit sau m-au dat uitării. Când eram tânăr, am vrut să-l găsesc pe tata. Am vrut să merg în Franţa, ţara lui. Am visat să cunosc oraşul lui, Bordeaux. Dar n-am găsit decât un plan vechi, care arată străzile, cheiurile, râul cel mare. L-am păstrat multă vreme, împăturit în buzunarul de la cămaşă şi apoi l-am pierdut.

Am făcut harta cerului şi am dat fiecărui copil din Campos câte o bucată. Să nu uite ce vedeau când noaptea era senină. Laptele Galaxiei care se varsă pe pânza Corăbiei. Agăţat de catargul Carenei, felinarul Canopus care străluceşte seară de seară la vest, la apusul soarelui. Mi-aş dori să ne călăuzească spre noul nostru pământ. Rigel, piciorul calului înaripat, alcătuit din trei sori, dintre care cel mai mic, abia vizibil cu luneta, este cel mai apropiat de lumea noastră. Sau cei doi copii gemeni, frate şi soră, unul foarte blond, cealaltă foarte brunetă, născuţi aici, ca să spun aşa, deoarece încă sugeau de la mama lor când au sosit. Îmi amintesc de ploaia de stele căzătoare, într-o zi de 13 decembrie. I-am spus mamei lor că ar putea să-i cheme Krishna şi Bala, iar ea a acceptat râzând. Am dat aceste nume bărbaţilor şi femeilor când au intrat în Campos:

Orion, Al Jabbar, Alnilam şi colierul său de perle. Am numit Beit al Zouj, Casa soţului, casa în care Hoatu s-a nuntit cu Christian.

Lui Sangor înţeleptul i-am dat semnul Kaf al Mâinii deschise, în ziua în care ne-am întâlnit, pe 18 noiembrie. Iar pentru Marikua, care e blândă, colţul răsturnat al lunii, în amintirea zeiţei de argint Nana Kutsi, ce domnea odinioară asupra ţării sale, înainte de sosirea spaniolilor.

Şi, în fine, Sirius, Câinele cel Mare, vânătorul Efrain Corvo, care a intrat într-o zi de vară în Campos şi pe care nu l-am recunoscut imediat. Era cel care aduce cu sine primejdia, şi-i spun TheEstranged One, Rătăcitul. Dacă familia noastră nu

rezista însemna că suntem slabi. Iar el s-a instalat, a luat-o pe Adhara, Fecioara, o fată rătăcită ce scăpase dintr-un azil. Era una dintre cele pe care bărbaţii le închid de teama fisurii pe care o arată, a faliei pe care o deschid în ei. Adhara, cu Efrain, în casa violenţei. N-am ghicit de ce venise acest om în Campos. Fie pentru că ucisese şi voia doar să se ascundă. Fie pentru că nu venea să ni se alăture, ci doar să ne aducă nimicirea.

Când poliţiştii s-au înfăţişat la poarta din Campos, am negat înainte de toate. Am spus că toţi cei care locuiau la Campos îşi ispăşiseră greşelile din trecut.

Mi-au râs în nas. Mi-au spus: „Atunci, aici se află raiul?” M-au împins, m-au dat la o parte cu paturile puştilor, iar şeful lor mi-a strigat: „Moşneag nebun! Denunţă-l pe cel urmărit de justiţie pe care-l adăposteşti!” Băieţii au sosit, Raphael, Oodham şi Christian, unul lângă celălalt, gata să se bată, iar şefului poliţiştilor i s-a făcut frică. A dat un ordin, iar oamenii lui s-au dat înapoi şi au plecat în camioneta lor.

Dar ştiam că se vor întoarce. Şi chiar în aceeaşi zi, după-amiază, au revenit în forţă, în trei camionete. Efrain şi Adhara fuseseră anunţaţi din vreme şi au fugit pe munte. Poliţiştii au scotocit peste tot, până la cea mai măruntă scobitură din stâncă. Au dat cu piciorul în uşile hambarelor, au zburătăcit găinile şi curcanii. Au vizitat toate casele, turnul de observaţie, ruinele bisericii. Copiii se strânseseră toţi în casa comună, le era frică.

Poliţiştii i-au interogat pe bărbaţi şi pe femei, dar degeaba, pentru că nu le înţelegeau limba. Au călcat în picioare grădina de care avea grijă Marikua, spuneau că erau droguri, marijuana, haşiş.

Sangor a încercat să-i împiedice, iar unul dintre poliţişti, un băiat foarte tânăr, l-a lovit peste gât cu un baston, înjurându-l, iar Sangor s-a prăbuşit în ţărâna grădinii.

M-am gândit că toate acestea se aflau în desenele cerului. Era octombrie, sfârşitul ploilor, când Sirius apare la apusul soarelui.

Aproape de Galaxie ardea intermitent ochiul sclipitor al demonului, Algol. Nu spun că am citit asta în cer, deoarece cei care spun aşa ceva sunt mincinoşi. Dar am simţit-o în frigul spaţiului, în singurătatea noastră, pentru că singura noastră certitudine se află în acele foi mari de hârtie din agave pe care

am desenat, noapte de noapte, harta cerului, singura noastră patrie.

Am înţeles că sfârşitul era, pentru Campos, de neoprit, am ghicit-o chiar înainte de venirea poliţiştilor, înainte de scrisoarea executorului judecătoresc care ne notifica expulzarea, înainte de articolul din ziar care ne acuza de crime, de prostituarea copiilor noştri şi de protejarea răufăcătorilor.

Am avut o viziune, un vis. In visul meu, plecam pe drumuri, cu proviziile noastre şi cu frunzele zeiţei noastre Nurhite. Mergeam spre un nou pământ, o insulă unde nu trăiesc decât ţestoasele şi păsările de mare, ca o insulă pe care am trăit după război. Marea era albastră, erau palmieri, apă dulce, fructe, iar pe acea insulă era împărăţia noastră.

Nu cunosc numele insulei. Era o limpezime ce dăinuia dincolo de nopţile mele. Simţeam în jurul meu mirosul mării, ca odinioară, auzeam glasul mării. Era o împărăţie de unde nimeni nu ne-ar mai putea izgoni, unde am putea să luăm totul de la capăt.

N-am vorbit despre asta nimănui, de teamă să nu fiu luat de nebun.

Nu ştiu dacă această insulă e aievea. Ştiu doar că lumea e mare, că nimeni nu este stăpân peste nimic, în afară de faptele sale. Ştiu că singura noastră certitudine este în cer şi nu pe pământ, pentru că acest cer, pe care îl vedem noi, cu soarele şi cu stelele, este cel pe care l-au văzut şi strămoşii noştri şi pe care-l vor vedea şi copiii noştri. Pentru cer, suntem şi bătrâni, şi copii în acelaşi timp.

Asta vreau să-ţi spun, pentru că eşti prietenul nostru necunoscut.

Aminteşte-ţi de noi."

Exilul a început în timpul săptămânii dinaintea Crăciunului. Nu voi putea uita cum s-au petrecut lucrurile. Toată Valea era împodobită cu panglici, strălucind de Noche Buenas (numite în Franţa, n-am ştiut niciodată de ce., poinsettias), decorată cu capete de copil din carton presat suspendate de cablurile electrice deasupra străzilor. Chiar şi biserica în ruine din faţa ferestrelor mele avea un aer sărbătoresc.

Dahlia m-a anunţat în acea dimineaţă. Ieşise devreme pentru a merge la piaţă, se întâlnise cu părintele Aleman,

preotul paroh din Ario. A intrat fără să bată (păstrase cheia apartamentului, se gândea pesemne că va veni să trăiască din nou cu mine într-o bună zi). Eram în boxeri, în faţa ceştii de ceai. Părea rătăcită, am crezut că i se întâmplase ceva lui Hector sau fiului ei.

Mi-a strâns mâna. „S-a terminat, vor pleca.” N-am înţeles din prima.

A continuat, volubilă: „I-au trimis pe judiriales, au încercuit tabăra, iar ei nu voiau să răspundă, se baricadaseră, apoi au sosit poliţiştii în camionetele lor, cu portavoce, i-au ameninţat că vor sparge porţile, şi atunci oamenii au cedat, au spus că vor pleca, au început să-şi facă bagajele, femeile, copiii, pe jos, cu valizele, trebuie să mergem imediat la Campos, haide!”

Am luat un taxi, să ajungem mai repede. La podul Ario, drumul era blocat de judiciales. Taxiul a făcut calea întoarsă, iar noi am continuat să mergem pe jos până în sat. La Ario, Crăciunul nu era chiar aşa de necuviincios. In piaţa centrală, câteva ghirlande de becuri roşii şi verzi atârnau de crengile magnoliilor. Oamenii din împrejurimi se întruniseră în piaţa comercială, cu toate că nu era nimic de vânzare. Sub arcade, doar bătrâne amerindiene şedeau pe pământ în faţa unor grămăjoare de pere cofleşite şi de avocado.

Îmi amintesc prima oară când m-am dat jos din autobuz în centrul Ario, mi se părea că trecuseră deja ani buni de-atunci. Atunci se vedeau pe sub arcade vânzătoarele de caş făcut în Campos, mierea culeasă de Consilier, în borcane de sticlă refolosite.

Dahlia mă ţinea în continuare de mână, îi simţeam degetele întărite de nervi. Ţâncii veneau şi plecau, deghizaţi de Crăciun, băieţii în Juan Diego, cu o crosnă pe umeri, iar fetele în Mariquitas, cu flori în coşuleţe. Sub arcade, cumpărau, de câţiva bănuţi, acadele. Satul părea indiferent, departe de orice, abia ieşit din toropeala sa obişnuită.

În partea de jos a drumului spre Campos, zăboveau mai mulţi oameni, şezând pe călcâie, părând să aştepte ceva, şi dintr-odată am înţeles că erau Paraşutiştii lui Aldaberto Aranzas. Aşteptau ordinul notarului Trigo de a ocupa Camposul, dând expulzării un aer de legalitate.

Erau oameni ca aceia pe care-i întâlnisem la Orandino. Femei, dar mai ales bărbaţi fără vârstă, îmbrăcaţi cu haine roase, încălţaţi cu bascheţi vechi, plini de noroi, sau cu sandale cu pingea de pneu.

Pălării, şepci de baseball, unii purtau ochelari de soare, care le dădeau grupurilor lor jalnice şi un oarecare aer mafiot.

Când am trecut, ne-au privit fară să se mire, fară un cuvânt.

Totuşi, nu se întâlniseră, pesemne, prea des cu un tip ce părea gringo şi care ţinea de mână o mulatră portoricană pe un drum de ţară.

Poate că reputaţia Camposului ca refugiu pentru hippies îi pregătise pentru orice.

Lângă Campos, am fost opriţi de un alt baraj de judidales în civil, cu bluze maro, ochelari de soare, pistol-mitralieră în bandulieră.

Dahlia le-a ţinut piept: „Nu facem nimic rău, venim doar să ne luăm rămas-bun de la prietenii noştri.” Minţea, nu cunoştea pe nimeni, nu ştia despre Campos decât ceea ce îi povestisem eu. Totuşi, la început nu o interesase prea mult. „Ştii, eu şi hippies, baba şi mitraliera.” Era de partea adevăraţilor revoluţionari, puri şi duri, marxişti şi sandinişti, ca Hector şi Angel.

Dar acolo, în acea dimineaţă, pricepuse că erau doar visători imaturi şi naivi, proscrişi veniţi de pretutindeni, care încercaseră să trăiască altfel. Erau un trib pierdut. Astăzi, cei aflaţi la putere în Vale îi izgoneau pentru a pune mâna pe terenul lor, pentru a-i şterge din amintire, pentru a-i da uitării, ca totul din Vale să reintre în ordine.

Poliţiştii în civil o ascultau fumând. Cei mai mulţi dintre ei erau amerindieni, cu chipuri sumbre şi ochi nepăsători. Ar fi putut să semene cu Angel, să fie luptători ai revoluţiei. Deocamdată, se supuneau ordinelor puterii, banilor, avocatului Aranzas, notarului Trigo, celor care plantau avocado, căpşunarilor, proprietarilor fabricilor de congelare.

O priveau pe Dahlia, fără doar şi poate, li se părea frumoasă această fată înaltă, zveltă, cu claia ei de păr cârlionţat arămiu şi cu ochii ei limpezi în care se oglindea cerul. Doar graţie ei am putut să trecem.

La intrarea în Campos, în faţa hangarului unde fusesem, camionetele poliţiei se opriseră în formaţie de cinci. Dar bătrânul ţăran care-mi vorbise despre părintele Pro se făcuse nevăzut.

Ceva mai departe, chiar sub zidurile ce înconjurau Camposul, nişte camioane Blue Bird – aceleaşi care, la vremea recoltei, transportau muncitorii spre câmpuri – aşteptau, cu motoarele la ralanti. Trigo le chemase pentru evacuare. Totul fusese bine pus la punct.

Nu ne-am apropiat de ele. Poliţiştii nu ne împiedicau trecerea, dar n-am vrut să ne apropiem. Ne-am oprit pe marginea drumului, în faţa hangarului. Aproape de camioane, aşteptau ţânci şi oameni din împrejurimi. Puteam descoperi prin poarta deschisă cum arăta Camposul pe dinăuntru. Zăream o câmpie uscată, luminată violent de soare. Ziduri în ruină, câmpuri de porumb zdrenţuit şi, mai peste tot, pe pământul prăfos, lucruri vraişte, aducând cu nişte caroserii de maşini. Era departe de a semăna cu paradisul. Ai fi spus mai degrabă că e o tabără părăsită de ţigani.

Am stat şi am aşteptat o vreme. Exaltarea Dahliei se mai potolise. Aşezată pe un pietroi, sub streaşina hangarului, fuma fară să spună nimic.

Doar spre miezul zilei locuitorii din Campos au început să iasă în grupuri mici. Mai întâi bărbaţii, destul de tineri, în hainele lor de muncă, blugi şi bluzoane pline de praf, cămăşi cu mâneci lungi. Unii aveau pălării de paie, de prin regiune, cu panglică şi ciucuri la ceafă, alţii şepci de baseball. Iar alţii purtau bandane înnodate la spate. Pe ei îi ponegrise Dahlia, de fiecare dată când îi văzuse prin oraş, la piaţă sau în magazinele de ustensile casnice.

Ii numea mic-burghezi, pacifişti profitori, ba chiar şi surferi şmecheri (m-am întrebat cum venea asta).

Bărbaţii s-au apucat să încarce într-un Blue Bird uneltele, lopeţi, târnăcoape, dar şi centrifuga manuală pentru lapte, pompele mecanice, eolienele etc. Era tot ce mai rămăsese din unelte, întrucât nici măcar nu umpluseră partea din spate a camionului.

Apoi au ieşit şi femeile, cu copiii, şi alţi bărbaţi. Treceau prin poartă, doi câte doi, făceau câţiva paşi afară, pe drum,

năuciţi de soare. Îşi petrecuseră ultimele zile închişi în casa comună, de teama poliţiştilor.

Când i-a văzut pe copii, Dahlia s-a ridicat. Pe chip i se citea o emoţie de care nu o credeam capabilă. În acelaşi timp, mă strângea de braţ şi repeta: „Uite-i pe cei mici, uită-te la ei, păsări udate, păsărele!”

Poate că se gândea la Fabio. Hector şi Angel se întorseseră în Ciudad de Mexico. Înţeleseseră că Don Thomas era pe cale să piardă bătălia împotriva antropologilor. Cu împuternicirea hotărârii de divorţ, Hector îl luase pe Fabio cu el, oricât plânsese Dahlia şi oricât se agăţase copilul de maică-sa spunând: „Vreau la mama!”

Hector era un luptător, un revoluţionar. Nu avea să cedeze unor capricii.

Dahlia înnebunise puţin. În apartament, trăsese salteaua în camera de zi, iar eu nu aveam voie s-o ating. Stătea culcată în timpul zilei, chircită ca şi când ar fi primit o lovitură în burtă.

Iar acum copiii care plecau din Campos o făceau să plângă.

Spunea: „Nu vezi? Sunt refugiaţi, copii de tabără, sunt alungaţi la capătul lumii!” Exagera, dar într-adevăr erau tulburători, slăbuţi şi palizi, îmbrăcaţi în haine prăfuite. Urcau pe rând în spatele camioanelor cu prelată. Fete, băieţi, de la opt la doisprezece ani, pesemne că unii erau, cum s-ar spune, născuţi la Campos şi nu aveau habar de nimic altceva.

Voiam să-i recunosc pe cei despre care vorbea Raphael în caietele sale, Oodham, Yazzie, Mara, gemenii Krishna şi Bala, Sangor şi Marikua. Cel urmărit de justiţie, Efrain, şi tovarăşa sa.

De unde stăteam noi, era imposibil să distingem pe careva în acest grup de dezmoşteniţi ai sorţii, mai degrabă cerşetori decât locuitori ai satului-curcubeu, după numele cam pompos pe care li-l dăduse Consilierul.

Veniţi de prin alte părţi, de pretutindeni, din nord şi din sud, din fundul Canadei sau din America Centrală, un popor heteroclit, de toate culorile, şi acum, în lumina crudă a soarelui de la amiază, păreau cu toţii cenuşii.

Nu l-am văzut pe Consilier, nici pe Raphael Zacharie. Raphael a renunţat la munca din magazinul de seminţe de la piaţă de îndată ce a aflat de ordinul de expulzare. Şi-a golit

camera de deasupra magazinului, cel puţin asta mi-a spus patronul, un omuleţ cu privirea şireată. Ba chiar a adăugat dinadins: „Nu mi-a plătit pe ultima săptămână.” Poate spera că aveam să-i plătesc eu chiria şi salopeta pe care Raphael o luase cu el la plecare.

Primul camion a plecat, cu încărcătura sa de bărbaţi şi de femei pe platformă. A trecut pe drum chiar prin faţa noastră, iar Dahlia a avut pentru ei un gest neaşteptat, în picioare, cu braţele întinse, cu degetele în formă de V, ca şi când ar fi fost prizonieri politici sau cam aşa ceva. Eu nu m-am clintit, nici măcar nu mi-am putut întoarce capul ca să privesc. Aşa e mereu când e prea târziu.

Apoi a trecut un alt camion care-i ducea pe bărbaţi cu catrafusele şi valizele lor. Erau tineri, cu părul lung ca al fetelor. Vârfurile bandanelor lor albastre şi roşii fluturau în vânt, după moda amerindienilor tarahumaras.

Publicul privea acest spectacol exotic, probabil că nu mai văzuseră atâţia străini în acelaşi timp. În camioane, exilaţilor nu le păsa de soarta lor. Când a trecut şi cel de-al doilea camion prin faţa noastră, unii dintre ei au făcut semne cu mâna, părând a spune: pe curând, ne vom revedea! Am remarcat că Dahlia nu le răspundea. Se posomorise. Doar nu avea să facă V-ul de la victorie pentru nişte oameni care plecau în drumeţie!

M-a tras după ea. „Haide, să mergem, nu mai e nimic de făcut aici.” Voiam să rămân pentru a-mi lua rămas-bun de la Raphael sau pentru a o zări pe Hoatu în rochia ei lungă şi albă.

Dar camioanele plecaseră, poliţiştii au închis poarta, şi am înţeles că se isprăvise. Am mers pe drumul către Ario, în tovărăşia celor veniţi să caşte gura. In josul drumului nu mai era nimeni, Paraşutiştii se întorseseră acasă, în aşteptarea instrucţiunilor lui Trigo.

În seara aceea, în apartament, Dahlia a băut peste măsură.

Eram pe saltea, în camera de zi, vorbeam şi fumam. Simţeam pe piele dogoarea soarelui, pentru că stătusem în soare la Campos, în picioare, jumătate de zi. Aveam febră, sângele îmi vuia în tâmple şi-n urechi.

Dahlia vorbea singură: „Unde se duc? Unde vor dormi în noaptea asta? Au ei un plan, în fond sunt şireţi, nişte

agringados, vor găsi ei un loc şi-şi vor putea relua viaţa fară probleme, lumea e a lor, sunt cetăţeni ai lumii, nu-s oameni din popor, sunt aristocraţi, artişti, sunt de partea banului, au spate, au mereu o locuinţă şi masa plină de bucate, sunt aventurieri, eu una sunt prea sentimentală, când i-am văzut pe copii, mi-a venit să plâng…”

Şi avea, într-adevăr, ochii plini de lacrimi: „. voiam să fie proscrişi, exilaţi, copiii palestinieni din Beirut, în tabere de corturi, copiii din Calcutta, din Manila, copiii de la mine din San Juan, copiii prostituatelor care mor de SIDA, copiii din Nogales care trăiesc prin canale pentru a trece de partea cealaltă şi pe care poliţiştii îi izgonesc ca pe nişte carcalaci…”

Aş fi vrut s-o aduc cu picioarele pe pământ, să-i spun că nu era aşa de simplu, de o parte cei buni, de alta cei buni de nimic, că aceşti oameni din Campos visaseră la o lume mai bună, cam nebună, dar visul lor nu le răpea nimic celorlalţi, ţâncilor de Paraşutiştii din laguna Orandino, micilor scormonitori în muntele care fumegă lângă San Pablo. I-am spus doar: „Dahlia. Dahlia Roig.” M-a privit, am citit o mare pustietate în ochii ei galbeni.

S-a cuibărit în braţele mele, cu faţa udată de lacrimi în scobitura gâtului meu.

Era o zăpuşeală apăsătoare pentru o noapte de Crăciun, mi-a trecut prin minte. Poate că Sirius luase din nou în robie strălucirea soarelui, iar acum o dădea înapoi. Îmi ardea pielea de pe faţă, mi se părea că încă stau în picioare la intrarea în Campos, sperând s-o văd pe Hoatu ca o prinţesă în mijlocul poporului-curcubeu.

Adio Emporio pentru că plec şi nu ştiu când mă întorc, nici dacă mă voi mai întoarce. Adio şi lui naguatlato Juan Uacus.

El nu mai calcă prin Emporio de când cu complotul împotriva lui Don Thomas. Prin urmare, l-am vizitat acasă, în ansamblul rezidenţial Emiliano Zapata, la ieşirea din oraş, sub craterul lui Curutaran. Nu e departe de muntele care fumegă, unde copiii Paraşutiştilor merg să caute carton şi plăci de tablă.

Strada principală a ansamblului rezidenţial e desfundată ca după război. Între băltoacele de noroi uscat, nişte copii se joacă de-a cercul, cu o roată de bicicletă fară cauciuc. Când

ajung acolo, se opresc cu gurile căscate. Străinii nu dau năvală pe-aici, pesemne că numele lui Zapata îi pune pe fugă.

Casele sunt simple colibe din bolţari netencuiţi. Unele au acoperişuri de ţigle, dar cele mai multe sunt acoperite cu plăci de azbest.

Şi totuşi, aici aerul e curat, iar priveliştea e frumoasă. Îmbrăţişezi cu privirea întreaga Vale, de la clopotniţele bisericilor la câmpiile inundate, şi, la vest, lacul Camecuaro, în mijlocul eucalipţilor uriaşi. Nu pot să-mi închipui ce-ar face Aldaberto Aranzas cu acest loc dacă ar ajunge să-i izgonească pe ocupanţi.

Juan Uacus mă aşteaptă în faţa uşii. Când i-am dat telefon ieri-seară, nu părea uimit. Totuşi, nimeni nu-l vizitează acasă. Când am sosit la Emporio, prima dată nu a avut încredere în mine. A crezut că eram precum ceilalţi cercetători, că nu se putea aştepta la prea multe din partea mea. E amerindian, foarte smead, cu un cap mare şi umeri solizi. Nu e un mister pentru nimeni că-i place băutura din cale-afară de mult. Îmi aduc aminte, citea ceva în biblioteca din Emporio, iar eu m-am prezentat întinzându-i mâna.

Mi-a aruncat o privire rece şi a spus, cu vocea lui răguşită: J2. Ue paso?”

Apoi s-a arătat mai binevoitor. A înţeles că nu eram primejdios.

M-a acceptat, ne-am împrietenit, fără îndoială graţie admiraţiei noastre comune pentru Don Thomas.

Este primul reprezentant al comunităţii sale care s-a integrat într-o instituţie universitară. Era ideea lui Don Thomas, de a reînnoda legătura cu tradiţia, de a relua lucrarea franciscanilor din colegiul San Nicolas din Pâtzcuaro. Să aducă un naguatlato, un intermediar între autohtoni şi cultura dominantă. Juan Uacus a fost însărcinat să redacteze o enciclopedie a lumii indigene, în cele mai vorbite patru limbi de pe podiş, nahuatl. Otomi, purepecha şi %apoteque. Fireşte, alcoolismul său nu i-a fost prielnic. La patru ani după iniţierea proiectului, enciclopedia nu înaintase prea mult. Ba chiar devenise un subiect de batjocură pentru cercetătorii ostili lui Don Thomas: „Este Indio se aude pe culoare. Ba chiar recurg la obişnuitele ziceri: „Indzosy burros, todos son unos.„ Sau: JS! O hay Indioque haga tres tareas seguidas.”* Dar niciodată în faţa

celui în cauză. Deoarece, ca nişte buni cetăţeni ce se află, se tem, pesemne, de cine ştie ce răzbunare sau vrăjitorie. Interiorul casei sale e zugrăvit în verde. Singurele mobile sunt o canapea de lemn cu pernuţe, o masă joasă şi, într-un colţ, un televizor. In fundul încăperii, îi zăresc masa de lucru, pe care stă un calculator antediluvian.

Note:

* „Indieni, măgari, totuna”; „N-ai să vezi indian care să facă trei lucruri la rând.”

Juan Uacus avea un cubicul în Emporio, dar nu mergea niciodată acolo. Prefera să lucreze acasă. În această cameră îşi primea informatorii, amerindienii din meseta şi din regiunea lacurilor. Ba chiar se împrietenise cu un amerindian huichol din Bolanos, pe care îl găzduia din când în când şi pe care l-am văzut pe străzile noroioase din San Pablo, gătit ca un prinţ, cu haine găitănate şi cu o pălărie împodobită cu pene de vultur. Acum doi sau trei ani, Don Thomas chiar organizase o expoziţie cu vânzare de obiecte artizanale huichol, şi mulţi dintre antropologi cumpăraseră destule tablouri, tărtăcuţe meşteşugite şi saci de peyod pentru a-şi decora saloanele.

Sunt cam intimidat că intru în casa lui Uacus. E sărăcăcioasă, nu foarte ticsită, îmi închipui că poate semăna cu casa de pe malul lacului Tezcoco, unde Antonio Valeriano şi ultimii demnitari azteci îşi dictau istoria scribului lui Bernardino de Sahagun.

În încăperea principală, sunt primit de o tânără îmbrăcată după moda occidentală, dar cu părul lung, după moda amerindienelor de pe munte. „Martina”, spune Juan Uacus. Se aşază pe canapea, şi doi copii vin lângă ea, prăfuiţi ca ţâncii din cartier, se ghemuiesc la picioarele ei. Le spune numele: „Martinita, Juanito.”

Este graţioasă şi simplă.

Pe masa joasă au fost puse o sticlă de sifon şi nişte pahare de plastic. Juan Uacus mă serveşte întâi pe mine, apoi pe Martina şi pe copii, dar el nu bea.

Don Thomas şi Menendez m-au prevenit. Pentru Uacus, băutura nu e o desfătare. In unele zile, începe să bea de dimineaţă şi nu se opreşte decât când cade mort. Atunci soţia şi copiii săi îl trag până în cameră şi-l culcă pe pat. Când s-a trezit, a uitat totul.

Toată lumea crede că într-o zi se va prăbuşi la pământ şi nu se va mai trezi.

„Pleci?” Chiar înainte să-i dau telefon, era deja la curent. Tocmai interesul său tăcut m-a făcut să trec să-l salut. Nu-mi voi lua rămas-bun nici de la Menendez, nici de la ceilalţi cercetători. Îmi plac (chiar şi Menendez, în pofida ridicolului său), dar nu cred că absenţa mea le va afecta în vreun fel existenţele. Ceea ce i se întâmplă lui Don Thomas mă umple de amărăciune, şi totuşi (iar profesorul Valois este de aceeaşi părere) mi se pare că tocmai plecând îi voi putea fi de ajutor. Cel puţin liga care-i doreşte demisia nu-l va mai putea acuza că este afrancesado – viciu de neiertat, încă de pe vremea lui Carol Quintul.

Lui Juan Uacus îi vine greu să vorbească despre toate aceste lucruri. Don Thomas îi este ca un tată. Trădarea care-l ameninţă îl atinge pe Uacus în inimă. Pesemne că vede în această situaţie un simbol al vicleniilor cărora le-au căzut victime popoarele amerindiene, dispreţul şi trufia pe care le-a manifestat întotdeauna puterea centrală faţă de toţi cei care trăiesc departe de capitală.

„Uite, citeşte şi tu ultima petiţie pe care au adresat-o Ministerului Educaţiei.”

Parcurg o pagină pe care se lăfăieşte vindicta duşmanilor lui Don Thomas, unde pot ghici meandrele complotului.

„Au organizat o întrunire preliminară. Au votat prin ridicarea mâinii pentru a cere înlocuirea lui Don Thomas, pentru a-i cere plecarea. De mai bine de o lună, fondurile sunt blocate, nu mai e o leţcaie în casierie. Don Thomas rămâne cât e ziua de lungă zăvorât la el în birou, nu mai vrea să vadă pe nimeni.”

Arunc o privire peste lista semnatarilor. Citesc numele la care mă aşteptam, dar şi multe altele pe care nu le bănuiam, ca Don Chivas, Bertha şi Valois, cu care am vorbit chiar în acea dimineaţă, într-adevăr, în afară de Menendez, Uacus şi de mine (deşi eu nici măcar n-am fost întrebat), practic toată lumea s-a implicat în complot. Ba chiar s-a făcut o menţiune, în josul listei, pentru „o delegaţie reprezentând personalul auxiliar din Emporio”, adică şoferul Ruben şi Rosa, secretara lui Don Thomas.

Uacus a luat pagina şi a început să citească pasajele pe care le subliniase, cu o voce amorţită şi monotonă: „Ţinând cont de riscurile considerabile la care actuala direcţiune expune întreprinderea...” Rânjea: „întreprinderea! De parcă Emporio e vreun supermarket!” Şi mai departe:„...Pericolul evident de ruptură pe care îl suscită orientarea pedagogică în alegerea personalului său contractual...” Comenta: „Aici se referă la mine!

— Dar şi pentru a încuraja aspecte politice singulare ale anumitor conferenţiari. Aici se referă şi la tine!”

Pe stradă, în faţa casei, copiii lui Uacus se jucau ţipând.

Domnea o linişte sătească şi, cumva, aceasta anula latura dramatică a reglării de conturi din Emporio.

L-am întrebat pe Uacus: „Ce-ai de gând să faci?”

A ridicat din umeri: „Habar nu am. Martina crede că ar trebui să ne întoarcem acasă, la Arantepacua. Spune că locul nostru nu e în Vale.”

S-a întors pentru a-i cere aprobarea, dar tânăra femeie ne lăsase singuri, stătea în prag, privindu-şi copiii.

Uacus a arătat spre biroul său, spre teancurile de hârde de lângă calculator. „Păcat, munca pentru Enciclopedie mersese bine.” Am încuviinţat: „Au trecut atâtea secole, iar lumea indigenă tot n-a avut posibilitatea de a se face auzită.” Am încercat totuşi să-l îmbărbătez: „Nimic nu te împiedică să continui, să-ţi aduni corespondenţii la tine în sat.” Mi-a răspuns cu umor, dar i-am simţit tristeţea, copleşirea: „Patru sute de ani, atâta amar de vreme a făcut din noi nişte supravieţuitori – poate că va fi nevoie să aşteptăm încă vreo câteva secole.”

Dincolo de cuvinte, ghicesc dificultăţile insurmontabile. Viaţa la Arantepacua, frigul, umezeala care deteriorează calculatoarele, ploaia care mucegăieşte hârtia, penele de curent, obligaţiile zilnice.

Ghicesc o anumită distanţă în privirea lui Juan Uacus. Ani de-a rândul, graţie lui Don Thomas, a trăit cu speranţa. Avea această deschidere, cubicului din Emporio, întrunirile cu locutorii, discuţiile, elaborarea unei enciclopedii, renaşterea culturii amerindiene.

Iluzia de a face să renască un trecut întrerupt, de a da un sens vieţii tinerilor, băieţi şi fete, de a le reda mândria, de a-i

scoate de pe făgaşuri şi de a-i împiedica să se piardă mergând în nord, la periferiile din Los Angeles sau Seattle.

Înţeleg de ce simţeam nevoia să-l revăd pe Juan Uacus înainte să-mi văd de drum. El a pierdut cel mai mult de pe urma căderii lui Don Thomas. Ceilalţi cercetători, antropologii, sociologii, filologii, istoricii, ba chiar şi şoferul şi secretara, vor avea întotdeauna o nouă şansă de a o lua de la capăt Sunt de partea care trebuie, sunt pregătiţi. Vor găsi o altă şcoală, o altă slujbă. Dar Juan Uacus va fi pierdut ceva vital. Putinţa ca oamenii din satele de la munte să spună că există, că limba şi istoria nu li s-au stins şi că au dreptul să li se audă şi lor glasul în cartea generală a patriei.

Poate că mă văicăresc prea mult. Îi privesc pe Uacus şi pe soţia sa Martina, cu chipul sculptat în bazalt, sunt plămădiţi din aceeaşi lavă care a dat naştere acestui ţinut. Sunt veşnici. S-au întors deja pe înălţimile muntelui care domină Pâtzcuaro, în satul lor, Arantepacua, unde ceaţa zăboveşte pe uliţe până la prânz, unde casele miros frumos pe dinăuntru, a cedru, unde fumul serii se strecoară printre şindrilele de pitchpin. Fetele sunt drapate în şalurile lor albastre, iar bătrânele căpetenii de cătun îşi îmbracă din nou pelerinele din pănuşi de porumb, semănând cu nişte ţărani japonezi. Mi-am luat rămas-bun de la Juan Uacus şi de la Martina.

Copiii îşi reluaseră jocul cu cercul, abia dacă s-au mai uitat la mine.

Am coborât pe strada principală până la San Pablo şi am mers puţin pe drumul spre Periban care trece prin faţa gropii de gunoi.

Era o zi de primăvară, cer strălucitor, aer răcoros. Ba chiar era chiciură pe vârfurile vulcanilor. In spatele meu aveam colţul craterului Curutaran, la stânga aveam povârnişul negru unde sunt cocoţate casele antropologilor. Era o dimineaţă de duminică, totul părea că doarme încă. Mi-l închipuiam pe Guillermo Ruiz, peruanul, cum îşi sorbea, împreună cu soţia sa, pe verandă, licoarea cafenie, cugetând la studiul său asupra mărimilor scalare greceşti din templele incaşe. Copiii săi se jucau cu măgarul Caliban, sau poate că dădeau mâncare la curcani.

Când am trecut peste vârful coastei spre San Pablo, am văzut femeile stând la coadă în faţa Crucii Roşii, aşteptând împărţeala săptămânală de orez, făină şi lapte praf.

Pe muntele care fumegă nu era prea multă lume. Mai ales câini înfometaţi, cu burta lipită de spinare. Când mă apropiam, se dădeau înapoi, dezvelindu-şi colţii şi mârâind.

L-am căutat degeaba pe Beto, cu faţa lui ca o lamă de cuţit.

Duminică nu sosesc benele, nu-i rost de nimic. Am văzut femei fără vârstă, înfofolite ca nişte mumii. Sondau grămezile de murdării cu beţe prevăzute cu nişte cuie la capăt, în speranţa că vor agăţa vreun rest uitat, vreo hanţă.

La cotitură, prăvălia bătrânului soldat era deschisă. Pe o grămadă de cauciucuri vechi de camion, vopsise, cu litere neîndemânatice, cuvântul VULCAN, şi se putea crede că le propunea rarilor turişti aflaţi în trecere vizita unui nou crater, mai recent ca Paricutân, încă activ.

Am mers pe drumeagul de pământ de-a lungul canalului. Nu mai trecusem pe-aici de săptămâni întregi, ba chiar de luni. La Paraşutişti, duminica e o zi ca oricare alta. Camioanele strânseseră dimineaţa devreme femeile şi copiii pentru a-i duce la câmpurile cu căpşune. La Jornada anunţase că sosiseră noi răsaduri din Statele Unite, trimise de Strawberry Lake. Anul acesta, vor fi pentru toate gusturile, nemţeşti, chiliene, elveţiene, nord-americane, dintre care faimoasa Klondike, care era o mină de aur pentru cultivatori.

Sosit la cotineaţa unde locuia Dona Tilla, am constatat că uşa era închisă, sau mai degrabă fusese bătută în cuie de toc. Fereastra avea un ochi de geam spart. Aveam impresia că se scurseseră ani întregi.

Don Jorge, în prăvălia sa, m-a pus, laconic, la curent. „Bătrâna a răposat. Se pare că au găsit-o rece pe scăunelul ei. Au venit nişte funcţionari de la cimitirul municipal şi au dus-o la groapa comună.”

N-am îndrăznit să întreb dacă ştia vreo veste despre Lili. Se părea că tot ce era legat de ea fusese şters. Bătrâna Dona Tilla era o vrăjitoare oribilă şi răutăcioasă, dar tot m-a răscolit faptul că murise singură, pe scăunelul ei. Aveam impresia că acum calea era deschisă pentru toţi cei care voiau să pună mâna pe lagună, dezvoltatorii imobiliari insensibili, avocaţi

veroşi aflaţi la comanda unei armate de Paraşutişti, recrutori de fete pentru Grădinile din Mahala şi serdari care trec în fiecare dimineaţă cu camioanele să încarce copiii pentru a-i azvârli pe câmpurile de căpşune.

M-am întors în Mahala. Am mers de-a lungul zidului roşu de la gara de mărfuri. După-amiaza era pe sfârşite. Era zăduf. In aprilie, după lunile de secetă, lacurile de noroi de pe drum se zvântaseră, întărindu-se. Din când în când, trecea câte un camion, îndreptându-se spre Orandino. Apoi totul se linıştea, iar praful avea timp să se aştearnă la loc. în crăpăturile lor, şopârlele erau la datorie, cu gura căscată spre soare. Era cel mai liniştit loc din lume.

Poarta grădinii Adas era întredeschisă, am intrat să arunc o privire. N-am mai recunoscut nimic. În afară de mesele şi scaunele de plastic, unele răsturnate cu picioarele în sus prin iarbă, ai fi spus că e ca oricare altă livadă părăsită. Goyavele putrezeau pe pământ, mirosind a acru. Iarba era galbenă. In ghivecele lor, plantele de hibiscus şi iasomie se uscaseră.

Nu l-am mai găsit pe Don Santiago. După căderea lui El Terrible, se pare că şi-a găsit o altă slujbă şi că lucrează ca gardian într-o parcare, undeva în oraş. Fetele au plecat şi ele. Cele care se bucurau de protecţie s-au cazat într-un alt cartier, în apropiere de autogară. Celelalte au trebuit să plece care-ncotro, la Guadalajara sau la Ciudad de Mexico. Campania din La Jornada a dat roade cu sloganul ei racolator, demn de executorul Trigo: „Să rănim grajdurile lui Augias!” E adevărat că aceasta coincidea cu alegerea noului guvernator, post pentru care candidează Aranzas.

În fundul grădinii, aproape de lavoar, am zărit o umbră fugară.

O femeie în vârstă, îmbrăcată în negru, care se ascundea pe jumătate în spatele unei coloane. Am strigat: „Ştiţi unde este?” Am făcut câţiva paşi prin grădină, repetând: „Ştiţi cumva?”

Bătrâna s-a chircit fară să răspundă. Apoi a strigat şi ea, un ţipăt de mută, sau de slabă la minte, o singură silabă ascuţită: „Eeee!”

M-am întors pe drumeagul de pământ, în căutarea unor chipuri cunoscute. Vedeam siluete, femei cu văl, copii. Grupuri de bărbaţi aşteptau în faţa uşii debitelor de alcool. Prăvălia lui

Don Jorge era închisă. Pentru a lupta împotriva năvălirii Paraşutiştilor, riveranii din Huertas au închis spărtura din zid şi au distrus toate punţile.

În zadar am încercat să dau de urma lui Adam şi a Evei. Poate că au plecat din nou spre înălţimile din Jalisco. Erau de pretutindeni şi de nicăieri. Mi-am închipuit siluetele lor comice prin pieţe, fetiţa psalmodiindu-şi rugăciunea, „Să v-ajute Dumnezeu”, şterpelind fructe de pe tarabe ori adunând pâinea mai întărită de pe mesele din restaurante.

În Emporio, furtuna a trecut. Nu a existat nici o epurare, în afară de plecarea lui Juan Uacus. Antropologii au ales, în colegiu restrâns, un comitet executiv în care ei deţin majoritatea. Director a fost numit ecuadorianul Leon Saramago. Cum statutele îi excludeau pe străini, a optat pentru naturalizare. Garci Lazaro a plecat înapoi în Spania, iar Ariana Luz e la fel de singură. În fond, nimic nu s-a schimbat cu adevărat.

Don Thomas şi-a preschimbat tidul de director în cel de preşedinte permanent. Cu un simţ acut al contingenţei, moştenire a înţelepciunii strămoşilor săi de la ţară, el a acceptat dictatul Ministerului Educaţiei, întrucât acesta garanta supravieţuirea colegiului Emporio. Şi Menendez a supravieţuit. Pur şi simplu, a dat la schimb departamentul său, de ştiinţe umaniste, pentru cel de studii folclorice – o nouă unitate de cercetare în care va pune tot ce va voi, probabil filosofia orientală. Se pare şi că şi-a dăruit turnul hexagonal pentru a-i caza pe filosofii rătăcitori.

Am petrecut o oră în biroul lui Thomas Moises. Când a aflat că plecam de-a binelea, o umbră de regret i-a trecut peste faţă, sau cel puţin mi-am închipuit eu. Foarte repede şi-a recăpătat însă simţul umorului: „Mexicul este pământul visat de geografi, a comentat el când l-am pus la curent cu intenţia mea de a lua autocarul până la frontieră, în Juârez. Mergeţi pe urmele lui Lumholtz.” A profitat de ocazie pentru a vorbi despre Marea Chichimeque, despre Santa Barbara, care era la fel de bună ca Potosî. Despre misterul din Mapimi, zona de tăcere în care se întrerup toate comunicaţiile radio.

Am omis să-i spun că singurul mister important pentru mine era dispariţia lui Lili. Singura zonă de tăcere e cea pe care ea o lăsase aici, în Vale, tăcerea despre viaţa ei furată,

despre violenţa suportată, despre necunoscutul care o atrăgea de cealaltă parte a graniţei.

Dar Don Thomas este un mare pragmatic, nu mi-ar fi aprobat himerele.

Dahlia m-a luat cu ea, să dăm o tură prin piaţă. Era ca în a doua zi după ce am sosit în Vale, când încă nu aveam habar de nimic.

Pe la două după-amiaza, soarele încinge pânza corturilor. Am mers ţinându-ne de mână. Totul era la fel. Pesemne că adastă un soi de veşnicie prin pieţele în aer liber. Totuşi, mi se părea că miroznele nu mai aveau acelaşi gust, nici realitatea acelaşi registru muzical. Galbenul, verdele profund al frunzelor de quelite, ţărâna agăţată de rădăcini, apa bâhlită din rigole, chiar şi roitul falselor viespi în jurul fructelor coapte, toate acestea mi se păreau mai acre, mai acute. Adevărul e că ne schimbaserăm noi înşine, pielea, privirea noastră. Puţin câte puţin, redeveniserăm străini, iar această Vale ne izgonea, îngustându-şi ochiurile ţesăturii. Tot ce fusese blând, tandru, îndrăgostit prindea să se asprească, precum era mâna de iarbă uscată pe care Hoatu i-o arătase lui Raphael pentru a-i vorbi despre gelozie. Dahlia şi cu mine ne lăsaserăm sentimentele să se şteargă, să se ofilească, iar iubirea se preschimbase, fară ştirea noastră, în umplutură de saltea.

Am străbătut de mai multe ori labirintul aleilor, al pieţei acoperite de legume & carne, până la ulicioarele ascunse unde bătrâneii îşi expun strânsura lor firavă, robinete şi site de chiuvetă blocate de calcar, grămezi de şuruburi şi de piuliţe desperecheate, unelte fară mâner sau cozi de lemn fără fiare. Am mers până la autogară, acolo unde cumpărasem de la amerindienii din Capacuaro scaunele noastre joase şi vesela înflorată. Era un mod de a face inventarul falimentului nostru.

Toate acestea îmi făceau rău, dar şi bine, o durere lungă ce trecea odată cu plecarea şi care completa trădarea antropologilor şi singurătatea lui Don Thomas, căderea suferită de Emporio şi expulzarea locuitorilor din Campos.

Şi Dahlia pleca. Îşi dăduse mobilele şi ustensilele de bucătărie oamenilor de prin apropiere. In două zile, va fi la Ciudad de Mexico, în trei, la San Juan. Pleca de una singură. Fabio rămânea la tatăl lui, legea nu-i dăduse nici măcar dreptul să-l viziteze, sub pretext că era beţivă şi instabilă psihic. Mi-a

spus, cu o privire nebună: „Vezi, Daniel, a prevăzut totul. Dar nu ştie că am un plan. Când voi fi la San Juan, voi face ce am spus, îţi aminteşti, mă voi angaja într-o organizaţie umanitară, la Loiza, voi deschide un refugiu pentru femeile bolnave de SIDA şi pentru copiii lor contaminaţi. Atunci judecătorii nu mă vor mai putea împiedica să-l recapăt pe Fabio, vor înţelege cine sunt eu cu adevărat, iar Fabio va fi mândru de mine.”

La autogară, l-am recunoscut pe bătrânul fără picioare în căruciorul său, cu câte un fier de călcat în fiecare mână. I-am dat câţiva bănuţi, iar el mi-a mulţumit făcându-mi, oribil, cu ochiul.

Autocarele pentru toate colţişoarele pământului erau aliniate în faţa autogării, îşi ambalau motoarele, avansând puţin câte puţin, în strânsoarea frânelor, ca nişte cai care tropăie, ţinuţi în frâu cu mare greutate de jochei.

Se strigau din toate părţile destinaţiile: Lo'Reye, lo'Reje! Pataaamba.'Morelia! Guadalajara, La Barca! Carapa, Paracho, Uruapan! Meeechico via corta! A Păaat cuaro, a Pâaat

— Cuaro! Lafrontera! La frontera! Tot soseau oameni în ultima clipă. Am realizat că oamenii din Campos fugiseră spre miazăzi exact cu aceste autocare, după ce şi-au îngrămădit pe acoperişuri calabalâcurile şi proviziile.

I-am dat rucsacul meu tipului agăţat de scara autocarului, i-am arătat controlorului biletul meu pentru graniţa de nord, via Aguascalientes, Zacatecas, Torreon, Chihuahua. Când m-am întors, Dahlia se făcuse nevăzută în mulţimea din autogară. Îmi spusese întotdeauna: „Am oroare de un singur lucru: să-mi iau rămas-bun.” Totuşi, am încercat să-i zăresc silueta prin geamul verzui, dar şoferul a scrâşnit schimbătorul de viteze. Gata. S-a isprăvit. Am părăsit Valea.

Pe drumuri e poporul-curcubeu. Merg spre miazăzi, în camioane, în autocare, în fiecare zi, în zori, pleacă din nou. Călătoresc în grupuri mici, pentru a nu atrage atenţia poliţiei. Călătoresc pe itinerare diferite. Primii, în frunte cu Hoatu şi cu Hannah, mama gemenilor, au luat-o pe calea mai scurtă, pe drumul desfundat spre La Piedad, apoi pe autostrada ce trece prin Salamanca şi Queretaro, şi au dormit chiar în acea noapte în Ciudad de Mexico. Ceilalţi, Sheliak, Marhoata şi Vega, care nu-şi va găsi păstorul Altair decât în visul unei nopţi de vară, au călătorit în autocare de clasa a doua, prin Zacapu, Morelia, şi a

doua zi au străbătut munţii, prin Zitâcuaro, Toluca. Ultimii, cu Oodham, Yazzie şi Mara, merg în camionul care transportă materialul şi proviziile; au coborât prin Pământurile fierbinţi, Nueva Italia, Playa Azul, spre Acapulco, Pinotepa National, până la Tehuantepec, şi se vor opri în golful din Ventosa.

S-au despărţit. Nu mai ştiu nimic unii de ceilalţi. Habar nu au unde se vor regăsi.

Înaintea plecării, Consilierul a golit toate conturile pe care le deschisese în băncile din Vale: Banamex, Bancomer, Bancorural, Bancafresa, Banca Serfin şi Banco Chonguero. Campos nu trăia doar din fabricarea brânzeturilor şi din contemplarea stelelor.

Anthony Martin, Consilierul, ştia el ce face. Anii petrecuţi muncind pentru un agent de asigurări în Oklahoma îl pregătiseră. A plasat economiile locuitorilor din Campos în conturi cu dobândă de patru sute la sută, ce compensau din belşug inflaţia. Ca să nu existe nici ambiguitate şi nici tentaţie, el înscrisese toate conturile sub trei nume, al său şi al altor doi membri, iar seiful nu putea fi deschis decât cu consimţământul celor trei semnatari.

Când a descifrat semnele ce prevesteau căderea, Consilierul a făcut turul băncilor pentru a schimba banii în dolari. Înarmat cu paşaportul său gringo şi cu autorizaţia scrisă din partea Secreteria de Relaciones exteriores (Campos a fost înregistrat de la început ca „fermă experimentală”), Consilierul a depăşit toate obstacolele.

S-a ocupat de paşapoarte, de vize, mai puţin pentru Efrain care călătorea fără acte.

Schimbul în dolari era un amănunt. Cultivatorii au creat un Pactol în dolari ce irigă întreaga Vale. În fiecare vineri, înainte de prânz, trebuie să-i vezi cum stau la coadă în faţa birourilor de schimb valutar ale băncilor, îmbrăcaţi în guajaberas roz, cu pălăriile lor cu ciucuri, împreună cu soţiile şi copiii lor. Apoi cum îşi umplu ghiozdanele cu preţioasa mană verde pe care o vor schimba, în weekend, la Miami, pe ţoale şic, gadgeturi electronice costisitoare sau implanturi dentare. Toate aceste activităţi aduc, cu siguranţă, un zâmbet dispreţuitor pe chipul moştenitorilor de haciendas.

Consilierul a repartizat mica avere din Campos în mai multe părţi. Ca un fin cunoscător al sufletului omenesc, el a

împărţit sumele cele mai importante femeilor, deoarece ştie că ele nu vor cheltui totul în câteva zile. Singurul care n-are drept la nimic este Efrain, cel pe care Consilierul îl numeşte TheEstranged One, Rătăcitul. Nu crede în sinceritatea lui. Adhara a primit, în schimb, o parte dublă, una pentru ea şi alta pentru copilul care îi creşte în pântece.

Jadi ştie că Efrain e tatăl şi că nu va avea grijă de copil. Marikua şi Sangor au avut partea lor, chiar dacă rămân în regiune. Marikua nu are paşaport, ea va rămâne în satul ei de munte pentru a înfiinţa o cooperativă femeiască de creştere a ciupercilor de Paris. Sangor s-a hotărât s-o însoţească, sigur îşi va relua activitatea sanitară într-un dispensar. S-au hotărât să se căsătorească, după toţi aceşti ani.

Astfel a început totul. Pentru că, după spusele Consilierului, această dată nu marchează în calendar sfârşitul poporului-curcubeu, ci începutul unei noi vieţi. Răutatea, lăcomia şi prostia îi izgonesc din Campos, dar le oferă şansa de a-şi găsi un alt pământ.

Aşa le-a spus, în preziua plecării lor, dăruindu-i fiecăruia dolarii şi bucata de cer cuvenite. De la tatăl său francez, Consilierul moştenise simţul punerii în scenă. Iar de la mama sa din neamul choctaw avea umorul impasibil, mica scânteiere ce licăreşte în irişii săi negri.

El a privit cum poporul din Campos îşi ia zborul în stoluri, ca graurii.

Raphael a rămas cu Jadi. N-a plecat nici cu Oodham, nici cu Hoatu. Christian şi cu el au adunat vitele pentru a le vinde ţăranilor din Ario. Au împărţit ce nu se vindea, găinile şi curcanii, recolta de mango creol, trestiile coapte, ştiuleţii de porumb. Ei au purces la această împărţire sub nasul şi barba lui Trigo, care afirma că pământul trebuia restituit în integrum, cu tot ce cuprindea. Notarul a izbutit totuşi să le salte, prin zbirii săi, câteva mobile, printre care scăunelul de lemn pe care se aşeza Marikua seara să brodeze.

Chiar în seara plecării, Paraşutiştii şi copiii lor au intrat în Campos, să jefuiască tot ce mai rămăsese. S-au cazat în „Casa cerului”. Jadi, Christian şi Raphael s-au refugiat în turnul de observaţie.

Raphael era răscolit, dar bătrânul nu părea să resimtă nici o amărăciune. „Noi plecăm, iar ei sosesc, aşa trebuie să se întâmple.”

Oare chiar credea că Don Aldaberto Aranzas pusese la cale această operaţiune cu sprijinul publicaţiei IM Jornada şi al notabilităţilor pentru a găzdui nişte păduchioşi? Raphael a înălţat din umeri.

Abia aştepta să se termine noaptea ca să se urce în primul autocar către sud. Până la urmă, s-a culcat pe pământ, cu capul pe rucsac, înfăşurat în bluzon ca să nu simtă frigul, iar Jadi i-a privegheat somnul, ca în prima noapte, când debarcase cu tatăl său la Campos.

S-au regăsit la Palenque.

Efrain Corvo e cel care le-a dat semnalul. A reuşit să le transmită mesajul călătorilor. Lăsa vorbă prin hotelurile din jurul autogărilor, de-a lungul drumului, la Veracruz, la Coatzacoalcos, la Villahermosa… Raphael şi Jadi au regăsit-o pe Hoatu, cu grupul condus de ea, la Ciudad del Carmen. Hoatu era palidă şi obosită.

O luase frigul pe bac, pe un râu învolburat, măturat de vântoasele sărate de ceţuri. Curând, din răceală a dat în pneumonie, spunea că nu va merge mai departe. Raphael şi Christian au trebuit s-o ducă până la drum, au oprit o maşină care i-a dus până la Champoton, apoi au continuat în autocar până la Campeche.

S-au cazat într-un hotel jalnic, într-o cameră mare de la demisol, despărţită de bar doar printr-un simplu panou de placaj. Hoatu stătea în cameră cu Adhara şi burta ei mare şi cu cele două fine ale lui Jadi, Yazzie şi Mara. Pentru a câştiga nişte bănuţi, Christian şi Raphael au lucrat în weekend la bar. Un medic a venit s-o examineze pe Hoatu şi i-a vândut nişte antibiotice. Duminică seara, au primit un prim mesaj de la un şofer de cursă lungă care s-a oprit la bar: prietenul vostru brazilian vă aşteaptă la Palenque.

Bărbatul o privea pe Hoatu într-un fel ciudat, o fată frumoasă înfăşurată în şal, cu părul încâlcit şi ochii strălucitori de la febră.

Christian se temea să nu vorbească cu poliţia, iar a doua zi seara toată gaşca a luat trenul pentru a se întoarce în Palenque. In zori, au coborât pe câmp şi au mers pe jos pe

drumul către sat, cu Hoatu clătinându-se pe picioare, cu mâinile pe piept. Soarele a răsărit şi a adus zăpuşeala. Cu puţin înainte de a sosi în sat, s-au oprit la umbra unui copac înalt, pentru ca Hoatu să se odihnească. Asuda mult. Nu mai voia să petreacă încă o noapte într-un hotel la fel de jalnic ca acela în care stătuseră în Campeche. Spunea că se simte mai bine. Voia să ajungă la grupul de lângă ruine, să doarmă sub cerul liber. L-a trimis pe Christian în recunoaştere. Raphael şi Jadi au rămas cu fetele. Hoatu se lungise pe pământ, cu capul pe un rucsac, la poalele copacului.

Către sfârşitul după-amiezii, Christian s-a întors. Aducea băuturi răcoritoare, empanadas, câteva mango galbene. Îi regăsise pe călători. Efrain Corvo negociase cu un ţăran dreptul de a petrece câteva nopţi în hambarul său. Se puteau cumpăra ouă, lapte, biscuiţi în prăvăliile din sat. Exista chiar un puţ cu apă proaspătă nu departe de hambar.

Soarele se apropiase de orizont când mica trupă s-a pus din nou în mişcare. La un moment dat, îndepărtându-se de sat, au văzut pe deasupra copacilor înalţi, de un verde întunecat, cum se iţesc vârfurile templelor încă luminate în amurg, o culoare trandafirie.

Exista un turn înalt, în ruine, iar Raphael s-a gândit că semăna cu Campos. Hoatu nu se uita la nimic. Mergea aplecată în faţă, cu buzele strânse; lupta împotriva densităţii aerului.

Hambarul şi câmpul erau un furnicar de lume. Trupei din Campos i se alăturaseră băieţi şi fete îmbrăcaţi ciudat, cu cămăşi de peon fără guler şi iţari albi, încălţaţi în sandale cu o singură baretă încrustată cu bobiţe de sticlă ce le acoperea vârful degetelor de la picioare. Erau oameni pe care-i adunase Efrain, pe drumul spre sud. De dragul folclorului, atârnaseră la poarta hambarului, în chip de drapel, un %arape mare, în culorile curcubeului.

Jadi nu era mulţumit. A făcut loc în hambar, a dat jos acel %arape şi l-a întins pe pământ, să se poată odihni Hoatu pe el. Dar n-a făcut nici un reproş.

Noaptea au vorbit despre insula pe care se vor opri. Se numea Insula Semilunii, aflată în larg faţă de coastele din Belize. Este locul ales de Consilier.

Oodham şi Raphael au făcut focul la intrarea în hambar, din surcele culese de sub copaci. După apusul soarelui, frigul

nopţii părea că iese din pământ. Gângăniile zburau în toate părţile, se ardeau în flăcări. Fluturi de noapte şi chiar gândaci uriaşi şi foarte roşii care se agăţau în părul fetelor, spre marele haz al băieţilor.

Deasupra focului, Raphael şi Oodham au copt ultima kamata nurhite., din frunzele uscate care mai rămăseseră şi din făina de porumb. Dar gustul nu se mai simţea. Părăsindu-şi ţara, frunzele îşi pierduseră puterea. Umezeala de pe coastă le făcuse să mucezească. Băieţii au mers cu Efrain în sat şi s-au întors cu litri de Cola şi pâine feliată în ambalaj de celofan.

Sheliak vorbea despre insulă: Acolo marea e blajină şi limpede, ca apa unui râu. Peştii sunt aşa de numeroşi, că e suficient să aprinzi un foc pe plajă ca să iasă din apă." Lui Sheliak îi place să spună poveşti, copiii erau aşezaţi în jurul ei. Unii nu mai văzuseră marea, credeau că e o întindere de apă ca lacul Camecuaro, unde mergeau la scaldă în luna mai.

Apoi Sheliak a cântat, acompaniindu-se la chitară, cântecele învăţate de la Marikua, cu o voce foarte ascuţită pe un ritm de treisprezece timpi, Clavelito, o melodie din meseta tarasque, din ţara vulcanilor şi a pinilor oyamel., tot ce-i mai rămânea din viaţa în Campos. Dar era şi un cântec pentru drumul care le rămânea de străbătut, pentru a merge înainte, spre miazăzi, până la noul tărâm în care vor putea să ia totul de la capăt.

Lungiţi pe pământ, cu ochii întorşi spre flăcări, Raphael putea să vadă insula, bancurile de nisip, valurile ce veneau să-şi dea duhul pe plaje, foşnetul palmierilor. Nimic nu întrerupea muzica chitarei, în afară de vreo gâză ce se izbea orbeşte de feţe sau de vreun gândac aerian care traversa întunericul, ori se mai auzea de pe undeva, de prin ierburi, scârţâitul neliniştitor al vreunui şarpe.

Şi lătratul câinilor.

Zilele erau lungi şi pustii. Era timp câştigat pentru Hoatu, zile întregi de odihnă înainte de a pleca mai departe. În fiecare dimineaţă, Yazzie, Mara şi mamele îi însoţeau pe copii până la ruine.

Copiii se jucau pe o pajişte întinsă de la poalele piramidelor sau se uitau la turiştii care plecau în grupuri să ia templele cu asalt. Pesemne că formau un spectacol neaşteptat, deoarece unii turişti îi fotografiau pe aceşti ţânci ciufuliţi,

înnegriţi de soare, care făceau tumbe şi alergări într-unui dintre siturile arheologice cele mai prestigioase din lume.

Raphael, Oodham şi alţi câţiva băieţi l-au însoţit pe Efrain la cules de ciuperci. Se gândeau că brazilianul vorbea despre ciuperci de felul celor pe care le creştea Marikua în Campos. Ceea ce căuta Efrain n-avea nimic în comun: erau un fel de filamente alburii, terminate printr-o cupolă albastră, ce creşteau în balegile de vacă, în mijlocul câmpurilor. Efrain le scotea cu grijă din balegă cu o surcică. Spunea în râs: „Ouro, puro ouro!”

Seara, Efrain a gătit ciupercile într-o tigaie cu ouă. Fiecare băiat a mâncat putină omletă, şi atunci au înţeles. Mai întâi, un acces de febră, tremurături, şi simţurile li s-au ascuţit dintr-odată. Raphael a văzut un uriaş, îmbrăcat doar într-o fustă mare din plante, cu trupul vopsit în aceeaşi culoare albastră ca şi cupola ciupercilor, cu ţeasta extraordinar de alungită înapoi, cu ochii mijiţi şi cu dinţii ascuţiţi sprijiniţi de buza de jos. Oodham gemea, întins pe pământ, pe-o coastă, cu picioarele chircite, cu spume la gură, ca şi când ar fi fost victima unei otrăviri. Nici ceilalţi băieţi n-o duceau mai bine.

Doar Efrain exulta. Pesemne că viziunile lui erau mai blânde, deoarece se lungise pe iarbă, cu braţele în cruce, pradă unei erecţii monumentale. Norii treceau cu blândeţe peste trupul său, o alunecare mângâietoare la scară cosmică. Mai târziu, şi-a venit în fire şi s-a lăudat: „Am cunoscut cerul aşa cum guru al vostru nu l-a văzut niciodată, am făcut dragoste toată noaptea cu cerul.”

Raphael şi ceilalţi băieţi au fost bolnavi, iar în zori au vomitat ce mai rămăsese din omletă în spatele hambarului.

Când a aflat ce se petrecuse, Jadi s-a înfuriat. A mers la Efrain: „Trebuie să pleci. Nu eşti demn să fii cu noi.” A repetat, cu o solemnitate neobişnuită: „Nu eşti demn.”

Brazilianul n-a discutat. A spus, în păsăreasca sa pe jumătate portugheză, dar poate îşi închipuia că vorbeşte în limba elmerr. „A caballosh! A pie o a caballosh!”

Era un moment de agitaţie nehotărâtă. Nu toţi erau de acord.

Oodham şi cei mai mulţi flăcăi nu înţelegeau motivul acestei rupturi. Pentru ei, Efrain era bărbatul puternic, trecutul

lui aventuros îi dădea o anumită autoritate. Ii liniştea. Şi toată tevatura pentru o omletă cu ciuperci!

După acest incident, Consilierul s-a izolat. Ziua a fost posacă, iar bătrânul s-a aşezat într-o parte, sub un copac, departe de hambar.

Lui Raphael îi era ruşine că se lăsase atras. A recunoscut că Efrain îi trădase încrederea, că nu mai putea face parte din grup. Hoatu devenise emblema poporului-curcubeu. Tinereţea, frumuseţea, tăria iubirii ei. Era liberă, nici Christian nu avea vreun drept asupra ei. De îndată ce-şi va fi recăpătat puterile, ea va fi cea care-i va călăuzi până la capătul călătoriei lor.

Şi au plecat, ca un stol de fluturi albi. Ca şi când ar fi fost invulnerabili, indestructibili. Hoatu le dădea această certitudine.

Bătrânul îi însoţea, uneori treceau câteva zile fară să rostească un cuvânt. Se aşeza pe un zid, ca un cerşetor. Nimeni nu-l mai vedea.

Raphael încerca să-i vorbească, voia să-l ajute. Dar el fie nu-i răspundea, fie îi răspundea doar pe jumătate. La un moment dat, s-a mâniat. I-a vorbit dur lui Raphael: „Merg cu voi, dar apoi mă voi întoarce acasă la mine, să mor.” Văzând că nu renunţase la proiectul său, Raphael se simţea trist. „Cum vom putea găsi noua împărăţie dacă tu nu ne ajuţi?” Jadi a tăcut, apoi a spus: „Acum e rândul vostru.” Şi s-a întors, înfăşurându-se în şal, pentru a curma orice discuţie.

Trenul de noapte i-a dus spre răsărit. La Merida, s-au despărţit iar, în grupuri mici, ca nişte familii, pentru a se caza în hotelurile din centru. Raphael, Oodham, Yazzie, Mara şi alţi tineri, la hotelul Catedral, în piaţa centrală. Jadi, Hoatu, Christian, Sheliak, mama gemenilor şi ceilalţi copii, într-un hotel de pe strada nr. 17. Efrain şi grupul său, împreună cu Adhara, la hotelul Mediz Bolio, aproape de parcul municipal. Erau mai degrabă dormitoare comune decât camere, cu inele pe ziduri pentru agăţat hamacurile. Dar băile erau curate şi apa foarte caldă.

Seara, Raphael i-a dus pe Oodham şi pe ceilalţi tineri să dea o tură prin piaţa centrală. Unii dintre ei se aflau pentru prima oară într-un oraş mare. Priveau cu uimire magazinele iluminate cu neoane, grădinile cu magnolii uriaşe, bulevardele

flancate de cesalpinacee. Aerul era foarte blând, mulţimea circula cu nepăsare.

Nu semăna deloc cu violenţa din Vale, cu cohortele ei de monştri sonori. Orchestre de marimbas cântau pe străzi, fete hoinăreau în rochii brodate, în timp ce străinele se plimbau în pantaloni scurţi şi tricouri, cu părul foarte blond şi cu umerii înroşiţi de prea mult stat la soare. Raphael şi Oodham puteau uita peripeţiile călătoriei, neliniştea viitorului.

Dat fiind că discutau în limba elmen, una dintre fetele străine i-a întrebat: „Ce fel de limbă vorbiţi? Sunteţi canadieni?” Raphael a spus că da, ca şi când aceasta explica totul. O limbă dintr-un colţ pierdut din Quebec, dinspre lacul Saint-Jean.

Fetele se uitau la ei cu neîncredere. Făcuseră duş, se şamponaseră, iar Raphael se dăduse şi cu deodorant la subsuoară, dar încă arătau ca şi cum îşi petrecuseră nopţi întregi sub copaci, cu hainele prăfoase şi obrajii năpădiţi de barbă.

Ele au acceptat totuşi să bea un suc de portocale cu băieţii, undeva în piaţa centrală. Pe una o chema Roşie, iar pe cealaltă Britney, sau cam aşa ceva. Erau studente la Minneapolis, făceau torul peninsulei Yucatân cu autostopul, pentru spring break. Era ceva exotic.

Raphael îşi spunea că ar putea foarte uşor să le ducă într-o cameră, să facă dragoste cu ele şi apoi să le uite, ca pe fetele din Manzanillo şi din Colima. In acelaşi timp, simţea o durere, un vid în centrul corpului. Era din cauza a ceea ce se petrecuse la Palenque, din cauza rupturii şi a tăcerii bătrânului.

Fetele i-au însoţit la hotelul Catedral şi au aruncat o privire în dormitorul comun unde toate hamacurile erau deja atârnate. Au început să râdă, Roşie a comentat: „Parcă e un cuib de lilieci!”

La Hotelul Mediz Bolio, i-au regăsit pe Efrain şi pe disidenţii din grup. Hotelul lor era mai degrabă modern, cuburi de ciment construite în jurul unei curţi interioare. Pentru a scăpa de bâzâitul aparatelor de aer condiţionat, tinerii se aşezaseră afară, pe scaune de plastic. In fundul curţii interioare, într-o cuşcă jegoasă, un fel de păun sălbatic mergea în lung şi-n lat, scoţând ţipete răguşite.

Aerul era încărcat de o mireasmă dulce, uşor zaharisită, amestec de datură şi marijuana.

Efrain i-a primit cu o căldură puţin excesivă. Făceau să treacă de la unii la alţii un joint, iar Roşie şi Britney au tras câte un fum.

„Deci cum se mai simte bătrânul?”

Efrain ştia că Raphael îl iubea pe Jadi şi nu voia să-l vorbească de rău. Credea că toate acestea nu erau decât o neînţelegere şi că trebuia să se întoarcă. A spus, în păsăreasca lui: „Todosh unidoshf îşi arăta mâinile împreunate.

Alături de grupul lui Efrain veniseră câţiva dintre tinerii pe care Raphael îi văzuse în Palenque, hippies în bermude, fete palide îmbrăcate în negru, cu sprâncenele şi nările găurite cu inele nichelate. Erau de prin America de Nord, din Canada. Şi un francez.

Vorbeau între ei cu voci foarte blânde şi nu spuneau aproape nimic.

Efrain a explicat că ei cunoşteau insula unde voia bătrânul să meargă. În larg de Belize, pe marea barieră de corali. Pescarii îi puteau duce acolo cu vapoarele lor.

Efrain prevăzuse totul. Voia să-şi recâştige poziţia pierdută şi mai mult decât atât. Nu a spus-o, dar credea că Jadi nu mai era Consilierul, că ajunsese un bătrân sărac cu duhul. Efrain i-ar lua locul în fruntea poporului-curcubeu. Şi ar fi rege.

Merg spre miazăzi, fără oprire, pe drumul de pe litoral, spre Tulum. Drumul e alb, trece prin păduricea de copaci pipernicıţi, geme de camioane, de autocare, de broscuţe ruginite, de taxiuri peseros, de autobuze turistice cu nume suprarealiste, Parrot Tours, Mayalandia, El Indio Caribe, Old Pirates, Flamingo!

În habitaclele cu geamuri de culoarea ochelarilor de soare, unde suflă vântul rece al aparatelor de aer condiţionat, călătorii se deplasează cu o sută douăzeci la oră. Ocupă două autocare, în care Efrain a rezervat toate locurile. Hoatu şi Christian stau pe primele locuri din primul vehicul, Raphael şi Oodham în spate, deasupra motorului. Jadi e pe undeva pe la mijloc, o siluetă cenuşie în mijlocul tuturor acestor tineri. Copiii aleargă pe culoarul central, fară să se sinchisească de ordinele şoferului. Sau adorm, unii în braţele celorlalţi, sugându-şi degetul mare.

În Felipe Carrillo Puerto, autocarele s-au oprit o clipă în piaţa centrală, lângă o sticlă uriaşă de Pepsi. Şoferii lor mănâncă tacos şi beau sucuri acidulate. Călătorii s-au aşezat pe jos în piaţă, la umbra salcâmilor rahitici. Copiii ronţăie pâine feliată şi merg unul după altul la toaletele publice. Alături de piaţă, e o biserică mare din chirpici, fară clopotniţă, cu acoperişul în formă de semicilindru ce seamănă cu un adăpost antiatomic. Este Balam Na, fortăreaţa construită odinioară de răsculaţii Mayaş Cruzoob. Raphael a intrat să vadă interiorul. Clădirea e goală, în afară de trei cruci mari din lemn, vopsite în negru, dintre care una e îmbrăcată într-o rochie de femeie. Totul dă o impresie de singurătate şi de indiferenţă. Ca o fortăreaţă în mijlocul deşertului.

Jadi e obosit. A devenit palid, adică faţa sa de amerindian bătrân a devenit cenuşie. De la începutul călătoriei, suferă de o durere în coastă, ceva care-i apasă inima şi plămânii. S-a aşezat pe iarbă, cu spatele sprijinit de un copac, iar Hoatu îi e alături. Are hainele ponosite, părul şi-a pierdut strălucirea, iar barba i-a crescut.

A spus chiar în acea dimineaţă: „Nu voi apuca sfârşitul călătoriei.”

Nu vrea sucul acidulat, călâi, pe care i-l întinde Raphael. Hoatu îi spală chipul cu o batistă înmuiată în apă.

S-au schimbat cu toţii. Nu mai seamănă cu poporul-curcubeu.

Au ajuns o amestecătură de vagabonzi, bărbaţi nebărbieriţi, femei cu părul încâlcit, cu ochii încercănaţi de nopţile rele. Doar copiii sunt drăguţi. N-au nici o grijă. Sunt bronzaţi, cu părul decolorat, cu ochii zâmbitori. Fac tumbe prin grădină, sporovăiesc în limbajul lor volubil în care se ciocnesc două sau trei limbi.

Şi Hoatu e frumoasă. Hainele ei sunt pătate, şalul ei albastru e cenuşiu de-atâta praf, dar are faţa luminoasă, pletele par făcute din mătase neagră, iar râsul îi este la fel de liber. O ajută pe Adhara, îi mângâie pântecele, îi masează partea de jos a spinării.

Drumul spre miazăzi e violent, desfundat pe alocuri. Şoseaua se întinde prin pădure. E un şanţ alb prin care trec camioane încărcate cu buşteni sau cu pietre. Pe taluzuri,

hoiturile de câine formează nişte pete negre. Pe cer, exact deasupra drumului, vulturii hoitari se învârtesc în cerc.

Raphael crede că, fară Hoatu, s-ar fi lăsat păgubaşi. S-ar fi oprit pe undeva, pe o plajă, şi ar fi aşteptat până la uitare. Ori s-ar fi alăturat găştii lui Efrain, ar fi devenit supuşii săi, beţi, năclăiţi de marijuana.

Au intrat în Chetumal noaptea. Aerul era cald, umed, zbârnâind de la puzderia de gâze. Hoatu şi Christian au închiriat camere în două hoteluri din apropierea autogării. Un cartier zgomotos, un bulevard imens ocupat de magazine duty-free. Vitrine pline de ceasuri, de cămăşi, de cravate, de poşete, numai făcături. Muzica din baruri şi din maşini făcea o hărmălaie necontenită. Tinerii erau prea obosiţi pentru a merge, pentru a privi mulţimea. S-au culcat în hamacurile lor sau pe jos. Raphael a mers în singura baie, ca să facă duş, dar, când a răsucit robinetul de apă rece, n-au ţâşnit din ţeavă decât nişte carcalaci.

Peste noapte, Jadi s-a simţit rău. S-a făcut rece ca un sloi de gheaţă. Adhara şi-a dat seama şi i-a chemat pe ceilalţi în ajutor.

Hoatu s-a culcat peste bătrân pentru a-l încălzi. Când s-a luminat de ziuă, s-au întrebat dacă aveau să-şi continue călătoria sau nu.

Jadi s-a ridicat, clădnându-se, a spus că se simţea mai bine şi că nu aveau timp de pierdut. Atunci trupa s-a urcat din nou în autocare ca să ajungă la frontieră.

Pe drum, la câţiva kilometri după Santa Elena, Jadi a văzut un panou care indica satul Consejo şi a făcut o observaţie care dovedea că şi-a păstrat simţul umorului: a spus că era o modalitate de a le arăta că mergeau în direcţia bună. Chiar în seara aceea, trupa s-a cazat într-un vechi hotel din centrul oraşului Belize, în fostul cartier al sclavilor.

Oraşul Belize a devenit terenul de joacă al copiilor. Cât e ziua de lungă ei, aleargă pe străzi, de la port la canal, şi pe podul turnant până la Fort George.

Pentru adulţi, oraşul e peste măsură de aglomerat şi de sufocant, dar pentru tineri e incredibil de amuzant. Străduţe în pantă spre mare, piaţete, case cu balcon şi străzi cu arcade, unde se zoreşte o mulţime gălăgioasă şi pestriţă: antilezi veniţi din Jamaica, sau din Haiti, metişi cu pălării de Panama, fete în

fuste scurte şi doamne opulente, mayaşe din pădure coborâte dintr-un basorelief, englezoaice rozalii care-şi sorb ginul pe terasele hotelurilor, spunând cu voce tare: „I say, this is a tough country!” Şi limbajele, engleza, spaniola, mayaşă, şi acea limbă creolă ce sună ca o muzică, limba bogo bogo venită din Africa: când o aude, Raphael se gândeşte naiv: „Vorbesc limba elmen, ca noi!” Nu întocmai, dar i se pare că au sosit, în sfârşit, într-o ţară unde se amestecă totul şi unde totul e inventat.

Jadi nu se mai clinteşte. Îşi petrece ziua în curtea interioară a hotelului, şezând într-un fotoliu mare din lemn negru. De când cu accidentul său cerebral, nu mai merge. Rămâne nemişcat, cu mâinile lipite de braţele fotoliului, cu ceafa sprijinită de partea de sus a spătarului. Nu se plânge. Nu vorbeşte decât din când în când pentru a cere, cu un gest, să i se dea de băut sau să fie dus până la toaletă. Faţa i s-a împietrit. E cenuşie, iar pletele, care-i curg acum pe umeri, îi sunt învrâstate cu fire de argint. Singura sa cochetărie este să se lase bărbierit în fiecare dimineaţă de Hoatu.

E lume în jurul lui. Copiii, femeile, fidelii. Hoatu petrece mult timp alături de el. Şade pe pământ, cu un braţ pus peste braţul fotoliului, şi-l ţine de mână. Îi vorbeşte cu blândeţe, în dulcea sa limbă natală, sau în engleză. Vorbeşte despre insula sa, ce seamănă pesemne cu aceea pe care a trăit Jadi în vremea războiului. Îi spune: vom planta în nisip dacă trebuie, vom mânca marea, iar copiii vor creşte şi vor învăţa alte drumuri de stele, vor deveni marinari, pescari. Ea îi explică lui Jadi că toţi sunt copiii lui. Şi că vor rămâne cu el pentru totdeauna.

Jadi nu răspunde. Hoatu ştie că aude tot ce-i spune ea, îi vede chipul, o umbră de zâmbet i se citeşte pe buze.

Uneori vin vizitatori. Oameni din oraş, bărbaţi, femei, care au auzit de Consilier, care caută o îmbărbătare, o binecuvântare.

Aduc fructe, pâine, sticle de băuturi răcoritoare. Pun toate acele lucruri la picioarele lui Jadi, în chip de ofrandă. Ajutat de Hoatu, Jadi îşi trece mâinile peste chipurile, peste capetele lor.

Tocmai el, care s-a ţinut întotdeauna departe de orice idee de religie. Spunea că atingem şi simţim singura veşnicie, cea a lumii.

Că nu există un alt adevăr decât cel din materie şi că noi suntem, cu sentimentele şi conştiinţa noastră, o simplă fracţiune din inteligenţa universului.

E ca şi când această curte mare din interiorul hotelului, cu dale albastre şi albe, împodobită cu arbori de cauciuc şi cactuşi, ar fi devenit centrul lumii, iar Jadi, aşezat în fotoliul său, îi era pivot.

Camposul a fost recucerit de Aldaberto Aranzas, să-i fie de bine. Poate că avocatul a crezut, dezlănţuind acest război împotriva omului care crease adevărata Urania, poate şi-a închipuit că avea să captureze magia locului, să se lase impregnat de ea şi să devină invincibil. Şi astăzi se regăseşte domnind peste o bucată de munte sterp, umezită de un firicel de apă, un izvor intermitent sulfuros, unde nu mai sunt decât ruine, grămezi de pietre, ziduri de chirpici topite de ploaie, o grădină năpădită deja de bălării şi maşinile lăsate odinioară de iezuiţi, pompe cu mecanismul contrafăcut, mori fară dinţi, tuburi mâncate de cocleală, asemenea unor oseminte pe care pământul însuşi nu le mai primeşte.

În sfârşit, soseşte clipa plecării spre Insula Semilunii Christian şi Hoatu au avut grijă de tot. Ce mai rămâne din trupa-curcubeu poate încăpea în două vapoare de pescuit. Raphael şi Oodham au fost însărcinaţi cu adunatul proviziilor, în esenţă cutii de conserve şi saci de orez cumpăraţi de la chinezi, lapte praf, săpun, chibrituri, gaz lampant pentru reşouri, lumânări şi găleţi din pânză, pentru mai multe săptămâni.

Vapoarele închiriate sunt de fapt vechi bărci de lemn prevăzute cu un motor extern cu arbore lung şi cu nişte pânze peticite de o sută de ori. Una dintre ambarcaţiuni se numeşte Laughing Bird, condusă de un tânăr pe nume Mărio, iar cealaltă Wee Wee, al cărei proprietar este un bătrân pe nume Douglass. Numele vapoarelor şi al marinarilor le-au adus călătorilor zâmbetul pe buze. Au ceva suspect, numai bun să ţi se descânte de frică.

Efrain şi gaşca lui nu vor face această călătorie. S-au cazat în cartierul Fort George. Când Raphael a mers să-i vadă, grupul stătea în grădină fumând. Efrain l-a luat peste picior. In păsăreasca lui, jumătate portugheză, jumătate engleză, i-a

spus: „Nu sunteţi zdraveni la cap! Ce-o să faceţi acolo? Veţi muri de sete!”

Raphael n-a răspuns. Cel puţin acum, Efrain nu greşeşte.

Prizonierul hăituit se pare că şi-a realizat visul în Belize. Crede că aici se va putea strecura printre degetele justiţiei, fumându-şi iarba cu burta la soare. Nu a întrebat nimic despre Adhara sau despre pruncul ce se va naşte.

Pescarii vorbesc o limbă creolă, amestecată cu vorbe din spaniolă. Au un puternic simţ al umorului. Când călătorii au urcat la bordul lui Wee Wee, trecând peste pasarelă, copiii s-au plâns că mirosea a peşte. Bătrânul Douglass a spus: „Fishman neba say ifish stink” (Un pescar nu spune niciodată că peştele pute). Aşa se şi cuvenea.

Jadi a trebuit dus pe braţe de doi oameni: unul în faţă, celălalt în spate. Din cauza efortului, a înţepenit, contractându-i-se şi trăsăturile feţei. Raphael şi Oodham l-au aşezat la pupa vaporului, cu spinarea rezemată de un rulou de frânghie. Adhara s-a aşezat în partea din faţă, cu picioarele strânse într-o parte, ca o statuie de proră.

În pofida orei matinale, soarele dogoreşte deja. Pe cheiuri, oamenii s-au oprit pentru a privi plecarea. Unii turişti fac fotografii.

Christian a plătit şi pentru întoarcere, pescarii trebuie să revină peste zece zile. Nimeni nu-şi poate închipui ce se va mai petrece după aceea.

Vapoarele au ieşit din gura de vărsare a râului cu forţa motoarelor, înaintând împotriva vântului. Marea e plată, pătată de aluviuni. De îndată ce ies în larg, se aude zgomotul marii bariere de corali, un fel de ropotit ce acoperă duduitul motoarelor. Laughing Bird şi Wee Wee merg unul lângă al tul, la douăzeci de metri distanţă. Pe cel dintâi, Oodham e în faţă, Jadi după el, cu copiii, iar Raphael alături de pilot. Pe cel de-al doilea, Hoatu stă în picioare la prora, ţinându-se de cordajul catargului. Adhara se află în spatele ei, iar Christian şi bărbaţii stau la pupa, lângă proviziile adăpostite sub o prelată găurită. Mărio îi arată lui Raphael, la orizont, o întindere mare de pământ: „E Turneffe.” Cele două ambarcaţiuni se opintesc sub greutatea încărcăturii, în vreme ce bordurile sunt linse de spuma valurilor.

Traversarea durează multă vreme, în direcţia soarelui. Marea, de un albastru uşor cenuşiu, e pustie, abia încreţită de adierea vântului. Vapoarele ocolesc insulele, unde se zăresc cocotieri îndoiţi de vânt şi colibe de pescari. Drept în faţă, franjuri de spumă, acolo unde se deschide locul de trecere.

Înainte de a sosi acolo, pescarii au înălţat pânza cea mare, nişte triunghiuri ponosite, de toate culorile, în care se opinteşte vântul.

Şi, deodată, ajung în strâmtoare, o pâlnie de apă întunecată, mărginită de talazuri care se sparg.

Toţi pasagerii s-au ridicat în picioare pentru a privi, mai puţin Jadi şi Adhara. Mai întâi, traversează Wee Wee. Soarele o luminează pe Hoatu, la prora, iar adierea vântului îi umflă rochia ei albă şi lungă şi-i resfiră pletele. In acea clipă, e de o frumuseţe nespusă; Raphael o contemplă şi se gândeşte la viitor. Copiii s-au aplecat peste copastie, pândind clipa în care cel dintâi vapor se avântă ca o pasăre afară din lagună pentru a se cufunda în marea de un albastru întunecat. Jadi are ochii închişi, vântul şi lumina îi aduc lacrimi pe obraji.

Apoi alunecă şi Laughing Bird pe deasupra recifului, într-un ropot de cascadă, iar, când pilotul cuplează şi motorul, toată ambarcaţiunea începe să se zgâlţâie. Lacul lăptos al lagunei rămâne departe în urmă. Păsări albe zboară pe deasupra lor, goelanzi şi gâşte-de-mare. Drept înainte, e şiragul de ostroave şi de bancuri submarine de nisip la capătul cărora se află farul. Cele două vapoare merg spre reciful curbat de care se anină insula lor.

Acum ne călăuzeşte Hoatu. In prima noapte petrecută pe insulă, ea a vrut să privim cerul.

După o masă frugală, cu orez şi fasole reîncălzite la reşoul cu gaz, ea ne conduce spre versantul spre care bate vântul. Coasta formează în acest loc un povârniş de stânci negre, măcinat de madrepori uscaţi, unde se sparg talazurile, dând naştere unor unde largi, concentrice.

Este locul în care se adună păsăretul, o mulţime ce piuie şi cârâie în amurg.

Hoatu stă în picioare pe creasta dunei, cu faţa în vânt. Soarele a apus dintr-odată, iar noaptea urcă înapoia noastră din pământul tare.

Deja apare Sirius, urmat de centura lui Orion. Călătorii sunt aşezaţi pe dună, ca nişte păsări. Copiii osteniţi şi-au scobit cuiburi în nisip, între cocotieri, şi au adormit în ele.

Raphael şi Christian l-au purtat pe Jadi până pe creasta dunei, de unde poate vedea marea. Nu spune nimic. Oare se gândeşte la insula Hahashima, la peştera în care s-a ascuns pentru a scăpa de război? Sau la oraşul Bordeaux, unde a visat să-şi regăsească tatăl?

Acum ştie că nu se va mai întoarce niciodată acasă, la Konawa, pe Canadian River.

Când a venit să-i salute pe călători, înainte de plecarea lor spre Semilună, Efrain a spus ceva crud. Privindu-l pe Jadi, culcat pe o parte, cu picioarele chircite sub pătura din camera de hotel, a zis: „Bâldâbâc, o să-l înghită apele.” Raphael s-a mâniat, ochii i s-au umplut de lacrimi. Era gata să sară la bătaie, dar Hoatu l-a domolit.

„Va rămâne mereu cu noi.”

La căderea nopţii, păsările se potolesc. Se aşază în tufişurile lor, nu departe de călători. Se aude marea, o respiraţie puternică, înceată, fiecare semicerc de talaz se ciocneşte de poalele recifului şi trimite o undă în trupul celor vii.

Duna e încă luminată în roşu, chiar şi după ce soarele s-a făcut nevăzut. Hoatu e ca o statuie de porfir. Raphael se gândeşte la noaptea cu ea pe muntele Pleşuv, mai sus de Campos. Îşi aminteşte dogoarea trupului ei, dorinţa care se încordase în el, fericirea care se deschisese, ca luna, când totul trebuia să dăinuiască o veşnicie, la început. Acum o priveşte pe Hoatu, îi simte bătăile inimii, dar se află la celălalt capăt al timpului, când totul se sfârşeşte.

Insula este capătul lumii, dincolo de ea nu mai e nimic. Copiii s-au jucat în apa mării, s-au scăldat cu bucurie.

Dar adulţii sunt obosiţi. Ştiu că proviziile nu le vor ajunge, că mai pot rezista o săptămână, chiar două, cu multă chibzuinţă.

Mulţi s-au hotărât deja. Se vor întoarce la familiile lor. Îi aşteaptă rude, prieteni, apropiaţi. Nimeni nu le va reproşa nimic. Nu li se va pune nici o întrebare.

Copilul Adharei se va naşte curând. Dar nu pe această piatră stearpă, fără apă şi fără umbră. Hoatu a rezervat un loc în Belize, la maternitatea din Fort George.

Wee Wee va veni peste zece zile, pentru a o lua. Efrain s-a înduioşat, a promis că va avea grijă de mamă şi de copil.

Jadi va muri. Poate că n-ar fi trebuit să facă şi această călătorie.

Totuşi, când Raphael îl priveşte, seara, zăreşte pe chipul bătrânului o lumină. Lungit pe nisip, cu picioarele strânse, ca un fetus, Jadi îşi închide ochii peste noaptea ce invadează insula. Nu vede stelele.

Nu aude marea şi nici ţipetele scurte ale gâştelor-de-mare care şi-au reînceput vânătoarea nocturnă.

Anthony Martin visează.

Oare e vis? Alunecă între doi nouri de culoarea mărgăritarului.

E un loc foarte blând, foarte liniştit, ca acel banc de nisip ce înaintează spre bariera de recifuri. Păsări în alb şi negru zboară, neobosite, pe deasupra recifului. Bunicul său din neamul dineii vorbea lui Jadi despre vulturi. Spunea că unii dintre ei sunt zei şi pot fi recunoscuţi după faptul că se rotesc doar în înaltul cerului şi nu se pogoară niciodată pe pământ.

Zarva războiului a contenit. La Okinawa, la Hahashima, a fost tot acel tumult, cu avioanele de vânătoare şi B-29 care lansau bombe cu fosfor, răpăitul mitralierelor grele în colinele ocupate de inamici. Fumul întuneca albastrul cerului, iar noaptea se vedeau lumini roşii, ca multe apusuri de soare în acelaşi timp.

În prezent, totul s-a stins. Timpul, care era făcut bucăţi, un sac de sticlă spart în unghiuri ascuţite, a devenit neted şi blajin, de culoarea mărgăritarului.

Anthony Martin poate să viseze. Ascultă vocile copiilor de pe plajă, pe întuneric. Ţipă şi se joacă de-a speriatul, făcând să zburătăcească păsările care gâgâie.

Anthony şi-a regăsit vremurile adolescenţei. Îşi simte alături logodnica, are un nume foarte blând, precum i-e chipul, o cheamă Alleece, un nume ce alunecă precum pletele ei negre şi lungi. Un nume pentru stins războiul, un nume de grădini şi copaci.

Anthony îi simte căldura, i se pare că întinzând mâna îi va putea atinge ceafa, îşi va putea lăsa mâna să alunece până la rotunjimea coapsei. Îi simte mireasma părului, a pielii.

Războiul se va termina curând. Se va întoarce la Alleece, la Konawa. Soldaţii şi-au luat tălpăşiţa. Din naltul colinei, la Hahashima, vede marinarii cum împing pe apă bărcile pneumatice şi dau la vâsle peste apa limpede a lagunei, către SS Michigan, ancorat în largul locului de trecere.

Insula este o plută liniştită pe ocean. Nu mai aude decât vântul suflând peste mărăcinişuri, palmieri, sau tumultul mării tălăzuind în recif. Seara, păsările se adună în partea cea mai de vest a insulei.

Vacarmul războiului le pusese pe fugă, iar acum s-au întors.

Anthony rămâne aşezat pe mal, fară să se clintească. Când îl apucă foamea, înaintează uşor, rămânând aşezat, din piatră în piatră. Păsările îl cunosc. Zboară în jurul lui ţipând. Nu se tem.

Anthony seamănă cu o bătrână ţestoasă neîndemânatică, cu capul retras între umeri, cu picioarele strânse. Pasărea protestează când Anthony îi ia oul din cuib şi-i înghite lichidul dens, puţin sărat.

Uneori femela e aşa de sigură pe ea, că omul trebuie să scotocească, să-şi treacă mâna pe sub pântecele ei cald. Pasărea îl loveşte cu ciocul, doar de câteva ori. Pasărea e frumoasă. Are un ochi negru care străluceşte fără tandreţe, fară răutate. Insula e o lume limpede, violentă, nu pentru oameni, o lume pentru păsări.

Uneori, la reflux, Anthony merge pe recif pentru a pescui arici-de-mare şi scoici. Nu înoată. Îşi scufundă pur şi simplu mâna, înarmată cu o ţepuşă de fier, recuperată dintr-o cazemată, şi străpunge aricii-de-mare. Le zdrobeşte carapacea pe plajă şi le soarbe carnea de culoarea mărgeanului. Bea apă de mare, apoi îşi clăteşte gura cu zeamă de cocos.

În susul colinei, a găsit nişte gropi cu apă salmastră, înţesată de muşte. Îşi scaldă în ele plăgile, rănile de război şi furunculele pricinuite de sărătură.

Doarme în nisip, pe jumătate îngropat, nu departe de crabi.

Când plouă, se refugiază într-un adăpost din frunze de palmier.

Noaptea e răcoroasă, distantă, tăcută. În fiecare noapte, înainte să adoarmă, Anthony e martor la răsăritul stelelor. I se pare că i se lărgesc pupilele, că lasă înăuntrul său fluidul spaţiului.

Într-o zi, el descoperă intrarea unei peşteri, în coasta colinei, în pământul alb, năpădit de ipomee, sunt trupuri uscate, înnegrite.

Sunt soldaţi morţi în timpul bombardamentelor. Trupurile lor sunt arse, zdrobite în poziţii groteşti. Şobolanii şi crabii le-au mâncat feţele, le-au sfredelit măruntaiele. Poate sunt inamici. Oameni anonimizaţi de moarte.

Ajutându-se de o lespede de bazalt, Anthony sapă în pământul alb, deschide o tranşee ca să îngroape trupurile. N-a pus nici o stelă, nici un lemn pentru a semnala mormântul. În câteva săptămâni, câteva luni, lianele vor acoperi mormântul. Soldaţii vor fi daţi uitării. O liană roşie se împleteşte pe întreaga insulă. Lui Anthony îi place mult. Este vie.

Uneori singurătatea e prea mare. Anthony se aşază la capătul de vest al insulei şi priveşte orizontul. Niciodată nu soseşte nimic. Se gândeşte la Alleece, la fiul lor născut în lipsa sa. Vorbeşte pre limba păsărilor, rârâie şi gângureşte, plescăie consoanele, geme, se văietă, ţipă. Yaa! Yaak! Eiiiio! Eiiiiah! Iar păsările îl înconjoară şi-i răspund.

Jadi s-a întors pe insulă. Sub cerul cenuşiu, de culoarea mărgăritarului, cu faţa la soarele ce se scufundă în mare. Pentru nenumărate zile şi nopţi. Copiii sunt acolo, Alleece a venit şi ea, are trupul pietros din tinereţe. Îi aude vocea, vocile copiilor. S-au întors.

Chiar şi păsările s-au întors. S-au aşezat prin tufişuri, pe plajă. Anthony le aude vocile chemătoare. Cele mai mici au un piuit atât de blând. Anthony Martin a murit în zori, fară să-şi fi revenit în simţiri.

A încetat să mai respire. Cheagul de sânge care-i astupase creierul i-a oprit inima.

Hoatu s-a trezit, l-a atins pe bătrân, i-a simţit mâna rece ca un lucru fară viaţă. Nu a fost uimită. De zile întregi, Jadi nu mai mânca, nu mai bea. Îl înfăşa ca pe un prunc, îl scălda cu zeamă de cocos.

Vestea s-a răspândit foarte repede. Nu se ridicase bine soarele, că femeile veneau, rând pe rând, să-l vadă pe Consilier şi să-i sărute chipul.

Adhara era la pământ. Doar ea n-a îndrăznit să se apropie. Din pricina copilului care i se răsucise în pântece, care-o apăsa cu picioarele pe diafragmă, vrând să iasă. Greutatea lui o împiedica să se mişte.

Viaţa e grea, nu moartea. Moartea e uşoară ca o adiere de vânt.

Christian, Oodham şi Raphael i-au purtat trupul lui Jadi pe plajă, în partea bătută de vânt. Ziua era frumoasă, marea liniştită, laguna albastră. Prima vedetă cu turişti n-avea să mai întârzie mult.

În general, nu acostează. Rămân ancoraţi aproape de marea barieră de corali, pentru a face scufundări. Sau merg spre far, pentru a privi gaura mare şi întunecată din mijlocul lagunei, iar pescarii le îndrugă mii de baliverne despre peştele uriaş care sălăşluieşte acolo sau despre tunelul submarin care comunică pe sub pământ cu o piramidă mayaşă dispărută într-un cutremur. Marijuana pescarilor e binecuvântată cu harul născocirii.

Bărbaţii au început să înalţe rugul. Jadi n-a vorbit niciodată despre moartea sa, nici de îngropăciune, dar toată lumea ştie că ar fi mulţumit să ardă pe această plajă şi să-şi ia zborul în adierea mării.

El odihneşte întins pe spate, cu mâinile încrucişate pe burtă, cu picioarele foarte drepte. Chipul său, de bătrân pădurar, e întors spre cer, cu pleoapele închise.

Fiecare a adus nuci de cocos. Cu coaja uscată, goală. Astfel se coceau la Campos cărămizile din argilă, în interiorul unei piramide de nuci de cocos. Jadi e în centrul cuptorului. Pentru a consolida piramida, Hoatu şi Yazzie au aşezat lemne aduse de valuri, culese de pe plajă. Copiii au astupat spaţiile libere cu lână de cocos.

Cei mai mari dau şi ei o mână de ajutor, iar cei mici aleargă în jurul rugului râzând. Lui Jadi i-ar plăcea aşa ceva. A spus întotdeauna că moartea nu e ceva trist.

Când piramida a fost terminată, Christian a vărsat gaz peste lâna de cocos. I-a dat foc cu grijă, în cele patru colţuri, ca pentru un foc viu şi plin de bucurie.

La început, nucile de cocos nu ard foarte bine, din pricina sării.

Scot un fum alb care pesemne se vede de la douăzeci de kilometri depărtare, până în portul Belize. După o clipă, rugul degajă o asemenea dogoare, că toată lumea e nevoită să se îndepărteze de pe plajă şi să stea în vânt, pe creasta dunei.

Păsările, nelinişţite pentru o clipă, s-au întors. Planează deasupra lagunei, trec prin fum, continuă să-şi caute hrana. Doar musculiţele sunt deranjate. Plaja pe care nu adie vântul e moşia lor. Se învârtesc pe lângă cuptor, fară să înţeleagă. Uită chiar să-i mai pişte pe copii.

Rugul arde întreaga zi, până seara. Fără zgomot, fără flacără.

Nici un turist nu s-a apropiat, va fi fost cel mai mare semn de respect pe care-l va fi primit Consilierul în întreaga sa viaţă.

Noaptea, rugul încă arde, dar într-un strat de jăradc roşu din care vântul mai smulge câte o scânteie. Mâine vor avea de risipit cenuşa şi de îngropat oasele.

E o noapte fară lună, numai bună de privit drumurile de stele.

Dar nimănui nu-i arde de aşa ceva. Copiii sunt osteniţi, toropiţi de căldura soarelui de peste zi, de dogoarea rugului. Hoatu şi Chrisdan au pregătit ceva de mâncare, orez şi o fiertură de alge.

Singurul lux e o cutie de ananas gata feliat.

Nu le mai rămân provizii decât pentru patru sau cinci zile, cel mult o săptămână. Nimeni nu poate spune când se va întoarce vaporul. Wee Wee a avut o avarie, le povestise bătrânul Douglass săptămâna trecută, când venise să le aducă mâncare şi apă dulce.

Sau Mărio a fost arestat cu tot cu vapor, pentru trafic de marijuana.

Raphael spune că, dacă luiughingBirdnu se hotărăşte să apară, vor fi nevoiţi să facă un foc mare până ce va veni poliţia.

După ce au mâncat, fiecare s-a cuibărit pe dună, cu spatele la vânt, pentru a-şi petrece noaptea. Raphael priveşte jăraticul scânteind în vânt până ce ochii prind să-l usture. Nu se gândeşte la nimic. Resimte dogoarea focului pe chip, pe mâini. Ascultă valurile ce se sparg unul după celălalt, ca odinioară, pe plaja din Manzanillo, venite de la capătul lumii.

Către miezul nopţii, gâştele-de-mare se trezesc şi se năpustesc orbeşte în mare. Le aude puii gâgâind, şi, mai aproape, dar nu ştie unde, şuieratul unei respiraţii întrerupte de icnete. Înţelege că sunt Hoatu şi Christian care fac dragoste pe dună.

Era începutul debandadei.

Mai întâi, Lxiughing Bird nu s-a mai întors niciodată. Pur şi simplu bătrânul Douglass a uitat. După trei săptămâni, călătorii au devenit naufragiaţi. Furtuna a suflat fară contenire după moartea Consilierului. Rafale de vânt şi de ploaie au preschimbat marea într-o furie verde. Nici un vas de scufundări nu s-a mai apropiat.

Adhara gâfâia şi suferea sub un adăpost de frunze. Naşterea copilului era iminentă, Hoatu se pregătise pentru venirea pe lume a pruncului cu cearşafuri curate şi adunând apă de ploaie în găleţile din pânză. Spunea că mai făcuse aşa ceva pe când era copilă, în Tahiti.

Apoi au sosit ajutoarele, o vedetă a pazei de coastă din Belize, cu marinari în uniforme kaki, ca acelea englezeşti. Ii alertase Efrain, de pe Insula de Chihlimbar.

Din pricina hulei care pătrundea până în lagună, poliţiştii au aruncat ancora la o distanţă considerabilă şi au lăsat o barcă pneumatică la apă. Mai întâi au evacuat-o pe Adhara cu copiii. Ceva mai târziu, după prânz, o altă vedetă, puţin mai mare, i-a luat pe ceilalţi.

Comandantul i s-a adresat lui Hoatu.

„Nu ştiaţi că insula are statut de parc naţional pentru conservarea gâştelor-de-mare cu labe roşii?”

Hoatu nu răspundea nimic, şi atunci el s-a întors către unul dintre marinari şi a mormăit în creolă, dar se înţelegea perfect: „Turişti de căcat.”

Adhara şi copiii au fost internaţi în spitalul din Fort George.

Copiii sufereau doar de deshidratare şi de diareea pricinuită de apa salmastră. Dar în cazul Adharei era ceva mai serios. Copilul nu stătea cum trebuie. Era nevoie de cezariană. Chirurgul era un fost militar britanic, destul de roşu la faţă, cu nişte favoriţi demodaţi.

Când moaşa i-a arătat copilul, Adhara, în starea ei narcotică, a crezut că era copilul doctorului, fiind la fel de roşu

şi de ridat ca acesta. Apoi şi l-a culcat pe piept, iar el a început să sugă cu lăcomie.

„Cum o să-l cheme?”, a întrebat chirurgul. Adhara n-a îndrăznit să-l numească „Adam”, aşa că a răspuns „Primo”, fiind primul ei copil.

Efrain a venit a doua zi după naştere şi a completat formularele de stare civilă. Împreună cu tinerii din grupul său, a hotărât să rămână locului. Ar vrea să deschidă un restaurantpalapa pe plajă, cu hamacuri pentru hippies aflaţi în trecere. S-a asociat cu un pescar de pe Insula de Chihlimbar, ar putea cumpăra un capăt de dună, cu o clauză care o includea pe Adhara. Fiecare ar avea partea sa. I-a spus lui Raphael: „Aur, acolo! Aur!” A mai spus, în limba sa elmen stâlcită: „Gata, nu mai alergat pentru Primo, o Primeiro.” Adhara a ales să rămână, să-şi încerce norocul cu el, spre uluirea tuturor.

Hoatu a hotărât să plece din nou spre nord, împreună cu Christian şi ce mai rămăsese din poporul-curcubeu. Mara, Sheliak, Vega şi fiicele sale, Hannah, Merced, Oodham şi Yazzie care s-au căsătorit în mod oficial pe Insula Semilunii. Cine ştie până unde vor merge? A început sezonul de pescuit în Marea Bering, se va găsi de lucru pentru toată lumea în fabricile de conserve, în Insulele Aleutine. Christian spune că acolo se poate locui în case de lemn ridicate pe plajă, la capătul lumii, cu oceanul pe post de grădină.

Va fi o modalitate de a înfăptui visul Consilierului.

Raphael Zacharie nu a plecat cu ceilalţi. Ceva s-a desprins înăuntrul lui, pe insulă, la moartea lui Jadi. Dintr-o cabină interurbană a dat telefon acasă, la Râul-Lupului. A aflat că taică-său ieşise din închisoare şi se dezintoxicase. Ii e dor să-şi vadă ţinutul natal, în pofida amintirilor urâte. Şi el va urca spre miazănoapte, dar pe o altă cale, întorcându-se pe propriile urme, cu autocarul, cu trenul sau cu autostopul. Va munci pe drum. Se gândeşte foarte serios să cumpere jucărioare de plastic de la chinezi ca să le vândă apoi prin târguri. Se apropie Crăciunul, e momentul perfect pentru a câştiga nişte bănuţi. Se mai gândeşte şi la fetele pe care le va întâlni seara, în pieţele centrale ale oraşelor, pe sub magnolii. Ochii îi strălucesc la acest gând. Şi se gândeşte poate şi la prieteniile pe care le va lega în timpul călătoriei. Ca acel francez foarte brunet, cu aer naiv, care semăna cu un frate mai mare şi care culegea

eşantioane de pământ de oriunde mergea. Oare cum îl chema pe băiatul acela? Daniel, aşa e, Daniel, îşi spune el.

În holul hotelului Colonial, toată lumea s-a adunat pentru ultima seară. Christian şi Oodham s-au dus la gară să-şi facă rezervări la autocarul care mergea spre frontieră. Hoatu tronează pe fotoliul din lemn negru în care Jadi şi-a petrecut ultimele clipe, înainte de a merge să-şi dea sufletul pe insulă. E îmbrăcată într-o fustă de plajă dintr-o singură bucată de pânză, pe care şi-a înnodat-o între coapse după moda maoi. Stă în poziţia ei preferată, cu bustul uşor moleşit peste braţul fotoliului, cu piciorul stâng strâns sub coapsa opusă. Tocmai a făcut baie, părul îi e încă încâlcit. Prin bumbacul alb al tricoului, vârfurile sânilor i se zăresc ca două pete întunecate. Zâmbeşte, cu un aer liniştit şi hotărât. Îi face semn lui Raphael să se aşeze lângă ea, la picioarele ei. Ştie că vine să-şi ia rămas-bun. Îi mângâie părul, iar el îşi sprijină capul de coapsa ei.

Îi adulmecă mireasma trupului, un parfum de săpun şi de piele acră care-l face să tresalte. Îşi aminteşte de noaptea de pe muntele plin de pietriş în sus de Campos. A trecut atâta timp de-atunci, parcă ar fi visat.

Nu vrea să se despartă de ea. Hoatu îi vorbeşte cu blândeţe, coborându-şi vocea, cu gravitate. Sunt singuri în holul hotelului, toţi ceilalţi s-au făcut nevăzuţi. Îi vorbeşte despre Jadi. „Ar fi spus acelaşi lucru, trebuie să te duci mai departe, să-ţi trăieşti viaţa fără noi.” Fără tine, se gândeşte el. Iar ea îi răspunde: „Chiar dacă eşti departe, Pipichu, eşti tot cu mine, în fiecare zi, clipă de clipă.” Lui îi vine să plângă, dar ea îi mai spune: „Ne vom regăsi.” El îşi aminteşte, erau cuvintele lui Jadi, în clipa în care au plecat din Campos.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Hoatu dă semnalul de plecare. Ea a păstrat ceremonialul. Pentru a merge până la autogară, s-a îmbrăcat în rochia albă şi lungă şi şi-a prins o floare de tiarein pletele sale negre, pieptănate cu grijă. Şi-a scos sandalele şi merge desculţă ca la ea acasă, în Raiatea. Autocarul îi va duce pe ruta de vest, spre Belmopan, Benque Viejo, până la lacul Flores. Christian le povesteşte copiilor despre marea pădure unde se înalţă turnurile lui Tikal, din înaltul cărora străvechii mayaşi scrutau cerul nocturn.

Le vorbeşte şi despre fluviul Usumacinta, pe care vor trebui să-l treacă pe plute atât de mari, că până şi camioanele pot pluti pe ele.

E un iz de legendă. Toată lumea e nerăbdătoare să plece, nimeni n-a dormit cu adevărat în această noapte. În pofida dezertorilor, copiii lui Jadi tot au umplut un autocar întreg.

Lili din lagună te-am căutat ca şi când viaţa mea ar fi depins de asta.

La Juârez, în cartierele periferice de vest, pe povârnişurile colinelor despădurite, Colonia Cementera, până dincolo de fabrica de ciment Chihuahua, Colonia Enrique Guzmân, Colonia Division del Norte, Colonia Tierra y Libertad, Colonia Zacatecas, Colonia Cuauhtemoc, Colonia El Mirador, unde locuiesc amerindienii tarahumaras. Drumurile de pământ şerpuiesc printre stânci, în mijlocul colibelor. Din înaltul colinelor, Lili priveşte linia de frontieră care merge de-a lungul fluviului şi apoi se pierde în depărtare, în deşert. Din această parte, oraşul e imens şi confuz, gri şi brun, haotic, se gândeşte că seamănă cu un mare platou de linte amestecată cu pietricele şi cu pământ, unde se văd alergând pe drumul lor gângănii înfuriate, neobosite. De cealaltă parte a graniţei, se află o grădină: străzi drepte, clădiri din sticlă, panglici netede de autostrăzi, parcuri şi piscine, şi tot acel verde, verdele copacilor, verdele gazonului, de ţi se face greaţă.

De câtă vreme e Lili în acest oraş? Când s-a dat jos din autocar, n-a rămas în centru, s-a ferit de hoteluri, de piaţa centrală, de barurile de pe Căile Diablo. El Terrible a jurat că ea nu are scăpare.

Ştie că i s-au întins capcane, de-a lungul întregii frontiere. A mers departe de centrul civic, a închiriat o cameră într-o vivienda din Colonia Division del Norte, în vârful unei coline.

Când poliţia l-a arestat pe El Terrible, Lili era zăvorâtă de două zile într-o odaie dintr-o casă din Vale. O încăpere în spatele unei curţi, aproape de bucătării, fără fereastră, unde nu pătrundea decât o rază de lumină pe sub uşa de fier. În prima zi, El Terrible a intrat în încăpere şi a bătut-o pe îndelete, fără să rostească un cuvânt. Mâna sa pietroasă mergea ca o suveică, înainte şi-napoi, iar ghiulurile de pe degete îi zdreleau pielea

Lilianei, pe buze şi pe obraji. Ea n-a ţipat. N-a cerut îndurare, nici n-a întrebat de ce. Se gândea că va muri.

Fetele din Grădină ştiau că voia să-şi ia tălpăşiţa, că-şi ascunsese banii, economiile transformate în bancnote verzi cumpărate una câte una pe piaţa neagră, şi că va pleca de partea cealaltă, pentru totdeauna. Ele au denunţat-o.

Mâna lui El Terrible mergea înainte şi-napoi, peste obrajii şi gura Lilianei, până când ea a căzut pe spate, iar el s-a oprit, nu atât de milă, cât de la oboseală şi pentru că sângele îi pătase cămaşa de cow-boy cu nasturi de fildeş. Lili a rămas în camera întunecată, fară a se clinti, culcată pe pământ, pe-o coastă, cu picioarele chircite, fără să mănânce, fără să bea. În a treia zi, a auzit o voce care-i vorbea prin uşă, o voce ascuţită, de fată tânără sau de femeie bătrână. Cineva zgâria la uşa de fier ca o pisică şi repeta: „Mă auzi?

Mai trăieşti?„ Lili s-a târât până la uşă, şi-a lipit gura tumefiată de metal, a reuşit să articuleze cuvântul „poliţie”, a promis orice, o bancnotă, douăzeci de dolari, o sută de dolari, se gândea că va fi crezută, ştia ce se spunea prin Grădini despre banii pe care-i ascunsese. Don Santiago a fost cel care a chemat poliţia. Bătrânul soldat aspru avea, în fond, un suflet milos. Sau poate că avea ceva de împărţit cu El Terrible.

Poliţiştii l-au arestat pe El Terrible într-un bar din Mahala.

Chiar în acea seară, au deschis uşa camerei, iar Lili s-a pierdut în noapte. N-a vrut să meargă la spital. A mişcat o cărămidă din zidul casei unde locuise cu Dona Tilla, fără să-i spună nimic bătrânei care moţăia pe scaunul ei. A luat sulurile de bancnote şi dusă a fost.

Autocarul a dus-o spre nord, la frontieră, pe drumul spre Torreon.

În zori, a văzut răsăritul soarelui în deşert.

Frontiera e o membrană poroasă ce aspiră şi respinge în fiecare oră, clipă de clipă. Vivienda unde Lili a închiriat o cameră se află pe coasta colinei, într-un ansamblu rezidenţial în care casele din zidărie au înlocuit colibele de scânduri şi carton gudronat. Încăperile sunt construite în jurul unei curţi bătătorite în care se află bucătăria şi fosa septică. Camerele sunt din bolţari de ciment daţi cu var, iar podeaua din chirpici. Există şi o ferestruie cu gratii, mobile sărăcăcioase, un crucifix

agăţat de perete deasupra patului. E curat şi liniştit. Proprietarii sunt un cuplu obişnuit, între patruzeci şi cincizeci de ani, cu trei copii. Locatarele sunt femei tinere şi necăsătorite, mai puţin una, care are un copil mic. Nu e un mister pentru nimeni: toate sunt candidate pentru emigrare. Unele lucrează în oraş, ca femei de serviciu, sau la Phillips, în Parcul Industrial, sau în ateliere textile. De fiecare dată, Dona Angela, proprietăreasa, le dă acelaşi sfat: „Nu mergeţi prin baruri, prin discoteci, staţi departe de centru în timpul nopţii, altfel vă veţi trezi în Lote Bravo, acolo unde fetele sunt îngropate într-un sac de gunoi în loc de linţoliu.”

Ea ştie bine de ce sunt fetele acolo, ce aşteaptă ele. Dar nici nu vrea s-audă de coiot, de călăuză. In fiecare dimineaţă, când au timp liber, fetele se duc să stea la coadă în clădirea imigraţiei americane, cu documente, scrisori, aşa-zisele lor contracte de muncă.

La prânz, sunt împinse înapoi. Membrana îşi face treaba.

Lili nu se prezintă la postul de frontieră. Dacă El Terrible are ochi şi urechi pe undeva, sunt pesemne chiar în acel loc. N-are încredere în nimic. Chiar şi ofiţerii de la vamă i se par suspecţi.

Rămâne în casă la Dona Angela cât e ziua de lungă. Aşteaptă.

Copiii acesteia o plac, mai ales cel mai mic, un băieţel de vreo opt anişori, pe nume Norman. El i-a arătat lui Lili menajeria sa, într-o cuşcă din fundul curţii. Trei iepuroi pe care i-a botezat Cheli, Drinn şi Lola. A hotărât că unul dintre iepuri e fată. Ii hrăneşte cu coji de legume şi resturi de tortillas. Nu pare să înţeleagă că iepurii vor sfârşi mai devreme sau mai târziu în oală la Dona Angela, ca tocăniţă.

Când se lasă înserarea, Lili iese din casă cu Norman. Aerul e blând, e ora la care vântul nu mai suflă peste vale, iar praful se aşterne la loc. La apus, soarele e foarte roşu. Se aşază lângă casă, pe o grămăjoară de nisip ce domină rio Bravo. Fetele din vivienda vin şi ele şi stau pe pământ. Maru din sud şi Elena din capitală lucrează la fabrica de ciment. Belen, o fată foarte tânără, pe care Lili o place mult, proaspătă şi plină de haz, îmbrăcată cu un tricou cu imaginea fabricii în care lucrează, Thompson, un ied alb într-un cerc albastru, mulat pe ţâţişoarele ei. Cu ea s-a hotărât Lili să treacă dincolo. Belen a

găsit un coiot care le va trece fluviul într-o barcă pneumatică, pe sub podul dintre Americi.

Toate vorbesc, fumează ţigări de contrabandă şi beau bere.

Vin aici pentru a admira oraşul ale cărui lumini se aprind de cealaltă parte a fluviului. Dona Angela şi soţul ei vin cu ele câteodată şi se aşază pe scaune pliante, la capătul falezei, admirând priveliştea.

E destul de feeric. Încetul cu încetul, balustradele de lumină strălucesc de-a lungul drumurilor, în culori portocalii sau albastre.

Clădirile se luminează dintr-odată, ca nişte panouri mari, albe, galbene. Spre centru, o bancă e luminată de proiectoare verzi. În susul clădirilor, clipesc firmele, pâlpâie. Dona Angela le ştie pe de rost. Citeşte numele cu voce tare, pentru fete: „Super Eight, La Quinta, alături de aeroport, Holiday Inn, iar acolo, în centru, băncile, First National şi Wells Fargo, marea cafenea Central, iar la stânga vămile, Camino Real, cel mai frumos hotel din El Paso; la ultimul etaj al hotelului, e restaurantul Le Dome, unde merg bogătaşii să danseze, iar acolo, acea lumină roşie, e acoperişul de la McDonald's.” Dona Angela suspină, le-a promis copiilor că într-o bună zi îi va duce să mănânce la McDonald's, nu ca acela din Juârez, ci unul adevărat, cu mese din plastic albe şi roşii, cu chelneriţe în costum şi cu balansoare şi tobogane în curte.

Fetele vorbesc despre viaţa lor, despre aventurile lor. Elena povesteşte că la fabrica Levi's a trebuit să-şi facă analize ca să arate că nu e însărcinată. A cumpărat cu zece dolari o probă de urină de la una dintre colegele sale, pentru a ascunde că aşteaptă un copil. Celelalte vorbesc despre contramaiştrii care le privesc dezbrăcate la duşuri, despre fetele care au fost răpite de peşti la ieşirea din fabrică şi pe care nu le-a mai văzut nimeni după aceea.

Spun şi lucruri amuzante, poveşti cu îndrăgostiţi timizi care le trimit bileţele şi buchete de flori. Belen vorbeşte despre flăcăul care o aşteaptă de partea cealaltă, s-a înrolat în armată pentru a obţine permisul de şedere, va merge după el în Colorado. Le arată tuturor poza lui, fetele se uită la lumina unei brichete, un puşti bruneţel, tuns chilug, cu gâtul vânjos strâns în vesta fară guler a aspiranţilor.

Într-o noapte, Belen bate uşor la uşa Lilianei. Se pare că a sosit momentul. Cu inima zvâcnind, se strecoară afară, fără să facă zgomot. Iau cu ele doar cât poate intra în poşetă, acte, chiloţi de schimb, tampoane, ruj. Belen ia şi un medalion pe post de talisman, Lili şi-a ascuns bancnotele verzi într-o pungă de plastic pe care şi-a lipit-o de burtă cu leucoplast. Pe drumul de pământ, ceva mai jos, le aşteaptă un taxi. In faţă, alături de şofer, e un bărbat slab, cu faţă şireată, cu o pălărie de cow-boy. E călăuza.

Aproape de pod, coboară din taxi. Fetele merg după călăuză printr-un canal de deversare, cu grătarul spart. Pute a canalizare, un miros de apă moartă, mocirloasă. Conducta dă într-un terasament din beton, aproape perpendicular pe pod. Sunt proiectoare, cu o lumină crudă, de un galben-violet care face ca inima fetelor să bată cu putere. Bărbatul a coborât barca pneumatică pe apă şi, fară un cuvânt, le împinge pe fete, le pune să stea în genunchi pe fundul bărcii. Vâsleşte încet, pentru a încetini deriva. Fluviul e imens, celălalt mal pare la capătul orizontului, cu cheiul său de beton, grilajele şi miradoarele sale. Nu se aude nimic, e înaintea zorilor, la ora la care până şi câinii dorm. Se aude doar un bâzâit, de la proiectorul de sub pod. Apa fluviului e puternică, se învolburează, se încreţeşte, călăuza se opinteşte pentru a împiedica barca să se întoarcă în jurul axei sale. Când ajung pe malul celălalt, le face semn să sară. Lili simte apa rece cum îi trece prin haine, între picioare, se gândeşte la punga lipită de burtă, dar se fereşte s-o atingă cu mâna, ca nu cumva să atragă atenţia. Fetele merg până la mal, se agaţă în crengile de lângă un stâlp al podului. Călăuza le-a instruit, înainte să se caţăre pe terasamentul fâşiei de graniţă, trebuie să aştepte să se întoarcă el. Bărbatul alunecă pe suprafaţa apei până se ascunde în umbră. Atunci ele îşi iau avânt, urcă povârnişul în patru labe, trec prin gardul din plasă de sârmă, pe unde a fost decupată o porţiune, locul de trecere e atât de jos, că sunt nevoite să se târască pe pământ, de-a buşilea. Sunt pe drum, în faţa unor clădiri goale. Seamănă cu un oraş în ruine, fără firme, fără culori. Merg încet pe trotuare, cât mai aproape de ziduri, cu hainele lipite de piele, cu adidaşii leorpăind. Tremură de frig. Caută o cafenea deschisă, spre autogară. Un loc în care să se

spele, să se rujeze, să-şi pieptene părul încâlcit, să-şi şteargă blugii şi tricourile de noroi. Să aştepte să se lumineze de ziuă.

Nu cunoaştem nici ziua, nici ora spunea întruna Raphael. Uneori îmi revine în minte profeţia Consilierului dinainte de expulzarea din Campos, aşa cum mi-o povestise Raphael. Un vis atât de înspăimântător, că bătrânul apăruse dezgolit în pragul casei sale, cu trupul scăldat în sudoare, cu ochii larg deschişi şi pustii, ca şi cum înnebunise. In visul său, vulcanul se trezise din somnul său de cincizeci de ani şi începuse să vomite lavă şi cenuşă peste Vale, printr-o spărtură deschisă în coasta muntelui, îngropând câmpurile şi oraşul sub un val negru.

După douăzeci şi cinci de ani de absenţă, mă întorc. După o viaţă de predat istoria şi geografia la Liceul Alphonse-Allais din Blainville (departamentul Senei Maritime). Mama s-a stins încet, în dureri, ca urmare a unei boli ce o măcinase din interior (cancer de rect). S-a dus lângă bunica Germaine şi lângă bunicul Julien la cimitirul din Montreuil, unde familia Bailet posedă o concesiune permanentă. Făcând ordine printre hârtiile adunate în micul pavilion, am dat peste nişte documente referitoare la tatăl meu, Alain Sillitoe. Fotografii, documente şi câteva scrisori, printre care una, trimisă de mama, care avea, alături de adresa poştală din zona canalului Panama, o ştampilă roşie care spunea undelivered, return to sender. Îmi amintesc, era un cântec al lui Elvis Presley din adolescenţa mea. N-am îndrăznit să deschid plicul şi să citesc scrisoarea.

Ştiam că Alain Sillitoe nu fusese nicidecum un erou. Am încetat demult să mai cred în legenda pioasă a morţii sale în război. Am ştiut, nu-mi amintesc cum anume – poate o aluzie a tovarăşilor mei de clasă – că fugise în străinătate, că începuse o altă viaţă.

Mama n-a primit niciodată pensie de pe urma lui şi nici vreo decoraţie. Nu minţise niciodată, unicul ei compromis a fost să accepte – la constrângerea soacrei sale – ca eu să trec în toate documentele care aveau legătură cu şcoala, la rubrica „profesia tatălui”, menţiunea „decedat”.

Acest tată nehotărât, vagabond, infidel – timpul desăvârşindu-şi, oricum, lucrarea – nu-mi pricinuia nimic, doar o uşoară amărăciune când mă gândeam la pustiul pe care îl lăsase în inima mamei. Văzând acest plic întors fară să-şi fi

atins destinaţia, am avut o străfulgerare de luciditate: prin urmare, din acest motiv, pentru această adresă de la capătul lumii, hotărâsem eu să merg în America Centrală şi alesesem fluviul Tepalcatepec pentru cercetarea mea în cadrul OPD. Futilitatea deciziei mele mi-a apărut dintr-odată, şi cred că m-a făcut chiar să zâmbesc.

Nu-mi doresc nicidecum să urc înapoi pe firul timpului. Am ars toate scrisorile, documentele, fotografiile. Am preferat să-mi închipui undeva în lumea cea mare, într-o ţară pe care n-o voi cunoaşte niciodată, o bătrână cu copii, fraţii mei vitregi şi surorile vitrege. Nu ştiu de ce, dar această idee mi-a făcut bine. Mi se părea că se armoniza cu convingerile mele, cu credinţa mea în comunitatea rezervorului genetic uman, adică cu negarea oricărui trib şi a oricărei rase. Şi-apoi exista şi un dram de hazard, care pentru mine este valoarea filosofică fundamentală. Mărturisesc, de dragul anecdotei, că, nefăcând copii, mă simţeam ferit de orice risc viitor de consangvinitate.

Aşadar, mi-am început cea de-a doua călătorie de geograf la capătul existenţei mele. Dacă credinţa africanilor (mai ales a celor din neamul peul, după Amadou Hampâte Ba) e adevărată, iar eu sunt, după ce am trecut de şaizeci şi trei de ani, efectiv un mort ambulant, am tot dreptul să cred că e ultima mea călătorie. Nu voi mai face nici o secţiune printr-o vale aridă şi nici harta pedologică a unei insule. Poate voi ţine o conferinţă despre cea de-a doua mare barieră de corali din lume, cea din Belize, pentru Societatea geografică din Rouen, în amintirea exploratorului Camille Douls.

Nici timpul nu mai e acelaşi. Cel puţin, am sentimentul că astăzi timpul mi s-a scurtat. In Belize, n-am căutat un vapor de pescuit pentru a reînnoi călătoria cu Laughing Bird. Am închiriat pur şi simplu, în charter, o avionetă Piper, pentru a mă repezi, cât ai bate din aripi, pe Insula Semilunii. Văzută de la o mie de metri înălţime, laguna e o minunăţie. Pentru un spirit înclinat spre reverie, poate fi ca o oglindă răsturnată sub un cer nocturn. Pe albastrul lăptos, mătăniile de insuliţe plutesc ca nişte constelaţii, de la Ambergris până la recifurile din Tabacco, Colombus, Mosquito.

Pilotul meu a fost militar în aviaţia israeliană. Vorbeşte o engleză aspră şi manevrează brutal. Când a aflat ce meserie am, a ţinut să-mi dea o lecţie de geografie pe viu şi a înclinat

avionul pentru a-mi arăta marea barieră de corali. Este obişnuit să-i conducă pe turişti spre locurile de scufundare, la Ambergris, la Turneffe. Când am urcat în avion fără catrafusele obişnuite ale scufundătorilor, a rămas perplex.

Atolul Farului e invadat de ambarcaţiuni turistice, vedete rapide, catamarane. Ele au luat locul pescarilor de languste. Cât despre traficanţii de droguri, au fost exilaţi în folclor. Astăzi, autostrada drogurilor merge direct din Columbia până în inima marilor oraşe nord-americane. Nu mai rămân decât bătrânele bărci cu pânze peticite ce abordează vapoarele turistice pentru a încerca să le vândă aceleaşi flecuşteţe ce se găsesc pe toate bulevardele şi ţigări râncede importate din Brazilia.

Pe Cayo al Semilunii, printr-o întâmplare miraculoasă, nu e nimeni. Avioneta aterizează cu vântul în faţă pe pista de coral, în mijlocul unui stol de pescăruşi. Ostrovul e pustiu, măturat de alizee.

În vreme ce pilotul meu moţăie în scaunul avionului, merg de-a lungul recifurilor negre până la capătul cel mai nordic. E cu neputinţă să traversezi insula din cauza mărăcinişurilor şi a lianelor.

Pe alocuri, găsesc resturile unor necioplişi care au ieşit la picnic: cutii de bere ruginite, sticle, pungi de plastic. Înaintez cocârjat sub şuierul vântului şi al mării şi în acea clipă mă întreb cum au putut să creadă călătorii curcubeului, în pofida bunăvoinţei lor, că aveau să-şi întemeieze, pe această piatră stearpă, viitoarea lor împărăţie. Nu văd nici măcar păsările care au adus faima insulei, acele gâşte-de-mare cu labe roşii, ale căror obiceiuri sunt, ce-i drept, nocturne.

Plaja măturată de vânt se află acum în faţa mea, o potecă îngustă de coral fărâmiţat, mai degrabă cenuşie decât albă, ce reverberează lumina soarelui. Rămân, un moment îndelungat, cu spatele la vânt, să visez la rugul pe care a ars trupul Consilierului.

Ce mai rămăsese din osemintele lui a ajuns, pesemne, sfărâmat în acest fals nisip, dacă nu cumva a fost cărat de singurii locuitori pământeni ai insulei, crabii infanterişti.

Mergând spre pistă, spre capătul sudic, am descoperit, într-o scobitură de stâncă, la poalele unui cocotier, un vechi ftlao pipernicit, înnegrit, noduros, şi mi-am închipuit, fără nici

un motiv, că fusese plantat acolo de Raphael, în amintirea lui Jadi. La întoarcere, în timpul zborului, l-am întrebat pe pilot ce ştia despre oamenii care sălăşluiseră cândva aici. Poate nu i-am explicat cum trebuie, pentru că mi-a vorbit de taberele de menoniţi de la Blue Creek şi de la Spanish Lookout, în pădure, adăugând că mă putea duce acolo fără probleme. Am înţeles clar că poporul-curcubeu nu lăsase nici o amintire, că îi luase vântul. Am hotărât să nu mă mai întorc în Vale. Există locuri în care, fie c-am fost fericiţi sau nefericiţi acolo, e cu neputinţă să ne mai întoarcem; să ne mulţumim că suntem în trecere. Veştile pe care le-am primit, la mâna a doua, nu sunt bune. Criza economică, emigrarea, puterea din ce în ce mai mare a băncilor şi-au făcut meseria. Emporio şi-a schimbat locaţia. După îndepărtarea lui Don Thomas, antropologii au hotărât că străvechea locuinţă patriciană a familiei Verdolaga, cu tavanele sale înalte din pânză întinsă şi cu fântâna sa de a ulejos, nu era destul de academică. Aşa că au construit, cu mari cheltuieli, un edificiu modern, ca un buncăr din beton, în afara oraşului, pe locul unor foste grădini de legume. Schimbându-şi locaţia, Emporio şi-a schimbat şi numele. Se intitulează, de-acum înainte, cumva pompos, El Centro de Docientes, adică Centrul Cunoaşterii. Cât despre Don Thomas, s-a retras în satul său din Quitupan, la izvoarele acelui rio Tepalcatepec. Trăieşte acolo, sus la munte, în mijlocul cărţilor sale, înconjurat de strănepoţi şi strănepoate, şi primeşte în vizită câţiva oameni devotaţi.

Juan Uacus, căruia i-am dat telefon din cabina interurbană din Arantepacua, mi-a spus că-l văzuse pe Don Thomas cu câteva zile mai devreme. O duce bine, atâta că şi-a cam pierdut vederea din cauza diabetului. Se pare că a vorbit şi despre mine şi i-a spus lui Uacus că se întrista fiindcă nu primea scrisori. Am realizat că are aproape vârsta Consilierului din momentul expulzării sale din Campos. Mi s-a părut că, într-un anumit fel, există o legătură logică între aventurile prin care au trecut Emporio şi Campos.

Merg pe plaja verde, cu Catdeya pe umeri. Ziua e pe sfârşite, valurile îşi dau sufletul, cu moliciune, pe nisip. Un stol de pelicani trece în rasul apei, o escadrilă greoaie ce înainta gâgâind, am alergat de-a lungul plajei ţinând-o pe Catdeya de mâini, iar ea râdea în hohote. Tumultul oraşului San Juan

ajunge până la noi în surdină, ar putea la fel de bine să fie şoaptele mării ce macină recifurile.

Catdeya este ultimul copil adoptat de Dahlia. Mama ei a murit la spital când avea zece luni. Analizele au arătat că şi ea era infectată. Numele ei adevărat este Cătălină, dar Dahlia a ales să-i dea un nume de floare, poate în amintirea iubirii dintre Swann şi Odette, pe care i-o recomandasem s-o citească pe când locuiam împreună. E pe atât de brunetă pe cât e floarea de albă, dar cred că numele i se potriveşte. E plină de iubire. Are patru ani, o fetişoară hazlie şi o claie de păr cârlionţat. M-a primit lângă ea din prima clipă, îmi spune unchiul ei Dani. În fiecare dimineaţă, vin să o iau din casa din Lofza şi o duc pe malul mării. Îi arăt păsările, culegem scoici aduse de maree. Mai întâi, aleargă pe nisip ţipând, iar apoi oboseşte şi o cocoţ pe umeri. După care e rândul meu să obosesc.

Ne aşezăm pe plajă. Vara, turiştii sunt rari, din cauza vremii urâte.

Câţiva vânzători ambulanţi, uneori câteva familii cu copii care se scaldă ţipând strident. Îmi place mult Catdeya. N-are nevoie să sape în nisip sau să facă castele. Poate să şadă ore întregi, să numere scoicile sau pur şi simplu să privească în jur. Vorbeşte singură, o trăncăneală hazlie în care amestecă vorbe în engleză, în spaniolă şi cele câteva cuvinte franţuzeşti pe care le ştie de la Dahlia. Ascult limba ei cântată şi-mi amintesc de ceea ce le spuseseră oamenii din Vale lui Raphael şi lui Oodham când auziseră limba elmen. Vorbeam ca voi când eram mititel. Copiii sunt întotdeauna gata să reinventeze limba.

Am venit în Puerto Rico fără să ştiu exact de ce. Nu din nostalgie şi nici din curiozitate. Aş spune că din întâmplare, dacă asta ar însemna ceva. Casa din Loiza e aşa cum o descrisese Dahlia cândva.

E o colibă mare de lemn cu verandă, balcoane şi un acoperiş din tablă ondulată pătat de rugină. Nu are nici acele înflorituri, nici acei baluştri pe care oamenii bogaţi din San Juan îi pun la case pentru a le da un aer colonial. E o casă obişnuită de odinioară, cu uşi vitrate înalte, care se închid greu şi care trebuie protejate cu obloane mobile de fiecare dată când se anunţă un uragan. Dahlia îmi spune că, pe vremea bunicii sale Roig, era un magazin de alimente şi de ustensile, cu camere la etaj. La moartea mamei sale, fraţii Dahliei voiau să

vândă terenul unor dezvoltatori imobiliari care ar fi construit un bloc cu apartamente de închiriat. Dar ea s-a împotrivit. S-a întors în ţară pentru asta. A început prin a adăposti copii cu probleme, familii, mai ales femei părăsite sau bătute, uneori drogate. Totodată, se ocupa şi de cele bolnave de SIDA din spital. Acum, casa e prea mică. Ţine loc de creşă pentru copiii foarte mici şi cei de grădiniţă. Dahlia a recrutat ajutoare din toate ţările, din America Latină, din Europa, din Vietnam. Are chiar o profesoară de muzică venită din Japonia, Michiko.

Când am sosit, n-am recunoscut-o imediat pe Dahlia. Totuşi, n-am şovăit deloc. Are aceiaşi ochi căprui, foarte limpezi şi foarte blânzi. Vioiciunea sa, felul ei de-a merge cu nepăsare, târşâindu-şi chanclas din picioare, cu capul cumva aplecat într-o parte.

Nu a părut mirată. Nu m-a descusut în legătură cu viaţa mea, nici n-a evocat trecutul. E prinsă într-un vârtej, n-are timp să se lase înduioşată. Venisem pentru o zi, cel mult două. Am rămas.

M-a reţinut Cattleya. Pentru mine, care am trecut prin viaţă fără să las urmaşi – am o justificare, cred, nu am contribuit la suprapopularea şi la nefericirea acestei planete – apariţia bruscă a acestei păpuşi vii şi singuratice m-a emoţionat într-o asemenea măsură, că mi-e greu s-o recunosc.

Dahlia nu a avut un alt copil. Fabio e astăzi bărbat, e agent comercial într-o mare firmă de import-export din Florida, s-a căsătorit şi are copii. Tatăl lui, fostul revoluţionar, e antropolog, predă la Tegucigalpa, dacă nu cumva a ieşit şi el la pensie. Cât despre Angel, nimeni nu ştie nimic, dar nu mi-e greu să mi-l închipui şofer de taxi în San Salvador. Este soarta multor foşti luptători ai revoluţiei sandiniste.

Seara, Dahlia şi cu mine vorbim puţin, pe verandă, ascultând zarva oraşului. Cred că a avut amanţi şi amante şi că au alunecat deasupra ei fără să lase urme. Acţiunea pe care o întreprinsese pentru a-şi recuceri demnitatea şi pentru a-l smulge pe Fabio de sub puterea lui Hector devenise, puţin câte puţin, centrul vieţii sale, motivul pe care îl găsise pentru a-şi justifica trecerea pe acest pământ (ca să mă exprim oarecum grandilocvent, fiindcă de ce ar exista oare motive pentru un fenomen natural?).

Dahlia este o femeie bătrână. Dar timpul n-a uzat-o. Ea, care era slabă şi nervoasă ca o pisică maidaneză, a devenit o muiere trupeşă. Pe faţa ei s-a accentuat amestecul trăsăturilor. Are ceva din Marian Anderson, în fruntea ei bombată, privirea şi claia de păr strâns în coc. Dar are şi tenul arămiu din Caraibe sau profilul ascuţit andaluz. Ce nu s-a schimbat e dispreţul faţă de emblemele aşa-zisei feminităţi: tot nu poartă bijuterii sau cercei. Hainele sale sunt versiunea îmblânzită, altfel spus zilnică, a ţinutei de luptă: pantaloni din pânză groasă relaxfit, o cămaşă cu mâneci lungi, cu buzunarele doldora de hârtii şi de pixuri. În picioare, şlapi.

Îmi vorbeşte despre copiii pe care i-a văzut crescând, despre fetele pe care le adună de pe trotuare, despre femeile alături de care e până când mor în spitale. Înţeleg că şi-a dat viaţa la schimb cu viaţa altora. Ea le ascultă, este mijlocitoarea lor în relaţia cu funcţionarii şi cu politicienii. Ea scrie scrisori, cere împrumuturi la bănci, moratorii pentru datoriile cu neputinţă de plătit. Cu siguranţă deranjează, îmi închipui că pentru multă lume ea este inamicul.

E zece seara, sunt cu ea, fetele încă vin să-i vorbească, îi sună telefonul, sunt decizii de luat. Dintr-odată, îmi dau seama că anii care ne despart n-au nici o importanţă. Pentru unele fiinţe, timpul nu se scurge la fel. Iubirea pe care am simţit-o pentru Dahlia s-a oprit undeva, acum foarte multă vreme, şi a rămas neschimbată.

Pesemne şi ea se gândeşte la acelaşi lucru, sau de vină e cubita pe care o bem în amintirea zilelor de odinioară, pentru că îmi spune cam râzând: „în alte vremuri, pe tine ar fi trebuit să te iau de bărbat.”

Spre miezul nopţii, m-a însoţit până pe bulevardul unde se afla hotelul meu. Am rătăcit pe străzile cartierului, în mireasma cesalpinaceelor. Mă ţinea de mână ca odinioară, simţeam aceeaşi palmă largă, tendoanele degetelor, căldura trupului. Îmi dau seama că acest gest a mişcat ceva în străfundul meu, un lucru pe care-l credeam pierdut pentru totdeauna.

Acest lucru m-a transpus înapoi, atunci când eram pe drumul către Ario, asistând la plecarea în exil a poporului-curcubeu. Din ziua aceea, lumea s-a mişcat. Revoluţia atât de aşteptată nu va avea loc, nici erupţia anunţată de Consilier

(deşi nu e întru totul imposibilă). Îmi amintesc de gluma pe care proful meu de geologie o servea fiecărei noi generaţii de studenţi: „Ce este un vulcan monoeruptiv? Un vulcan care încă n-a avut a doua erupţie.” între timp, regiunile cele mai sărace ale planetei continuă să se scufunde în războaie mocnite şi în insolvabilitate. Nu mai există decât o mare mişcare de exod, un soi de val de fond ce se sparge întruna de faleza frontierei. N-avem motive să fim optimişti.

Totuşi, ce ne uneşte încă, pe Dahlia şi pe mine, ceea ce ne îngăduie să nu ne pierdem speranţa este certitudinea că Urania a existat cu adevărat şi că noi i-am fost martori.

Saint-Martin – San Juan, 1945-2009

Itinerarul de la Varicutân prin valea Tepalcatepec Părăsit Los Reyes cu autocarul la ora 8 dimineaţa.

Calabalâcul meu: supe liofilizate, fiertură de ovăz, sessina şi mai ales apă.

O pătură ca nu cumva să-l fac pe Don Thomas să mintă în cazul în care în iad va fi răcoare peste noapte.

Citronelă împotriva ţânţarilor.

Echipament: ciocan, saci de eşantioane, cutii de plastic.

Bătrâna mea Minolta, busolă, carnete, creioane.

Un briceag elveţian.

Alcool, pansamente, cremă de soare, pastile de clorazon pentru dezinfectat apa.

Fără malarie, doar mal del Vinto, o spirochetă (treponema herrejonî) ce bălţează pielea şi te face anemic.

Angahuan, 18/11 Vreme urâtă.

Mers pe uliţele satului.

În piaţa centrală, dintr-o boxă se aude un vals.

Contactat Salvador (ghidul meu, 43 de ani), care cunoaşte pe de rost povestea vulcanului (aşa îşi câştigă pâinea).

Povesteşte despre cutremure, ploaia de cenuşă, lava care dă pe dinafară şi pădurea care ia foc.

Coborâm spre Parangaricutiro pe la 10 dimineaţa.

Traversăm o parte a scurgerii, nu departe de turla bisericii tămăduitoare, în scobitură remarc ofrande de flori.

Se continuă cu un drum săpat în lavă.

Pe la 4, suntem la poalele vulcanului (altimetrul indică 2 000 m).

Conul este perfect, răscroit la nord-est de scurgerea de lavă care a nimicit satul în '43.

Salvator mă conduce de-a curmezişul lavelor în formă de ac până la „curiozitate”: la 500 m de crater, ma orca (ştiuletele de porumb), o bombă vulcanică fusiformă, 2 m înălţime.

Am început urcuşul prin cenuşă, lave arse, salpetru. Miros puternic de pucioasă. Ating cenuşa, pare încă fierbinte, sigur din cauza reverberaţiei solare.

Continuăm urcuşul de-a buşilea din cauza povârnişului; vedere asupra priveliştii haotice a văii. In sudul muntelui, de unde izvorăşte Tepalcatepec.

Privesc valea în care trebuie să colectez eşantioane. In faţa noastră, destul de aproape, vulcanul Tancitaro, tip Fuji. Vârful e alb, nu de chiciură, ci de salpetru.

Oceanul nu se vede, dar, în umbră, zăresc un petic din Infiernillo, format de barajul de pe rio Balsas. Impresia e grandioasă. Cei doi vulcani, Paricutin şi Tancitaro, unul de 2 800 m, celălalt de 3 000 m, domină întreaga vale.

Distingem clar văile afluenţe: Perota la est; întinderile Antunez; Cupatitzio la nord-est, cu barajele sale; lacul artificial Jicalan şi cătunul Lombardia (capătul liniei ferate Uruapan-Apatzingan). Malul stâng al fluviului Tepalcatepec este cultivat (cascalote, sorg, castraveţi, pepeni, papaya, portocali).

În aval, începe un deşert alburiu (sulf, argilă) care a dat şi numele fluviului (tepalcate, în nahuatl- „pământuri sterpe”).

Am coborât de pe munte înainte de căderea nopţii.

Tabără sărăcăcioasă, fără foc. Mâncat o cutie de fasole rece. Salvador ronţăie tortillas.

Înainte de culcare, fumăm câte-o ţigară. Salvador vorbeşte despre viaţa sa în Statele Unite, în statul Washington, unde a lucrat la un gater din pădure.

Trezit în plină noapte de urlete: coioţii dau târcoale în mijlocul lavelor. Salvador spune că săptămâna trecută au atacat nişte copii. Aruncă nişte pietre, la nimereală.

Este prima mea noapte în acest ţinut străvechi şi sălbatic, o noapte neagră într-un peisaj negru.

19/11 In zori, în lumina galbenă a soarelui încă nerăsărit, împărţim restul de fasole şi de tortillas.

Salvador îşi pune banii primiţi în pălărie. Se întoarce către satul său.

Merg de unul singur către vest, în direcţia San Juan Nuevo.

Am început să străbat valea Tepalcatepec.

— 25/11 San Juan Nuevo-Tancitaro.

Trecut din zona rece în zona temperată, 1 500 m altitudine.

Teren împădurit (pin oyamel, mocte uma, apoi, pe măsură ce cobor, pin maritim, arbori de kapok).

Vulcanul în dreapta mea, la 10 km în linie dreaptă.

Începutul coborârii spre albia fluviului.

Sol terţiar, nisipos conglomerat, iar spre Santa Ana calcic-nisipos.

Drum dificil, teren arid, alunecări de pietre, râpe astupate de vegetaţie spinoasă.

Traversat ruta Tepalcatepec-Buenavista-Apatzingân.

Impresia stranie a unui drum asfaltat după zile întregi de mers pe munte.

Merg de două zile pe o cărare de animale ce leagă Santa Ana de Guarachita.

Sunt la 400 m altitudine.

Prelevări de soluri (din împrejurimile Guarachita).

Prezenţă a îngrăşămintelor: calciu, magneziu (rocă dolomitică pulverizată). Sulf (estimare 10 kg la hectar).

Lipsă de bor.

Nivel ridicat de nitrogen: 140 (cultură de cartofi, de porumb).

Potasiu k 20 (cartofi dulci).

Fosfor slab: P 205: 40 (portocali).

Prezenţă excepţională a podgoriilor aproape de cătun.

În fundul văii, fum dintr-un cătun izolat (numele te duce cu gândul la o tabără de căutători de aur): El Piru.

Lc + 1 + Re a. „ Vo + lm + Hh Soluri. în sierra vulcanica:

— Povârnişul se iuţeşte. Brusc, după drum, descopăr fluviul.

Vale imensă închisă la nord-est de lanţul muntos (regiunea Quitupan, de unde se trage Don Thomas). Fluviul curge în meandre regulate într-o vale aluvială uscată, împestriţată de ciulini, câteva crânguleţe de copaci pe partea interioară a curbelor.

Nici un oraş, nici un sat.

O vale la începutul erei cuaternare.

Impresie de singurătate, de măreţie.

Mâine îmi voi aşeza tabăra pe malul fluviului.

De cealaltă parte, povârnişurile întunecate din sierra transversală, ultimul obstacol înainte de Pacific.

30/11 Trecut peste fluviu, pe pod. Apă puţină, mai multe braţe moarte.

Pe malul stâng, crângurile (tamarini, sălcii) urmăresc traseul râului subteran, ca în cazul uedurilor africane.

Întors la drumul spre Aguililla, am oprit o maşină pentru a merge până în oraş.

La km 41, trecut peste cumpăna apelor.

Seara, înainte de oraş, zăresc văile afluenţilor râului Nexpa ce coboară spre Ocean.

Petrecut noaptea în unicul hotel din Aguililla.

Misiune încheiată.

Campos.

Legile din Campos ASTR: întemeierea de către „Consilier” în anii '80 – Anthony Martin, metis de francez cu choctaw. De meserie: înrolat în armată, apoi studii de matematică, Şcoala indiană a lui Norman.

EDU: Educaţie fără şcoală organizată. Îmbogăţire a imaginaţiei.

Aplicare a senzorialului în domeniul ştiinţelor.

Limbajul matematic, „vorbirea în ecuaţii”.

FAM: Exclude noţiunea de familie redusă. Familie extensivă.

„Bătrânii”. „îndrumătorii”.

CRED: Lipsa afirmată a credinţei. Ideea de Dumnezeu lăsată individului. Fără catehism.

LIM: Limba din Campos. Alfabet, sintaxă, vocabular ale limbii elmen. Crearea unei limbi „creole”. Importanţa limbii originare: purepecha.

CAŞ: Fără căsătorie.

Recunoaştere oficială a unui parteneriat amoros.

Neposesiune a copiilor. Până la înţărcare, o legătură maternă puternică. Contact fizic, îngrijirea corpului, hrană băgată în gură etc.

Un cuplu ideal, destinat conducerii taberei.

Conducere morală, neautoritară.

Deciziile trebuie luate după consultarea tuturor (inclusiv a copiilor).

MED: în principiu, fără medic. Unii bărbaţi sau femei, înzestraţi să aducă alinare. Apropiere de şamanism. Plantele. Grădină de plante medicinale, reţete aduse de haitianul Sangor. Importanţa plantei nurhite (Clinopodium laevigatuni).

Masaje, mângâieri. Importanţa cuvântului.

Nici o ostilitate fată de medicina occidentală.

MOD: Fără bani în interiorul taberei. Trocul. Serviciu contra serviciu. Dar acces la comerţul exterior (vânzarea produselor fermei, cumpărarea de cereale şi de unelte). Venituri din acţiuni bancare.

TREC: Trecerea în adolescenţă.

Culegerea frunzelor de nurhite. Călătorie în afară cu obligaţia de a munci. Unii nu se mai întorc.

RIT: Cerul drept centru de interes. Observarea cerului, stabilirea unei hărţi. Desene şi nume ale astrelor în limba elmen.

Observarea trecerilor: trecerea Pleiadelor la zenit.

SEX: Senzualitate liberă, dar controlată.

Educaţie prin intermediul „îndrumătorilor”. Tinerii au acces la sexualitate. Trebuie să cunoască realitatea actului sexual încă din copilărie, fără a fi incitaţi să participe. Pericol de promiscuitate.

Egalitate a sexelor. Preponderenţă a elementului feminin în raporturile sociale. In educaţia copiilor, primii trei ani.

Sfârşit...

Cuprins: Am inventat o ţară

De acelaşi autor Le Proces-Verbal, roman, 1963 [Procesul-verbal, traducere de Viorel Grecu, 1979], Premiul Theophraste Renaudot La Fievre, roman, 1965 Le Deluge, roman, 1966 [Potopul, traducere de Viorel Grecu, 1982] Terra Amata, roman, 1967 L'Extase materielle, eseu, 1967 Le Livre des fuites, roman, 1969 La Guerre, roman, 1970 Conversations avec J. M. G. Le Clezio, interviu (în colaborare cu Pierre Lhoste), 1971 Hai, 1971 Les Geants, roman, 1973 Mydriase, culegere, 1973 Voyages de l'autre cote, roman, 1975 Les Propheties du Chilam Balam, eseu religios, 1976 Voyage au pays des arbres, album, 1978 Mondo et autres histoires, roman, 1978 Desert, roman, 1980 Trois villes saintes, eseu, 1980 Celui qui n'avait jamais vu la mer, urmat de La Montagne du Dieu vivant, roman, 1982 La Ronde et autres faits divers, nuvele, 1982 Lullaby, roman, 1983 Relation de Michoacan, roman, 1984

Vers Ies icebergs, eseu, 1985 Villa Aurora, album, 1985 Balaabilou, album, 1985 Le jour ou Beaumontfit connaissance avec sa douleur, roman, 1985 Voyage ă Rodrigues, corespondenţă, 1986 Sur Lautreamont, studiu (în colaborare cu Maurice Blanchot şi Julien Gracq), 1987 Les Annees Cannes: 40 ans de festival, album (în colaborare cu Robert Chazal), 1987 Le Reve mexicain ou la Pensee interrompue, eseu, 1988 Le Chercheur d'or, roman, 1988 [Căutătorul de aur, traducere de Şerban Velescu, 1989] Printemps et autres saisons, nuvele, 1989 [Primăvara şi alte anotimpuri, traducere de Viorel Grecu, 1993] La Grande vie. Peuple du ciel, album, 1990 Onitsha, roman, 1991 Pawana, roman, 1992 Etoile errante, roman, 1992 [Steaua rătăcitoare, traducere de AncaAntoaneta Popescu, 1998] Diego et Frida, roman, 1993 [Diego şi Frida, traducere de Nicolae Constantinescu, 2004]

RACÂA J. M. G. le Oâezi/

O miriadă de insule, prilej de visuri şi de cuceriri căzute astăzi în uitare: Oceania. Sub condeiul senzual al lui J. M. G. Le Clezio, acest continent înconjurat de ape capătă forma unui mit, a unui spaţiu în permanenţă alterat de imaginar. Este şi o istorie, cea a popoarelor cucerite şi mereu dornice de libertate. Şi un orizont: cel al mării, cât vezi cu ochii.

„Despre Africa se spune că e continentul uitat. Oceania este continentul invizibil.”

J. M. G. LE CLEZIO „Ultima parte a operei sale este foarte contemporană. Are o deschidere către ceilalţi, către celelalte culturi, către Sud, către minorităţi. Este o sensibilitate foarte actuală.”

ANTOINE COMPAGNON „Dacă ar fi să alegem câteva cuvinte care să plutească pe fluviul Le Clezio, am scrie călătorie, exil, rătăcire, dar şi prietenie, descoperire, încântare, halucinaţie, invizibil.”

Le Monde.

Pe 25 ianuarie, la 15:30, Franţois Besson are o viziune, care capătă valoare de simbol: când sunetul sirenei se înălţa spre cer, a apărut o fată pe un velomotor. Zgomotul a încetat şi, odată cu el, fata a dispărut printre case. Această clipă îl bulversează. „Din ziua aceea, totul a putrezit. Eu, Frangois Besson, văd moartea pretutindeni.” Franţois Besson va trăi cele mai importante treisprezece zile din viaţa sa. In prima zi, ascultă banda pe care e înregistrată confesiunea unei prietene, Anna: speranţele ei, pasiunile ei, oboseala şi motivele ei de a se sinucide. În a treisprezecea zi, după ce a renunţat la bani, la iubire, la serviciu, la fericire, după ce şi-a ars ochii la lumina soarelui, în semn de ispăşire, Besson întoarce banda. Anna mărturiseşte că a minţit, că îi este greu să-şi exprime motivele sinuciderii, dar că va muri; a înghiţit fenobarbital, iar el îi va auzi ultimele cuvinte.

Asistă la moartea Armei, care spune: „A fost potopul.” „Potopul este, fără îndoială, una dintre cărţile semnificative pentru conştiinţa contemporană confruntată cu înţelesurile tragice ale dezumanizării din societatea de consum.”

DAN GRIGORESCU „Ca şi scriitorii Noului Roman, Le Clezio se luptă cu limbajul şi cu felul în care modul contemporan de a trăi l-a secat de înţeles.”

Time.

GRUPUL EDITORIAL ART Comenzi – Cartea prin poştă C. P. 78, O. P. 32, cod 014810, sector 1, Bucureşti tel.: (021) 224.01.30, 0744.300.870, 0721.213.576; fax: (021) 224.32.87

Motivaţia Academiei Suedeze la decernarea Premiului Nobel pentru Literatură 2008: „Jean-Marie Gustave Le Clezio este un autor al noilor frontiere, al aventurilor poetice şi al

extazului senzual, un explorator al umanităţii dinăuntrul şi din afara civilizaţiei dominante.” „J. M. G. Le Clezio redă în această carte dulce-amăruie un Mexic universal. Eterna speranţă a celor oprimaţi, eterna rătăcire a bărbatului şi a femeii, eterna satisfacţie demnă de dispreţ a celor care deţin puterea. Visul celor săraci este Campos – o comunitate ideală; realitatea lor – prostituţia. Tinerii vor libertate, iar conducătorii mai multă putere. Povestea eternă a umanităţii.”

Ijs Monde „Urania aduce în prim-plan poezia locurilor şi magia lumii indiene; este povestea căutării şi a întâlnirii omului cu propriul destin.”

L'Express „Urania este romanul imposibilităţii de a crea o societate ideală, toate proiectele colective de acest gen sfârşind iremediabil prin a fi strivite de greutatea realităţii prea umane.”

La Repub/ique des Lettres „Urania povesteşte fuga, rătăcirea, întâlnirea, ruptura, singurătatea, inocenţa.”

Le Magazine Litteraire